

2009. 6. 24
تۇرپان ئۇيغۇرچە ئىنستىتۇتى

تۈرك تىلى دەرسلىكى

TÜRKÇE

تۈزگۈچى: ۋەلى كېرىم كۆكئالپ

تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچى: تۇرسۇنئاي ساقىم

ئەنقەرە ئۇنىۋېرسىتېتى «TÖMER» تەرىپىدىن چىقىرىلغان
«Türkçe Öğreniyoruz» ئاساسىدا ئۇيغۇرچىلاشتۇرۇلدى

Türk Alfabeti

تۈرك تىلى ئېلىپبەسى

Türkçe تۈركچە		Uygurça ئۇيغۇرچە	Türkçe تۈركچە		Uygurça ئۇيغۇرچە
A	a	ئا	M	m	م
B	b	ب	N	n	ن
C	c	ج	O	o	ئو
Ç	ç	چ	Ö	ö	ئۆ
D	d	د	P	p	پ
E	e	ئە	R	r	ر
F	f	ف	S	s	س
G	g	گ	Ş	ş	ش
Ğ	ğ ①	غ	T	t	ت
H	h	ھ	U	u	ئۇ
I	ı ②	ئې	Ü	ü	ئۈ
İ	i	ئى	V	v	ۋ
J	j	ژ	Y	y	ي
K	k	ك	Z	z	ز
L	l	ل			

① تۈرك تىلىدىكى بۇ ھەرپ «غ» بىلەن «گ» نىڭ ئارىلىقىدىراق يۇمشاق تەلەپپۇز قىلىنىدۇ.
 ② تۈرك تىلىدىكى بۇ ھەرپ ئادەتتە «قاتتىق ئى» دەپ ئاتىلىدۇ. سۆزلەردە لەۋلەشمىگەن سوزۇق تاۋۇشلارغا ماسلىشىپ كېلىدۇ.

تۈزگۈچىدىن

قايسى بىر تۈركىلوگ: «تۈرك تىلىدا بار بولغان سۆزلەرنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك ئۇيغۇر تىلىدىمۇ بار، پەقەت قوللىنىش جەھەتتىلا ئاز-تولا پەرقلىنىدۇ. بۇنداق پەرقلىنىش ئورخۇن ئابدىلىرى دەۋرىدىكى كىچىك (تىلغا ئالغۇچىلىكى يوق) پەرقتىن تارتىپ تا ھازىرغىچە داۋاملىشىپ كېلىۋاتىدۇ» دەپ ئېيتقانىكەن. تەيۋەنلىك تۈركىلوگ خۋاڭ جىخۇي ئەپەندىمۇ «تۈركچە-خەنزۇچە سۆزلۈك» ناملىق ئەمگىكىنىڭ مۇقەددىمىسىدە تۈرك تىلى بىلەن ئۇيغۇر تىلىنىڭ يىلتىزداشلىقى، قېرىنداشلىقى ئۈستىدە توختىلىپ: «تۈركىي تىللار ناھايىتى كەڭ جۇغراپىيىلىك رايۇنغا تارقالغىنىغا قارىماي، بىر-بىرىگە تولىمۇ يېقىن. مۇنداقچە ئېيتقاندا، ئىستانبۇلدىن كەلگەن بىر تۈرك شىنجاڭدىكى بىر ئۇيغۇر بىلەن ئۇچرىشىپ قالسا، ئۇلار ئوتتۇرىسىدا ئىلگىرى ھېچقانداق ئالاقە بولمىغان تەقدىردىمۇ بىمالال سۆزلىشىپ كېتەلەيدۇ» دەپ يازىدۇ. 19-ئەسىرنىڭ ئاخىرىدىن 20-ئەسىرنىڭ 30-يىللىرىغىچە بولغان ئارىلىقتا ئۇيغۇر يۇرتىغا كەلگەن ياۋروپا-ئامېرىكا ۋە ياپونىيە ئېكسپېدىتسىيىچىلىرىمۇ ئالدى بىلەن ئوسمانلى تۈركچىسى (ھازىرقى تۈرك تىلىنىڭ ئاساسى) نى ئۆگەنگەن بولسىمۇ، ئۇيغۇرلار زىچ ئولتۇراقلاشقان تەكلىماكان بويلىرى، تۇرپان-قۇمۇل ئويمانلىقى ۋە ئىلى رايونىدا ئۆزلىرىنىڭ پائالىيىتىنى ئوڭۇشلۇق ئېلىپ بارالغان، يەرلىك ئۇيغۇرلار بىلەن ئالاقە قىلىشتا تىل جەھەتتە ھېچقانداق چوڭ توسالغۇغا ئۇچرىمىغان. بۇ ئېكسپېدىتسىيىچىلەر ئۆز ئەسەرلىرىدە مانا مۇشۇ نۇقتىلارنى ناھايىتى سەمىمىيلىك بىلەن بايان قىلىپ ئۆتكەن. مانا بۇ پاكىتلاردىنمۇ كۆرۈۋېلىش تەس ئەمەسكى، تۈرك تىلى بىلەن ئۇيغۇر تىلى گويا بىر تۈپ دەرەخنىڭ ئىككى شېخى، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا تىل بايلىقى جەھەتتىن بىر-بىرىنى تولۇقلايدىغان نۇرغۇن ئارتۇقچىلىقلار بار.

مەملىكىتىمىز ۋە خەلقئارادىكى تۈركىلوگىيە تەتقىقاتىنىڭ چوڭقۇرلۇشىغا، مەملىكىتىمىزدە ئىسلاھات ئېلىپ بېرىلغاندىن كېيىنكى چەت ئەل تىلى ئۆگىنىش قىزغىنلىقىنىڭ يۇقىرى دولقۇنغا كۆتۈرۈلۈشىگە، يۇرتىمىزدىن دۆلەت ئاتلاپ سودا قىلغۇچىلارنىڭ تۈركىيە بىلەن بولغان سودا ئالاقىسىنىڭ قويۇقلىشىشىغا ئەگىشىپ، تۈركىلوگىيە تەتقىقاتىدا دۇنيادا ئالدىنقى قاتاردا كېتىۋاتقان، سودا ۋە مەدەنىيەتتە روشەن رايون ئۈستۈنلۈكىگە ئىگە بولغان تۈركىيە جۇمھۇرىيىتىنىڭ دۆلەت تىلى - تۈرك تىلىنى ئۆگىنىش ۋە ئىگىلەشنى ھەرساھەدىكى تارىخ، مەدەنىيەت، تىل تەتقىقاتچىلىرىنىڭ، تۈركىيىدە ئوقۇش ئارزۇسىدا بولۇۋاتقانلارنىڭ، تۈركىيىگە بېرىپ تۇرغان يوقلىغۇچىلارنىڭ، شۇنداقلا سودا ساھەسىدىكىلەرنىڭ كۆز ئالدىدىكى تەخىرىسىز تېمىغا ئايلاندۇردى.

20-ئەسىرنىڭ 80-يىللىرىدىن باشلاپ تۈركىيىنىڭ «مەمەت ئاۋاق»، «چالاقۇشى»، «يېتىم يۈسۈپ»، «جۈۋىلىق خانىم» قاتارلىق دۇنياغا مەشھۇر رومانلىرى؛ ئۆمەر سەيفەتتىن، ئەزىز نەسپىن، رىشات نۇرى گۈنتېپكىن، كەرىم نادر

قاتارلىق مەشھۇر يازغۇچىلىرىنىڭ خېلى كۆپ ئەسەرلىرى ئۇيغۇر تىلىغا تەرجىمە قىلىنىپ ئېلان قىلىندى ۋە خەلقىمىزنىڭ سۆيۈپ ئوقۇشىغا سازاۋەر بولدى. بۇنىڭغا يانداشقان ھالدا 1990-يىلى مۆمىن ئابدۇللا تۈزگەن «تۈركچە - ئۇيغۇرچە لۇغەت»، 1992-يىلى كولىپكتىپ تۈزگەن «خەنزۇچە - رۇسچە - ئۇيغۇرچە - تۈركچە سۆزلىشىش قوللانمىسى»، 1996-يىلى رەۋەيدۇللا ھەمدۇللا تۈزگەن «تۈرك تىلى» ۋە مۆمىن ئابدۇللا تۈزگەن «تۈركچە - ئۇيغۇرچە - خەنزۇچە تۈركۈم سۆزلەر لۇغىتى» قاتارلىق قورال كىتابلار ۋە تۈرك تىلى ئوقۇشلۇقلىرى كەينى - كەينىدىن نەشىر قىلىنىپ، خەلقىمىزنىڭ تۈرك تىلىغا بولغان تونۇشىنى قەدەممۇ قەدەم چوڭقۇرلاشتۇردى. تۇرسۇنئاي ساقىم، رۇقىيە ھاجى، توختى تىللا قاتارلىقلارنى باش قىلغان بىر تۈركۈم تۈرك تىلى تەرجىمانلىرى قوشۇنى مەيدانغا كېلىپ، تۈركىلوگىيەنىڭ ۋە تۈرك ئەدەبىياتىنىڭ ئەڭ يېڭى مۇۋەپپەقىيەتلىرىدىن بىزنى خەۋەرلەندۈرۈپ تۇردى.

ھازىرقى زامان تۈرك تىلى تۈركىيە جۇمھۇرىيىتىنىڭ قۇرۇلۇشى بىلەن ھاياتىي كۈچكە تولۇپ، ھەر جەھەتتىن مۇكەممەللىشىپ تەرەققىي قىلىش باسقۇچىغا كىرگەن. ئاتاتۈرك مۇستاپا كامال 1932-يىلى ئېچىلغان «تۈرك تارىخى قۇرۇلتىيى» دا تۈرك تىلىنى ساپلاشتۇرۇش ۋە تەرەققىي قىلدۇرۇش پىكرىنى ئوتتۇرىغا قويغاندىن كېيىن، بىرنەچچە قېتىملىق ئۇزۇنغا سوزۇلغان تۈرك تىلىنى ساپلاشتۇرۇش، تەرەققىي قىلدۇرۇش زور دولقۇنى قوزغالدى. بۇ دولقۇن ھازىرمۇ پەسىيىپ قالغىنى يوق. بۇنىڭ نەتىجىسىدە دىنىي ئېتىقاد ۋە مەدەنىيەت تەسىرىدىن تارىختىن بۇيان تۈرك تىلى لۇغەت تەركىبىگە كىرىپ ئۆزلەشكەن نۇرغۇنلىغان ئەرەبچە، پارىسچە سۆزلۈكلەر رەھىمسىزلىك بىلەن چىقىرىپ تاشلىنىپ، ئۇنىڭ ئورنىغا ساپ تۈركچە سۆزلەر قېزىلىپ ياكى يېڭىدىن ياسىلىپ تۈرك تىلى لۇغەت تەركىبىگە كىرگۈزۈلدى ۋە نەشرىيات، ئاخبارات ۋاسىتىلىرى ئارقىلىق جەمئىيەتتە تېزلىكتە ئومۇملاشتۇرۇلدى. بۈگۈنكى كۈنگە كەلگەندە تۈرك تىلى ساپلاشقان، دەۋر قەدىمىگە ماسلاشقان، رايون ئالاھىدىلىكى كۈچلۈك، دۇنيادىكى ساناقلىق چوڭ تىللارنىڭ قاتارىدىن ئورۇن ئالدى.

مېنىڭ تەسادىپىي پۇرسەتتە بۇ تىل بىلەن تونۇشقنىمغا ۋە پېشقەدەم تىلشۇناس، تۈرك تىلى مۇتەخەسسسى مەرھۇم رەۋەيدۇللا ھەمدۇللادىن تەلىم ئېلىپ، بۇ تىلنىڭ سىرلىق قوينىدا تەمتىلەپ مېڭىشتىن بىمالال سەيلى - ساياھەت قىلالايدىغان ھازىرقى ھالىتىمگە يەتكىنىمگە قەدەر ئون ئۈچ يىلدىن ئېشىپتۇ. مەن بۇ جەرياندا تۈرك تىلىغا ئېھتىياجى بارلارنىڭ بۇ تىلنى ئۆگىنىش ئۈچۈن مەندەك جاپالىق جەريانلارنى بېسىپ يۈرۈشىنىڭ بېھۇدە ۋاقت ئىسراپ قىلىشتىن باشقا نەرسە ئەمەسلىكىنى، نۇرغۇن تۈرك تىلى ھەۋەسكارلىرىنىڭ ئۆگىنىدىغان دەرسلىك بولماسلىقى، ماتېرىياللار ھەددىدىن زىيادە كەم بولۇش قاتارلىق سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن تاشلاپ قويىدىغانلىقىنى، بۇنىڭ نەتىجىسىدە بىزگە ئەڭ يېقىن تىللارنىڭ بىرى تۇرۇپ بۇنى بىلىدىغانلارنىڭ ئىنتايىن ئاز بولۇۋاتقانلىقىنى چوڭقۇر ھېس قىلدىم. بۇ تىلنى ئۆگىنىشنى ئاسانلاشتۇرۇش ئۈچۈن چوقۇم ئالدى بىلەن بىر مۇكەممەل دەرسلىك، ئاندىن چوڭ - كىچىك لۇغەت قاتارلىق قورال كىتابلارنىڭ بولۇشىنىڭ تولىمۇ زۆرۈرلۈكىنى تونۇپ يەتتىم. مەن مۇشۇ ئالتە - يەتتە

يىلدىن بېرى ئالدى بىلەن بىر مۇكەممەل دەرسلىك تۈزۈپ چىقىش، ئاندىن ئەمەلىي، قوللىنىشچانلىقى يۇقىرى لۇغەت ئىشلەپ چىقىش ئۈچۈن ھەرقانداق ئامالنى ئىشقا سېلىپ ئىزدەندىم. 1999-يىلى مۇشۇ دەرسلىكنى نۇرغۇن قىيىنچىلىق ۋە باش قېتىمچىلىقلىرى ئارىسىدا موكىدەك قاتراپ يۈرۈپ تۈزۈپ تاماملىغانىدىم. ئەينى ۋاقىتتا شۇنچە تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ بېقىمۇ نەشىر قىلدۇرالمىغانىدىم، ئەمما مەن بۇ ئەمگىكىمنىڭ زايە كەتمەيدىغانلىقىغا قاتتىق ئىشىنىتتىم. شۇڭا پۇرسەت كەلگەن بۈگۈنكى كۈنگە كەلگەندە بۇ كىتابنى تېخىمۇ مۇكەممەللەشتۈرۈپ ئىشلەپ تۈرك تىلى ھەۋەسكارلىرىغا سۇنۇۋاتىمەن.

«تۈرك تىلى دەرسلىكى» ناملىق بۇ كىتاب يېڭى بولۇش، تۇرمۇشقا يېقىن بولۇش، قوللىنىشچانلىقى يۇقىرى بولۇشتەك جانلىق پىرىنسىپلار ئاساسىدا تۈزۈپ چىقىلدى. تۈركىيىدە تۈرك تىلى ئوقۇتۇشى بىلەن شۇغۇللىنىپ ئاجايىپ زور شۆھرەت قازانغان مەھمەت ھەنگىرمەن تۈزگەن «Türkçe Öğreniyoruz» ناملىق ئەسەر مېنىڭ بۇ ئەمگىكىمنىڭ ئۈمۈرتقىسىنى تەشكىل قىلغان بولسا، نىھال نومەر كارامانىنىڭ «Türkçe Öğrenelim» ناملىق كىتابى بۇ ئەمگىكىمنىڭ كەم يەرلىرىنى تولۇقلاپ، جەزىمدارلىقىنى ئاشۇرۇش، مەزمۇن دائىرىسىنى كېڭەيتىشتە مۇھىم رول ئوينىدى؛ مەملىكىتىمىزدە چەت ئەل تىلى ئۇنىۋېرسىتېتلىرىنىڭ دەرسلىك كىتابلىرى ۋە 2004-يىلى لى جىيۇ، جۇ جېڭچىڭلار تۈزگەن، چەت ئەل تىلى ئوقۇتۇش ۋە تەتقىقات نەشرىياتى نەشىر قىلغان «Türkçe» قاتارلىق مۇھىم قوللانمىلارمۇ بۇ دەرسلىكنىڭ كەم يەرلىرىنى تولۇقلىدى. شۇنداق قىلىپ، مەن ئۇزۇن يىللاردىن بېرى ئارزۇ قىلغان زور ئەمگەك پۈتۈنلەي تاماملاندى.

شۇنداق كاپالەت بېرىش مۇمكىنكى، تۈرك تىلى ئۆگەنگۈچىلەر بۇ كىتابنى زېھىن قويۇپ ئۈچ ئاي ئۆگەنسە، تۈرك تىلىنى ئاساسەن ئىگىلىيەلەيدۇ ۋە تۈركچە سۆزلىشىش، خەت-ئالاقە قىلىش، سودا ئىشلىرىنى بېجىرىش، تۈرك تىلىدىكى ماتېرىياللاردىن پايدىلىنىش، تۈرك تىلىدىكى ئەسەرلەرنى دەسلەپكى قەدەمدە تەرجىمە قىلىش سەۋىيىسىگە يېتەلەيدۇ.

بۇ كىتاب 38 دەرس تۈزۈلدى. تۇرمۇشتىن ئېلىنغان سۆزلىشىش تېكىستلىرى، جانلىق، ئىخچام تىل بىلىملىرى، ئەمەلىي قوللىنىلىدىغان كۈچەيتىش مەشىقلىرى بىلەن بېزەلدى. نەسىردىن ئەپەندىنىڭ قىزىقارلىق لەتىپىلىرى ۋە تۈرك ئاتا سۆزلىرى، تۇرمۇشتا قوللىنىلىدىغان خەت-چەك ئۆرنەكلىرى بېرىلىپ، كىتابنىڭ ياساھتى ۋە كۆركەملىكى تېخىمۇ ئاشۇرۇلدى. بۇ كىتابنىڭ تۈرك تىلى ئۆگەنگۈچى ۋە ئىشلەتكۈچى دوستلارنىڭ كۆڭۈلدىكىدەك تىل دەرسلىكى بولۇپ قېلىشىنى سەمىمىي ئۈمىد قىلىمەن.

ۋەلى كېرىم كۆكتالپ

2004 - يىلى 4 - ئاي

gul eki ⇒ (-lar, -ler)

a, ı, o, u ⇒ -lar

e, i, ö, ü ⇒ -ler

① سائەت، بىلەن بىرگە تىزىم سېلىش

تۈپلۈك قولتۇمىنى قوشۇش

ۋە غايىك، az kisi,
bir süre koyun

Son hecelerinde (a,o,u) bulunan bazı yabancı kelimeler ler ekini alırlar. meşgul + ler. hayal + ler seyahat + ler, misal + ler. Sebap,

özelliklerii ⇒ adlara aile anlamı katar ~~ler~~. Örnek:

Yavin Ahmetler'e gidiyoruz.

Bugün dedemler geliyor. Hasan Beyler Ankara'ya gidiyor.

Ali bey evdeler mi? Şimdi sıktılar, biraz sonra dönecekler.

« Sabah, akşam, gece, gündüz, yaz, kış, bahar, öğle » gibi

zaman adlarının, » yanına gelir ve « her » anlamı

katar. » sabahlar ~ ~ ~ akşamları hafta sonları

تۈرك تىلىنىڭ گەۋدىلىك ئالاھىدىلىكلىرى

تۈرك تىلى بىلەن ئۇيغۇر تىلى بىر مەنبەدىن شاخلىغان تۇغقان تىل بولۇپ، ھەر ئىككىسى ئالتاي تىللىرى سىستېمىسىنىڭ تۈركىي تىللار ئائىلىسىگە كىرىدۇ. بۇنىڭ ئىچىدە تۈرك تىلى ئوغۇز-سالجۇق (غەربىي تۈركىي تىلى) تارماق گۇرۇپپىسىغا، ئۇيغۇر تىلى بولسا قارلۇق-ئۇيغۇر (شەرقىي تۈركىي تىلى) تارماق گۇرۇپپىسىغا كىرىدۇ. بۇ ئىككى تۇغقان تىلنىڭ تۈپ سۆز ۋە گىرامماتىكىلىق ئالاھىدىلىكلىرى پۈتۈنلەي دېگۈدەك ئوخشىشىپ كېتىدۇ، پەقەت سۆز ياساش (لېكسىكا) جەھەتتىن ئانچە-مۇنچە پەرقلىنىدۇ.

تۈرك تىلىنىڭ ئۇيغۇر تىلىغا نىسبەتەن گەۋدىلىك ئالاھىدىلىكلىرى تۆۋەندىكىچە:

1. ئۇيغۇر تىلىدا بوغۇم بېشىدا كېلىدىغان t تاۋۇشى تۈرك تىلىدا d بولۇپ كېلىدۇ.

مەسىلەن:

- duman تۇمان
- dağ تاغ
- dilek تىلەك

2. ئۇيغۇر تىلىدا بوغۇم بېشىدا كېلىدىغان k تاۋۇشى تۈرك تىلىدا g بولۇپ كېلىدۇ.

مەسىلەن:

- gün كۈن
- gönül كۆڭۈل
- göz كۆز

3. ئۇيغۇر تىلىدا بوغۇم بېشىدا كېلىدىغان m تاۋۇشى تۈرك تىلىدا b بولۇپ كېلىدۇ.

مەسىلەن:

- ben مەن
- buz مۇز
- bin مىڭ

4. ئۇيغۇر تىلىدا بوغۇم بېشىدا كېلىدىغان p تاۋۇشى تۈرك تىلىدا b بولۇپ كېلىدۇ.

مەسىلەن:

- bıçak پىچاق
- balta پالتا

5. بۇنىڭ ئەكسىچە ئۇيغۇر تىلىدا بوغۇم بېشىدا كېلىدىغان b تاۋۇشى تۈرك تىلىدا p بولۇپ كېلىدۇ.

مەسىلەن:

- parmak بارماق

pek بەك

6. ئۇيغۇر تىلىدا بوغۇم بېشىدا كېلىدىغان چ (ç) تاۋۇشى تۈرك تىلىدا d بولۇپمۇ كېلىدۇ.

مەسىلەن:

diş چىش

7. ئۇيغۇر تىلىدا بوغۇم بېشىدا كېلىدىغان چ (ç) تاۋۇشى تۈرك تىلىدا s بولۇپمۇ كېلىدۇ.

مەسىلەن:

saç چاچ

8. ئۇيغۇر تىلىدا بوغۇم بېشىدا كېلىدىغان b تاۋۇشى تۈرك تىلىدا v بولۇپمۇ كېلىدۇ.

مەسىلەن:

varmak بارماق

ver بەر

9. تۈرك تىلىدا 29 ھەرپ بار بولۇپ، ئۇيغۇر تىلىدا كۆپ ئۇچرايدىغان ق، خ، ك ئۈزۈك

تاۋۇش ھەرپلىرى تۈرك تىلىدا كۆرۈلمەيدۇ. ھازىرقى زامان تۈرك تىلىدا ق، خ، ك تاۋۇشلىرى

كېلىشكە تېگىشلىك ئورۇنلارغا بىردەك n, h, k تاۋۇشلىرى قوللىنىلىدۇ. مەسىلەن:

kız قىز

haber خەۋەر

geldin كەلدىڭ

تۈرك تىلى ئۆگەنگۈچىلەر دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك يەنە بىر مەسىلە شۇكى، تۈركىيە

جۇمھۇرىيىتى 1923-يىلى قۇرۇلغاندىن كېيىن، ئومۇميۈزلۈك زامانىۋىلىشىش باسقۇچىغا

كىردى. بۇنىڭ بىلەن نۇرغۇن يېڭى سۆز-ئاتالغۇلار ياسىلىپ، ئەسلىدىكى تۈرك تىلى لۇغەت

تەركىبىدىكى ئەرەبچە، پارىسچە ئاتالغۇلارنىڭ ئورنىغا دەستىلىدى. مەسىلەن:

uçak ئايروپىلان

yaşam ھايات

özerk ئاپتونوم

toplum جەمئىيەت

bilgin ئالىم

okul مەكتەپ

1. DERS TANIŞMA

تونۇشۇش

- Bülent : Merhaba, Emin Bey.
Emin Bey : Merhaba, nasılsınız?
Bülent : Teşekkür ederim, iyiyim. Siz nasılsınız?
Emin Bey : Teşekkür ederim, ben de iyiyim. Sizi tanıtırım.
Erksin Hanım : Benim adım Erksin.
Bülent : Benim adım da Bülent. Tanıştığımıza memnun oldum. Nasılsınız?
Erksin Hanım : Ben de memnun oldum. Teşekkür ederim, iyiyim.
Emin Bey : Nereye gidiyorsunuz?
Bülent : İstasyona gidiyorum.
Erksin Hanım : Nerede oturuyorsunuz?
Bülent : Ankarada oturuyorum.
Emin Bey : Tren ne zaman hareket ediyor?
Bülent : Bir saat sonra.
Erksin Hanım : Ankara'da ne iş yapıyorsunuz?
Bülent : Hastanede çalışıyorum. Stajyer doktorum. Siz İstanbul'da mı oturuyorsunuz?
Erksin Hanım : Hayır, ben de Ankara'da oturuyorum.
Bülent : Ankara'da ne iş yapıyorsunuz?
Erksin Hanım : Öğretmenim. Yabancılara Türkçe öğretiyorum.
Emin Bey : Yabancılar için Türkçe kolay bir dil mi?
Erksin Hanım : İki ayda Türkçe konuşuyorlar. Türkçe çok kolay.
Bülent : Özür dilerim. Annem, babam İstasyonda beni bekliyorlar. Size adresimi vereyim.
Ankara'ya bekliyorum.
Erksin Hanım : Teşekkür ederiz.
Bülent : Allahısmarladık.
Emin Bey : Güle güle! İyi yolculuklar!

KELİMELER

يېڭى سۆزلەر

tanışma	تونۇشۇش
nasıl	قانداق
ben	ياخشى
ben	مۇ...
ad	مەن
memnun	ئات، ئىسىم
stasyon	مەھتۇن، خۇشال
oturmak	قەيد
apmak	بويىز ئىستانسىسى
ben	ئولتۇرۇش، ئولتۇراقلىشىش
	قىلىماق، ئەتمەك، ياسىماق، ئىجرا قىلماق
	بويىز

hastane
çalışmak
stajyer
doktor
bey
öğretmen
öğrenci
yabancı
için
kolay
dil
konuşmak
dilemek
anne
baba
beklemek
allahaismarladık
güle güle
soyad
Almanya
çok
çabuk
niçin
hangi
el
bavul
paket
çanta

دوختۇرخانا
ئىشلىمەك، خىزمەت قىلماق
ستازلىق
ھەكىم، دوختۇر، دوكتور
ئەپەندى، باي
ئوقۇتقۇچى
ئوقۇغۇچى
چەت ئەللىك
ئۈچۈن
قولاي، ئاسان، ئوڭاي
تىل
سۆزلەشمەك، گەپلەشمەك
سوراش، تىلەش، ئۇنۇنۇش
ئانا، ئاتا
ئاتا، دادا
ساقلىماق، كۈتمەك
ئاللاغا تاپشۇردۇم، خۇداغا ئامانەت
خەير-خوش
فامىلى، نەسەپ
گېرمانىيە
كۆپ، چىق، بەك، ئىنتايىن، ناھايىتى
تېز، چاققان
نېمەشقا، نېمە ئۈچۈن
قايسى
قول
چامادان
يەشەك، خالتا، بوغجۇما
بويىكا، سومكا، بوغجۇما

Konuşma -1:

سۆزلىشىش

- Bu kim?
- Bu Emin Beydir.
- Emin Bey ne iş yapıyor?
- Emin Bey doktordur.
Hastanede çalışıyor.

- Bu kim?
- Erksin Hanım.
- Erksin Hanım ne iş yapıyor?
- Erksin Hanım öğretmendir.
Türkçe öğretiyor.

- Bu kim?
- Bülent Bey.
- Bülent Bey ne iş yapıyor?
- Bülent Bey stajyer doktordur.
Tıp Fakültesine gidiyor.

- Bu kim?
- Henrike.
- Henrike ne iş yapıyor?
- Henrike öğrencidir.
Türkçe öğreniyor.

- Bülent nereden geliyor?
- Bülent İstanbul'dan geliyor.
- Bülent nereye gidiyor?
- Bülent Ankara'ya gidiyor.

Bülent, Sevim Hanım,
Sadun Bey ve Gündür
İstasyondalar. Treni bekliyorlar.

- Bülent'in elinde ne var?
- Bir paket, bir de bavul var.
- Sevim Hanımın elinde ne var?
- Bir çanta var.

Konuşma -2:

سۆزلىشىش

TÜRKÇE KURSUNDA

تۈرك تىلى كۇرسىدا

- İyi günler! Adınız ne?
- Adım Henrike.
- Soyadınız ne?
- Ette.
- Nereden geliyorsunuz?
- Almanya'dan geliyorum.
- Sizin adınız ne?
- Benim adım Sunny İrumekhai.
- Benim adım da Duke İgbuwe.
- Siz nereden geliyorsunuz?
- Nijerya'dan.
- Türkçe kolay mı?
- Türkçe çok kolay. Biz Türkçeyi çabuk öğreniyoruz.
- Niçin Türkçe öğreniyorsunuz?
- Üniversiteye gidiyoruz.
- Hangi üniversiteye gidiyorsunuz?
- Ankara Üniversitesine.
- Üniversitenin Türkçe kursu var mı?
- Var. Biz Üniversitede Türkçe öğreniyoruz.

DİLBİLGİSİ

تىل بىلىملىرى

Şimdiki zaman: -yor(iyor,-iyor,-uyor,-üyor)

ھازىرقى زامان بېشىلى

تۈرك تىلىدىكى ھازىرقى زامان بېشىلى سوزۇق تاۋۇش بىلەن ئاخىرلاشقان بېشىلارغا -yor قوشۇمچىسىنىڭ؛ ئۇزۇك تاۋۇش بىلەن ئاخىرلاشقان بېشىلارغا -iyor, -iyor, -uyor, -üyor قوشۇمچىلىرىنىڭ، ئاندىن بىرىنچى ئورۇنلىق شەخس قوشۇمچىسىنىڭ ئۇلىتىشى بىلەن ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

geliyorum, gidiyorum, okuyorum

gel - mek (بولۇشلۇق)

Ben gel-i-yor-um
Sen gel-i-yor-sun
O gel-i-yor-lar
Biz gel-i-yor-uz
Siz gel-i-yor-sunuz
Onlar gel-i-yor-lar

مەن كېلىۋاتىمەن
سەن كېلىۋاتىسەن
ئۇ كېلىۋاتىدۇ
بىز كېلىۋاتىمىز
سىلەر كېلىۋاتىسىلەر
ئۇلار كېلىۋاتىدۇ

gel - me - mek (بولۇشىز)

Ben gel - mi - yor - um
Sen gel - mi - yor - sun
O gel - mi - yor
Biz gel - mi - yor - uz
Siz gel - mi - yor - sunuz
Onlar gel - mi - yor - lar

مەن كەلمەيمەن
سەن كەلمەيسەن
ئۇ كەلمەيدۇ
بىز كەلمەيمىز
سىلەر كەلمەيسىلەر
ئۇلار كەلمەيۋاتىدۇ

git-mek

Ben gidiyorum
Sen gidiyorsun
O gidiyor
Biz gidiyoruz
Siz gidiyorsunuz
Onlar gidiyorlar

git-me-mek

Ben gitmiyorum
Sen gitmiyorsun
O gitmiyor
Biz gitmiyoruz
Siz gitmiyorsunuz
Onlar gitmiyorlar

otur-mak

Ben oturuyorum
Sen oturuyorsun
O oturuyor
Biz oturuyoruz
Siz oturuyorsunuz
Onlar oturuyorlar

otur-ma-mak

Ben oturmuyorum
Sen oturmuyorsun
O oturmuyor
Biz oturmuyoruz
Siz oturmuyorsunuz
Onlar oturmuyorlar

Ad durum ekleri:

كېلىش قوشۇمچىلىرى

تۈرك تىلىدىكى كېلىش قوشۇمچىلىرىنىڭ خۇسۇسىيىتى ۋە ئۆلىنىپ كېلىدىغان قوشۇمچىلار ئۇيغۇر تىلىدىكىگە ئاساسەن ئوخشاش بولۇپ، ئۇلار يۆنىلىش كېلىشتە كەلگەن ئىسىملارغا e(-a) - قوشۇمچىسىنىڭ: ئورۇن كېلىشتە كەلگەن ئىسىملارغا de(-da) - قوشۇمچىلىرىنىڭ ۋە چىقىش كېلىشتە كەلگەن ئىسىملارغا den (-dan) - قوشۇمچىلىرىنىڭ ئۆلىنىشى بىلەن ياسىلىدۇ.

كونكىرىتىنى قىلىپ ئېيتقاندا، ئەگەر ئىسىملار i,-e,-o,-u سۆزۈق تاۋۇشلىرى بىلەن ئاخىرلاشقان بولسا -e,-de,-den قوشۇمچىلىرى: -a,-ı,-o,-u سۆزۈق تاۋۇشلىرى بىلەن ئاخىرلاشقان بولسا -a,-da,-dan قوشۇمچىلىرى ئۇلىتىپ كېلىدۇ، مەسلەن:

Amerika'dan geliyorum.
İstanbul'da oturuyorum.

ئامېرىكىدىن كېلىۋاتىمەن.
ئىستانبۇلدا ئولتۇرۇۋاتىمەن.

Üniversiteden geliyorum.
Fakülteden geliyorum.
İstanbul'dan geliyorum.
Fransa'dan geliyorum.
Almanya'dan geliyorum.
İngiltere'den geliyorum.
İran'dan geliyorum.
Suriye'den geliyorum.
Okuldan geliyorum.

İstanbul'a gidiyorum.
İzmir'e gidiyorum.
Türkiye'den geliyorum.
Fransa'ya gidiyorum.
Almanya'ya gidiyorum.
İngiltere'ye gidiyorum.
Üniversiteye gidiyorum.
Okula gidiyorum.
Amerika'ya gidiyorum.

İstanbul'da oturuyorum.
Almanya'da oturuyorum.
Suriye'de oturuyorum.
İngiltere'de oturuyorum.

İzmir'de oturuyorum.
İran'da oturuyorum.
Ankara'da oturuyorum.
Antalya'da oturuyorum.

تۈرك تىلىدا ئىككى سۆزۈق تاۋۇش يانمۇ يان كەلمەيدۇ. ئەگەر شۇنداق كېلىپ قالغاندا ئۇلارنىڭ ئارىسىغا -y- ئۈزۈك تاۋۇشى قوشۇلىدۇ. مەسلەن:

Üniversite-y-e Türkiye-y-e
Almanya'-y-a Amerika'y-a

Lütfen sayıları okuyunuz.

سانلارنى ئوقۇڭلار

تۈرك تىلىدىكى سانلارنىڭ ئوقۇلۇشى بەزىلىرىدىكى ئانچە-مۇنچە ھەرپ ئۆزگىرىشلىرىنى ھېسابقا ئالمىغاندا ئاساسىي جەھەتتىن ئۇيغۇر تىلىدىكى سانلارنىڭ ئوقۇلۇشى بىلەن بىردەكلىككە ئىگە. مەسلەن:

1	2	3	4	5	6	7	8
bir	iki	üç	dört	beş	altı	yedi	sekiz
9	10	11	12				
dokuz	on	on bir	on iki				

ALİŞTIRMALAR

كۆتۈگملىر

Lütfen cevap veriniz.

جاۋاب بېرىڭلار

Örnek: Sen nereden geliyorsun?

— Ben İstanbul'dan geliyorum.

Sen nereden geliyorsun?

İrak'tan... *geliyorum*

Siz nereden geliyorsunuz?

İran'dan... *geliyoruz*

O nereden geliyor?

Almanya'dan... *geliyor*

Onlar nereden geliyorlar?

Japonya'dan... *geliyorlar*

Sen nereye gidiyorsun?

Ankara'ya... *gidiyorum*

Siz nereye gidiyorsunuz?

İzmir'e... *gidiyoruz*

O nereye gidiyor?

Almanya'ya... *gidiyor*

Onlar nereye gidiyorlar?

Paris'e... *gidiyorlar*

Sen nerede oturuyorsun?

Antalya'da... *oturuyorum*

Siz nerede oturuyorsunuz?

İstanbul'da... *oturuyoruz*

O nerede oturuyor?

Berlin'de... *oturuyor*

Onlar nerede oturuyorlar?

Tahran'da... *oturuyorlar*

Sen nerede bekliyorsun?

İstasyonda... *bekliyorum*

Siz nerede bekliyorsunuz?

Ankara'da... *bekliyoruz*

O nerede bekliyor?

İzmir'de... *bekliyor*

Onlar nerede bekliyorlar?

Okulda... *bekliyorlar*

Sen ne öğreniyorsun?

Türkçe... *öğreniyorum*

Siz ne öğreniyorsunuz?

Almanca... *öğreniyoruz*

O ne öğreniyor?

İngilizce... *öğreniyorum*

Onlar ne öğreniyorlar?

Fransızca... *öğreniyorlar*

2. DERS İSTASYONDA

بویز ئستانسدا

- Sevim Hanım** : Hadi yavrum, bin artık trene. Vakit tamam.
Bülent : Daha beş dakika var anneciğim.
Sadun Bey : Annen haklı oğlum. Hadi bin artık.
Bülent : Peki baba. Allahaismarladık anneciğim. Ver elini öpeyim.
Sevim Hanım : Sağol yavrum.
Bülent : Allahaismarladık baba.
Sadun Bey : Güle güle oğlum. Mektup yaz.
Bülent : Allahaismarladık Günder.
Günder : Güle güle ağabey.
Bülent : Derslerine iyi çalış.
Günder : Peki ağabey.
Sevim Hanım : Güle güle oğlum. Hadi hadi... çabuk ol.
Bülent : Tamam anneciğim, tamam, daha iki dakika var. Hemen biniyorum.
Sevim Hanım : Pencereyi aç! Pencereyi aç! Valizler nerede?
Bülent : İşte burada anneciğim.
Sevim Hanım : Paketler nerede?
Bülent : Onlar da burada.
Sevim Hanım : İyi. Paketlerde börek var, reçel var. Sabahları yersiniz.
Sadun Bey : Valizlere dikkat et. Trende unutma.
Bülent : Olur baba, unutmam.
Sevim Hanım : Kendine iyi bak! Mektup yaz!
Bülent : Allahaismarladık!
Sevim Hanım : Güle güle!
Günder : Güle güle ağabey.
Sadun Bey : İyi yolculuklar oğlum!
Bülent : Hepiniz hoşça kalın.

KELİMELER

یېڭى سۆزلەر

hadi	قىبنى، تېز، ئىلدام
yavrum	قوزام، بالام
binmek	... گە چىقماق، ئولتۇرماق (ماشىنا، بويىز)
artık	ئارتۇق، ئېشىپ قالغان
daha	يەنە، تېخى
dakika	مىنۇت
haklı	ھەقىلىق
peki	ماقۇل، بولىدۇ، ئۇنداق بولسا
öpmek	سۆيمەك
mektup	نەكتۇپ، خەت
hemen	ھازىرلا، دەرھال

pencere
valiz
işte
börek
reçel
sabah
kendi
hep
hoşça kalın
öğle
tabii
lira
buyurun
para
bir şey değil
memur
değil
silgi
gözlük
büyük
küçük
kapı
vazo

دېرىزە، بەنجىرە
سۈمكە، كىچىك چامادان
مانا، شۇ
گۆشنان
مۇراببا
ئەتىگەن، سەھەر
ئۆز، ئۆزى
ھەممە، ھەممىسى
خۇشۋاق بولۇڭ، خوش ئەمىسە
چۈش ۋاقتى
تەبىئى، ماقۇل، ئەلۋەتتە
لېرا (تۈرلىيە پۇل بىرلىكى)
قېنى، قېنى ئېلىڭ، ئولتۇرۇڭ
پۇل، ئاقچا
ھېچقىمى يوق
خىزمەتچى، كادىر
ئەمەس
سۈرتكۈچ، ئۆچۈرگۈچ
كۆز ئەينەك
ئېگىز، چوڭ، ئۇلۇغ، زور
كىچىك
ئىشك، دەرۋازا
ۋازا

Konuşma:

سۆزلىشىش

- Bu kim?
- O, Sevim Hanım.
- Günder'in ablası mı?
- Hayır, annesi.
- Sevim hanım Bülent'in de annesidir.

- Şu kim?
- Sadun Bey.
- Günder'in babası mı?
- Evet.
- Sadun Bey, Bülent'in de babasıdır.

- Bu kim?
- Günder.
- Okula gidiyormu?
- Evet, ilkokula gidiyor.
- Sevim Hanım, Sadun Bey, Bülent ve Günder nereye gidiyorlar?
- İstasyona gidiyorlar.

BİLET GİŞESİNDE

بېلەت سېتىش ئورنىدا

Bülent : Ankara'ya hangi saatlerde tren var?

Memur : Akşam saat dokuzda, sabah saat sekiz on beşte.

Bülent : Öğleyin yok mu?

Memur : Yok efendim.

Bülent : Sabah treni için bir bilet lütfen!

Memur : Tabii efendim.

Bülent : Ne kadar?

Memur : Yedi yüz lira.

Bülent : Buyurun, bin lira.

Memur : Biletiniz, bu da paranızın üstü.

Bülent : Teşekkür ederim.

Memur : Bir şey değil efendim.

PAZARDA

بازاردا

- Portakalın kilosu kaç?

- Altmış lira.

- Lütfen iki kilo portakal.

- İki kilo portakal yüz yirmi lira.

- Domatesin kilosu kaç?

- Otuz lira.

- Lütfen üç kilo domates.

- Üç kilo domates doksan lira.

- Kabağın kilosu kaç?

- Yüz elli lira.

- Lütfen yarım kilo kabak.

- Yarım kilo kabak yetmiş beş lira.

Lütfen sayıları okuyunuz.

سانلارنى ئوقۇڭلار

13	14	15	16	17	18	19	20
on üç	on dört	on beş	on altı	on yedi	on sekiz	on dokuz	yirmi
21	22	23	24	25	26	27	28
yirmi bir	yirmi iki	yirmi üç	yirmi dört	yirmi beş	yirmi altı	yirmi yedi	yirmi sekiz
29	30	40	50	60	70	80	90
yirmi dokuz	otuz	kırk	elli	altmış	yetmiş	seksen	doksan

100 500 1000 1,000,000
yüz beş yüz bin milyon

DİLBİLGİSİ

تىل بىلىملىرى

-dir(-dır,-dur,-dür) قوشۇمچىلىرى

بۇ قوشۇمچىلار ئىسىملارنىڭ كەينىگە ئۇلىنىپ كېلىپ، ئۆزى ئۇلىنىپ كەلگەن ئىسمىنى كۈچەيتىش ۋە تۇراقلاشتۇرۇش رولىنى ئوينايدۇ. مەسىلەن:

Bu aşçıdır.
Bu dişçidir.

بۇ ئاشپەزدۇر.
بۇ چىش دوختۇرىدۇر.

e, i دىن كېيىن	ö, ü دىن كېيىن	a, ı دىن كېيىن	o, u دىن كېيىن
- dir	- dür	- dır	- dur
Bu kalem dir . Bu defter dir . Bu silgi dir . O taksid dir .	Bu göz dür . O Özgür dür . Bu düz dür . O üt üdür .	Bu oda dır . O baba dır . Bu masa dır . Bu halı dır .	Bu okul dur . Bu salon dur . O doktor dur . Bu bavul dur .

-tir (-tır, -tur, -tür) : ş, s, p, t, k, h, f, ç ھەرپلىرىدىن كېيىن

e, i دىن كېيىن	ö, ü دىن كېيىن	a, ı دىن كېيىن	o, u دىن كېيىن
Bu börek tir . Bu Bülent' tir . Bu Ahmet' tir . Bu Fatih' tir .	Bu göz lütür . Bu sözl ütür . Bu küç ütür . O büy ütür .	Bu sınıf tır . Bu kitap tır . Bu ağaç tır . Bu saç tır .	Bu mektup tur . O çocuk tur . Bu Turgut' tur . O kuş tur .

Emir kipi (بۇيرۇق شەكلى) :

	gel-mek	gel-me-mek	al-mak	al-ma-mak
Sen	gel	gelme	al	alma
O	gelsin	gelmesin	alsın	almasın
Siz	gelin, geliniz	gelmeyin, gelmeyiniz	alın, alınız	almayın, almayınız
Onlar	gelsinler	gelmesinler	alsınlar	almasınlar

	otur-mak	otur-ma-mak	öp-mek	öp-me-mek
Sen	otur	oturma	öp	öpme
O	otursun	oturmasın	öpsün	öpmesin
Siz	oturun oturunuz	oturmayın oturmayınız	öpün öpünüz	öpmeyin öpmeyiniz
Onlar	otursunlar	oturmasınlar	öpsünler	öpmesinler

Çoğul Eki: -ler, lar

كۆپلۈك قوشۇمچىسى

تۈرك تىلىدىكى كۆپلۈك قوشۇمچىلىرى ئۇيغۇر تىلىدىكى بىلەن ئوبىمۇ ئوخشاش بولۇپ، -lar, -ler قوشۇمچىلىرىنىڭ قوشۇلۇشى بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. مەسىلەن:

kalem + ler = kalemler

kitap + lar = kitaplar

Lütfen çoğul ekleriyle tamamlayınız

كۆپلۈك قوشۇمچىلىرىنى قوشۇڭلار

1. pencere
2. kapı ...
3. valiz ...
4. gözlük ...
5. anne ...
6. silgi ...
7. baba ...
8. öğrenci ...
9. öğretmen ...
10. okul ...
11. sınıf...
12. oda ...
13. defter ...

Soru eki: -mı (-mi, -mu, -mü)

سوراق قوشۇمچىلىرى

تۈرك تىلىدا سۆزلەرگە -mı, -mi, -mu, -mü سوراق قوشۇمچىلىرىنى قوشۇش ئارقىلىق سوئال جۈملىلىرىنى ياسىغىلى بولىدۇ. مەسىلەن:

Bülent İstanbul'dan geliyor mu?

بۈلەنت ئىستانبۇلدىن كېلىۋاتامدۇ؟

Bu Sevim Hanım mı?

بۇ سەۋىم خانىمىمۇ؟

Bu Sadun Bey mi?

بۇ سادۇن ئەپەندىمۇ؟

Bu gözlük mü?

بۇ كۆزەينەكمۇ؟

Burası İstanbul mu?

بۇ يەر ئىستانبۇلمۇ؟

Şu kitap sözlük mü?

بۇ كىتاپ لۇغەتمۇ؟

Günder okula gidiyor mu?

گۈندەر مەكتەپكە بېرىۋاتامدۇ؟

Bülent İstanbul'da oturuyor mu?

بۈلەنت ئىستانبۇلدا ئولتۇرامدۇ؟

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen tamamlayınız.

Örnek: Bu tren ... — Bu trendir.

1. Bu bir pencere *dir*.....
2. Bu bir araba *dir*.....
3. Bu bir bavul *dur*.....
4. Bu bir valiz *dir*.....
5. Bu bir kalem *dir*.....
6. Bu bir paket *tır*.....
7. Bu bir çanta *dir*.....
8. Bu bir kitap *tır*.....

2. Lütfen tamamlayınız.

Örnek: Günder küçük

— Günder küçüktür.

1. Sevim Hanım anne *dir*.....
2. Sadun Bey bab *dir*.....
3. Bülent büyük *tır*.....
4. Bu okul *dur*.....
5. O doktor *dur*.....
6. Bu Atatürk *tür*.....
7. Günder çocuk *tur*.....
8. Bavul boş *tur*.....

3. Lütfen soru cümlesine çeviriniz.

Örnek: Masada çanta var.

— Masada çanta var mı?

1. Masada çanta yok .
2. Çantada kitap var .
3. Çantada defter var .
4. Sınıfta öğrenci yok .
5. Sınıfta öğretmen var .

Masada çanta var mı?
Çantada kitap var mı?
Çantada defter var mı?
Sınıfta öğrenci yok
Sınıfta öğretmen var mı?

4. Olumsuz yapınız.

Örnek: Trene binin. — Trene binmeyin.

1. Pencereyi kapa. *Pencereyi kapma.*
2. Pencereyi aç. *Pencereyi açma.*
3. Paketi verin. *Paketi vermeyin.*
4. Mektup yaz. *Mektup yazmayın.*
5. Eve git. *Eve gitmeyin.*
6. Okula gel. *Okula gelmeyin.*
7. Ankara'da otur. *Ankara'da oturma.*
8. Antalya'ya gidin. *Antalya'ya gidmeyin.*
9. İzmir'den gelin. *İzmir'den gelmeyin.*
10. Pencereyi kapayın. *Pencereyi kapmayın.*

5. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Masada kalem var mı?

— Masada kalem var.

1. Masada kitap var mı?
2. Masada çiçek var mı?
3. Masada tren var mı?
4. Masada çanta var mı?
5. Masada lamba var mı?
6. Masada bavul var mı?
7. Masada vazo var mı?
8. Masada ev var mı?

Masada kitap var
 Masada çiçek var
 Masada tren var
 Masada çanta var
 Masada lamba var
 Masada bavul var
 Masada vazo var
 Masada ev var

6. Lütfen olumsuz yapınız.

Örnek: Bu masadır. — Bu masa değildir.

1. Bu çantadır.
2. Bu valizdir.
3. Bu Günderdir.
4. Bu Turgut'tur.
5. Bu kapıdır.
6. Bu mektuptur.

Bu çanta değildir.
 Bu valiz değildir.
 Bu Günder değildir.
 Bu Turgut değildir.
 Bu kapı değildir.
 Bu mektup değildir.

7. Lütfen soru cümlesi yapınız.

Örnek: Sınıfta masa var. — Sınıfta masa var mı?

1. Sınıfta pencere var.
2. Çantada kalem var.
3. İstasyonda tren var.
4. Sınıfta öğretmen var.
5. Sınıfta öğrenci var.
6. Çantada defter var.
7. Pakette börek var.
8. İstasyonda Bülent var.
9. İstasyonda Günder var.

Sınıfta pencere var mı?
 Çantada kalem var mı?
 İstasyonda tren var mı?
 Sınıfta öğretmen var mı?
 Sınıfta öğrenci var mı?
 Çantada defter var mı?
 Pakette börek var mı?
 İstasyonda Bülent var mı?
 İstasyonda Günder var mı?

8. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Kitap nerede? — Kitap burada.

1. Kitap nerede?
2. Çanta nerede?
3. Paket nerede?
4. Valiz nerede?
5. Öğretmen nerede?
6. Öğrenciler nerede?

Kitap çantada
 Çanta sınıfta
 Paket burada
 Valiz burada
 Öğretmen sınıfta
 Öğrenciler sınıfta

9. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Bu kimdir? — Bu Günderdir.

1. Öğrenciler neredeler?
2. Bu nedir?
3. Bu kimdir?

Öğrenciler sınıfta
 Bu kitaptır.
 Bu Bülent'tir.

4. Defter nerede?

Defter çanta da.....

5. Şu nedir?

O tren dir.....

6. Öğretmen nerede?

Öğretmen evde dir.....

7. Tren nerede?

Tren istasyon da.....

10. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Sınıfta kimler var? — Sınıfta öğrenciler var.

1. Sınıfta kimler var?

Sınıfta öğrenciler var.....

2. Sınıfta ne var?

Sınıfta silgi var.....

3. Sınıfta kim var?

Sınıfta öğretmen var.....

4. Sınıfta kim yok?

Sınıfta öğretmen yok.....

5. Sınıfta kimler yok?

Sınıfta öğrenciler yok.....

11. Lütfen sorunuz ve cevap veriniz.

Örnek: Çantada ne var? — Çantada kitap var.

1. İstasyonda ne var?

Çantada defter var.....?

2. Okulda kimler var?

Okulda öğrenciler var.....

3. Evde kim var?

Evde annem var.....

4. Sınıfta ne var?

Sınıfta silgi var.....

5. Bavalda ne var?

Bavalda batak var.....

6. Pakette ne var?

Birak var.....

7. Valizde ne var?

Valizde resel var.....

12. Lütfen olumsuz yapınız.

Örnek: Oda büyüktür. — Oda büyük değildir.

1. Masa büyüktür.

Masa büyük değildir.....

2. Kalem küçüktür.

Kalem küçük değildir.....

3. Bu kitaptır.

Bu kitap değildir.....

4. Bu sınıftır.

Bu sınıf değildir.....

5. Bu defterdir.

Bu defter değildir.....

3 - DERS BARIŞ BEY

بارش ئىپەندى

Barış Bey, işine her sabah 8'de gidiyor. O, bir okulda öğretmendir. Barış Bey, öğle yemeğini okulda yiyor. Evine saat 18'de geliyor. Evde hiçbir şey yapmıyor. Çünkü çok yorgundur. Yalnız gazete okuyor, radyo dinliyor. Barış Bey, Cumartesi ve pazar günleri okula gitmiyor. Çünkü okul kapalıdır. Cumartesi ve pazar günleri evde oturuyor, kitap okuyor, resim yapıyor.

KELİMELER

ev	ئۆي
çünkü	چۈنكى
yorgun	ھارغىن
gazete	گېزىت
dinlenmek	دەم ئالماق، ھاردۇق چىقارماق
cumartesi	شەنبە
pazar	يەكشەنبە
kapalı	ئېتىكىلىك
banyo	مۇنچا
maç	مۇسابىقە، يۇتبول مۇسابىقىسى
buçuk	يېرىم
çeyrek	چارەك
kalkmak	تۇرماق، قوزغالماق
tırış	ساقال - بۇرۇتنى ياساش، ئالدۇرۇش
kahvaltı	ناشتا
Mavi Tren	سايامەت پويىزى، ھاۋا رەك پويىز
perşembe	پەيشەنبە
Ekspres	تېز پويىز
dana eti	تورپاق گۆشى
bifteklik	قىيما قىلىنغان گۆش
pira	پىۋا
fasulye	بۇرچاق
bezelye	بەزەلىيە (بۇرچاقنىڭ بىر تۈرى)
birinç pilav	گۈرۈچ بولۇسى
ş kebab	زىخ كاۋاپ
öner	ئايلىندۇرۇپ پىشۇرۇلغان كاۋاپ

Vakit

Saat: 10.30 on otuz
a da
n buçuk

Saat: 8.45 sekiz kirk beş
a da
okuza çeyrek var.

Saat: 11.45 on bir kirk beş
ya da
on ikiye çeyrek var.

Saat: 12.45 on iki kirk beş
ya da
bire çeyrek var.

Saat: 12.07 on iki sıfır yedi
ya da
on ikiyi yedi geçiyor.

Saat: 10 on
ya da
yirmi iki

KASAPTA

قاساپ دۇكىنىدا

Kasap : Buyurun hanımefendi, arzunuz!

Bayan : Dana eti var mı?

Kasap : Evet var.

Bayan : Lütfen yarım kilo dana eti.

Kasap : Bifteklik mi?

Bayan : Evet bifteklik.

Kasap : Başka arzunuz?

Bayan : Üç yüz gram da kıyma.

Kasap : dana etinden mi?

Bayan : Hayır, koyun etinden. Lütfen biraz yağlı olsun.

Kasap : Üç yüz gram kıyma yüz elli lira, yarım kilo dana eti iki yüz elli lira. Hepsi topla dört yüz lira.

Bayan : Buyurun, beş yüz lira.

Kasap : Bu paranizin üstü.

Bayan : Teşekkür ederim.

ALIŞTIRMALAR

1. Lütfen doğru cevabı işaretleyin.

1. Barış Bey işine kaçta gidiyor?

- 1) Saat 7'de gidiyor.
- 2) Saat 7:30'da gidiyor.
- 3) Saat 8:30'da gidiyor.
- 4) Saat 8'de gidiyor.

2. Barış Bey işten sonra evinde ne yapıyor?

- 1) Resim yapıyor.
- 2) Kitap okuyor.
- 3) Gazete okuyor ve radyo dinliyor.
- 4) Banyo yapıyor.

3. Barış Bey Cumartesi ve Pazar ne yapıyor?

- 1) Resim yapıyor.
- 2) Maça gidiyor.
- 3) Gazete okuyor.
- 4) Hiçbir şey yapmıyor.

2. Lütfen cevap veriniz.

1. Saat kaçta kalkıyorsunuz?

2. Saat kaçta banyo yapıyorsunuz?
3. Saat kaçta tıraş oluyorsunuz?
4. Saat kaçta kahvaltı yapıyorsunuz*?
5. Saat kaçta okula gidiyorsunuz?

3. Lütfen saatleri okuyunuz.

Saat: 9.15 dokuz on beş.

Saat: 13.08 on üç sıfır sekiz.

10.20	24.00
14.30	8.50
12.15	15.20
10.3	16.30
12.00	18.45
15.30	19.50
10.4	20.10
12.20	21.30
17.30	22.15

4. Lütfen cevap veriniz.

1. Ankara'dan nerelere tren var?
2. Ankaradan hangi günler tren var?
3. Ankara'dan hangi trenler gidiyor?
4. Ankara'dan İstanbul'a (Haydarpaşa'ya) hangi günler Mavi Tren var?
5. Mavi Tren, Ankara'dan saat kaçta hareket ediyor?
6. Perşembe günü Ankara'dan İzmir'e Ege Ekspresi var mı?

5. Lütfen sornuz ve cevap veriniz.

Örnek: Ne içmek istiyorsunuz?

Çay içmek istiyorum.

Ne içmek istiyorsunuz?	Süt
.....?	Kahve
.....?	Su
.....?	Ayran
.....?	Meyve suyu
.....?	Bira

Ne yemek istiyorsunuz?

.....?	— Bifteke yemek istiyorum.
.....?	Fasulye
.....?	Bezelye
.....?	Pirinç pilav
.....?	Şiş kebab
.....?	Döner

4 - DERS TRENDE

پويىزدا

- Vural** : Affedersiniz, burası boş mu?
Bülent : Evet boş, buyurun oturun.
Vural : Teşekkür ederim.
Bülent : Bir şey değil.
Vural : Nereden geliyorsunuz?
Bülent : İstanbul'dan geliyorum. Siz de mi İstanbul'dan geliyorsunuz?
Vural : Hayır, Almanya'dan geliyorum.
Bülent : Hangi şehirden?
Vural : Berlin'den. Siz İstanbul'da mı oturuyorsunuz?
Bülent : Hayır, Ankara'da oturuyorum. Siz nereye gidiyorsunuz?
Vural : Ben de Ankara'ya gidiyorum. Sigara içer misiniz?
Bülent : Hayır, teşekkür ederim, içmiyorum.
Vural : Ankara'da ne iş yapıyorsunuz?
Bülent : Stajyer doktorum. Sizin mesleğiniz ne?
Vural : Ankara Üniversitesi'nde asistanım.
Bülent : Hangi bölümde?
Vural : Alman dili ve edebiyatı bölümünde.
Bülent : Evli misiniz?
Vural : Evet evliyim. İki çocuğum var. Siz de evlimisiniz?
Bülent : Hayır, henüz bekarım. Eşiniz ne iş yapıyor?
Vural : O da üniversitede asistan, birlikte çalışıyoruz.
Memur : Biletler lütfen!
Vural : Buyurun bakın.
Turgut : Trende rötör var mı acaba?
Memur : Hayır, yok. Bir saat sonra Ankara'dayız.
Turgut : Erzurum kaç saat sürüyor?
Memur : Erzurum altı saat sürüyor.
Turgut : Teşekkür ederim.
Memur : Bir şey değil, hepimize iyi yolculuklar.

KELİMELER

يېڭى سۆزلەر

affedersiniz
evet
hayır
sigara

ئەيۈ قىلىڭ
ئۇنداق، ئەلۋەتتە
ياق، ئۇنداق ئەمەس
سىگارت، تاماكا

meslek
evli
henüz
bekar
eş
rötar
kaç
raf
ilk
indirim
çocuk
görev
hasta
kompartman
tuvalet
vapur
gemi
uçak
bisiklet
kalkmak
Kalkınız öğrenci!
Konuşma:

كەسپ، مەسلەك

ئۆيلەنگەن، توي قىلغان

نەخچە

بويناق

ئەر ياكى خوتۇنى، جۇرا

كېچىكىش (قانناش ۋاستىلىرىنىڭ)

قانچە

تەكچە، نەرسە - كېرەك قويىدىغان ئىشكاپ

تۇنجى، دەسلەپكى

ئەرزىنلىتىش، ئېتىبار باھا

بالا

ۋەزىپە، ھوقۇق

كېسەل، ئاغرىق

ۋاگونلار ئارىسىدىكى كىچىك ئۆي

ھاجەتخانا، گىرىم ئۆيى

پاراخوت

كېمە

ئايرۇپىلان، ئۇچاق

ۋېلسپېت

تۇرماق، قوزغالماق

چولۇك - چولۇك - چولۇك
گۆرۈمۈز - گۆرۈمۈز

- Bülent nerede?
- Trende.
- Ne yapıyor?
- Bavulu rafa koyuyor.
- Bavul ve valizler istasyonda nereye bırakılıyor?
- Emanete bırakılıyor.
- Bu bay ne yapıyor?
- Emanetten bavulunu alıyor.

- Kim sigara içiyor?
- Vural Bey.
- Bülent sigara içmiyor mu?
- Hayır, içmiyor.
- Memur ne yapıyor?
- Bilet soruyor.
- Bülent'in tren bileti var mı?
- Evet var.

İSTANBUL-ANKARA TRENI

- Vural : İstanbul-Ankara arası kaç kilometredir?
Memur : 598 kilometredir.
Vural : İstanbul-Ankara arası kaç saat?
Memur : Yedi saat.
Bülent : Ankara'dan İstanbul'a ilk tren saat kaçta hareket ediyor?

Memur : Sabahleyin saat 8.15'te.
 Vural : İstanbul-Ankara treninde rötar var mı?
 Memur : Hayır, yok.
 Bülent : Tren biletlerinde öğrenciler için indirim var mı?
 Memur : Evet, %50 (yüzde elli) indirim var.
 Vural : Başka kimlere indirim var?
 Memur : Çocuklara, askerlere de %50 indirim var.
 Bülent : Gidiş-dönüş biletlerinde de indirim var mı?
 Memur : Evet, %10 indirim var.
 Bülent : Verdiğiniz bilgiler için çok teşekkür ederiz.
 Memur : Bir şey değil, görevimiz.

قىلىنغان ئىشلىرىڭىز (ۋەزىپىڭىز)

DİLBİLGİSİ

باغلىغۇچىسى ile

-le(-yle), -la(-yla):

تۈرك تىلىدىكى ile باغلىغۇچىسى ئۇيغۇر تىلىدىكى «بىلەن» دېگەن باغلىغۇچى بىلەن ئوبمۇ ئوخشاش مەنىگە ئىگە، جۈملىدىكى رولمۇ ئوخشاش. ile باغلىغۇچىسى جۈملىدە سۆزلەر بىلەن بىرىكىپ كەلگەندە قىسقىراپ -le(-yle) سۆز ئارقا قوشۇمچىسىغا ئۆزگىرىپ كېتىدۇ، ئەمما جۈملىدىكى مەنىسىدە ئۆزگىرىش بولمايدۇ. مەسىلەن:

ا،ي،و،ۈ دىن كېيىن I,e,ö,ü دىن كېيىن	
-la(-yla)	-le(-yle)

Gündə ile Bülent eve gidiyorlar = Gündər'le Bülent eve gidiyorlar.
 گۈندەر بىلەن بۈلەنت ئۆيگە كېتىۋاتىدۇ.
 Valiz ile paketi buraya koy. = Valizle paketi buraya koy.
 بوغجۇما بىلەن سومكىنى بۇياققا قوي.
 Turgut ile Deniz İzmir'e gidiyorlar. = Turgut'la Deniz İzmir'e gidiyorlar.
 تۇرگۈت بىلەن دەنيز ئىزمىرغا كېتىۋاتىدۇ.
 Çanta ile paketi masaya koyma. = Çantayla paketi masaya koyma.
 Silgi ile kalemi çantaya koy. = Silgiyle kalemi çantaya koy.
 Paket ile trene bin. = Paketle trene bin.
 Sevim ile İstanbul'la git. = Sevim'le İstanbulla git.
 Sadun ile Ankara'ya gel. = Sadun'la Ankara'ya gel.
 Ali ile eve git. = Ali'yle eve git.

شەخس قوشۇمچىلىرى: -im, -sin, -iz, -sınız, -ler
 تۈرك تىلىدىكى شەخس قوشۇمچىلىرىنىڭ تۈرلىنىش قائىدىسى ئۇيغۇر تىلىدىكى بىلەن ئاساسەن ئوخشاش

بولۇپ، مەن (بىرىنچى شەخس)، سەن (ئىككىنچى شەخس)، ئۇ (ئۈچىنچى شەخس) دىن ئىبارەت ئۈچ شەخس ئايرىمىسى بويىچە قانۇنىيەتلىك تۈرلىتىپ، ئېنىق مەنە ئاڭلىتىپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

olumlu (بولۇشلۇق)

Ben profesörüm.

مەن پروفېسسور (مەن).

Sen profesörsün.

سەن پروفېسسور (سەن).

O profesör.

ئۇ پروفېسسور.

Biz profesörüz.

بىز پروفېسسور (لارمىز).

Siz profesörsünüz.

سىلەر پروفېسسور (لارسىلەر).

Onlar profesörler.

ئۇلار پروفېسسور (لار).

olumsuz (بولۇشمىز)

Ben profesör değilim.

مەن پروفېسسور ئەمەس (مەن).

Sen profesör değilsin.

سەن پروفېسسور ئەمەس (سەن).

O profesör değil.

ئۇ پروفېسسور ئەمەس.

Biz profesör değiliz.

بىز پروفېسسور ئەمەس (مىز).

Siz profesör değilsiniz.

سىلەر پروفېسسور ئەمەس (سىلەر).

Onlar profesör değiller.

Ben memurum

Ben memur değilim

Sen memursun

Sen memur değilsin

O memur

O memur değil

Biz memuruz

Biz memur değiliz

Siz memursunuz

Siz memur değilsiniz

Onlar memurlar

Onlar memur değiller

Ben öğretmen değilim.

Ben öğretmenim.

Sen öğretmen değilsin.

Sen öğretmensin.

O öğretmen değil.

O öğretmen.

Biz öğretmen değiliz.

Biz öğretmeniz.

Siz öğretmen değilsiniz.

Siz öğretmensiniz.

Onlar öğretmen değiler.

Onlar öğretmenler.

تۈرك تىلىدا ئىككى سۆزۈك تاۋۇش يانمۇ يان كەلمەيدىغان تۈپ قانۇنىيەت بار بولغاچقا، ئەگەر ئىككى

سۆزۈك تاۋۇش بىرگە كەلگەندە، ئۇلارنىڭ ئارىسىغا -y- ئۈزۈك تاۋۇشى قوشۇلۇپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

Ben hastayım

Ben hasta değilim

Sen hastasın

Sen hasta değilsin

O hasta

O hasta değil

Biz hastayız

Biz hasta değiliz

Siz hastasınız

Siz hasta değilsiniz

Onlar hastalar

Onlar hasta değiller

ALIŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

Bülent nereden geliyor?

Vural nereden geliyor?

Bülent ve Vural evli mi?

Vural nerede asistan?

Memur ne istiyor?

Kompartımanda kaç kişi var?

2. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Affedersiniz burası boş mu?

— Evet boş.

Affedersiniz sigaranız var mı?

Affedersiniz ateşiniz var mı?

Affedersiniz saatiniz kaç?

Affedersiniz tuvalet nerede?

Affedersiniz istasyon nerede?

3. Lütfen boş yerlere -in (-ın, -un, -ün) eklerini yazınız.

Örnek: Öğretmen kitabı.

— Öğretmenin kitabı.

1. Ahmet mektubu.

Sevim hanım.....bavulu.

2. Turgut babası.

Sadun beyvalizi.

3. Günderokulu.

Bülentbabası.

4. Sınıf kapısı.

Okul kapısı.

5. Bülent annesi.

Oda penceresi.

6. Sadun kızı.

Ev kapısı.

4. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Sen öğretmenmisin?

— Evet, öğretmenim.

1. Siz öğretmenmisiniz?

— Hayır, öğretmen değilim.

2. Siz memurmusunuz?

Evet,

3. o Bülent mi?

Hayır,

4. Onlar öğrenci mi?

Hayır,

5. Onlar köylü mü?

Evet,

○ Turgut mu?

Evet,

5. Lütfen tamamlayınız.

Örnek: Ben doktor

— Ben doktorum.

1. Ben doktor. <u>um</u>	Ben öğrenci <u>yim</u>
2. Sen doktor. <u>sun</u>	Sen öğrenci <u>sin</u>
3. O doktor. <u>dur</u>	O Öğrenci <u>dir</u>
4. Biz doktor. <u>uz</u>	Biz öğrenci <u>yiz</u>
5. Siz doktor. <u>sunuz</u>	Siz öğrenci <u>sini</u>
6. Onlar. <u>doktorlar</u>	Onlar öğrenci <u>ler</u>

6. Lütfen tamamlayınız.

1. İstanbul gidiyorum.
2. İzmir geliyorum.
3. Nere geliyorsunuz?
4. Nere gidiyorsun?
5. Okul gidiyor.
6. Lise gidiyor.

7. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Bu tren nereye gidiyor?
— İzmir'e gidiyor.

1. Bülent nereye gidiyor?
2. Bülent nereden geliyor?
3. Günder nereye gidiyor?
4. Deniz nereye gidiyor?
5. Deniz nereden geliyor?
6. Günder nereden geliyor?

8. Lütfen "ile" bağlacını birleşik yazınız.

Örnek: Yunus ile Erşan geliyorlar.
— Yunus'la Erşan geliyorlar.

- Ayşe ile Mehmet geliyorlar. Ayşeyle Mehmet geliyorlar.
- Yunus ile Koray'ı bekle.
- Paket ile valizi ver.
- Bülent ile eve git.
- Erşan ile İzmir'e gel.
- Fatma ile okula git.
- Ali ile fakülteye gel.
- Çanta ile kalem al.

9. Lütfen cümle kurunuz.

Örnek: Uçak İstanbul'a gidiyorum.

— Uçakla İstanbul'a gidiyorum.

1. Otobüs
2. Vapur
3. Tren
4. Gemi
5. Uçak
6. Bisiklet

10. Lütfen soru cümlesine çeviriniz.

Örnek: Sınıf boş. — Sınıf boş mu?

1. Ankara yakın.
2. İstanbul uzak.
3. Oda güzel.
4. Ev büyük.
5. Çocuk küçük.
6. Sigara var.
7. Tren istasyonda.
8. Defter çantada.

11. Lütfen tamamlayı

1. Pencereyi açmayın.	Pencereyi kapamasınlar.	<i>kap</i>
2. Çantayı	Çantaları	<i>L</i>
3. Kitabı	Kitapları	
4. Defteri	Defterleri	
5. Kapıyı	Kapıları	
6. Valizi	Valizleri	
7. Paketleri	Paketleri	

12. Lütfen olumsuz yapınız.

Örnek: Ankara'ya gidiyorum.

— Ankara'ya gitmiyorum.

1. Boş yer var.
2. Evliyim.

3. İstanbul'a gidiyorum.
4. İzmir'de oturuyor.
5. Trende rötat var.
6. Ankara'da oturuyoruz.
7. İzmir'e gidiyoruz.
8. Yemek yiyorlar.
9. Liseye gidiyorlar.
10. Evden geliyor.

13. Lütfen sorunuz ve cevap veriniz.

Örnek: Siz evli ?

— Siz evli misiniz? Hayır, bekarım.

1. Sen bekar..... ?
2. O nişanlı ?
3. Siz öğretmen ?
4. Sen öğrenci ?
5. O doktor ?
6. Onlar çocuk ?
7. Siz Ürdünlü ?
8. Sen İstanbul'lu ?
9. O İzmirli ?
10. Onlar Ankaralı ?

14. Lütfen cevap veriniz.

- Kaç çocuğunuz var?
- Kaç kardeşiniz var?
- Kaç kalemeniz var?
- Sınıfta kaç öğrenci var?
- Sınıfta kaç pencere var?
- Sınıfta kaç masa var?
- Evda kaç oda var?
- Odada kaç kapı var?

5 -DERS KARŞILAMA

قارشى ئېلىش

Anons : Dikkat, dikkat! İstanbul-Ankara ekspresi birinci perona girmek üzeredir.

Tamay : İstanbul-Ankara ekspresi bu mu?

Deniz : Evet bu.

Tamay : Aaa, işte Bülent bize el sallıyor. - işte işte

Bülent : Tamay, Deniz! Buradayım!

Deniz : Tamam gördük.

Tamay : Hoş geldin Bülent.

Deniz : Hoş geldin.

Bülent : Hoş bulduk Tamay, Hoş bulduk Deniz.

Tamay : Nasılsın, iyi misin?

Bülent : Teşekkür ederim, iyiyim. Siz nasılsınız?

Deniz : Biz de iyiyiz.

Turgut : Beyefendi! Beyefendi!

Bülent : Buyurun, bir şey mi var?

Turgut : Paketinizi trende unuttunuz.

Bülent : Aman Tanrım! Annem kaç defa “dikkat et” dedi. Paketi yine unuttum. Çok teşekkür ederim.

Turgut : Rica ederim, ne önemi var. - مۇتتۇن، سەي تالاي خۇشداق دەردى

Tamay : Eşyan tamam mı?

Bülent : Şimdi tamam. - ما تامامزى

Tamay : Öyleyse gidelim.

Bülent : Gidelim.

Deniz : Şurada bir taksi var.

Bülent : Hey taksil!

Şöför : Buyurun efendim. Nereye gidiyorsunuz?

Bülent : Maltepe'ye gidiyoruz.

Şöför : Olur efendim, gidelim. Maltepe'de hangi sokak?

Bülent : Süleyman Bey sokak 17. Numara.

KELİMELER

anons

peron

üzere - gelmek üzere - كېلىشقا كەلەن

sallamak

şey - Bir şey mi var? - بىر شەيلىك بارمۇ؟

beyefendi

defa - son defa - ئاخىرقى قېتىم، ilk defa - تۇنجى قېتىم

yine

rica

eşya

şimdi

öyle + ise = öyleyse - ئۇنىڭدەك، ئۇنىڭدەك بولسا - ئۇنىڭدەك بولسا

sokak

uyumak

ئۇقتۇرۇش، ئېلان

ۋوگزالدا بويىزغا چىقىپ چۈشىدىغان سۇبا

ئۈچۈن، بولۇش ئالدىدا، قىلىش ئالدىدا

بۇلاڭلانماق

شەيى، نەرسە، ئىش

ئەبەدى

قېتىم، نۆۋەت

يەنە

نىلەك، ئىلتىماس

كىيىم - كىچەك، يۈك - تاق، مال

ھازىر، ئەمدى

ئۇنداق، شۇنداق

كوچا

ئۇخلىماق

uyanmak
haydi
duş almak
komşu
köy - köylü
elbise
dün

ئويغانماق
قېنى، بوپتۇ
دۇشتا يۇيۇنماق
قوشنا
يېزا
كېسىم - كېچەك
تۈنۈگۈن

Konuşma:

سۆزلىشىش

- Bu kimdir?
- Bu Tamaydır.
- Tamay öğrenci mi?
- Evet, o üniversiteye gidiyor.

- Bu kimdir?
- O Denizdir.
- Deniz üniversiteye gidiyor mu?
- Evet, üniversitede pedagoji okuyor.

Tren peronda duruyor ve Bülent trenden iniyor. Elinde valiz, denizin ve kardeşinin yanına geliyor. Onların elini sıkıyor. Tamay ve Deniz ona "Hoş geldin!" diyorlar. O da "Hoş bulduk" diye cevap veriyor.

- Bülent trende ne unutuyor?
- Paketi unutuyor.
- Turgut veriyor. Bülent de ona teşekkür ediyor.

YOLCULUK SONRASI

Deniz : Yolculuğun nasıl geçti?

Bülent : Çok iyi geçti.

Tamay : Yolda uyudun mu?

Bülent : Hayır, bir asistanla tanıştım. Hep onunla konuştum. Hiç uyumadım.

Deniz : Yolculuğun kaç saat sürdü?

Bülent : Yedi saat.

Tamay : Annen, baban nasıllar?

Bülent : Hepsi de çok iyi. İkisinin de sizlere çok selamları var.

Deniz : Günder nasıl?

Bülent : Günder de iyi.

Tamay : Derslerine çalışıyor mu?

Bülent : Hem de nasıl! Derslerine çok iyi çalışıyor.

Deniz : Niçin burada konuşuyoruz? Bülent

yoldan geldi, yorgundur.

Tamay : Doğru, haydi eve gidiyoruz. Güzel bir

kahvaltı yap, duş al, biraz dinlen.

DİLBİLGİSİ

	شەخس قوشۇمچىلىرى:			
	ç, j دىن كېيىن	ö, ü دىن كېيىن	ğ, j دىن كېيىن	o, u دىن كېيىن
	-im, -in	-üm, ün	-im, -in	-um, -un
شەخس	-i, -imiz	-ümüz	-i, -ımız	-umuz
قوشۇمچىلىرى	-iniz	-ünüz	-ınız	-unuz
	-leri	-leri	-ları	-ları
Benim	kale im	Yüz üm	sını fım	okul um
Senin	kale in	Yüz ün	sını fın	okul un
Onun	kale mi	Yüz ü	sını fı	okul u
Bizim	kale imiz	yüz ümüz	sını fımız	okul umuz
Sizin	kale miniz	yüz ünüz	sını fınız	okul unuz
Onların	kale mleri	Yüz leri	sını fları	okul ları

تۈرك تىلىدا ئىككى سوزۇق تاۋۇش يانمۇ يان كەلمىگەنلىكى ئۈچۈن، سۆز نومۇرىنىڭ كەينىدىكى سوزۇق تاۋۇشتىن كېيىن ئارىغا مۇۋاپىق ئۈزۈك تاۋۇشلار قوشۇلۇپ كېلىدۇ ياكى سوزۇق تاۋۇشتىن بىرى چۈشۈپ قالىدۇ. مەسىلەن:

silgi - im	silg im	eşya - ım	eşy am
silgi - in	silg in	eşya - ın	eşy an
silgi - (s)i	silg isi	eşya - (s) ı	eşy ası
silgi - imiz	silg imiz	eşya - ımız	eşy amız
silgi - iniz	silg iniz	eşya - iniz	eşy anız
silgi - leri	silg ileri	eşya - ları	eşy aları

ئىككى سوزۇق تاۋۇش ئارىسىدىكى ç, k, t, p ئۈزۈك تاۋۇشلار بۇمىشاپ c, ğ, g, b, d لارغا ئۆزگىرىدۇ. مەسىلەن:

sözlük - üm	sözlü ğüm	dert - ım	der dım
sözlük - ün	sözlü ğün	dert - ın	der dın
sözlük - ü	sözlü ğü	dert - i	der dı
sözlük - ümüz	sözlü ğümüz	dert - ımız	der dımız
sözlük - ünüz	sözlü ğünüz	dert - iniz	der diniz
sözlük - leri	sözlük leri	dert - leri	der tleri

kitap - ım	kitab ım	yurt - um	yur dum
kitap - ın	kitab ın	yurt - un	yur dun
kitap - ı	kitab ı	yurt - u	yur du
kitap - ımız	kitab ımız	yurt - umuz	yur dumuz
kitap - ınız	kitab ınız	yurt - unuz	yur dunuz
kitap - ları	kitab ları	yurt - ları	yur tları

ئۆتكەن زامان قوشۇمچىسى: - di

gel - mek	gel - me - mek	bul - mak	bul - ma - mak
gel - di - m	gel - me - di - m	bul - du - m	bul - ma - dım
gel - di - n	gel - me - di - n	bul - du - n	bul - ma - dın
gel - di	gel - me - di	bul - du	bul - ma - dı
gel - di - k	gel - me - dik	bul - du - k	bul - ma - dık
gel - di - niz	gel - me - diniz	bul - du - nuz	bul - ma - dınız
gel - di - ler	gel - me - diler	bul - du - lar	bul - ma - dılar

unut - mak	unut - ma - mak	gör - mek	gör - me - mek
unuttum	unutmadım	gördüm	görmedim
unuttun	unutmadın	gördün	görmedin
unuttu	unutmadı	gördü	görmedi
unuttuk	unutmadık	gördük	görmedik
unuttunuz	unutmadınız	gördünüz	görmediniz
unuttular	unutmadılar	gördüler	görmediler

Ad durum ekleri:

شەخس قوشۇمچىلىرى

3. Tamlayan durumu : -in, (-ın, ün, un)

ئىگىلىك كېلىش قوشۇمچىلىرى

ئىگىلىك كېلىشنىڭ ئۇيغۇر تىلىدا « - نىڭ » دىن ئىبارەت بىرلا قوشۇمچىسى بار. تۈرك تىلىدىكى ئىگىلىك كېلىش قوشۇمچىلىرىنىڭ سانى كۆپ بولسىمۇ، ئەمما گىرامماتىكىلىق خۇسۇسىيەت جەھەتتىن ئۇيغۇر تىلىدىكىسى بىلەن ھېچقانچە پەرقلەنمەيدۇ. مەسىلەن:

Evin kapısı

ئۆينىڭ ئىشىكى

Sınıfın penceresi

سىنىپنىڭ دېرىزىسى

Özgür'ün kalemi

ئۆزگۈرنىڭ قەلىمى

Okulun kapısı

مەكتەپنىڭ دەرۋازىسى

ئەگەر ئىسىم سوزۇق تاۋۇش بىلەن ئاخىرلاشقان بولسا،

-nin, (-nın, -nün, -nun) قوشۇمچىلىرى ئۇلىنىدۇ. مەسىلەن:

Ayşe'nin çantası

ئايشەنىڭ سومكىسى

Fatma'nın silgisi

فاتمەنىڭ سۈرتكۈچى

Köylünün elbisesi

يېزىلىقنىڭ كىيىمى

Komşunun evi.

قوشنىنىڭ ئۆيى

1. Belirtme durumu : -i, (-ı, -u, -ü)

چۈشۈم كېلىش قوشۇمچىلىرى

ئۆتكەن زامان قوشۇمچىسى: -i, (-ı, -u, -ü) لار تۈرك تىلىدىكى چۈشۈم كېلىش قوشۇمچىسىدىن ئىبارەت. يۇقىرىدا سۆزلەپ

ئۆتكەن زامان قوشۇمچىسى تۈرك تىلىدا ئىككى سوزۇق تاۋۇش يانمۇ يان كەلمىگەچكە، ئىسىمنىڭ ئاخىرى سوزۇق

تاۋۇشلار بىلەن ئاغىرىلىشىپ، ئۇنىڭغا چۈشۈم كېلىش قوشۇمچىلىرى ئۇلانغان بولسا، ئۇلارنىڭ ئارىسىغا -y- ئاۋۇشى قوشۇپ ئېلىنىدۇ. مەسىلەن:

Ayşe'yi, Fatma'yı, köylüyü, komşuyu

Pencereyi aç. Kapıyı kapa. Kalemı ver. Mektubu yaz. Paketi unutma. Bavulu al. Valizi al. Ayşe'yi çağır.	Pencereyi kapa. Kapıyı aç. Kalemı verme. Mektubu yazma. Paketi unut. Bavulu alma. Valizi alma. Ayşe'yi çağırma.
--	--

ALİŞTİRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Bülent nereden geliyor?
2. Bülent ne ile geliyor?
3. Bülent nereye geliyor?
4. Bülent'i kimler karşılıyor?
5. Bülent trende ne unutup?
6. Bülent eve ne ile gidiyor?

2. Lütfen -di'li geçmiş zamana çeviriniz.

Örnek: Henrike Türkçe öğreniyor.
 — Henrike Türkçe öğrendi.

1. Henrike üniversiteye gidiyor.
2. Deniz kitap alıyor.
3. Bülent taksiye biniyor?
4. Bülent bavulu yerleştiriyor.
5. Günder mektup yazıyor.
6. Vural Almanya'dan geliyor.
7. Bülent memura soruyor.
8. Öğrenciler sınıftan çıkıyor.

3. Lütfen -di'li geçmiş zamana çeviriniz.

Örnek: Tren istasyona geliyor.
 — Tren istasyona geldi.

1. Tren perona giriyor.
2. Bülent Ankara'ya geliyor.

3. Deniz Bülent'i karşıyor.
4. Bülent paketi unutuyor.
5. Bülent teşekkür ediyor.
6. Turgut paketi veriyor.
7. Deniz Bülent'i görüyor.
8. Tamay eve gidiyor.

4. Lütfen tamamlayınız.

Benim	kardeşim	annem	babam
Senin	kardeş	anne	baba
Onun	kardeş	anne.....	baba.....
Bizim	kardeş.....	anne	baba.....
Sizin	kardeş.....	anne.....	baba.....
Onların	kardeş.....	anne.....	baba.....

Benim	çocuğum	mektubum	sözlüğüm
Senin	çocu.....	mektu.....	sözlü.....
Onun	çocu.....	mektu.....	sözlü.....
Bizim	çocu.....	mektu.....	sözlü.....
Sizin	çocu.....	mektu.....	sözlü.....
Onların	çocu.....	mektu.....	sözlü.....

5. Lütfen tamamlayınız.

Deniz ve Tamay istasyon ... lar. Bülent' ... karşıyorlar. Tren geliyor ve duruyor. Bülent, trenden iniyor, Tamay'ın ve Deniz'in yanı ... geliyor. Deniz ve Tamay, "Hoş geldin!" diyorlar. Deniz ve Tamay paketler ... alıyorlar. Bülent valiz ... alıyor. İstasyona çıkıyorlar. Taksi ... biniyorlar. Ev ... gidiyorlar.

6. Lütfen cümle kurunuz.

Örnek: Bülent-İstanbul-gelmek
—Bülent İstanbul'dan geldi.

1. Bülent – gelmek
2. Bülent – tren – gelmek
3. Bülent – dün – İstanbul – gelmek
4. Tamay – Bülent – karşılamak
5. Tamay – Bülent – İstasyon – karşılamak
6. Tamay – Bülent – bugün – istasyon – karşılamak

7. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Bu kimin silgisi? — Benim silgim.

- Bu kimin bileti?
- Bu kimin parası?
- Bu kimin evi?

Bu kimin çantası?

Bu kimin masası?

Bu kimin resmi?

.....
.....
.....

8. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Siz doktor musunuz?

— Hayır, resim öğretmeniyim.

1. Siz evli misiniz?

2. Siz bekar mısınız?

3. Siz öğretmen misiniz?

4. Siz öğrenci misiniz?

5. Siz Türk müsünüz?

6. Siz Libyalı mısınız?

Hayır,.....

Evet,.....

Evet,.....

Hayır,.....

Hayır,.....

Evet,.....

9. Lütfen tamamlayınız.

1. Paketinizi unuttunuz.

2. Kalem

3. Valiz

4. Çanta

5. Sigara

6. Eşya

7. Gözlük

8. Börek

9. Reçel

10. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Sınıfta kim var? — Öğrenciler var.

1. Orada kim var?

2. Burada kim var?

3. Şurada kim var?

4. Okulda kim var?

5. Trende kim var?

6. Peronda kim var?

7. İstasyonda kim var?

8. Yanında kim var?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

11. Aşağıdaki her cümle için kim, ne, nereye, nerede, nereden ve kaç kelimelerini kullanarak soru sorunuz.

Örnek: Ahmet istasyonda. — Ahmet nerede?

1. Çiğdem sınıfa girdi.

2. Sınıfta öğrenciler var.

3. Pakette reçel var.

4. Daha beş dakika var.

5. Burada üç öğrenci var.

6. Öğretmen burada.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. Çanta masada.
8. Kitap çantada.
9. Annem geldi.
10. Babası gitti.

12. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Tamay istasyona gitti mi?

— Evet, gitti.

1. Deniz istasyona gitti mi?
2. Siz, istasyona gittiniz mi?
3. İstanbul'a gittiniz mi?
4. Ders çalıştınız mı?
5. Bülent paketi nerede unuttu?

6 - DERS KAHLVALTI

ناشتلىق

- Tamay :** Kahvaltı yapacaksın değil mi?
Bülent : Hayır, yapamayacağım. Aç değilim. Çokyorgun ve uykusuzum. Şimdi hemen uyuyacağım.
Tamay : Çay hazır. Bir duş al. Yorgunluğun çıksın. Kahvaltıda Bir şeyler ye, sonra da uyu.
Bülent : Kahvaltıda neler var?
Deniz : Sen ne istiyorsun? Ben şimdi bakkala gideceğim. Yumurta, bal, zeytin alacağım.
Bülent : Şu paketi açın. İçinde börek ve reçel var. Annem koydu.
Tamay : Hem de vişne ve çilek reçeli var.
Deniz : Börekler de çok güzel.
Bülent : Annem güzel börek yapar.
Tamay : Haydi, sen duş al.
Bülent : Acele etmeyin, duş alacağım.
Tamay : Ama kahvaltı hazır, bizi bekletme.
Bülent : Deniz bakkala gidecek. Bal, yumurta, zeytin alacak.
Deniz : Tamam, ben bakkala gidiyorum. Sen de duş al, tıraş ol.
Bülent : Ben de dakikada hazır olacağım.
Tamay: Ben de kahvaltı sofrasını hazırlayacağım.
Bülent : Bir tabak vişne reçeli koy.
Tamay : Olur. Kahvaltıda süt mü, çay mı içeceksin?
Bülent : Siz ne içeceksiniz?
Tamay : Biz çay içeceğiz.
Bülent : Ben de çay içeceğim. Yorgunluğa iyi gelir.
Tama : İyi bir kahvaltı yorgunluğun en iyi ilacıdır.
Bülent : Bu sözün doğru. Haydi sen kahvaltıyı hazırla. Ben de hemen geleceğim. Bir dakika! Sormayı unuttum. Mektup kağıdı ve zarf var mı?
Tamay : Var, kime yazacaksın?
Bülent : Anneme yazacağım. Söz verdim.

KELİMELER

kahvaltı
 yumurta
 bal
 vişne
 çilek
 acele
 sofrası
 tabak
 ilaç
 kağıt
 zarf

ئەتىگەنلىك ناماق، ناشتا
 تۇخۇم
 ھەسەل، بال
 گىلاس
 بۆلجۈرگەن
 ئالدىرىتىش، ئالدىراش
 داستىخان، سۇپرا
 قاچا، تاۋاق
 دورا، چارە، تەدبىر، يول
 قەغەز
 كونۇپرت

beyaz
peynir
tezgahtar
yarım
arkadaş
süpermarket
mide
akciğer
film
idrar
üşütmek
araba

ئاق، ئاق رەڭ
ئىرىمچىك، پىشلاق
پىرىكارچىك
ئەتە
دوست، قېرىنداش
ئاللا بازىرى
مەيدە، ئاشقازان
ئۆپكە
لېنتىغا ئالدۇرۇش، فىلىم
سۈيدۈك
ئۈشۈپ قالما، سوغ تەڭكۈزۈش
ھارۋا، پىكاپ، كىچىك ماشىنا

Konuşma:

- Bir kilo peynir kaç lira?
- Bir kilo peynir 300 lira.
- Yarım kilo peynir kaç lira?
- 150 lira.

- Bir yumurta kaç lira?
- Bir yumurta 10 lira.
- Beş yumurta kaç lira?
- 50 lira.

- Bir litre süt kaç lira?
- Bir litre süt elli lira.
- Yarım kilo süt kaç lira?
- 25 lira.

Bir şişe vişne reçeli 150 lira.
Bir şişe bal 200 lira.
Bir şişe bal ve bir şişe vişne reçeli 350 lira.

SÜPERMARKETTE

Tezgahtar : Buyurun efendim.

Deniz : Beyaz peynir var mı?

Tezgahtar : Var. Ne kadar istiyorsunuz?

Deniz : Kilosu kaç lira?

Tezgahtar : Kilosu 300 lira.

Deniz : Lütfen yarım kilo beyaz peynir.

Tezgahtar : Başka arzunuz?

Deniz : Bir yumurta kaç lira?

Tezgahtar : Bir yumurta 10 lira.

Deniz : Lütfen beş yumurta.

Tezgahtar : Evet, başka arzunuz?

Deniz : Bir şişe bal, 300 gram zeytin.

Tezgahtar : Bir şişe bal 200 lira. Zeytinin kilosu 100 lira. 300 gramı 30 lira.

Deniz : Hepsi toplam ne kadar yapıyor?

Tezgahtar : 150 lira peynir, 50 lira yumurta, 200 lira bal, 30 lira da zeytin. Hepsi toplam 430 lira yapıyor.

Deniz : Teşekkür ederim, Hayırlı işler!

Tezgahtar : Biz de teşekkür ederiz. İyi günler.

VUCUDUMUZ (boş kalmıştır)

DİLBİLGİSİ

Belirtisiz ad tamlaması

ئۆتۈمسىز تولدۇرغۇچى

تۈرك تىلىدىكى ئۆتۈمسىز تولدۇرغۇچىنىڭ خۇسۇسىيىتى ئۇيغۇر تىلىنىڭكى بىلەن ئوخشاش بولۇپ، ئىسىملارنىڭ كەينىگە ئۆلىنىپ كېلىپ، ئۇلارنى ماسلاشتۇرغان ھالدا تاماملاش رولىنى ئوينايدۇ. مەسىلەن:

ilkokul + öğretmen	= ilkokul öğretmeni
Ankara + ekspres	= Ankara ekspresi
İstanbul + tren	= İstanbul treni
öğrenci + kitap	= öğrenci kitabı
lise + öğrenci	= lise öğrencisi
çay + bardak	= çay bardağı
vişne + reçel	= vişne reçeli

Belirtili ad tamlaması

ئۆتۈملۈك تولدۇرغۇچى

تۈرك تىلىدىكى ئۆتۈملۈك تولدۇرغۇچى ئىسىمغا ئىگىلىك كېلىش قوشۇمچىسى ئۆلىنىش ئارقىلىق ئىش-ھەرىكەتنىڭ تاماملانغانلىقىنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

öğretmen + palto	= öğretmen'in paltosu
öğrenci + çanta	= öğrenci'nin çantası
okul + doktor	= okulun doktoru
Turgut + baba	= Turgut'un babası
Özgür + anne	= Özgür'ün annesi
inek + süt	= ineğin sütü
sınıf + kapı	= sınıfın kapısı
Ağaç + yaprak	= ağacın yaprağı

Gelecek zaman: -acak

كەلگۈسى زامان پېئىلى

بىز ئېيتىۋاتقان تۈرك تىلىدىكى كەلگۈسى زامان پېئىلى سۆز تومۇرىغا -acak, -ecek قوشۇمچىلىرىنىڭ ئۆلىنىشى ئارقىلىق ياسىلىپ، ئىشقا ئاشمىغان مەقسەتنى ياكى مۆلچەر قىلىنغان، مۇمكىنچىلىكى بولغان، ئارزۇ قىلىنغان ھەرىكەتنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

Aykün ne içecek?	ئايكۈن نېمە ئىچىدۇ؟
Onlar nereye gidecekler?	ئۇلار قەيەرگە كېتىدۇ؟
Ben üç günden sonra geleceğim	مەن ئۈچ كۈندىن كېيىن كېلىمەن.

gel - mek	gel- me - mek	git - mek	git- me -mek
geleceğim	gelmeyeceğim	gideceğim	gitmeyeceğim
geleceksin	gelmeyeceksin	gideceksin	gitmeyeceksin
gelecek	gelmeyecek	gidecek	gitmeyecek
geleceğizgelec	gelmeyeceğiz	gideceğiz	gitmeyeceğiz
eksiniz	gelmeyeceksiniz	gideceksiniz	gitmeyeceksiniz
gelecekler	gelmeyecekler	gidecekler	gitmeyecekler

uyu-mak	uyu-ma-mak	al-mak	al-ma-mak
uyuyacağım	uyumayacağım	alacağım	almayacağım
uyuyacaksın	uyumayacaksın	alacaksın	almayacaksın
uyuyacak	uyumayacak	alacak	almayacak
uyuyacağız	uyumayacağız	alacağız	almayacağız
uyuyacaksınız	uyumayacaksınız	alacaksınız	almayacaksınız
uyuyacaklar	uyumayacaklar	alacaklar	almayacaklar

ئاخىرقى ھەربى سوزۇق تاۋۇشلار بىلەن ئاخىرلاشقان پېئىللار بىلەن كەلگۈسى زامان قوشۇمچىلىرى ئارىسىغا -y- ئۈزۈك تاۋۇشىنى قويۇش ئارقىلىق كەلگۈسى زامان پېئىلىنى ياسايمىز. مەسىلەن:

uyu-y-acak dinle-y- ecek
 alma-y-acak gel-me-y- ecek

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Kimler kahvaltı yapıyor?
2. Kahvaltıda neler var?
3. Pakette neler var?
4. Süpermarkete kim gidiyor?
5. Deniz neler alıyor?
6. Kim tıraş oluyor?
7. Çayı kim hazırlıyor?
8. Kim duş alıyor.

2. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Kahvaltı yapacaksın değil mi?
 — Evet yapacağım.

1. Ders çalışacaksın değil mi? Evet
2. Okula gideceksin değil mi? Hayır

3. Uyuyacağız değil mi? Hayır
4. Dinleyeceđiz değil mi? Evet
5. Reçel yiyeceksin değil mi? Evet
6. Duş alacağsın değil mi? Hayır

3. Lütfen gelecek zamana çeviriniz.

Örnek: Bülent kahvaltı yapıyor.
— Bülent kahvaltı yapacak.

1. Tamay çay hazırlıyor.
2. Deniz süpermarkete gidiyor.
3. Bülent tıraş oluyor.
4. Tamay paketi açıyor.
5. Deniz eve geliyor.
6. Bülent odada uyuyor.
7. Bülent mektup yazıyor.

4. Lütfen belirtili ad tamlaması yapınız.

Örnek: Tamay – kalem.
— Tamy'ın kalemi.

1. öğretmen – palto.
2. sınıf – pencere.
3. okul – kapı.
4. öğrenci – bisiklet.
5. anneniz – elbise.
6. Deniz – baba.
7. sen – oda.
8. biz – sınıf.

5. Lütfen belirtisiz ad tamlaması yapınız.

- çilek – reçel.
- ortaokul – öğretmen.
- üniversite – öğrenci.
- yazı – makına.
- çiftlik – bal.
- Ankara – uçak.
- yatak – oda.
- İstanbul – yolcu.

6. Lütfen cümle kurunuz.

Örnek: Bülent – yarın – İstanbul – gelmek
— Bülent yarın İstanbul'dan gelecek.

1. Bülent-Ankara-gelmek.
.....

2. Bülent-yarın-Ankara-gelmek

3. Bülent-sabah-yarın-Ankara-gelmek.

4. Bülent-sabah-yarın-tren-Ankara-gelmek

5. Biz-Türkçe-öğrenmek

6. Biz-Türkçe-Ankara-öğrenmek

7. Biz-Türkçe-kursu-Ankara-Türkçe-öğrenmek.

8. Biz – Türkçe kursu – Ankara – biryıl - Türkçe – öğrenmek

7. Lütfen sorunuz ve cevap veriniz.

Örnek: Buraya neyle geldiniz?

— Otobüsle geldim.

1. Buraya neyle geldiniz?

2. ?

3. ?

4. ?

5. ?

6. ?

7. ?

Trenle

Uçak

Gemi

Bisiklet

Taksi

Araba

Yürüyerek

8. Lütfen sorunuz ve cevap veriniz.

1. Oraya ne zaman gittin?

2. ?

3. ?

4. ?

5. ?

6. ?

7. ?

Pazartesi günü gittim.

Salı

Çarşamba

Perşembe

Cuma

Cumartesi

Pazar

9. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Bugün ne? — Bugün Pazartesi.

1. Bugün ne?

2. Yarın ne?

3. Bugün Pazar mı?

4. Yarın cuma mı?

5. Bugün Çarşamba mı?

6. Yarın Çarşamba mı?

7. Bugün Salı mı?

10. Lütfen sorunuz ve cevap veriniz.

Örnek: Babanız ne zaman gelecek?

— On beş ocakta.

1. Abla ?
2. Ağabey ?
3. Arkadaş ?
4. Kız kardeş ?
5. Anne ?

.....
.....
.....
.....
.....

11. Lütfen sorunuz ve cevap veriniz.

1. Ali nereye gitmek istiyor?

— Sinemaya gitmek istiyor.

2. Monika.....?
3. Öğretmen.....?
4. Kemal?
5. Sevim.....?

Tiyatroya.....?
Eve.....?
Okula?
İstasyona.....?

7- DERS ESEN HANIMIN BİR GÜNÜ

ئەسەن خانىمنىڭ بىر كۈنى

Esen Hanım sabahları saat yedide uyanıyor. Elini yüzünü yıkıyor. Dişlerini fırçalıyor. Saat yedi otuzda kahvaltısını yapıyor. Elbisesini giyiyor. Saat sekizde işine gidiyor. Esen Hanım öğretmendir. Erksin Hanımla aynı okulda çalışıyor. Bu akşam Esen Hanımın misafirleri var. İşten saat beşte çıkıyor. Misafirlere pasta ve börek hazırlıyor. Misafirler akşam saat sekiz otuzda geliyorlar. Hepsi birlikte sohbet ediyorlar. Bir saat sonra Esen Hanım Misafirlere pasta ve börek ikram ediyor.

Esen Hanım : Siz ne içersiniz Erksin Hanım?

Erksin Hanım : Ben çay rica edeceğim.

Esen Hanım : Siz ne içersiniz Emin Bey?

Emin Bey : Lütfen bana kahve.

Esen Hanım : Kahveniz nasıl olsun? Az şekerli mi, çok şekerli mi?

Emin Bey : Orta şekerli lütfen.

Esen hanım : Başka kim kahve içecek?

Berna Hanım: Ben çay rica edeceğim.

Cengiz Bey : Ben de çay içeceğim.

Lütfi Bey : Mümkünse ben viski rica edeceğim.

Esen Hanım: Elbette.

Berna Hanım: Viskiye fazla içme. Dönüşte araba kullanacaksın.

Lütfi Bey : Yok canım. Birkaç kadehten bir şey olmaz.

Erksin Hanım : Kavgayı bırakın. Çaylar soğuyacak.

Esen Hanım : Erksin Hanım haklı. Kavgayı bırakın. Biraz pasta ve böreklerden de alın
Hepsini sizin için yaptım.

Erksin Hanım: Elinize sağlık. Hepsi çok güzel olmuş.

Esen Hanım : Afiyet olsun.

KELİMELER

yıkamak	يۇيماق
fırçalamak	چوتكىلاش
pasta	پىرەنىك
ikram	مەرھەمەت قىلماق، قويماق
fazla	كۆپ، نۇرغۇن، مول
sarhoş	مەست
kavga	جېدەل - ماجرا، غەۋغا
afiyet (olsun)	ساقلىق بولسۇن، ئاش بولسۇن، سىڭسۇن
genellik	ئۇمۇمەن
ancak	پەقەت، زادى، لېكىن، ئەمما
yaya	پىيادە، ياياق
önce	ئىلگىرى، ئالدىدا
bırakmak	تاشلىماق، ۋازكەچمەك، چۈشۈرمەك
sık sık	پات-پات، كۆپ ھاللاردا
not	خاتىرە، يېزىق، نومۇر

suç
sakın
beğenmek
biçim
eksik
sıra
aramak

گۇناھ
تۇرغۇن، تىپتىنچ
قىزىقماق، ھەۋەس قىلماق، ياخشى كۆرمەك
پىچىم، شەكىل
ئۆكسۈك، ئاز، كەم
قېتىم، نۆۋەت، قۇر، قاتار
ئىزدەمەك

Konuşma:

- Emin Bey ne içiyor?
- Kahve.
- Kahvesi şekerli mi, şekersiz mi?
- Orta şekerli.

- Berna Hanım ne içiyor?
- Çay.
- Çayı açık mı, koyu mu?
- Açık. Berna Hanım demli çayı sevmiyor.

- Lütfi Bey ne içiyor?
- Viski.
- Viski de mi alkol çok, şarapta mı?
- Viskide alkol çok. Lütfi Bey sert içkiden hoşlanıyor.

- Cengiz Bey ne içiyor?
- O da çay içiyor.
- Niçin viski içmiyor?
- Cengiz Bey alkollü içkiden hoşlanmıyor.

İŞ SAATI

- Berna hanım :** Saat kaç?
- Erksin Hanım :** Saat on ikiye beş var.
- Berna Hanım :** Vakit gece yarısı olmuş. Hemen kalkalım.
- Esen hanım :** Biraz daha oturun. Ne güzel konuşuyoruz.
- Berna Hanım:** Çocukları anneme bıraktım. Sabahleyin işe erken gideceğim.
- Esen Hanım:** İşe saat kaçta gidiyorsunuz?
- Berna hanım:** Saat sekizde.
- Erksin Hanım:** Ben de erken kalkacağım. Sekizde işe gidiyoruz. Ama en geç saat yedide kalkıyoruz.
- Esen Hanım:** Ben de öyle. Genellikle saat yedide kalkıyorum. Kahvaltı ve yol bir saattan eksik sürmüyör.
- Berna Hanım:** Okula neyle gidiyorsun?
- Esen Hanım:** Yürüyerek gidiyorum. Yaya on beş dakika sürüyor.
- Erksin Hanım:** Bizim ev okula uzak. Otobüsle ancak yarım saatte gidiyorum.

Berna Hanım: Yaya ne kadar sürüyor?

Erksin Hanım: İki saat.

Berna Hanım: Çok fazla. Benim ev de iş yerine uzak. ben de arabayla gidiyorum.

Esen Hanım: Lütfi Bey ne yapıyor?

Berna Hanım: Evden on dakika önce çıkıyoruz. Eşim beni arabayla işyerine bırakıyor.
Sonra kendi işyerine gidiyor.

Esen Hanım: Çok güzel. Sizleri oturmaya sık sık bekleriz.

Berna Hanım: Biz geldik. Artık sıra side. Biz de sizi oturmaya bekliyoruz.

DİLBİLGİSİ

Ad durum ekleri:

كېلىش قوشۇمچىلىرى

باش كېلىش	ev	sınıf	okul	köy
چۈشۈم كېلىش	evi	sınıfı	okulu	köyü
يۆنىلىش كېلىش	eve	sınıfa	okula	köye
ئورۇن كېلىش	evde	sınıfta	okulda	köyde
چىقىش كېلىش	evden	sınıftan	okuldan	köyden
ئىگىلىك كېلىش	evin	sınıfın	okulun	köyün

Evi alıyorum.

Eve gidiyorum.

Evde kalıyorum.

Evden geliyorum.

Evin penceresi.

Sınıfı temizliyorum.

Sınıfa gidiyorum.

Sınıfta oturuyorum.

Sınıftan geliyorum.

Sınıfın kapısı.

Okulu seviyorum.

Okula gidiyorum.

Okulda okuyorum.

Okuldan geliyorum.

Okulun bahçesi.

Köyü görüyorum.

Köye gidiyorum.

Köyde kalıyorum.

Köyden geliyorum.

Köyün yolu.

كىشىلىك ئالماشلار:

ben, sen, o, biz, siz, onlar

باش كېلىش	ben	sen	o	biz	siz	onlar
چۈشۈم كېلىش	beni	beni	onu	bizi	sizi	onları
يۆنىلىش كېلىش	bana	sana	ona	bize	size	onlara
ئورۇن كېلىش	bende	sende	onda	bizde	sizde	onlarda

چىقىش كېلىش	benden	senden	ondan	bizden	sizden	onlardan
ئىگىلىك كېلىش	benim	senin	onun	bizim	sizin	onların
تەڭداش كېلىش	bence	sence	onca	bizce	sizce	onlarca

Beni seviyor.
 Bana geliyor.
 Bende kalıyor.
 Benden hoşlanıyor.
 Benim eşim.
 Bence çok güzel.

Onu bekliyorum.
 Ona yazıyorum.
 Onda kalıyorum.
 Ondan geliyorum.
 Onun paltosu.
 Onca iyi değil.

Bizi tanıyor.
 Bize geliyor.
 Bizde yatıyor.

Bizden hoşlanıyor.
 Bizim okul.
 Bizce çok iyi.

كۆرسىتىش ئالماشلار

bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar

باش كېلىش	bu	şu	o	bunlar	şunlar	onlar
چۈشۈم كېلىش	bunu	şunu	onu	bunları	şunları	onları
يۆنىلىش كېلىش	buna	şuna	ona	bunlara	şunlara	onlara
ئورۇن كېلىش	bunda	şunda	onda	bunlarda	şunlarda	onlarda
چىقىش كېلىش	bundan	şundan	ondan	bunlardan	şunlardan	onlardan
ئىگىلىك كېلىش	bunun	şunun	onun	bunların	şunların	onların
تەڭداش كېلىش	bunca	şunca	onca	bunlarca	şunlarca	onlarca
يۆنىلىش كۆرسەتمە	bura	şura	ora	buralar	şuralar	oralar

Bunu alıyorum.
 Buna bakıyorum.
 Bunda iş var.
 Bundan hoşlandım.
 Bunun kopyası.
 Bunca insan aç.
 Bura neresi?

Bunları beğendim.
 Bunlara baktım.
 Bunlarda çay var.
 Bunlardan alıyorum.
 Bunların içi boş.
 Bunlarca hava hoş.
 Buralar çok sıcak.

Şunu alıyorum.
 Şuna bakıyorum.
 Şunda kalem var.
 Şundan istiyorum.
 Şunun parçası bozuk.
 Şunca yemek bozuldu.
 Şura neresi?

Şunları istiyorum.
 Şunlara bayıldım.
 Şunlarda leke var.
 Şunlardan alıyorum.
 Şunların rengi güzel.
 Şunlarca sakınca yok.
 Şuralar güzel.

Onu getirin.
Ona para verin.
Onda süt var.
Ondan istiyorum.
Onun aynısı.
Onca yemek yedi.
Ora neresi?

Onları sordum.
Onlara gittim.
Onlarda para var.
Onlardan alıyorum.
Onların kutusu.
Onlarca hava hoş.
Oralar çok soğuk.

kim, ne

باش كېلىش	kim	kimler	ne	neler
چۈشۈم كېلىش	kimi	kimleri	neyi	neleri
يۆنىلىش كېلىش	kime	kimlere	neye	nelere
ئورۇن كېلىش	kimde	kimlerde	nede	nelerde
چىقىش كېلىش	kimden	kimlerden	neden	nelerden
ئىگىلىك كېلىش	kimin	kimlerin	neyin	nelerin
نەغداش كېلىش	kimce	kimlerce	nece (nice)	—
يۆنىلىش كۆرسەتمە	—	—	nerc	—

Neyi alıyorsun?
Neye karar verdin?
Nede karar kıldın?
Neden gelmedin?
Neyin var?
Nece konuşuyor?
Nice mutlu yıllar.

Kimleri davet ettiniz?
Kimlere mektup yazdınız?
Kimlerde para var?
Kimlerden para istediniz?
Kimlerin kardeşi geliyor?
Kimlerce sakınca yok.

Kimi istiyorsun?
Kimde kalem var?
Kimin kaemi siyah?

Kime bakıyorsunuz?
Kimden para aldınız?
Kimce sakınca yok?

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Esen Hanım saat kaçta uyanıyor?
2. Esen Hanım işe saat kaçta gidiyor?
3. Esen hanım misafirlere ne hazırlıyor?
4. Misafirler saat kaçta geliyor?
5. Esen Hanım nerede çalışıyor?
6. Esen Hanım işten ne zaman dönüyor?

2. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Beni kim sordu? — Sizi Ahmet Bey sordu.

1. Beni kim aradı?	Sizi Cengiz bey aradı.
2. Bana kim not bıraktı?	Size.....
3. Bende suç var mı?	Hayır, sizde.....
4. Benden ne istiyorsun?	Sizden.....
5. Benim arabam nerede?	Sizin.....
6. Sizce bu nasıl?	Bence.....

3. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Bu evi alıyor musunuz?

— Evet, bu evi alıyorum.

1. Bu evi alıyormusunuz?	Hayır.....
2. Bugün eve gidiyormusunuz?	Evet.....
3. Bu akşam evde misiniz?	Evet.....
4. Şimdi evden mi geliyorsunuz?	Hayır.....
5. Evin kapısı açık mı?	Hayır.....

4. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Hangisini alıyorsunuz?

— Bunu alıyorum.

1. Hangisini istiyorsunuz?	Şunu istiyorum.
2. Hangisine bakıyorsunuz?	Şuna.....
3. Hangisinde kalem var?	Şunda.....
4. Hangisinden alıyorsunuz?	Şundan.....
5. Hangisinin kapısı açık?	Şunun.....
6. Hangisine sakınca yok?	Şunca.....
7. Hangisine getireyim?	Şuraya.....

5. Lütfen cevap veriniz.

1. Hangilerini alıyorsunuz?	
2. Hangilerini almıyorsunuz?	
3. Hangilerinden istiyorsunuz?	
4. Hangilerini beğendiniz?	
5. Hangilerinin çocuğu var?	
6. Hangileri daha güzel?	

6. Lütfen cevap veriniz.

1. Neleri okudun?	
2. Nelere baktın?	
3. Nelerde silgi var?	

4. Nelerden aldın?

5. Nelerin biçimi güzel?

7. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Hangi kitabı okuyorsun?

— Bu kitabı okuyorum.

1. Hangi kitabı istiyorsun?

2. Hangi eve gidiyorsun?

3. Hangi odada kalıyorsun?

4. Hangi okulda okuyorsun?

5. Hangi üniversiteden geliyorsun?

6. Hangi kitapları okuyorsun?

8. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Kimi soruyorsunuz?

— Ayşe'yi soruyorum.

Kimi arıyorsunuz?

Kime bakıyorsunuz?

Kimde kalıyorsunuz?

Kimden geliyorsunuz?

Kimin evinde oturuyorsunuz?

Kimce bu kitap güzel?

Kimlere para verdin?

Kimlerde kalem var?

Kimlerin babası memur?

Kimleri davet ettin?

9. Lütfen soru sorunuz.

Örnek: Esen Hanıma bakıyorum.

— Kime bakıyorsun?

Berna Hanımlarda kalıyorum.

Erksin Hanıma yazıyorum.

Esen Hanımdan geliyorum.

Cengiz Beyin arabasını aldım.

Lütfi Beyi arıyorum.

Esen Hanıma kahve veriyorum.

10. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Neyi beğendiniz.

— Bu elbiseyi beğendim.

1. Neyi istediniz?

Bu paltoyu istedim.

2. Neye karar verdiniz?
3. Neden geç geldiniz?
4. Nelere baktınız?
5. Neyi beğendiniz?
6. Nere gidiyorsunuz?
7. Neyim var?
8. Neleri gördünüz?

- Bu
- İşten.....
- Bu.....
- Şu.....
- Oraya.....
- Bir şeyim.....
- Şu.....

11. Lütfen soru sorunuz.

Örnek: Bugün okula gittim.

— Bugün nere gittiniz?

1. Bu pastayı seviyorum.
2. Şu defterleri aldım.
3. Bu börekleri rica ediyorum.
4. Çayı şekerli içiyorum.
5. Kahve ve çayı şekerli içiyorum.
6. Şu peynirden alıyorum.

-
-
-
-
-
-

8 - DERS FAKÜLTEDE

فاكولتتتا

- Deniz** : Günaydın.
- Monika** : Günaydın. Affedersiniz, öğrenci işleri nerede?
- Deniz** : Birinci katta, sağda ikinci oda. Ben de o tarafa gidiyorum. Benimle gelin, beraber gidelim.
- Monika** : Çok iyisiniz, teşekkür ederim.
- Deniz** : Bir şey değil. Türkçeniz çok iyi. Güzel konuşuyorsunuz. Türkiye'ye ne zaman geldiniz?
- Monika** : Aşağı yukarı bir yıl oldu. Türkçe kurslarına gittim.
- Deniz** : Nerede kalıyorsunuz?
- Monika** : Üç arkadaş bir ev kiraladık.
- Deniz** : Fransız mısınız?
- Monika** : Hayır, Almanım.
- Deniz** : Arkadaşlarınız da Alman mı?
- Monika** : Hayır, biri İranlı, diğeri İtalyan. Siz nerede kalıyorsunuz, yurttan mı?
- Deniz** : Hayır, evde kalıyorum.
- Monika** : Kirada mı oturuyorsunuz?
- Deniz** : Hayır, kendi evimiz.
- Monika** : Ne kadar iyi! Kiralık ev bulmak çok zor.
- Deniz** : İşte Öğrenci işlerine geldik. Ben de yanınızda kalayım. Belki size yardımım olur.
- Monika** : Tabii. Çok teşekkür ederim. İyi olur.
- Memur** : Buyurun.
- Monika** : kaydımı yaptırmak istiyorum.
- Memur** : Dilekçe yazdınız mı?
- Monika** : Evet, buyurun.
- Memur** : İmzanız yok. Lütfen şurayı imzalayın. Diploma ve tercümesi, lise son sınıf notları, pasaport tercümesi, oturma izin belgesi var mı?
- Monika** : Evet, gerekli bütün belgeler yanımda.
- Memur** : Lütfen hepsini verin. Hemen işinizi yapalım.
- Monika** : Teşekkür ederim, işte hepsi burada.

KELİMELELER

günaydın	ئەتىگەنلىكىڭىز خەيرلىك بولسۇن
kat	قەۋەت، قات
sağ	ئوڭ
sol	سول
oda	ئۆي، ياتاق، خانە
beraber	بىللە، تەڭ
aşağı yukarı	ئالدى - كەينى، يۇقىرى - تۆۋىنى
kiralamak	ئىجارە ئالماق، كىرا قىلماق
kayıt	ھۆججەت، توشقۇزۇلىدىغان جەدۋەل
dilekçe	ئىلتىماس
lise	تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپ

kendi
diploma
tercüme
pasaport
izin belgesi
erken
mutlaka
tereyağı
ağaç
kötü
ileri
geri
postane
cami

ئۆز، ئۆزى
دىپلوم
تەرجىمە، ئاغدۇرۇش
پاسپورت
رۇخسەت كېنىشكىسى
بالدۇر، ئەتىگەن
قانداقلا بولمىسۇن، چوقۇم، مۇتلەق
سېرىق ماي
دەرەخ، ياغاچ
يامان، ئەسكى
ئالدى، ئىلگىرى، كەلگۈسى، ئالدىنقى
ئارقا، ئاخىرى، باشقىسى، ئارقىدا قالغان
پوچتخانا
جامە، مەسچىت

FAKÜLTEYE KAYIT DİLEKÇESİ

Monika : Bir dilekçe yazacağım.

Tamay : Ne dilekçesi?

Monika : Fakülteye kayıt yaptıracağım.

Tamay : Birlikte yazalım.

Monika : Teşekkür ederim.

Monika : Hangi bölüme kayıt yaptırmak istiyorsun?

Monika : Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne.

Tamay : Bu bölüm bir yabancı için zor değil mi?

Monika : Evet zor. Ama Türkçeyi daha iyi öğrenmek istiyorum.

Tamay : Kayıt için gerekli belgeler yanında mı?

Monika : Evet yanımda.

Tamay : Öyleyse dilekçeyi de birlikte yazalım. Pazar günü ne yapıyorsun?

Monika : Niçin sordun?

Tamay : Seni bize davet etmek istiyorum.

Monika : Çok teşekkür ederim. Pazar günü mutlaka geleceğim.

HENRIKE YOL SORUYOR

– Affedersiniz, postane nerede?

– Siz yabancı mısınız?

– Evet, Alman'ım.

– Şöyle doğru gidin. Yüz metre ilerde sağa dönün.

Karşıda bir cami var. Caminin yanında sola dönün.

– Postane caminin yanında mı?

– Evet, caminin yanında. Aşağı yukarı elli metre uzaklıkta.

– Teşekkür ederim.

– Bir şey değil.

DİLEKÇE

Ankara. 1. 9. 1982

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekanlığına،
Ankara Üniversitesi Türkçe kursunda bir yıl Türkçe öğrendim. Fakültenizin Türk
Dili ve Edebiyatı bölümüne kaydımı yaptırmak istiyorum.
Gerekli işlemin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

Monika Dierenbach

Adres:

Mesnevi Sok. 24/12

ÇANKAYA-ANKARA

DİLBİLGİSİ

قوشۇمچىسى -li (-lı,-lü,-lu)

تۈركچىدە (-li,-lu,-lü) قوشۇمچىلىرى ئادەتتە ئىسىملارنىڭ كەينىگە ئۈلىنىپ كېلىپ تەۋەلىك مۇناسىۋەتنى بىلدۈرىدۇ. ئۇيغۇر تىلىدا «-لىق، -لۇق، -لۈك» قوشۇمچىلىرى بىلەن ئوخشاش مەنىگە ئىگە مەسىلەن:

İran + ılı	İranlı arkadaşım var mı?
İrak + ılı	Hayır, İraklı arkadaşım var.
Tunus + lu	Bu öğrenci Tunuslu mu?
Libya + ılı	Hayır, Libyalı.
Ankara + ılı	Ankaralı mısınız?
İzmir + lü	Hayır, İzmirliyim.
ev + lü	Deniz evli değil, bekar.
rötar + ılı	Tren rötarlı değil. —
gözlük + lü	Bu gözlüklü adam kim?

قوشۇمچىلىرى: -lik (-lık,-lük,-luk)

تۈرك تىلىدىكى بۇ قوشۇمچىلار ئۈلىنىپ كەلگەندە بىرەر ئىش بىلەن مەشغۇل بولۇش، بىرەر ئىشنى قىلغاندا ئۇنىڭ ۋاقتى چېكىنى بەلگىلەش، مىقدارنى ئېنىق بېكىتىش قاتارلىق مەنىلەرنى ئاڭلىتىدۇ. مەسىلەن:

yolcu + luk:	Yolculuk nereye? Yolculuğunuz nasıl geçti?
Öğretmen + lik:	Öğretmenlik, güzel bir meslektir.
göz + lük:	Gözlükçüden gözlük aldım.
şimdi + lik:	Şimdilik Allaha ısmarladık. —
iyi + lik:	— Ne var ne yok? —
sağ + luk:	— İyilik, sağlık. —

بىرنە يىپە مۇزىيا مۇزىيا مۇزىيا مۇزىيا

kahvaltı + ılık: Birkaç kavanoz reçel ve kahvaltılık yağ var.

ئارزۇ - ئىستەك قوشۇمچىسى (-a (-e) :

تۈرك تىلىدىكى ئارزۇ ئىستەك قوشۇمچىلىرى (-a (-e) سۆزلەرگە ئۆلىنىپ كېلىپ، كۆڭۈل مايللىقنى، خالاشنى، ئۈمىت ۋە ئارزۇ قىلغانلىقنى ئىپادىلەپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

sor - mak	sor - ma - mak	gel - mek	gel - me - mek
sorayım	sormayayım	geleyim	gelmeyeyim
sorasın	sormayasın	gelesin	gelmeyesin
sora	sormaya	gele	gelmeye
soralım	sormayalım	gelelim	gelmeyelim
sorasınız	sormayasınız	gelesiniz	gelmeyesiniz
soralar	sormayalar	geleler	gelmeyeler

uyumak	uyumamak	söylemek	söylememek
uyuyayım	uyumayayım	söyleyeyim	söylemeyeyim
uyuyasın	uyuyamasın	söyleyesin	söyleyemesin
uyuya	uyuyamaya	söyleye	söylemeye
uyuyalım	uyuyamalım	söyleyelim	söylemeyelim
uyuyasınız	uyuyamayasınız	söyleyesiniz	söyleyemesiniz
uyuyalar	uyumayalar	söyleyeller	söyleyemeler

ئارزۇ - ئىستەك قوشۇمچىسى بىلەن شەخس قوشۇمچىلىرى بىللە كېلىپ ئىككى سوزۇق تاۋۇش توقۇنۇشۇپ قالغاندا، ئۇلارنىڭ ئارىسىغا -y- ئۈزۈك تاۋۇشى كېلىدۇ. مەسىلەن:

sorayım geleyim
bulayım göreyim

Sana bir soru sorayım.
Bugün okula gidelim.

Bunu sana sormayalım.
Ahmet'e kitabı verelim.

Bu akşam size geleyim.

Bugün erken uyuyayım

Yarın erken uyuyasın

Hayır, bugün erken uyumayalım.

Yarın size gelmeyelim.

Bunu Ayşe'ye veresin.

Sabahleyin erken kalkasın.

Okula mutlaka gidesin.

Bunu sana söyleyeyim.

Bunu ona söylemeyelim.

Eve geç gelmeyesin.

Bize vaktinde gelmesiniz.

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Monika nereye gidiyor?
2. Monika kimle konuşuyor?
3. Monika İtalyan mı?
4. Monika yurttta mı kalıyor?
5. Monika dilekçeyi imzalıyor mu?
6. Monika Türkçeyi iyi biliyor mu?
7. Monika Türkçeyi nerede öğrendi?

2. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Sen nerelisin? — Ankaralıyım.

1. Siz nerelisiniz?
2. Sen nerelisin?
3. Onlar nereli?
4. O nereli?
5. Biz nereliyiz?
6. Sen nerelisin?
7. Siz Tunuslu musunuz?
8. Sen Mısırlı mısın?
9. O Almanyalı mı?
10. Siz Ankaralı mısınız?

3. Lütfen sorunuz ve cevap veriniz.

- Nereye gideyim? — Birinci katta, sağda ikinci odaya gidiniz.
1.? Üçüncü katta,
 2.? Beşinci katta,
 3.? Yedinci katta, solda üçüncü odaya git.....
 4.? Dördüncü katta,
 5.? Altıncı katta,

4. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Siz İngiliz misiniz? — Hayır, Almanım.

1. Sen Arap mısın?
2. Sen Türk müsün?
3. O Rus mu?
4. Onlar Amerikalı mı?
5. Siz İraklı mısınız?

5. Lütfen telefon numaralarımı okuyunuz.

Örnek: 25 34 15 yirmi beş otuz dört on beş

0998 - 6x6277.
285283.

1. 30 19 28
2. 30 34 64
3. 12 18 12
4. 25 25 10
5. 25 82 15
6. 26 48 75
- fsıfır→ 7. 12 51 00
8. 16 68 01
9. 13 24 12
10. 72 13 20
11. 64 00 24
12. 32 16 15

6. Lütfen sorunuz ve cevap veriniz.

- Örnek:** Ne almak istiyorsunuz? — Bir kavanoz bal rica ediyorum.
1. Ne almak istiyorsunuz? Bir kavanoz reçel.....
 2.? Bir şişe süt
 3.? İki şişe su.....
 4.? Üç kilo şeker.....
 5.? Bir paket sigara

7. Lütfen resme bakınız ve cevap veriniz.

1. Adam sağa gidiyor mu?
2. Adam sola gidiyor mu?
3. Adam ileri gidiyor mu?
4. Adam geri gidiyor mu?
5. Adam aşağı iniyor mu? Hayır, yükseliyor.
6. Adam yukarı çıkıyor mu?

8. Lütfen cevap veriniz.

- Örnek:** Nerede kalıyorsun? — Babamın yanında kalıyorum.
1. Nerede kalıyorsun? Ağabeyimin yanında kalıyorum.
 2. Nerede kalıyor? Anne
 3. Nerede kalıyorlar? Abla
 4. Nerede kalıyoruz? Kardeş.....
 5. Nerede kalıyor? Kız kardeş
 6. Nerede kalıyorsun? Arkadaş

9. Lütfen tekrar ediniz.

1. Ne zaman gördünüz? Gelin beraber gidelim.
2.çıkınız?yiyelim.
3.konuştunuz?içelim.
4.içtiniz?oturalım.
5.sordunuz?çalışalım.

1. Yakında evlenecek. Üniversite buraya yakın mı?

2.İstanbul'a gidecek.
3.Türkiye'ye gelecek.
4.nişanlanacak.
5.okula gidecek.

- Öğrenci işleri..... ?
- Eviniz ?
- İstasyon ?
- Fakülte ?

10. Lütfen istek kipine çeviriniz.

Örnek: Bugün okula gittim.

— Bugün size geleyim.

1. Bugün size geldim.
2. Okulda Ali'yi gördüm.
3. Bir dilekçe yazdık.
4. Çok kitap okuduk.
5. Bütün soruları sorduk.
6. Bize vaktinde geldiniz.
7. Bir defter aldım.

- Bugün size geleyim.
- Okulda Ali'yi... *gördüyüm*
- Bir dilekçe.....
- Çok kitap... *okuyalım*
- Bütün soruları... *soralım*
- Bize vaktinde... *gelesiniz*
- Bir defter... *alayım*

11. Lütfen cümle kurunuz.

Örnek: Monika – Tamay – konuşmak

— Monika Tamay'la konuşuyor.

1. Monika - Deniz – konuşmak

2. Monika - Deniz - fakülte – konuşmak

3. Monika - Deniz - fakülte - kayıt konusu – konuşmak

konu - *تو کورسدا*

1. Kayıt - yaptırmak - istemek

2. Kayıt - yaptırmak - üniversite – istemek.

3. Kayıt - yaptırmak - üniversite - bugün - istemek

1. Monika - Tamay - görmek

2. Tamay - Monika - ev - davet – etmek

3. Tamay - Monika - Pazar günü - ev – davet – etmek

12. Lütfen boşluklara -lik, -lık, -lük, -luk eklerini yazınız.

1. Bugün gözlükçüden göz *lık*... aldım. 2. Yolcu *lık*... nasıl geçti? 3. Lütfen bana bir kahvaltı *lık*... tereyağı. 4. Bu söz *lık*... Türkçe. 5. Masada tuz *lık*... yok. Burası ağaç *lık*... güzel bir yer. 7. Bu elbise gece *lık*..., bu elbise sabah *lık*... 8. Şimdi *lık*... hoşça kal. 9. En sevdiğim meslek öğretmenin *lık*... tır. 10. İyi *lık*... yap, kötü *lık*... yapma.

Duruma: *çok kötü*.

Okulda Ali'yi gördüm

9 - DERS BİR ZİYARET

زىيارەت

Bülent : Buyurun efendim, hoş geldiniz.

Monika : Hoş bulduk.

Tamay : Sizi tanıştırayım, Bülent.

Bülent : Memnun oldum efendim.

Monika : Memnun oldum.

Tamay : Bu da arkadaşım Rengin.

Rengin : Memnun oldum.

Monika : Ben de memnun oldum. İlk defa bir Türk evine geliyorum.

Bülent : Evimiz biraz küçük, ama hem okula yakın, hem hastaneye.

Monika : Salon güzel. Oda takımı ve halılar birbirine çok uyuyor. Çok zevklisiniz.

Resimler de güzel.

Tamay : Onları Bülent yaptı.

Monika : Yanı Bülent Bey hem doktor, hem ressam. Kutlarım.

Bülent : Teşekkür ederim, iltifat ediyorsunuz.

Monika : Kaç odanız var?

Bülent : Üç oda, bir salon.

Tamay : Şu Bülent'in çalışma odası, bu da yatak odası.

Monika : Çalışma odası ne kadar güzel! Hele şu kilimler, şu bakır eşyalar! ... Evinizi çok beğendim.

Rengin : Banyosu da fena değil, bakın.

Tamay : Mutfak da büyük. —

Monika : Kirası ne kadar?

Tamay : Bu daire Bülent'in. Birkaç ay önce satın aldı.

Rengin : Siz ne kadar kira veriyorsunuz?

Monika : On bin lira. Yakıt hariç.

Rengin : ^{مەھسۇلات} oldukça pahalı. Eviniz nerede?

Monika : Çankaya'da.

Bülent : Ben izinizi dileyeceğim. Hastaneye dönmem gerekiyor, yine gelin. İnanın çok memnun oluruz. Şimdilik Allahusmatladık.

Monika : Güle güle.

KELİMELER

salon

halı

zevklenmek

kutlamak

hele — ماناسۇر مائارىپ

kilim

bakır

mutfak — Lokanta (تەبەقەخانا)

satın almak

pahalı

مېھمانخانا، زال

زىلچا، گىلەم

زوقلاتماق، ھەۋەس قىلماق

قۇتلاش، تەبرىكلەش

ئۈمۈمەن، بولۇپمۇ

پالاز

مىس

ئاشخانا

سېتىۋالماق

قىممەت

ucuz
dönmek - Ben yarın karkara dönüyorum.

inanmak

yakıt

kare

fakır

çirkin

portakal

fizik

kimya Kimyagerlik كيميا

cep

anahtar , kilit قولىپ - كىلىت

mendil

tarak

dolmakalem

kurşunkalem

nişanlamak

kör

sağır

tembel

yaramaz

san|l| (سان - سانى)

tiyatro

gri

kırmızı

renkli - رنگى

Konuşma:

- Benim adım Rengin.

- Benim adım da Monika.

- Tanıştığımıza memnun oldum.

- Ben de memnun oldum.

- Bu resmi de siz resmi yaptınız?

- Evet, geçen yıl yaptım.

- Hem tıp tahsil ediyorsunuz, hem de güzel resimler yapıyorsunuz. (هەم تىببىي ساھەدە شۇغۇللانغان ئىكەنسىز)

- Teşekkür ederim. Boş zamanlarımda resim yapıyorum.

- Rengin mutfakta mı, oda da mı?

- Ne mutfakta, ne odada.

- Ya nerede?

- Banyoda - مۆبە

- Mutfak büyük mü, küçük mü?

- Ne büyük, ne küçük, orta büyüklükte.

- Rengin kahve mi pişiriyor, süt mü?

- Ne kahve pişiriyor, ne de süt; çay pişiriyor.

ئەرزەن

قايتماق

ئىشەنمەك

يېقىلغۇ

كۇۋادراتمېتىر كۋادراتمېتىر

پېقىر، كەمبەغەل

سەت، يېقىمسىز، قوپال

پورتاكال (بىر خىل مېۋە، ئايلەپسىنگە ئوخشايدۇ)

فىزىكا

خىمىيە

يانچۇق، چۆنتەك

ئاچقۇچ

قول ياغلىق

تاغاق

قىزىقلىق

قوغۇشۇن قەلەم

توي قىلىشىدىغانغا پۈتۈشمەك

كور، قارىغۇ

گاس، ساغرو

ھورۇن

يارىماس، كارغا كەلمەيدىغان

ئاتاق، نام - ئابروي،

تىياتر

كۆك، كۆلرەك

قىزىل

MONİKA'NIN EVİ

Bülent : Sizin ev kaç oda?

Monika : Üç oda bir salon.

Tamay : Yakıt parası ne kadar veriyorsunuz?

Monika : Beş bin lira.

Rengin : On bin lira kira, beş bin de yakıt, toplam on beş bin lira.

Monika : İki üç bin lira da telefon, su, elektrik, havagazı parası geliyor.

Bülent : ~~Parası~~ Aşağı yukarı yirmi bini buluyor.

Monika : Evet öyle.

Tamay : Eviniz kaç metre kare?

Monika : Yüz metre kare. Burası kaç metre kare?

Bülent : Burası da yüz metre kare.

Tamay : İkisinin de büyüklüğü aynı.

Rengin : Yurtta niçin kalmıyorsunuz?

Monika : Evde daha rahat ders çalışıyorum. Yemekleri kendim yapıyorum. Ev benim için yurttan daha rahat.

DİLBİLGİSİ

1. hem ... hem bağlacı

تۈركچىدىكى بۇ باغلىغۇچى ئۇيغۇرچىدىكى «ھەم ... ھەم» باغلىغۇچىسى بىلەن پۈتۈنلەي ئوخشاش بولۇپ، ئىككى ئىش - ھەرىكەتنىڭ بىرلا ۋاقىتتا يۈز بېرىۋاتقانلىقىنى ياكى يۈز بېرىدىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

- Hangi elbiseyi aliyorsun? Bunu mu, onu mu?

- **Hem** bunu, **hem** onu, ikisi de güzel.

- قايسى كىيىمنى ئالىسەن؟ بۇنىمۇ، ئۇنىمۇ؟

- ھەم بۇنى ھەم ئۇنى، ئىككىلىسى چىرايلىق ئىكەن.

- Arapça mı biliyor, Fransızca mı?

- **Hem** Arapça biliyor, **hem** Fransızca.

- ئەرەبچە بىلەمدۇ، فرانسۇزچىمۇ؟

- ھەم ئەرەبچە بىلىدۇ، ھەم فرانسۇزچە بىلىدۇ.

Hem kör, **hem** sağır.

Hem tembel, **hem** (de) yaramaz.

Hem fakır, **hem** (de) çirkin.

Hem ders çalışmıyor, **hem** (de) öğretmeni dinlemiyor.

2. ne ... ne bağlacı

تۈرك تىلىدىكى بۇ باغلىغۇچى بىرەر مەسىلىگە بولغان ئارقىمۇ ئارقا ئىنكارنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

- Hangi elbiseyi aliyorsun? Bunu mu, onu mu?

- **Ne** bunu, **ne** onu, ikisi de güzel değil.

- قايسى كىيىمنى ئالىسەن؟ ئۇنىمۇ، بۇنىمۇ؟

- نە ئۇنى، نە بۇنى (ھېچقايسىسىنى)، ئىككىلىسى چىرايلىق ئەمەسكەن.

- Arapça mı biliyor, Fransızca mı?
 - Ne Arapça biliyor, ne (de) Fransızca.

- ئەرەبچە بىلەمدۇ، فرانسۇزچىمۇ؟
 - ئەرەبچىنىمۇ، فرانسۇزچىنىمۇ بىلمەيدۇ.

- Çay mı içeceksiniz, süt mü?
 - Ne çay içeceğim, ne (de) süt, kahve içeceğim.

- چاي ئىچەمسىز، سۈتمۇ؟
 - چاي، سۈتمۇ ئىچەيمەن، قەھۋە ئىچمەن.

Ne parası var, ne şansı (شام . شان . شانس)
 Ne defteri var, ne kitabı.
 Ne öğretmeni dinler, ne ders çalışır.

Geniş zaman: -r
 كەڭ زامان پېئىلى -ar (-er)
 -ır (-ir, -ur, -ür)

كەڭ زامان پېئىلى ئادەتتە يۈز بېرىپ تۇرىدىغان ئىش - ھەرىكەتنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ. ئۇنىڭ ياسىلىشى مۇنداق:
 1. سۈزۈك تاۋۇش بىلەن ئاخىرلاشقان پېئىللارغا -r قوشۇمچىسى ۋە بىرىنچى تۈرلۈك شەخس قوشۇمچىلىرى ئۆلىنىدۇ.
 2. ئۈزۈك تاۋۇش بىلەن ئاخىرلاشقان بىر بوغۇملۇق پېئىللارغا er, -ar قوشۇمچىلىرى ۋە بىرىنچى تۈرلۈك شەخس قوشۇمچىلىرى ئۆلىنىدۇ.
 3. ئۈزۈك تاۋۇش بىلەن ئاخىرلاشقان كۆپ بوغۇملۇق پېئىللارغا -ır, -ir, -ur, -ür قوشۇمچىلىرى ۋە بىرىنچى تۈرلۈك شەخس قوشۇمچىلىرى ئۆلىنىدۇ.
 4. بۇ پېئىلنىڭ بولۇشى شەكلىدە، بىرىنچى شەخسنىڭ بىرلىكىدە زامان قوشۇمچىسى -r چۈشۈپ قالىدۇ. بىرىنچى شەخسنىڭ كۆپلۈكىدە بولۇشىنىڭ قوشۇمچىسى بىلەن شەخس قوشۇمچىسى ئارىسىدا -r بەيدا بولىدۇ. ئىككىنچى ۋە ئۈچىنچى شەخسلەرنىڭ بىرلىك ۋە كۆپلۈكىدە زامان قوشۇمچىسى -r, -r غا ئۆزگىرىپ كېتىدۇ. مەسىلەن:

git - mek	git- me-mek	çalış-mak	çalış-ma-mak
gid-er-im	git-me-m	çalış-ır-ım قىلارمەن	çalış-ma-m
gid-er-sin	git-mez-sin	çalış-ır-sın قىلارسەن	çalış-maz-sın
gid-er	git-mez	çalış-ır قىل	çalış-maz
gid-er-iz	git-me (y)iz	çalış-ır-ız	çalış-ma (y)ız
gid-er-siniz	git-mez-siniz	çalış-ır-sınız	çalış-maz-sınız
gid-er-ler	git-mez-ler	çalış-ır-lar	çalış-maz-lar

gör - mek	gör - me - mek	bil - mek	bil - me - mek
gör - ür - üm	gör - mem	bil - ir - im	bil - mem
gör - ür - sün	gö - mez - sin	bil - ir - sin	bil - mez - sin
gör - ür	gör - mez	bil - ir	bil - mez
gör - ür - üz	gör - me (y)iz	bil - ir - iz	bil - me (y)iz
gör - ür - sünüz	gör - mez - sizin	bil - ir - sizin	bil - mez - sizin
gör - ür - ler	gör - mez - ler	bil - ir - ler	bil - mez - ler

گۆرۈم
گۆرۈسۈن
گۆرۈر
گۆرۈرۈز
گۆرۈرسۈنۈز
گۆرۈرلەر

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Monika kimi ziyaret ediyor?
2. Monika kimlerle tanışıyor?
3. Bülent'in evinde kaç oda var?
4. Ev nereye yakın?
5. Monika hangi eşyaları beğeniyor?
6. Monika kaç lira kira veriyor?

2. Lütfen hem ... hem bağlayıcıyla cümle kurunuz.

Örnek: Almanca mı öğrenmek istersin, İngilizce mi?
— Hem Almanca öğrenmek isterim, hem İngilizce.

1. Pantolon mu almak istersin, ceket mi?

2. Çay mı içersiniz, kahve mi?

3. Türkçe mi öğrenirsiniz, Arapça mı?

4. Yazı mı yazıyorsun, öğretmeni mi dinliyorsun?

Hem

5. Okula mı gidersin, sinemaya mı?

6. Portakal mı istiyorsunuz, elma mı?

3. Lütfen ne ... ne bağlacıyla cümle kurunuz.

Örnek: Viski mi içersiniz, şarap mı?

— Ne viski içerim, ne şarap, çay içtim.

1. Trenle mi gideceksiniz, uçakla mı?

2. İstanbul'da mı kalıyorsun, İzmir'de mi?

3. Sinemaya mı gidiyorsunuz, tiyatroya mı?

4. Kitapları açın.
5. Kilimi satın alıyorum.

8. Lütfen sorunuz ve cevap veriniz

Örnek: Çantanızda ne var? — Kalem var.

1. Cebinizde ne var? Anahtar var.....
2.? Mendil
3.? Tarak
4.? Dolmakalem.....
5.? Kurşunkalem.....

9. Lütfen tekrar ediniz

1. Bu evden çıkmak istiyorum. Öğretmeni.....
2. Buradan..... Kardeşimi.....
3. Sınıftan..... Evinizi.....
4. Ankaradan..... Bu kitabı.....
5. Okuldan..... Mektubumu.....
6. Maraştan..... Bu gazeteyi oku. *ya.k.u.m.*

10. Lütfen olumsuz yapınız.

Örnek: Türkçe bilir. —Türkçe bilmez.

1. Belki bugün bize gelir.
2. Belki ders çalışırız. *çalıştı yapmaz*.....
3. Belki sizi tanıştırmam.
4. Belki İzmir'e gideriz. *gitmeyiniz*.....
5. Bize gelir misin?
6. Ders çalışır mısınız?
7. Resim yapar mısınız? *yapmaz mısınız*.....

11. Lütfen sorunuz ve cevap veriniz.

1. İstanbul'u görmek ister misin? Evet, isterim.
2. İzmir'e gitmek.....? Evet,.....
3. Banyo yapmak.....? Hayır,.....
4. Televizyon seyretmek.....? Hayır,.....
5. Kitap okumak.....? Evet,.....
6. Resim yapmak.....? Hayır,.....

12. Lütfen cevaplara uygun sorular sorunuz.

Örnek: Ne zaman gelecek? — Bugün gelecek.

-? Adım Özgür, Soyadım Yıldırım.
nerelesin.....? İzmirliyim.
.....? Bir ay önce geldim.
.....? Sınıfta 15 öğrenci var.
neler e.....? Kilimler çok güzel.

mesleğinize? Türkçe öğretmeniyim.

13. Lütfen gelecek zamana çeviriniz.

1. Arapça öğreniyor musun?
öğrenecekm.i
2. Almanca öğreniyor mu?
öğreneceklermi.
3. Farsça öğreniyorlar mı?
öğrenecekmişiz!
4. İngilizce öğreniyor musunuz?
öğrenecekmi.
5. Fransızca öğreniyor mu?

14. Lütfen tamamlayınız.

1. Demek	doktor oldunuz ,	sizi kutlarım.
2.	aldınız
3.	nişanlandınız
4.	evlendiniz
5.	ikinci sınıfa geçtiniz
6.	bunları siz yaptınız

15. Cümle kurunuz.

Örnek: Tamay – kalem – almak.
– Tamay'ın kalemını al.

1. sen - o - çanta – vermek
o.nun r.e.k ~~sen o çanta ver~~
2. kitap - o - vermek – sen
.....
3. o - bana - kitap – vermek
o.nun k.i.t.a.b.ı.nı
4. bana - kalem - senin – vermek
.....
5. siz - ev - kapı – açmak
siz evin kapı.sını a.ç.t.i.z

10 – DERS POSTANEDE

پوچتخانىدا

Bülent : İşte postaneye geldik. Şurada bir yere park edelim.

Tamay : Postanenin önünde park yeri yok. Arabayı nereye park edeceksin?

Bülent : Yüz metre kadar ileride park yeri var. Sen burada in, ben gelir seni bulurum.

Tamay : Ben paket bölümüne gidiyorum. Oraya gel. Biliyorsun paket bölümü alt katta. Orada işim biraz uzun sürer. Paketi açıp Kontrol edecekler, sonra tekrar sarıp tartacaklar.

Bülent : Pakette kırılacak bir şey yok ya?

Tamay : anneme bir bluz aldım. Biliyorsun gelecek pazar anneler günü. Sahı sen annene hediye almadın mı?

Bülent : Alamadım, vaktim yok. Ama bu mektubu ona yazdım, buraya davet ettim.

Tamay : Biraz geç kalmadın mı? mektubu alacak, karar verecek, hazırlanacak, yola çıkacak ... Pazar günü burada olabilir mi?

Bülent : Pazara daha dört gün var. mektup en geç iki gün sonra eline geçer.

Tamay : Sen mektubu bana ver. Benim de bir mektubum var. İkisini de postaya veririm. Memurla konuşur, taahhütlü veya özel ulakla gönderirim. O zaman daha erken alır. Ama en iyisi arabayı park edip gel, annene bir telgraf çekelim.

Bülent : Hem mektup, hem telgraf mı?

Tamay : Telgrafi şöyle çekeriz: "Pazar günü burada ol. Mektup postada. Bülent".

Bülent : Kalpten ölür! En iyisi telefon edeyim. "Ben gelemiyorum, sen gel. Seni çok özledim" derim.

Tamay : Haklısın. Telefon et daha iyi.

Bülent : Oldu. Ben telefona gidiyorum.

Tamay : Ben de paketi koliye vereyim.

KELİMELER

park

alt

kırıcı

sahı

bluz

taahhütlü

özel

ulak

göndermek

kalp

özlemek

koli

iade

hızlı

anneler günü

serin

ufak

fış

گاراژ، باغچا، ماشىنا توختىتىش ئورنى

ئاستى، تۆۋەن

قىرغۇچى، چاققۇچى

راست، راستىنى ئېيتقاندا، توغرىسى

ئايالچە كۆڭلەك، كوپتا

زاكاز قىلىنغان، تىزىمغا ئېلىنغان

مەخسۇس

پوچتىكەش

ماڭدۇرماق، ئەۋەتمەك

يۈرەك، قەلپ

سېغىنماق

پوچتا خالتىسى

قايتۇرۇش، ياندۇرۇش، يەڭگۈشلەش

تېز، ئىتتىك، ئىلدام

ئانىلار بايرىمى

سالقىن

كىچىك، ئاز، ئەرزىمەس

جەدۋەل

götürmek
servis
düşünmek
çekmek
yasak

ئېلىپ ماڭماق، توشۇماق
ئىدارە، بۆلۈم
چۈشەنمەك، بىلمەك، ئويلاش
سىلىش، ئېلىش، ئارتىش
مەتنى، چەكلەش، توسۇش

ANNELER GÜNÜ

- Tamay** : Taahhütlü mektup kaç lira?
Memur : Yurt içi mi, yurt dışı mı?
Tamay : Yurt içi.
Memur : Yirmi lira.
Tamay : İadeli taahhütlü mektup ne kadar?
Memur : Kırk lira.
Tamay : Mektup iki günde İstanbul'a varır mı?
Memur : İki günde İstanbul'a yetişir. Ama özel ulak çok daha hızlı. Yirmi dört saat içinde istediğini yere varır.
Tamay : Öyleyse özel ulak olsun.
Memur : Lütfen şu fişi doldurun. Adınızı, adresinizi, gideceği yeri yazın.
Tamay : Bir de ufak paketim var.
Memur : Paketle ne yollayacaksınız?
Tamay : Anneme bir bluz yollayacağım. Biliyorsunuz, önümüzdeki Pazar anneler günü.
Memur : Haklısınız. Paketi lütfen alt kattaki koli servisine götürürüz.
Tamay : Teşekkür ederim.

DİLBİLGİSİ

قوشۇمچىلىرى -ip, -ıp, -up, -üp

تۈرك تىلىدىكى بۇ قوشۇمچىلار ئىككى ئاددىي جۈملىنىڭ بىرىكىپ بىر پۈتۈن مەنە ئىپادىلىشىدە رول ئوينايدۇ. مەسىلەن:

- 1.Çantasını aldı. (ve hemen)
- 2.Okula gitti.
Çantasını alıp okula gitti

سۈپكىسىنى ئالدى. (ۋە دەرھال)
مەكتەپكە كەتتى.
سۈپكىسىنى ئېلىپ مەكتەپكە كەتتى.

1. Arabama bindim. (ve hemen)
2. Çarşıya gittim.
Arabama binip çarşıya gittim.
1. Kahvaltımı yaptım (ve hemen)
2. Evden çıktım.
Kahvaltımı yapıp evden çıktım.

1. Ahmet'i gördüm. (ve hemen)

2. Yanına gittim
Ahmet'i görüp yanına gittim.

1. Sorarım. (ve hemen)
2. Öğrenirim.
Sorup öğrenirim.

ئۇلانمىسى - meden (-madan)

تۈرك تىلىدىكى بۇ ئۇلانما بولۇشىزلىق يېتەكچى ئورۇندا تۇرغان ئىكى ئاددىي جۈملە بىرىككەندە،
جۈملىنى كۈچەيتىپ كېلىدۇ. مەسلەن:

Ahmet bize haber vermedi.
Ahmet gitt

ئەخمەت بىزگە خەۋەر بەرمىدى.
ئەخمەت كەتتى.

Ahmet bize haber vermeden gitti.

ئەخمەت خەۋەر بەرمەيلا كەتتى.

1. Baban bu evi görmedi.
2. Baban bu evi aldı.
Baban bu evi görmeden aldı.

1. Hiç durmuyor.
2. Ders çalışıyor.
Hiç durmadan ders çalışıyor.

1. Oğlum banyo yapmadı.
2. Oğlum kahvaltı yaptı.
Oğlum banyo yaptıktan kahvaltı yaptı.

ئەسلى جۈملە ۋە ئۆزلەشتۈرمە جۈملە

بۇ خىل جۈملە شەكلى ئۇيغۇرچىدىكى بىلەن ئوبمۇ ئوخشاش بولۇپ، ئەسلى جۈملە جۈملىنىڭ ئەسلى
گەۋدىسىنى، ئۆزلەشتۈرمە جۈملە بولسا مەزمۇن جەھەتتىن ئەسلى جۈملىگە ئوخشاش، ئەمما شەكىل
جەھەتتىن ئوخشىمايدىغان جۈملە شەكلىنى كۆرسىتىدۇ. مەسلەن:

ئەسلى جۈملە

A: Benimle gelirmisin?

B: Hayır, gelmem.

ئۆزلەشتۈرمە جۈملە

“Benimle gelir misin?” diye sordum

“Hayır, gelmem” diye cevap verdi.

A: Ne yapıyorsun?

B: Eve gidiyorum.

“Ne yapıyorsun?” diye sordu.

“Eve gidiyorum” diye cevap verdim.

A: O, okula gidecek mi?

B: Evet, gidecek.

“O, okula gidecek mi?” diye sordum.

“Evet, gidecek” diye cevap verdi.

A: Ne istiyorsunuz?

B: Kahve istiyoruz.

“Ne istiyorsunuz?” diye sordum

“Kahve istiyoruz” diye cevap verdiler.

ALİŞTİRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Postaneye kimler gidiyor?
2. Postanede araba park yeri var mı?
3. Kim paket bölümüne gidiyor?
4. Pakette kırılacak bir şey var mı?
5. Bülent annesine telgraf çekiyor mu?
6. Kim annesine telefon ediyor?

2. Lütfen sorunuz ve cevap veriniz

Örnek:

Okulun önünde boş yer var mı?

— Hayır, arkasında var.

1. Okulun solunda boş yer var mı?

Hayır, arkasında var.

2.arka.....?

Evet.....

3.sağ.....?

Evet.....

4.yan.....?

Hayır.....

3. Lütfen sorunuz ve cevap veriniz.

1. Evin önünde boş yer var mı? Hayır, sağında var.

2.sağ.....?

Evet.....

3.yan.....?

Hayır.....

4.sol.....?

Hayır.....

5. arka.....
Evet.....

4. Lütfen cümle kurunuz.

Örnek: Kahve – içmek – gelmek
– Kahve içip geleceğim.

1. haber - vermek – gelmek

2. mektup - yazmak – gitmek

3. ders - çalışmak – uyumak

4. biraz - dinlenmek – çıkmak

5. araba - park etmek – gelmek

6. paket - göndermek – gelmek

5. Lütfen cümle kurunuz.

Örnek: Gazete okumak – gidip uyumak
– Gazete okumadan gidip uyudu.

1. ders çalışmak - gidip uyumak

2. onlar - beklemek – gitmek

3. düşünmek - siz – yazmak

4. biz - görmek – gitmek

5. bilmek - ben – söylemek

6. paket almak - trenden inmek

6. Lütfen belirli geçmiş zamana çeviriniz.

Örnek: Şimdi burada.
– Şimdi buradaydı.

1. Şimdi masada.

2. Az önce sınıfta.

3. Geçen yıl Amerika'da.

4. Bugün okulda.

7. Lütfen olumsuz yapınız.

Örnek: Biraz önce buradaydı.

— Biraz önce burada değildi.

1. Biraz önce evdeydi.
2. Dün okuldaydı.
3. Geçen gün İzmir'deydi.
4. Önceki yıl bizdeydi.

.....
.....
.....
.....

8. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Kim okula gitmeni istiyor?

— Annem okula gitmeni istiyor.

1. Kim ders çalışmanızı istiyor?
2. Kim çay içmenizi istiyor?
3. Kim sınıftan çıkmalarımı istiyor?
4. Saat kaçta gelmenizi istiyor?
5. Kim telgraf çekmesini istiyor?
6. Kim trene binmeni istiyor?
7. Kim oraya oturmanı istiyor?
8. Kim kitap almalarını istiyor?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

9. Lütfen cümle kurunuz.

Örnek: ev – satmak — Evi satıyorum.

1. kardeş – beklemek
2. ceket – giymek
3. arkadaş-gitmek
4. baba – görmek
5. kitap – okumak
6. mektup – göndermek

.....
.....
.....
.....
.....
.....

10. Lütfen istek kipine çeviriniz.

Örnek: Ben gidiyorum. — Ben gideyim.

1. Türkçe konuşuyoruz.
2. Tiyatroya gidiyoruz.

.....
.....

3. Kitapları alıyorum.

4. Marmaris'e gidiyorum.

5. Taksiye binip gidiceğiz.

6. Ahmet'e haber vereceğiz.

7. Bodrum'da kalmadan gideriz.

8. Antalya'ya sonra geliriz.

11. Lütfen soru cümlesine çeviriniz.

Örnek: Mustafa güzel konuşuyor.

— Kim güzel konuşuyor?

1. Aykut kitap okuyor.

Aykut, ne.....?

2. Ahmet bağdat'a gidiyor.

Ahmet, nereye

3. Suna, annesine telefon etti.

Suna, kime.....?

4. Yunus, Fakütede.

Yunus, nerede.....?

5. Tren, saat onda hareket etti.

Tren , kaçta.....?

6. Bugün hava soğuk.

Bugün.....?

7. Otobüs dün akşam geldi.

Otobüs, ne zaman.....?

12. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Ne yapmaya gitti?

— Çay içmeye gitti.

1. Ne yazmaya gitti?

Mektup yaz

2. Ne dinlemeye gitti?

Radyo din

3. Ne yapmaya gitti?

Telefon et

4. Ne göndermeye gitti?

Paket gönder

5. Ne çekmeye gitti?

Telgraf

6. Ne yapmaya gitti?

Arabayı park et

13. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Hangisini alıyorsunuz?

— En ucuzunu.

1. Hangisini alıyorsun?

En pahalı

2. Hangisini veriyorsun?

En ucuz

3. Hangisini seçiyorsun?

En iyi

4. Hangisini beğeniyorsun?

En güzel

5. Hangisini istiyorsun?

En büyük

6. Hangisini seviyorsun?

En küçük

7. Hangisini görüyorsun?

En yüksek

8. Hangisini satıyorsun?

En kötü

14. Lütfen soru cümlesine çeviriniz.

Örnek: Bavulu açıp kontrol edecekler.

— Bavulu açıp kontrol mu edecekler?

1. Paketi açıp kontrol edecekler.
2. Valizi açıp kontrol edecekler.
3. Eşyalara bakıp verecekler.
4. Seni görüp gidecekler.
5. Mektubu okuyup gönderecekler.
6. Arabaya binip eve gitti.
7. Kapıyı açıp içeri girin.
8. Kitapları kapayıp gidin.
9. Çantayı bulup geldi.
10. Biraz yürüyüp geldi.
11. Yarım saat koşup döndü.
12. Akşama kadar uyuyup kaldı.

15. Lütfen soru cümlesine çeviriniz.

Örnek: Ayşe Mehmet'ten daha büyük.

— Ayşe Mehmet'ten daha mı büyük?

1. O benden daha küçük.
2. Bu kitap daha güzel.
3. Bu çanta daha ucuz.
4. Bu kalem daha iyi yazıyor.
5. Bu öğrenci daha çalışkan.
6. Bu çocuk daha akıllı.

16. Lütfen tekrar ediniz.

Ne güzel kız!

Ne iyi adam!

.....ev!

.....İnsan!

.....araba!

.....kadın!

.....kitap!

.....arkadaş!

Ne kadar güzel bir gün!

..... Bir ev!

..... konuşuyor!

..... bir çocuk!

1. Yüz metre kadar ilerde park yeri var.
2. Bin
3. Bin beş yüz
4. İki kilometre
5. Otuz kilometre

17. Lütfen di 'li geçmiş zamana çeviriniz.

Örnek: Bugün hava güzel.

— Dün hava güzeldi.

1. Bugün hava serin.

2. Bugün hava soğuk.

3. Ali bugün iyi.

4. Film güzel.

5. Ali bugün nasıl?

18. Lütfen tekrar ediniz.

1. Biliyorsun paket bölümü alt katta.

2.buraya park etmek yasak.

3.sınıfta sigara içmek yasak.

4.seni çok severim.

5.çok yorgunum.

6.işim çok.

19. Lütfen cümle kurunuz.

1. Oraya gel.

2. (yarın)

3.(saat 3'te)

4.(muhakkak)

1. Anneme bir bluz aldım.

2.(biraz önce)

3.(güzel)

4.(çok)

5.(750 liraya)

1. Gelir seni bulurum.

2.(ben)

3.(biraz sonra)

4.(arabamla)

5.(caminin önünde)

11 - DERS BANKADA

بانكىدا

Monika : Yabancı para bozdurmak istiyorum. Mümkün mü acaba?

Memur : Tabii mümkün. Dolar mı?

Monika : Hayır, mark.

Memur : Kaç mark bozduracaksınız?

Monika : İki bin mark. Bir mark kaç lira?

Memur : Resmi kur 41 lira 28 kuruş. İki bin mark 82.560.00 lira eder.

Monika : Paranın hepsini almayacağım. Bankanızda tasarruf hesabı açtırmak istiyorum.

Memur : Öyleyse önce tasarruf hesapları bölümüne gidiniz.

Monika : Peki efendim.

Memure : Buyurun efendim. Para mı çekeceksiniz?

Monika : Hayır, hesap açtıracağım.

Memure : Adınız, soyadınız?

Monika : Monika Dierenbach.

Memure : Ev adresiniz?

Monika : Mesnevi Sokak, No:17 Çankaya Ankara.

Memure : Vadeli mi olsun, vadesiz mi?

Monika : İkisi arasında ne fark var?

Memure : Vadesiz hesaplar için %5 faiz veriyoruz. Vadeli hesaplar için %50'ye kadar faiz veriyoruz.

Monika : Vadeli olsun.

Memure : Kaç liralık hesap açtıracaksınız?

Monika : seksen bin.

Memure : Kaç ay vadeli?

Monika : Bir yıl.

Memure : Şurayı imzalayın lütfen. Şimdi vezneye gidin, paranızı yatırın.

Monika : Hesap defterini oradan mı alacağım.

Memure : Evet, efendim.

Monika : Teşekkür ederim.

KELİMELER

bozdurmak
acaba
kuruş
tasarruf
vadeli
vadesiz
faiz
vezne
yatırmak

ئالماشتۇرماق، پارچىلىماق
ئەجىبا
كۆرۈش (تۈرك لىراسىنىڭ يۈزىدىن
بىرگە ئەڭ بۆل بىرلىكى)
ئامانەت
قەرەللىك
قەرەلسىز
ئۆسۈم
كاسسىر
ئورناتماق

terzi
 ölçemek
 yüzdürmek
 turist
 lokanta
 zorla
 bitmek
 bebek
 pişirmek
 oran
 mavi
 mor

كىيىم تىككۈچى
 ئۆلچىمەك، قىياس قىلماق
 سۇ ئۆزدۈرمەك
 ساياھەتچى
 ئاشخانا، ئاشپۇزۇل
 مەجبۇرىي، مەجبۇرەن
 پۈتمەك، تۈگىمەك، تاماملانماق
 بوۋاق
 پىشۇرماق
 نىسبەت، تاناسىپ
 كۆك
 سۆسۈن

DİLBİLGİSİ

1. Ettirgen eylem yapan ekler: -t, -dir, -ir

پۈتكەن ئۆتكەن زامان قوشۇمچىلىرى

تۈرك تىلىدىكى پۈتكەن ئۆتكەن زامان قوشۇمچىلىرى ئۆلىنىپ كەلگەندە ئش- ھەرىكەتنىڭ تولۇق تاماملانغانلىقىنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

- قوشۇمچىسى t -

- Çocuğunuz nerede?	- Ahmet nerede?
- Biraz önce uyu-t-tum.	- Bilmiyorum ama, ara-t-iyorum.
- Öğretmen defteri imza etti mi?	- O adam ne yapıyor?
- Hayır, şimdi götürüp imzala-t-acağım.	- Mektup oku-t-uyor.
- Bavulu sen mi taşıyorsun?	
- Hayır, taşıyıcıya taşı-t-iyorum.	

قوشۇمچىلىرى (-dir, -dur, -dür), (-tır, -tur, -tür):

- Elbiseyi sen mi dıkeceksin?	- Bu adam ne yapıyor?
- Hayır, terziye dik-tır-eceğim.	- Sekreterine mektup yaz-dır-iyor.
- Resmı sen mı çizeceksin?	- Monika ne yapıyor?
- Hayır, ressama çiz-dir-eceğim.	- Bankada hesap aç-tır-iyor.
- Odayı sen mı ölçtün?	- Öğretmen konuşuyor mu?
- Hayır, mimara ölç-tür-düm.	- Hayır, öğrencileri konuş-tur-uyor.
- Bugün sen mı yüzdün?	- Turist ne yapıyor?
- Hayır, çocuğuy yüz-dür-düm.	- Para boz-dur-uyor.

- ir (-ir, -ür, -ur) قوشۇمچىلىرى :

- Parayı bankaya yatırdın mı?
- Hayır, yolda düş-ür-düm.
- Yemeği lokantada mı yedin?
- Hayır, evde piş-ir-dim.
- İşe vaktinde yetiştin mi?
- Hayır, otobüsü kaç-ır-dım.

- Kardeşin süt içmek istiyor mu?
- Hayır, annem zorla iç-ir-iyor.
- Dersin bitti mi?
- Az kaldı, biraz sonra bit-ir-eceğim.
- Annen nerede?
- Bebeği yat-ır-ıyor.

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Monika kaç mark bozduruyor?
2. Bir mark kaç Türk lirası?
3. Monika nasıl hesap açtıyor?
4. Bankada faiz oranı yüzde kaç?
5. Monika bankaya kaç lira yatırıyor?

.....
.....
.....
.....
.....

2. Lütfen sorunuz ve cevap veriniz.

Örnek: Frank mı bozduracaksınız?
- Hayır, mark bozduracağım.

1. Dolar mı bozduracaksınız?
2. Mark
3. Frank
4. Dinar
5. Kron
6. Lira

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Bir mark kaç lira? — 62 lira.

1. Dolar kaç lira?
2. Bir frank kaç lira.
3. Bir ruble kaç lira?
4. Bir dinar kaç lira?

.....
.....
.....
.....

4. Lütfen sorunuz ve cevap veriniz.

Örnek: Kaç mark bozdurmak istiyorsunuz?
- 1000 mark bozdurmak istiyorum.

1. Kaç mark bozdurmak istiyorsunuz?
2. dolar

.....
.....

3. frank?
4.lira?
5.ruble?

5. Lütfen ettirgen eyleme çeviriniz.

Örnek: Sizi bekledim. — Sizi beklettim.

1. Para bozdum.	Para
2. Bebek uyudu.	Bebegi
3. Çocuk yattı.	Çocuğu
4. Mektubu okudu.	Mektubu
5. Kahvaltayı hazırladılar.	Kahvaltayı
6. Çocuk yürüdü.	Çocuğu
7. Kapıyı kapattı.	Kapıyı
8. Elbiseyi temizledi.	Elbiseyi
9. Odayı hazırladılar.	Odayı
10. Bavulu taşıdılar.	Bavulu
11. Kapıyı açtım.	Kapıyı
12. Kitap yazdım.	Kitap
13. Kalemı verdim.	Kalemı
14. Öğrenciyi aradım.	Öğrenciyi

6. Lütfen ettirgen eyleme çeviriniz.

Örnek: Ali bal yedi. — Ali bal yedirdi.

1. Ali güldü.	
2. Ali kitap aldı.	
3. Ali kapıyı açtı.	
4. Ali ders çalıştı.	
5. Ali konuştu.	
6. Ali yazdı.	

7. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Hangi ayın on biri?

— Ocak ayının on biri.

1. Hangi ayın on beşi?	Mart.....
2. Hangi ayın sekizi?	Nisan.....
3. Hangi ayın altısı?	Mayıs.....
4. Hangi ayın yedisi?	Haziran.....
5. Hangi ayın dokuzu?	Temmuz.....
6. Hangi ayın yirminisi?	Ağustos.....
7. Hangi ayın otuzu?	Eylül.....
8. Hangi ayın yirmi dokuzu?	Ekim.....
9. Hangi ayın üçü?	Kasım.....

8. Lütfen sorunuz ve cevap veriniz.

Örnek: Kırmızı rengi mi seviyorsunuz?

— Hayır, ben beyaz rengi seviyorum.

Yeşil?
Mavi?
Mor?
Gri?
Pembe?
Sarı?
Siyah?
Turuncu?

Hayır.....?
Evet.....?
Evet.....?
Hayır.....?
Hayır.....?
Evet.....?
Hayır.....?
Evet.....?

9. Lütfen ettirgen eyleme çeviriniz.

Örnek: Kedi dışarı çıktı.

— Ahmet kediyi dışarı çıkardı.

1. Kedi süt içti.
2. Kuş kafesten uçtu.
3. Çeketin düğmesi koptu.
4. Hırsız polisten kaçtı.
5. Para bahçede düştü.

Ahmet kediye süt.....
Çocuk kuşu kafesten
Aycan ceketin düğmesini
Polis hırsızı.....
Cemil parayı bahçede

10. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Ne zaman geleyim?

— Yarından sonra gel.

1. Ne zaman geleyim?
2. Ne zaman gelsin?
3. Ne zaman geldi?
4. Ne zamangelecek?
5. Ne zaman gelelim?

Öğle.....
Cuma.....
Salı.....
Saat beş.....
Saat on

11. Lütfen tamamlayınız.

1. Evimizde üç yatak odası var. Bizim odamız çocukların odasından büyük, küçük oda benim çalışmaodam. 2. Bu sokakta başka kitapçı var mı?Şurada bir kitapçı var. 3. Sizin eviniz de okula yakın, ama bizim evimiz yakın. 4. çalışkan öğrenci kim? 5. istiyorsun? 6. görmek istiyorsun? 7. Hangi yabancı dili iyi biliyorsun? 8. Avrupa'yı kim tanıyor?

12. Lütfen soru cümlesine çeviriniz.

Örnek: Kalman gerekiyor.

— Kalman gerekiyor mu?

1. Gitmen gerekiyor.
2. Uyuman gerekiyor.
3. Dinlenmen gerekiyor.
4. Çalışmamız gerekiyor.

5. Gelmeniz gerekiyor.

13. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: • Kırmızı kalem masada, mavi kalem elimde.

1. Hangi kalem kırmızı?
— Masadaki kalem kırmızı.

2. Hangi kalem mavi?
— Elimdeki kalem mavi.

• Ali'nin kitabı çantada, Ayşe'nin kitabı masada.

1. Hangi kitap Alinin? — Çantadaki

2. Hangi kitap Ayşe'nin? — Masadaki

• Yücel'in büyük evi İstanbul'da, küçük evi İzmir'de.

1. Yücel'in hangi evi büyük? İstanbul'

2. Yücel'in hangi evi küçük? İzmir'

• Yeni otomobil evin önünde, eski otomobil garajda.

1. Hangi otomobil yeni? — Evin önü

2. Hangi otomobil eski? — Garaj

14. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Kapıdaki çocuk kim? — Kardeşim.

1. Bahçedeki adam kim?

2. Trendeki kadın kim?

3. Arabadaki kız kim?

4. sokaktaki çocuk kim?

5. Sınıftaki adam kim?

6. odadaki bayanlar kim?

15. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Masadaki kalem kimin? — Benim.

1. Sağdaki araba kimin?

2. Soldaki ev kimin?

3. Çantadaki defter kimin?

4. Ahmet'teki kalem kimin?

5. Ayşe'deki kitap kimin?

6. Yunus'taki gözlük kımün?

7. Bahçedeki araba kimin?

8. Arabadaki valiz kimin?

16. Lütfen aşağıdaki kelimelerin zıt anlamlarını yazınız.

Örnek: uzun – kısa, yanlış – doğru, alçak – yüksek

yatmak.....	beyaz
kolay.....	ak.....
güzel.....	uzak.....
yaşlı.....	var
açık	eski
büyük	evli

17. Lütfen cümle kurunuz.

Örnek: bu – var – oda – evde kaç
– Bu evde kaç oda var?

1. istedi – Gürbüz'ün – kimden – yardım – arkadaşı?

2. bey – nerede – polis – sokak – yedinci – biliyor musunuz?

3. var – polis – şu – bir – köşede

4. arkadaşım – ev – bir – aldı – satın – güzel

5. var mı – otelden – bu – pahalı – daha – otel – bir?

12 - DERS TURİZM BÜROSUNDA

سایاهت ئىدارىسىدا

7 8

Monika : Üç arkadaş, Temmuz ve Ağustos aylarında Türkiye'yi gezmek istiyoruz. Bir bilgi verir misiniz?

Görevli : Bugüne kadar Ankara'dan başka nereleri gördünüz?

Monika : Yalnız İstanbul'u gördük. Artık başka yerler görmek istiyoruz.

Görevli : Şu harıtaya bakınız. Türkiye'nin üç yanı denizlerle çevrili. Türkiye gerçekten bir turizm cennetidir. Eşsiz doğa güzelliklerini görmek için Karadeniz'e gidiniz.

Üstelik temmuz ve ağustos aylarında sıcaktan yanmazsınız. Karadeniz'in suyu biraz soğuktur, ama fazla tuzlu değildir. Özellikle Şile'de denize doyum olmaz.

Monika : Biz hem gezmek, hem eğlenmek, hem de tarihi eserleri görmek istiyoruz.

Görevli : Öyleyse Ege ve Akdeniz bölgesine gidin. = ئىشلار

Monika : Önce nereye gidelim?

Görevli : İstanbul'dan İskenderun'a turistik gemi seferimiz var. İstanbuldan gemiye binin. İskenderun'a kadar İzmir'i, Marmaris'i, Antalya'yı görürsünüz. Dönüşte de Mersin'i, Antalya'yı, Fethiye'yi ve kuşadaş'ını görürsünüz. Buraları mutlaka görün. Her bakımdan güzel yerlerdir.

Monika : her yerde turizm bürosu var mı?

Görevli : Tabii var. Görevliler size yardımcı olurlar.

Monika : Bir karayolları haritası verir misiniz?

Görevli : Tabii, buyurun alın.

Monika : Teşekkür ederim. Ankara'nın da özel haritası var mı?

Görevli : Evet var.

Monika : Lütfen bir tane de ondan verir misiniz?

Görevli : Elbette, buyurun.

Monika : Tekrar teşekkür ederim.

KELİMELEK

büro	servis	ئىدارە، ئورگان
gezmek		كەزىمەك
bilgi		بىلىم، چۈشەنچە
çevrik		ئورالغان، ئەتراپ
gerçek		ھەقىقىي، ئەمەلىي، رىئال
eşsiz		جۈررىسىز، بۈيۈك، تەڭداشسىز
doğa		تەبىئەت، ماھىيەت
Karadeniz		قارا دېڭىز
üstelik		ئۇنىڭ ئۈستىگە
sıcak		ئىسسىق
yanımak		يېقىلماق، كۆيىمەك، ئىسسىماق
desen		نەقىش، گۈل باسما
özellik		ئەۋزەللىك، بۆلۈمچۈ، ئالاھىدە
eğlenmek		كۆڭۈل ئاچماق، تاماشا قىلماق
ege Denizi		ئېگەي دېڭىزى
Akdeniz		ئوتتۇرا دېڭىز (ئاق دېڭىز)

tane
karayolu = kata yoları
dolmuş

tercih
seçim , sef
Kıbrıs
doğu
batı
kuzey
güney
sağın
yağmur
Nasrettin Hoca

دانه
قۇرۇقلۇق يوللىرى
كىچىك ۋە ئوتتۇراھال كىرا ماشىنىسى
(كىچىك، ھارۋا، تاكىسى قاتارلىقلار)
ئەۋزەل بىلىش، ئەلا كۆرۈش
سايلام
سىپرۇس
شەرق، كۈن چىقىش
غەرب، كۈن بېتىش
شمال
جەنۇب، كۈنگەي
نۇقسانسىز، تەلتۆكۈس، مۇكەممەل
يامغۇر
ئەسەردىن ئەپەندى

Okuma:

Monika turizm bürosunda
el işi nakışlara bakıyor.
Nakışların desenlerini renklerini
çok beğeniyor.
Türk milli kıyafetleri Monika'nın ilgisini çekiyor.
Milli kıyafetlerin renklerini çok canlı buluyor.
Monika el işi bir nakış, bir de kilim olarak parasını kasaya ödüyor. Turizm bürosundan ayrılarak eve dönüyor.

Kilimlerin desenleri de Monika'nın çok hoşuna gidiyor. → بەك بەگىنىدۇ
Kilimlere uzun uzun bakarak
Türk motiflerini inceliyor.
تۈرۈك مۇتىفلەرىنى كۆزىتىپ
ince - تەتقىقە قىلىش
araştırma تەتقىقە قىلىش
incelemek تەتقىقە قىلىش

MONİKA BODROM'A GİDİYOR

Monika : Bodrum'a uçak var mı?

Görevli : Muğla'ya uçak var. Bodrum, Muğla'dan bir iki saat uzaktadır. Muğla'dan Bodrum'a her saat minibus ve dolmuşlar kalkar. Bunlara binerek rahatça Bodrum'a varırsınız.

Monika : Bodrum'u siz de güzel buluyor musunuz? كېيىنكى كۈنۈڭ

Görevli : Bodrum'da gece hayatı çok canlıdır. Diskotek, lokal gibi eğlence yerleri boldur. Fakat doğa güzelliği yönünden ben Marmaris'i tercih ederim.

Monika : Öyleyse biz de Marmaris'e gideriz. ئەسەمەن تەرىپىمىز كۆزۈمىزگە كۆرسەنمىز دەپ قارىغايمىز.

Görevli : Marmaris ile bodrum birbirine çok yakın. Üç saatte Bodrum'dan Marmaris'e gidёrsiniz. Önce Bodrum'a gidin, sonra Marmaris'i de görür kendiniz bir seçim yaparsınız. ئەلە ئەپەندىنىڭ مۇددەتلىك مۇددەتلىك تۈردە كۆرۈش كېلىشىمى بارمىشكەن.

Monika : Çok teşekkür ederim.

Görevli : Bir şey değil.

DİLBİLGİSİ

1. kadar ilgeci:

تۈرك تىلىدىكى kadar تۈرلىگۈچىسى ئۇيغۇر تىلىدا «غىچە، قىچە، كىچە، گىچە، لىق، لىك» دېگەندەك سان، مۆلچەر قوشۇمچىلىرى بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. مەسىلەن:

- Ne kadar bekleyeyim?
- Beş on dakika kadar bekle.

- Ne kadar Paran var? (Kaç liran var?)
- Yüz lira kadar (Yüz lira değil. Belki 90, belki 95 lira).
- Okulda ne kadar öğrenci var?
- 1200, 1500 kadar.

- Ne kadar uyudun?
- Beş altı saat.
- Bu kadar az uyuma.
- Daha ne kadar yolunuz var?
- Otuz kilometre kadar.

- e kadar تۈرلۈگۈچىسى :

بۇ تۈرلۈگۈچى ئۇيغۇرچىدا «غىچە، - غا قەدەر» دېگەندەك مەنىلەردە ئىپادىلىنىدۇ. مەسلەن:

- Dün gece iyi uyudun mu?
- Hayır, hiç uyumadım. Sabaha kadar kitap okudum.

تۈنۈگۈن كېچە ياخشى ئۇخلىدىڭمۇ؟
 ياق، ئۇخلىيالمىدىم. تاڭغىچە كىتاپ ئوقۇدۇم.

- Kıbrıs'a nasıl gittin? سېۋرۇسقا قانداق كەتتىڭ

- Adana'ya kadar trenli, Adanadan İskenderun'a kadar otobüsle, İskenderun'dan Kıbrıs'a kadar da gemiyle gittim.

- Gündür nereye gitti?
- Gazeteciye kadar gitti.

گۈندۈر نەرىگە كەتتى؟
 گەزەتەچىگە كەتتى.

- Yarın sabah ne yapacaksın?
- Öğleye kadar uyuyacağım.
- Öğleden sonra saat beşe kadar ders çalışacağım.

- İve kadar yürüyelim mi?
- Hayır, yorgunum.
- Niçin? Ben de senin kadar çalıştım.

ئىۋەگە قەدەر يۈرۈيەلەيمىز؟
 - يە، يورگۈنۈم.
 - نېچىن؟ بىن دە سەننىڭ قەدەر چالاشتىم.

ALİŞTİRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Monika'nın arkadaşları kaç kişi?
2. Monika arkadaşları ile hangi ayda seyahate çıkmak istiyor?
3. Türkiye'nin çevresinde hangi denizler var?
4. Turistik gemiler seyahat sırasında nerelere uğruyor?
5. Yazın Türkiye'de hangi bölge serin olur?

نەلەرگە بارىدۇ؟

2. Lütfen tamamlayınız.

1. Saat beşe kadar bekleyeceğim.
2. bir

3. üç
4. 15.30
5. 12.00
6. 24.00
7. 2.45

3. Lütfen tamamlayınız.

1. Ben eve kadar yürüyeceğim.	Otelimden memnunum.
2. Sen	Evimden.....
3. O	Arkadaşlarımdan.....
4. Onlar	Yemeklerden.....
5. Siz	Odamdan.....
6. Biz	Her şeyden.....

هو هنا في دارهم

4. Lütfen olumsuz yapınız.

Örnek: Türk yemeklerini beğeniyorum.

1. Bu öğrenciyi tanıyorum.	
2. Sizi tanıştıracam.	
3. Yalnız İstanbul'u gördük.	
4. Antalya'da sıcaktan yanarsınız.	yanmazsınız.
5. Artık başka yerler görmek istiyoruz.	istemiyorsunuz.

5. Lütfen soru cümlesine çeviriniz.

Örnek: Ben de gidiyorum.

— Ben de gidiyor muyum?

1. İyi Türkçe konuşuyor.	
2. İngilizce biliyorsunuz.	
3. Bu akşam bize geliyorsunuz.	geliyorsunuz.
4. Yarın Kayseri'ye gidiyorum.	
5. Kitaplar burada kalacak.	Kitaplar burada mı kalacak?
6. Memnun oldu.	

6. Lütfen tamamlayınız.

1. Bizim 2000 liraya ihtiyacımız var.	Benim zamanım yok.
2. Senin yardımınla.....	Onun para sı.....
3. Sizin para	Sizin eviniz.....
4. Onun siz e.....	Senin dersin.....
5. Benim iyi bir dostu.....	Onun masası.....

1. Ahmet otel gitmedi. 2. Kimse biz haber vermedi. 3. Kimse onlar bir şey söylemiyor. 4. Bu kitaplar okudun mu? 5. Ben burada bekle. 6. Ben para

istedim. 7. Kitapları.... açın. 8. Kapıyı. niçin açtınız? 9. Sendeden bir şey istemiyorum. 10. O bir kitap verdim.

7. Lütfen gelecek zamana çeviriniz.

Örnek: Bu akşam dönüyor.

— Bu akşam dönecek.

1. Çok memnun oldu.
2. On dakika tenffüs yaptık. yapacak
3. Okula gitmeyin. gitmeyeceksin
4. Sınıfta konuşmayınız.
5. Kitapları masaya koymayınız.
6. Sınıfta gazete okumayınız.
7. Tekrar ediniz.
8. Sorularına cevap verin.
9. Ben sordum, o cevap verdi.

8. Lütfen di'li geçmiş zamana çeviriniz.

Örnek: Akşama kadar bekleyeceğim.

— Akşama kadar bekledim.

1. Sabaha kadar bekleyeceğim.
2. Öğleye kadar bekleyeceğim.
3. Yarına kadar bekleyeceğim.
4. Cumaya kadar bekleyeceğim.
5. Ay sonuna kadar bekleyeceğim.
6. Ay başına kadar bekleyeceğim.
7. Yıl sonuna kadar bekleyeceğim.
8. Yıl başına kadar bekleyeceğim.

9. Lütfen boşlukları doldurunuz. (-de, -e, -den)

1. Pencerenin sağın da ne var? 2. Öğrenciler ders ten sonra evlerine gidecekler. 3. Sınıf ta büyük bir harita var. 4. Öğrenciler sınıf a... girdiler. 5. Masa da kitaplar, çantalar var. 6. Bir hafta da kaç gün var? 7. Siz de dolmakalem var mı? 8. Nere ye geliyorsunuz? 9. Nere ye gidiyorsunuz? den

10. Lütfen tamamlayınız.

1. Karayolları haritası verir misiniz?
2. Denizyolları
3. Havayolları
4. Türkiye haritası
5. Dünya haritası
6. Avrupa haritası
7. Asya haritası
8. Afrika Haritası
9. Amerika haritası

11. Lütfen sorunuz ve cevap veriniz.

Örnek: Oraya ne zaman gittin?

— Pazartesi günü gittim.

1. Oraya ne zaman gittin?	Salı.....
2. Oraya ne zaman gittiniz?	Çarşamba
3. Oraya ne zaman gittiler?	Perşembe
4. Oraya ne zaman gittik?	Cuma
5. Oraya ne zaman gidecekler?	Cumartesi
6. Oraya ne zaman gidelim?	Pazar

12. Lütfen doğru cevabı işaretleyiniz.

— Pencere açık mı? — Sınıfta kim var?

1. Üç pencere var.	1. Masa var.
2. Çanta kapalı değil.	2. Öğretmen var.
3. Pencere büyük.	3. Öğrenci yok.
4. Evet, açık.	4. Öğrenciler var.

— Günaydın Ahmet Bey! — Nasılsınız?

1. Güle güle.	1. Allahısmarladık.
2. İyiyim, teşekkür ederim.	2. Günaydın.
3. Günaydın.	3. İyiyim, teşekkür ederim.
4. Allahısmarladık.	4. Güle güle.

13. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Kaçınıcı derse kadar okudunuz?

— Dokuzuncu derse kadar okuduk.

1. Kaçınıcı derse kadar okudun?
Üç.....
2. Kaçınıcı derse kadar okudu?
İki.....
3. Kaçınıcı derse kadar okudunuz?
Yedi.....
4. Kaçınıcı derse kadar okudular?
Dört.....
5. Kaçınıcı derse kadar okuduk?
Beş.....

13 - DERS OTELDE

مېھمانخانىدا

Bülent : İyi akşamlar.

Otelci : İyi akşamlar efendi.

Bülent : Boş odanız var mı?

Otelci : Kaç kişilik?

Bülent : Bir kişilik.

Otelci : Var efendim. İki odamız boş. Görmek istiyormusunuz?

Bülent : İyi olur.

Otelci : Buyurun anahtarını alın. Görevli arkadaş size odaları göstereyim. Asansör şurada, merdivenin yanında.

Bülent : Bu oda güzel. Fakat cadde tarafında gürültü çok oluyor.

Otelci : Arka tarafta bir oda daha var. Bir de oraya bakın.

Bülent : Bu oda güzel. Fiyatı ne kadar?

Otelci : Geceliği 750 lira.

Bülent : Bu odayı tutuyorum.

Otelci : Kaç gün kalacaksınız?

Bülent : Üç gün kalacağım.

Otelci : Şu fişi doldurmanız gerekiyor. Lütfen sorularınıza cevap verin?

Bülent : Tabii, buyurun, sorun.

Otelci : Adınız?

Bülent : Bülent.

Otelci : Soyadınız?

Bülent : Samli.

Otelci : Baba adı?

Bülent : Sadun.

Otelci : Doğum tarihiniz?

Bülent : 1950.

Otelci : Doğum yeriniz?

Bülent : İzmir.

Otelci : Evli misiniz?

Bülent : Hayır, bekatım.

Otelci : Teşekkür ederim.

KELİMELER

görevli

otelci

göstermek

asansör

merdiven

cadde

gürültü

fiyat

doğmak

خىزمەتكار

مېھمانخانا خادىمى

كۆرسەتمەك

لىفت

شوتنا، پەلەمپەي

چوڭ كوچا

ۋارالڭ - چۈرۈڭ

باھا، نەرقى

تۇغۇلماق

resepsiyon
bırakmak
ayırılmak
dalga
güneş
ütü
sabır
geçen
kalorifer
kravat (boyunbağ)
sınav
belli
diken
acı
dağ
kenar
bez
bedava
yeğ

چاي زىياپىتى، زىياپەت
قويماق، بىرمەك، ئاشلاپ قويماق
ئاجرىتىپ قويماق
دولغۇن
كۈن، قۇياش
دەزمال
سەۋر، تاقەت
ئۆتكەن، ئىلگىرىكى
ئىسسىقلىق ئۆلچىگۈچ، رادىياتور
گالاستۇك
سىناق، ئىمتىھان
مەلۇم، ئاشكارا
تىكەن
ئاچچىق، ئاغرىق، ئۆچ
تاغ
قاسناق، قىرغاق، چەت-چۆرىسى
رەخت
بىكار، بەدەلسىز
ئەۋزەل

Konuşma:

- İyi günler hanımefendi.
- İyi günler.
- 30 34 64 numarayı bağlar mısınız?
- Hemen bağlıyorum.
- Çarşafı değiştirdiniz mi?
- Hepsini bu sabah değiştirdim.
- Banyodaki havlu da temiz mi?
- Evet, onu da yeni değiştirdim.

- Bu oda sessiz ve rahat.
- Ön taraf çok gürültülü.
- Caddeden çok ses geliyor.
- Bu odada rahat edeceksiniz.
- Otelde üç gün mü kalacaksınız?
- Kesin değil, belki uzatacağım.
- Ne kadar uzatacaksınız?
- Bir hafta kadar.

RESEPSİYONDA

- Resepsiyon memuru : Buyurun efendim.
Bülent : Size nor bırakmak istiyorum.
Resepsiyon memuru : Ne hakkında?
Bülent : Bu akşam yemeğe misafirlerim gelecek.
Resepsiyon memuru : Kaç kişi?
Bülent : Üç kişi.
Resepsiyon memuru : Misafirleriniz saat kaçta gelecek?
Bülent : Akşam saat yedide gelecekler. Ben de saat altıda geri döneceğim.
Resepsiyon memuru : Yemeği saat yedide mi yiyeceksiniz?
Bülent : Yemekten önce oturur biraz sohbet ederiz. Yemeği saat sekizde yeriz.
Resepsiyon memuru : Oldu efendim, ben size saat sekiz için dört kişilik bir masa ayırtırım.
Bülent : Teşekkür ederim.

DİLBİLGİSİ

1. – erek (-arak) ulacı:

crek (-arak) – ئۇلانمىسى

تۈرك تىلىدىكى بۇ ئۇلانما بىلەن ياسالغان پېئىللار ئىككى ئىش-ھەرىكەتنىڭ ئارقا-ئارقىدىن تاماملانغانلىقىنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ. ئۇيغۇر تىلىدا «-غاچ، -قاچ، -گەچ، -كەچ» قوشۇمچىلىرى بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. مەسىلەن:

Ali etrafına bakıyor.

Ali yürüyor.

– Ali nasıl yürüyor?

– Etrafına bakarak.

Ali etrafına bakarak yürüyor.

ئەلى ئەتراپىغا قارىغاچ كېتىۋاتىدۇ.

Ahmet gülüyor.

Ahmet bana bakıyor.

– Ahmet nasıl bakıyor?

– Gülerek.

Ahmet bana gülerek bakıyor.

ئىخەمت ماڭا كۈلگەچ قاراۋاتىدۇ.

Kardeşim yürüyor.

Kardeşim okula gidiyor.

– Kardeşim okula nasıl gidiyor?

– Yürüyerek.

Kardeşim okula yürüyerek gidiyor.

Çocuk koştu.

Çocuk gitti.

– Çocuk nasıl gitti?

– Koşarak.

Çocuk koşarak gitti.

2. – lı (-li, -lu, -lü) sıfat eki:

بولۇشلۇق سۈپەت قوشۇمچىسى

-sız (-siz, -suz, -süz) olumsuz sıfat eki:

بولۇشمىسىز سۈپەت قوشۇمچىسى

تۈرك تىلىدا ئىسىملارغا – lı (-li, -lu, -lü) قوشۇمچىلىرى ئۆلىنىپ كېلىپ ئۆزى سۈپەتلەپ كېلىۋاتقان نەرسىنىڭ بولغانلىقىنى، بولۇۋاتقانلىقىنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ. بۇ قوشۇمچىلار ئۆلىنىپ كەلگەن ئىسىملار ئۇيغۇرچىدا «-لىق، -لۇق، -لۈك» قوشۇمچىلىرى ئۇلانغان سۆزلەرنى ھاسىل قىلىدۇ؛ شۇنىڭدەك يەنە ئىسىملارغا (-sız, -siz, -suz, -süz) قوشۇمچىلىرى ئۆلىنىپ كېلىپ، ئۆزى سۈپەتلەپ كېلىۋاتقان نەرسىنىڭ بولمايۋاتقانلىقىنى، بولمايدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ. بۇ قوشۇمچىلار ئۆلىنىپ كەلگەن ئىسىملار ئۇيغۇرچىدا «-سىز» قوشۇمچىسى بىلەن ئاخىرلاشقان بولۇشىز سۈپەت سۆزلىرىنى ھاسىل قىلىدۇ. مەسىلەن:

banyolu oda

faydalı kitap

banyosuz oda.

faydasız kitap

مۇنچىلىق ياتاق

بايدىلىق كىتاپ

مۇنچىسىز ياتاق

بايدىسىز كىتاپ

ağaçlı yol

ağaçsız yol

bahçeli ev	bahçesiz ev
tehlikeli madde	tehlikesiz madde
tuzlu su	tuzsuz su
gözlüklü öğrenci	gözlüksüz öğrenci
şekerli kahve	şekersiz kahve

Faydalı kitaplar okuyunuz, faydasız kitaplar size bir şey kazandırmaz.

Bahçeli evler, bahçesiz evlerden daha güzeldir.

Denizlerin suyu tuzludur, ırmakların suyu tuzsuzdur.

Gözlüklü öğrenciler, gözlüksüz öğrencilerden daha çok kitap okuyorlar.

– Kahveyi şekerli mi içerirsiniz?

– Hayır, lütfen şekersiz olsun.

– Odalarımız banyolu mu?

– Hayır, maalesef banyosuz.

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Otelde kim gidiyor?
2. Otelde kaç oda boş?
3. Çadde tarafındaki oda nasıl?
4. Bülent hangi odayı tutuyor?
5. Bülent otelde kaç gün kalıyor?
6. Otelde asansör var mı?
7. Bülent'in doğum yeri neresi?
8. Bülent'in doğum tarihi kaç?

2. Lütfen boşlukları doldurunuz.

Örnek: Neşeli insanları severim.

– Neşesiz insanları sevmem.

1. Akıl çocukları severim.	Akıl çocukları sevmem.
2. Dalga denizi severim.	Dalgadenizi sevmem.
3.Yağmu.....havalarseverim.	Yağmur.....havaları sevmem.
4. Resi..... kitaplaşverim.	Resimkitapları sevmem.
5. Limon çayıseverim.	Limonçayı sevmem.
6.Ütü..... elbiseyseverim.	Ütüelbiseyi sevmem.
7.Güneş..... havalatıseverim.	Güneşhavaları sevmem.
8.Sabır..... insanlarıseverim.	Sabırinsanları sevmem.

3. Lütfen doğru cevabı işaretleyiz.

Örnek:

Geçen hafta yalnız

bir gün okula

– evvelki gün

kahvaltı.....

1. gitmem	1. yapmam
2. gitmeyeceğim	2. yapmadım
3. giderim	3. yapayım
4. gitmedim	4. yaparım

.... kurşunkalem var? Sakın içkili araba

1. Kimden	1. kullan.
2. Kime	2. bin.
3. Kimin	3. sat.
4. Kimde	4. kullanma

4. Lütfen iki cümleyi birleştiriniz.

Örnek: a. Çocuk ağlıyor.
b. Çocuk bana bakıyor.
Çocuk ağlayarak bana bakıyor.

- a. Ağızını kapa.
b. Öksür.

-
a. Planlı çalıştı.
b. İyi not aldı.

-
a. Koştı.
b. Gitti.

-
a. Yazınız.
b. Çalışınız.

-
a. Bağırıldı.
b. İçeri girdi.

-
a. Güldü.
b. Geçti.

5. Lütfen soru cümlesine çeviriniz.

Örnek: Arabasız bir yere gitmez.
--- Arabasız bir yere gitmez mi?

1. Tren rötarsız geldi.
2. Bu ay, parasız kaldı.
3. Aralıksız üç saat çalıştım.
4. Sensiz sokağa çıkmam.
5. Bugün çok halsizim.

6. Lütfen olumsuz yapınız.

Örnek:

Ali akıllı, bilgili bir adamdır.

— Ali akılsız, bilgisiz bir adamdır.

1. Ahmet güçlü ve kuvvetlidir.
2. Turgut kaloriferli bir ev aldı.
3. Çantalı bir adam seni aradı.
4. Gözlüklü kız bize bakıyor.
5. Telefonlu bir daire kiraladım.
6. Banyolu bir oda istiyorum.

7. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Siz nerelisiniz?

— Iraklıyım.

1. Sen nerelisin? Ankara
2. O nereli? Ürdün.....
3. Onlar nereli? İran.....
4. Siz nerelisiniz? İstanbul.....
5. Biz nereliyiz? İzmir.....
6. O nereli? İsviçre.....

8. Lütfen boşluklara —siz (-sız, süz, suz) ve —li (-lı,-lu,-lü) eklerini yazınız.

Örnek: Dalga denizi severim.

— Dalgasız denizi severim.

1. Öğretmen, sınıfa kravatgirmez.
2. Yağmurhavalarda dışarı çıkmam.
3. Şeker istemem, çayımı şekeriçeceğim.
4. Okula niçin defter..... kitapgeldin?
5. Ali hak..... Ahmet hak.....
6. Sen hakama ben de hak
7. Şu gözlükadamı tanıyor musun?

9. Lütfen cümle kurunuz.

Örnek: çıkma-okul-zaman

— Okuldan çıkma zamanı.

1. dönme - ev - saat Eve.....
2. çocuk - saat - uyutma Çocuğu.....
3. gün - sınav - yazılı Yazılı.....
4. ders - çıkma - saat Dersten.....
5. tren - saat - hareket Trenin.....
6. çocuk - uyku - saat Çocuğun.....

10. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: İyi, ama otobüsü kaçıracamız.

— Olsun, taksiyle gideriz.

1. İyİ, amam geç kalacağız.
2. İyİ, ama evde yemek yok.
3. İyİ, ama adresi yok.
4. İyİ, ama onu tanımıyoruz.
5. İyİ, ama yorgunuz.

Olsun,.....
Olsun,.....
Olsun,.....
Olsun,.....
Olsun,.....

Atasözleri

- ★ Dikensiz gül olmaz.
- ★ Bitli baklanın kör alıcısı olur.
- ★ Oynaşına inanan avrat, ersiz kalır.
- ★ Kusursuz güzel olmaz.
- ★ Kusursuz dost arayan, dostsuz kalır.
- ★ Az söyle, çok dinle.
- ★ Bugünün işini yarına bırakma.
- ★ Akıl yaşta değil, baştadır.
- ★ Damlaya damlaya göl olur.
- ★ Dost acı söyler.
- ★ Akıl para ile satılmaz.
- ★ Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur.
- ★ İyi dost kara günde belli olur.
- ★ Bilmemek ayıp değil, sormamak ayıp.
- ★ Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al.
- ★ Boş gezmekten bedava çalışmak yeğdir.

14 - DERS LOKANTADA

تاشخانا

- Garson** : Buyurun efendim, ne arzu edersiniz?
Bülen : Önce bir yemek listesine bakalım. Sonra söyleriz.
Erksin Hanım : Listeyi sesli okurmusunuz?
Bülen : Elbette. Önce çorbaları söyleyeyim. Domates, yayla, mercimek ve sebze çorbası var.
Erksin Hanım : Ben sebze çorbası istiyorum.
Deniz : Ben çorba içmeyeceyim.
Bülent : Balık ister misiniz?
Deniz : Balıklardan ne var?
Bülent : Kefal, mercan, hamsi.
Emin Bey : Ben kefal isterim.
Erksin Hanım : Ben de kefal isterim.
Deniz : Et yemeklerini söyler misiniz?
Bülent : Şiş kebab, şiş köfte, biftek, pırzola ve döner var.
Deniz : Hah, döner yerim!
Garson : Ne içersiniz efendim?
Emin Bey : Bana maden suyu lütfen.
Erksin Hanım : Bana bir pepsi.
Deniz : Bana da bir pepsi. Yok yok meyve suyu olsun. Yahut ayran getirin, daha iyi.
Garson : Siz ne emredersiniz, Bülent Bey?
Bülent : Bana bira getirin lütfen.
Garson : Tatlı ister misiniz?
Emin Bey : Ben istemem.
Erksin Hanım : Ben de.
Deniz : Ben isterim. Hangi tatlılar var?
Garson : Baklava, kadayıf, sütlaç, aşure ...
Deniz : Aşure olsun.

DÖNERCİDE

- Erksin Hanım** : Ben çok acıktım, sabahtan beri bir şey yemedim.
Esen Hanım : Ben de çok açım. Sabahleyin kahvaltı da yapmadım. Saatlerdir midem bomboş.
Erksin Hanım : Şurada tertemiz bir lokanta var. Orada bir şeyler yiyelim mi?
Esen Hanım : Lokantada yemek uzun sürer. Şöyle ayak üstü bir şeyler atıştırsak?
Erksin Hanım : Ne gibi?
Esen Hanım : Şöyle sandviç, hamburger gibi, hafif şeyler...
Erksin hanım : Olmaz, ben çok açım. Canım şöyle sınımsıcak bir çorba istiyor. Ardından da biftek, pırzola gibi doyurucu şeyler ...
Esen Hanım : Saat kaç?
Erksin Hanım : Üç çeyrek var.
Esen Hanım : Vakit ikinci olmuş. Şimdi hafif şeyler yiyelim, akşama evde yersin.

Erksin Hanım : Galiba yağmur başladı.

Esen Hanım : Evet, şemsiyelirimizi açalım da fazla ıslanmayalım.

Erksin Hanım : İyi ki şemsiyelerimizi almışız, yoksa yağmurdan sırlsıklam olacaktık.

Esen Hanım : Sıcak bir dönere ne dersin?

Erksin Hanım : Sandviçten iyidir. İyi bir dönerci tanıyor musun?

Esen Hanım : Şurada az ilerde iyi bir dönerci var. Sandviç gibi ekmek arasında döner veriyor.

Erksin Hanım : Allah aşkına, sen de bugün sandviçi kafana taktın. Döneri bile sandviç gibi düşünüyorsun.

Esen Hanım : Ama bunda vakit kaybetmeyeceğiz. Döneri sandviç gibi yolda yiyeceğiz. İşte dönerciye de geldik.

Dönerci : Buyurun efendim.

Erksin Hanım : Bize iki döner, lütfen.

Dönerci : İçerde mi yeyeceksiniz?

Esen Hanım : Hayır, Ekmek arasında, sandviç gibi.

Dönerci : Tabii efendim, Hemen. Soğanlı mı istersiniz, sade mi?

Esen Hanım : Benimki sade olsun.

Erksin Hanım : Benimki de sade olsun. Soğan ağız kokusu yapıyor.

Dönerci : Buyurun efendim, dönerleriniz.

Erksin Hanım : Teşekkür ederim.

KELİMELER

liste	تىزىملىك
sesli	ئۇنلۇك
domates	بەسىدۇر، شوخلا
yağla	يايلا (بىر خىل كۆكتات)
mercimek	يېسىپۇرچاق
sebze	كۆكتات، ئوتياش
kefal	كەفال بېلىقى
mercan	مارجان (دېڭىز مەھسۇلاتى)
hamsi	ئاسما بېلىق
et	گۆش، ئەت
şiş kebab	زىخ كاۋاپ
şiş köfte	زىخ كاتلىپ
pirozola	پىرزولا (كالا، قوي قوۋۇرغىسىدىن ئېتىلىدىغان تائام)
pepsi	پەپسى كولاىسى
biftekek	بىفتەك (قېلىن قىلىپ توغرىغان كالا گۆشى)
yahut	يا، ياكى، ۋە ياكى
emredmek	ئەمر قىلماق، بۇيرۇماق
baklava	باكلالاۋا (يادام ۋە ياڭاق مېغىزى سېلىنىپ پىشۇرۇلىدىغان بىر خىل تائام)
kadayıf	كاداىىقى (بىر خىل تاتلىق يېمەكلىك)
sütlac	سۈت ئاش
aşure	ئاشۇرە (بۇغداي ۋە قۇرۇق مېۋىلەر قاينىتىلىپ قىلىنغان تاتلىق يېمەكلىك)

açıkamak
ayak üstü
atıştırarak
şöyle
sandviç
hafif
ardın
ikinci
galiba
şemsiye
sınırlıklam
ekmek
doyurucu
kafa
kaybetmek
dönerci
soğanlı
sade
koku
kar
epey
koca
bayağı
çabuk
çıplak
kumaş
islanmak

ئاق قالماق
سۇيۇق - سەلەك تائام، ئۆرە تۈرۈپلا
يەيدىغان يېمەكلەر
ئالدىراپ - تېنەپ يېمەك، يېز يېمەك
شۇنداق، شۇنىڭغا ئوخشاش
ساندىۋىچ (ئىككى بولكا ئارىسىغا پىشلاق
ئېلىپ تەييارلانغان يېمەكلىك)
يېنىك، يەڭگىل
ئارقا - ئارقىدىن، كەينى - كەينىدىن، ئىزمۇ ئىز
دېگەر ۋاقتى
بەلكى، ئېھتىمال
كۈنلۈك، يامغۇرلۇق، سايىۋەن
چىلىق - چىلىق ھۆل
نان
قورساق تويغۇزىدىغان
باش، كالا
يوقاتماق، يىتتۈرمەك، غايىپ بولماق
دۇنەر كاۋىپى ساتقۇچى
پىيازلىق
ساددا، ئاددىي
پۇراق، ھىد، بۇي
قار
خېلىلا، راسا، تازا
چولق، زور
ئادەتتىكىدەك، سۈپىتى تۆۋەن
تېز، چاققان
يالىڭاچ، تاقىر
رەخت
ھۆل بولماق

DİLBİLGİSİ

1. -dan beri (-den beri) ulacı:
-dan beri (-den beri) قوشۇمچىسى

بۇ قوشۇمچىلار ئۇيغۇر تىلىدىكى «دىن بېرى، دىن بۇيان» دېگەن قوشۇمچىلار بىلەن ئوخشاش مەنىگە
ئىگە، جۈملىدىكى رولىمۇ پۈتۈنلەي ئوخشاش. مەسىلەن:

Dünden beri kar yağıyor.
Sabahtan beri seni bekliyorum.
Akşamdan beri bir şey yemedim.

تۈنۈگۈندىن بېرى قار يېغىۋاتىدۇ.
ئەتىگەندىن بېرى سېنى ساقلىدىم.
ئاخىشامدىن بېرى بىر نەرسە يېمىدىم.

Evvelki günden beri onu görmedim.

Çoktan beri aç susuz yaşıyor.

Üç günden beri okula gelmiyor.
Ne zamandan beri hasta?
Uzun zamandan beri pek iyi değil.

İstanbuldan beri hiç durmadım.
Ne zamandan beri Türkiye'desin?

2. -dır (-dir, -dur, -dür), -tır (-tir, -tur, -tür)

يۇقىرىدا بىر قۇر سۆزلەپ ئۆتكىنىمىزدەك، تۈرك تىلىدا (-den beri) قوشۇمچىلىرىنىڭ ئورنىدا -dır (-dir, -dur, -dür), -tır (-tir, -tur, -tür) قوشۇمچىلىرى ئىسىملارغا ئۆلىنىپ كەلسە، ئوخشاش مەنىنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

İki gündür yağmur yağıyor.
Kaç gündür onu hiç görmedim.

ئىككى كۈندىن بېرى يامغۇر يېغىۋاتىدۇ.
بىرقانچە كۈندىن بېرى ئۇنى كۆرمىدىم.

Epey zamandır bize gelmedi.
Epey zamandır ondan haber alamadım.
Üç gündür başım ağrıyor.
Kaç saattır bekliyorsunuz?

Yatım sattır seni bekliyorum.
Ne zamandır buradasın?
Günlerdir dışarı çıkmıyor.

Pekiştirme sıfatları: p, m, s, r
كۈچەيتىش سۈپەتلىرى

تۈرك تىلىدىكى كۈچەيتىش سۈپەتلىرى ئەسلىي سۈپەت سۆزلىرىنىڭ بىرىنچى بوغۇمغا p, m, s, r ھەرپلىرىنىڭ قوشۇلۇپ كېلىپ كۈچەيتىپ تەكرارلىشىدىن ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

p:

kırmızı, kıpkırmızı (çok kırmızı)

قىزىل، قىپقىزىل (بەك قىزىل)

ince, ipince (çok ince)

ئىنچىكە، ئىپىنچىكە (بەك ئىنچىكە)

sarı, saıpsarı (çok sarı)

karanlık, kapkaranlık (çok karanlık)

taze, taptaze (çok taze)

uzun, upuzun (çok uzun)

m:

yeşil, yemyeşil (çok yeşil)

يېشىل، يايېشىل (بەك يېشىل)

düz, dümdüz (çok düz)

sıcak, sımsıcak (çok sıcak)

beyaz, bembeyaz (çok beyaz)

başka, bambaşka (çok başka)

boş, bomboş (çok boş)

s:

mavi, masmavi (çok mavi)

كۆك، كۆپكۆك (بەك كۆك)

koca, koskoca (çok büyük)
mor, mosmor (çok mor)

doğru, dosdoğru (çok doğru)
bayağı, basbayağı (çok bayağı)

r:
temiz, tertemiz (çok temiz)

پاکیز، پاکیز (بہک پاکیز)

çabuk, çarçabuk (çok çabuk)
çıplak, çınlçıplak (tamamen çıplak)

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Lokantaya kimler gidiyor?
2. Listeyi kim okuyor?
3. Kim sebze çorbası içiyor?
4. Kimler balık yiyor?
5. Kimler ayran ve bira içiyor?
6. Kim tatlı istemiyor?

2. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: İki saatten beri bekliyorum.
— İki saattir bekliyorum.

1. Bir aydan beri okula gelmiyor.
2. Ayşe, beş günden beri hasta.
3. Onu dört günden beri görmedim.
4. Günlerden beri kar yağıyor.
5. Üç yıldan beri evliyim.
6. Kaç aydan beri Türkiye’desin?
7. Yıllardan beri tatile çıkmadım.
8. Uzun zamandan beri gülmüyor.
9. Çoktan beri arabam bozuk.
10. Çoktan beri spor yapıyorum.

3. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Ne zamandan beri okula gelmiyor?
— Üç gündür okula gelmiyor.

1. Kaç yıldan beri İstanbul’dasın?
2. Kaç yıldır Türkçe öğreniyorsun?
3. Aylardan beri niçin gelmedin?
4. Yıllardır niçin mektup yazmadın?
5. Günlerden beri katdeşin nerede?
6. Cumadan beri neredesin?
7. Sabahtan beri nerede kaldın?

8. Saat üçten beri okuyor musun?

4. Lütfen sorunuz ve cevap veriniz.

Örnek: Balıklardan ne var? — Uskumru var.

1. Balıklardan ne var?

Kalkan balığı var.

2.

Barbunya.....

3.

Palamut

4.

İstavrit.....

5.

Hamsi.....

5. Lütfen sorunuz ve cevap veriniz.

Örnek: Et yemeklerinden ne var?

— Şiş kebab var.

1. Et yemeklerinden ne var?

Döner kebab var.

2.

Şiş köfte

3.

Pizzola

4.

Biftek

5.

Bonfile

6. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Ne zamandan beri buradasın?

— İki saatten beri.

1. Ne zamandan beri hastasın?

2. Kiç saatten beri açsınız?

3. Kaç aydan beri Türkiye'deler?

4. Ne vakitten beri hastanedeler?

5. Kaç yıldır sinemaya gitmiyor?

6. Ne zamandan beri kar yağıyor?

7. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Günlerdir bekliyorum.

— Günlerden beri bekliyorum.

1. Epey zamandır onu görmedim.

2. Kaç saattir buradasın?

3. Günlerdir bir şey yemedim.

4. Ne zamandır dışarı çıkmıyor.

5. Çoktandır okula gelmiyorlar.

8. Lütfen pekiştirme sıfatı yapınız.

Örnek: Sıcak bir çorba içtim.

— Sımsıcak bir çorba içtim.

1. Sarı bir çiçek gördüm.
2. Beyaz bir kumaş aldım.
3. Taze fasulye istiyorum.
4. Mavi bir suda yüzüyorum.
5. Yeşil bir bahçem var.
6. Karanlık bir odada çalışıyorum.
7. Temiz bir lokanta tanıyorum.
8. Bu film başka bir güzellikte.
9. Sorduklarıma doğru cevap ver.
10. Boş bir odada kalıyorum.

9. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Ona “yemeğini ye!” dedim.

Ona yemeğini yemesini söyledim.

1. Öğretmen bize “Kitaplarınızı alın!” dedi.
2. Onlara “Dışarı çıkın!” dedi
3. Sana “Erken gel” demedim mi
4. Onlara “Saat altıda gelin!” dedik
5. Öğretmen bana, “Gidip Ali’yi gör!” dedi.
6. Annem “Erken kalkıp ders çalış” dedi

10. Lütfen tamamlayınız.

1. Ankara’nın en iyi lokantalarından biridir.
2. otel
3. gazino
4. yer
5. plaj
6. kebabçı

11. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Öğretmen “Burada bekle” dedi.

Öğretmen burada beklememi söyledi.

1. “Kitapları açın” dediniz
2. “Sınıftan çıkın” dediler.
3. “Niçin erken gelmediniz” diye sordular.
4. “Yemeğini lokantada ye” dedi.
5. Polis “Arabanızı oraya park etmeyin” dedi.
6. “Çok konuşma” dedim.
7. “Nereye istersen oraya git” dedim.
8. Öğretmen “Bu kitabı oku” dedi.
9. Babam “Her gün spor yap” dedi.

12. Lütfen örnekteki gibi yapınız

Örnek: İşte, suçsuz çocuk bu.

— İşte bu çocuk suçsuz.

1. İşte, asansörsüz otel bu.
2. İşte, tuzsuz yemek bu.
3. İşte, şekersiz çay bu.
4. İşte, başarısız öğrenci bu.
5. İşte, telefonsuz ev bu.
6. İşte, akılsız adam bu.

13. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Yemekten sonra tatlı mı istersiniz, meyve mi?

— Lütfen meyve.

1. Yemekten sonra çay mı istersiniz, kahve mi?
2. Yemekten sonra gitmek mi istersiniz, kalmak mı?
3. Yemekten sonra bira mı istersiniz, ayran mı?
4. Yemekten sonra çalışmak mı istersiniz, gezmek mi?
5. Yemekten sonra uyumak mı istersiniz, yüzmek mi?

15 - DERS GİYİM MAGAZASINDA

كییم ماگازیندا

Esen Hanım : Ceketini hangi magazadan almak istiyorsun?

Erksin Hanım : Bilmem, henüz karar vermedim. Sen eteği nereden alacaksın?

Esen Hanım : Ben de henüz karar vermedim. Şöyle vitrinlere bakarak gidelim.

Hoşumuza giden bir şey olursa, alırsız. Bugün Deniz gelecek mi?

Erksin Hanım: Vakti olursa, gelecek. Saat beş otuzda Kızılay'da postanenin önünde

olacak. "Gelemezsem beni fazla beklemeyin, en çok beş dakika bekleyin"

dedi. Fırsat bulursa, Cengiz de gelecek. Elbisesi çok eskidi. Yeni bir elbise

almak istiyot.

Esen Hanım : Desene bugün epey alışveriş yapacağız.

Erksin Hanım : Evet, gelirlerse öyle olacak. Biz önce postaneye doğru yürüyelim. Sonra da magazaya gideriz.

Satıcı : Buyurun efendim, hoş geldiniz. Ne arzu edersiniz.

Esen Hanım : Kendimize bir şeyler almak istiyoruz. İzin verirseniz, önce şöyle bir bakacağız.

Satıcı : Tabii, istediğiniz gibi bakabilirsiniz.

Erksin Hanım : Esenciğim, bu ceketini nasıl buluyorsunuz?

Esen Hanım : Bence güzel.

Cengiz Bey : Bence de güzel. Beğendiysen, alalım.

Erksin Hanım : Beğendim, çok güzel oldu.

Esen Hanım : Bu etek bana nasıl oldu? Kazağın rengine uydu mu?

Erksin Hanım : Kahverengi renk kazağına güzel uydu. Ama bu etekte tuhafılık var.

Esen Hanım : Boyu biraz uzun, galiba biraz da geniş.

Satıcı : Efendim, siz eteği ters giymişsiniz. Bu modelde fermuar arkada değil, önde olacak.

Deniz : Benim elbiseyi nasıl buldunuz?

Esen Hanım : Sen de mi kahverengi seçtin. Sen henüz gençsin. Şöyle güzel, canlı renkler seç.

Erksin Hanım : Kemerlere de bir bakalım.

Cengiz Bey : Biraz acele etseniz, ben de bir elbise almak istiyorum. Hanımların işi ama da uzun sürüyor!

KELİMELER

magaza	ماگازین
etek	ئېتەك، بەش، يوپكا
vitrin	ماگازینلارنىڭ ئەينەكلىك ئىشكايى
eski	كونا، قەدىمىي، كونىراپ كەتكەن
desen	ئۈلگە، نۇسخا، ئۆرنەك
alışveriş	ئېلىم - بېرىم، سودا - سېتىم، ئالاقە
izin	رۇخسەت، ئىجازەت
kazak	يۈك كۆڭلەك، يوفايكا، قازاق (مىللىتى)

tuhaf
ters
bulmak
seçmek
genç
düşünmek
kareli
çizgili
değişik
lacivert
karışmak
denemek
numara
anormal
tam
geçer
sadece
keçke
şans
sevinmek
makına
borç
batırmak
öbür
kez
kaya
serçe
uğramak

قىزىق، ئاجايىپ، ھەيران قالارلىق، كۈلكىلىك
تەتۈر، ئەپسىز، پايدىسىز، كۆڭۈلسىز
تاپماق، ئۇچراشماق، چۈشەنمەك، ئۇقماق
ئاللىماق، ئىلغىماق، پەرق قىلماق
ياش
چۈشەنمەك، ئويلىماق، خاتىرىلىمەك
چاپراس، كاتەكچە، چاقماق
يوللۇق (رەخت)
ئۆزگەرگەن، ئالماشتان، باشقىچە
زەڭگەر، قېنىق كۆك
ئارىلىشىپ كەتكەن، ئارىلاشماق
تەجرىبە قىلماق، سىناق قىلماق
نومۇر، چوڭ - كىچىكلىك
نورمالسىز
دەل، ساق، تولۇق
ئىشلىتىلىۋاتقان، بۈتكەن، ئۆتمەك
پەقەت، زادى، يالغۇز
كاشكى
تەلەي، ئامەت، پۇرسەت
سۆيۈنمەك
ماشىنا، ئاپپارات، مېخانىزم
بۇرچ، مەجبۇرىيەت، قەرز، ئارىيەت، ئۆتمە
چۈكمەك، چۆكتۈرمەك
باشقا، باشقا بىرى ئۈگۈن
قېتىم، نۆۋەت
ياتاق، تۆشەك، قىيا، قۇرام تاش
قۇشقاچ
ئۇچرىماق، يولۇقماق

Okuma:

Erksin hanım ve Cengiz Bey mağazadaki koltuklara oturuyorlar. Model dergilerine bakarak, yılın modası olan elbiseleri inceliyorlar. Erksin hanım kendisine yeni bir ceket, Cengiz bey de yeni bir elbise almak istiyor.

Cengiz Bey kareli, çizgili bir elbise beğeniyor. Elbisenin kolu kısa geliyor. Başka modellere bakarak, uzun kollu bir elbise arıyorlar. Ama bütün elbiselerin kolları aynı uzunlukta. Bu nedenle satıcı, ceketı terziye vererek kolunu uzattıyor.

Esen Hanımla deniz bluzlara bakıyorlar. Deniz beyaz bir bluz beğeniyor. Çok pahalı bulduğu için almıyor. Esen Hanım kahverengi eteğin üzerine açık sarı bir bluz beğeniyor ve alıyor.

Esen Hanımla Deniz elbiselerine uygun birer kemer almak istiyorlar. Satıcı bayan onlara pek çok kemer gösteriyor. Esen Hanım ince, Deniz de kalın bir kemer beğeniyor. Erksin Hanım da seçimde onlara yardımcı oluyor.

CENGİZ BEY ELBİSE ALIYOR

Satıcı : Nasıl bir elbise düşünüyorsunuz, efendim?

Cengiz Bey : Kareli ya da çizgili. Üzerimdeki elbise düz desen. Bu defa şöyle değişik bir şey olsun.

Satıcı: Renk olarak ne düşünüyorsunuz?

Cengiz Bey : Mavi ya da laçivert, gri de olabilir.

Satıcı : Şu kareli elbiseye ne dersiniz? Çok güzel bir deseni var. Mavi, gri ve laçivert karışımı. İstedığınız üç renk de var. Bir denemek ister misiniz?

Cengiz Bey : Olur, bir deneyim.

Satıcı : Kaç numara giyiyorsunuz?

Cengiz Bey : Ölçüm, 54 numara, ama genellikle bir numara büyük alıyorum.

Satıcı : Niçin?

Cengiz Bey : Ceketin kolları kısa geliyor.

Satıcı : Siz 54 numarayı bir deneyin. Küçük gelirse değiştiririz.

Cengiz Bey : Elbise güzel oldu; ama kolar gene kısa.

Erksin Hanım: Ceketin kolları kısa değil, normal.Senin kolların uzun.

Esen Hanım : Yani, Cengiz Beyin kolları anormal mi, demek istiyorsunuz?

Erksin Hanım: Hayır, anormal değil, ama normalden uzun.

Cengiz Bey : Yani anormal!

Satıcı : Hayır efendim, kollarınız gayet normal. Boyunuz uzun. Bu nedenle kollarınız da uzun. Bu elbiseyi beğendiyseniz, ceketin kollarını biraz uzartarız. Size tam gelir.

Cengiz Bey : Beğendim. Kollarını ne zaman uzatırsınız?

Satıcı : Yarına hazır olur. Geçerken alırsınız.

DİLBİLGİSİ

Dilek-şart kipi: -sa (-se)

تلەك - شەرت پېئىلى

تۈركچىدىكى تلەك-شەرت پېئىلى ئىشنىڭ تاماملىنىشى ياكى بىرەر شەيئىنىڭ تاماملىنىشىغا بولغان تلەكنى بىلدۈرىدىغان ۋە ياكى باشقا بىر ئىشنىڭ تاماملىنىشىغا ئۆزى كۆرسەتكەن ئىشنى شەرت قىلىدىغان بېئىل شەكلىنى كۆرسىتىدۇ. تلەك-شەرت پېئىلى سۆزلەرگە (-sa (-se) قوشۇمچىلىرىنىڭ قوشۇلۇشى بىلەن ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

olsa, verse, bilseydi, görseydi

al-ma-k	al-ma-mak	ver-mek	ver-me-mek
al-sa-m	al-ma-sa-m	ver-se-m	ver-me-se-m
al-sa-n	al-ma-sa-n	ver-se-n	ver-me-se-n
al-sa	al-ma-sa	ver-se	ver-me-se
al-sa-k	al-ma-sa-k	ver-se-k	ver-me-se-k
al-sa-nız	al-ma-sa-nız	ver-se-niz	ver-me-se-niz
al-sa-lar	al-ma-sa-lar	ver-se-ler	ver-me-se-ler

okumak	okumamak	görmek	görmemek
okusam	okumasam	görsem	görmesem
okusan	okumasan	görseñ	görmesen
okusa	okumasa	görse	görmeşe
okusak	okumasak	görsek	görmeşek
okusanız	okumasanız	görseñiz	görmeseniz
okusalar	okumasalar	görseler	görmeşeler

1. -sa (-se)

تۇرك تىلىدا بۇ قوشۇمچە ئۇلىنىپ كەلگەن جۈملىلەر مەلۇم شەرتنى، ئىمكانىيەتنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

Param olsa, güzel bir ceket alırım.
 İzin veseniz, elbiselere bakmak istiyoruz.
 Deniz, vakti olursa, saat beş otuzda gelecek.
 Ceketin kolları kısaysa uzatırız, uzunsa kısaltırız.
 Yarın bize gelirseniz, birlikte ders çalışırız.
 Cengiz Bey vaktinde gelmezse, sadece beş dakika bekleriz.

- Oğlum ders çalışmıyor.
- Keşke çalışsa.
- İspanya'ya ne zaman gideceksin?
- Param olsa hemen giderim.
- Niçin arkadaşınla sinemaya gitmedin?
- Beş zamanım yok. Zamanım olsaydı giderim.
- Sınavda Türkçeden kaç aldın?
- Beş. Şansım yoktu. Şansım olsaydı daha iyi not alırdım.
- Ahmet nerede?
- Gitti. Biraz önce gelseydin görürdün.

2. -mazsa (-mezse)

- بۇ قوشۇمچە تولۇق تاماملانغۇچى تىلەك - شەرت قوشۇمچىسى ھېسابلىنىدۇ. ئۇيغۇر تىلىدا « -مىسا، -مىسە » دېگەن قوشۇمچە بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. مەسىلەن:
- Ayşe benden isterse, para vereyim mi?
 - Çok istemezse ver.
 - Ahmet, okuldan sonra sinemaya gidecek mi?
- _ ئايشە مەندىن پۇل سورىسا بېرىيمۇ؟
 _ كۆپ سورىمىسا بەر.

- Çalışmazsa gitmeyecek.
- Bu akşam saat kaçta buluşalım.
- Sekizde. Geç kalmazsan sevinirim.

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Giyim mağazasına kimler gidiyor?
2. Deniz beş otuzda nereye geliyor?
3. Kim eteği yanlış giyiyor?
4. Erksin Hanım ne alıyor?
5. Deniz, hangi renk elbiseyi beğeniyor?
6. Kimler kemer alıyor?

2. Lütfen soru cümlesine çeviriniz.

Örnek: Köpek yetişirse, adamı ısıracak.
— Köpek yetişirse adamı ısıracak mı?

1. Uçak gelirse, hemen havalanacak.
2. Ahmet gelirse, burada kalacak.
3. Kitabı okursam, sana vereceğim.
4. Sıfıftı geçersen, tatile gideceğim.
5. İstanbul'a gidersem, sana uğrarım.
6. Tren geçikirse, uçakla giderim.

3. Lütfen tamamlayınız.

Örnek: Param yok, keşke param olsa!

- Evim yok, keşke
- Radyom yok, keşke
- Arabam yok, keşke
- Telefonum yok, keşke
- Dostum yok, keşke
- Annem yok, keşke
- Babam yok, keşke.....
- Babam yok, keşke

4. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Param olsa, bisiklet alırdım. — Param olsa, bisiklet almaz, arabaalırdım.

1. Param olsa, uçak alırdım.
2. Param olsa, kitap alırdım.
3. Param olsa, ev alırdım.
4. Param olsa, Fotoğraf makinası alırdım.
5. Param olsa, güzel bir bavul alırdım.

5. Lütfen olumsuz yapınız.

Örnek: Adam su içerse, ölmeyecek. — Adam su içmezse, ölecek.

1. Yemek yetsen, kilo alırım.
2. Ders çalışırsam, evde kalırım.
3. Uçağa binersen, bir şey görmezsin.
4. İstanbul'a gidersen, müzeye uğrarsın.
5. Çok uyursan, işe geç kalırsın.
6. Az yersen, kilo verirsin.

6. Lütfen tamamlayınız.

Örnek: Hava yağmurlu olursa, sinemaya gitmeyiz.

1. Parası yok, borç alsın.
2. Erken yatar....., erken kalkarsın.
3. O konuşur, ben dinlerim.
4. Sen onu görür, bana haber ver.
5. Dişin ağrır, dişçiye git.
6. Canım ister, sinemaya gidelim.

KÖYLÜ VE DENİZCİ

Bir köylü bir denizciyle konuşuyordu:

- Baban nerede öldü?
- Deniz kazasında, dedi denizci.
- Ya deden?
- O da denizde öldü. Bir gün büyük bir dalga kayığı batırdı.
- Ya onun babası?
- O da öbürleri gibi, denizde öldü.
- Ah dostum, dedi köylü, yerinde olsam deniz yolculuğu yapmazdım. Bu kez denizci sordu:
- Baban nerede öldü?
- Yatağında, dedi köylü.
- Ya deden?
- O da.
- Ya onun babası?
- Bütün ailem gibi, o da yatağında öldü.
- Ah dostum, dedi denizci, yerinde olsam yatağıma hiç girmezdim.

Lütfen cevap veriniz.

1. Denizcinin yakınları kimlerdir?
2. Denizcinin yakınları nerede ölüyor?
3. Köylünün yakınları kimlerdir?
4. Köylünün yakınları nerede ölüyor?
5. Denizci köylüye niçin “yatağa girmemesini” söylüyor?

eylen دۆكەت

u.

16 - DERS İŞ DÖNÜŞÜ

ئىشتىن قايتىش

Berna Hanım : Beyhan Hanım, saat beş oldu. İşiniz hala bitmedi mi?

Beyhan Hanım : Beş mi oldu? Hayret! Vakit ne çabuk geçmiş! İşim daha bitmedi, amayarın devam ederim. Biraz bekler misiniz? Şu dosyaları yerine koyayım.

Berna Hanım : Tabii beklerim.

Beyhan Hanım : Tamam, hadi çıkalım. Doğru eve mi gideceksiniz?

Berna Hanım : Hayır, önce manava uğrayacağım.

Beyhan Hanım : Ben dün pazara gittim. Pazarda her şey manavdan daha ucuz.

Berna Hanım : Manavda sebze de meyve de çok pahalı. İnanır misiniz, patatesin kilosu 30 lira, muz 90 lira, bir limon 7,5 lira.

Beyhan Hanım : Pazar da pek ucuz sayılmaz. Ama hepsi çok taze.

Berna Hanım : Neler aldınız?

Beyhan Hanım : Taze fasulye, patlıcan, sivri biber, dolmalık biber ve domates aldım.

Berna Hanım : Yalnız sebze mi aldın?

Beyhan Hanım : Hayır, meyve de aldım. Üzüm ve kavun aldım. Bugün kasaba uğramam gerekiyor, ama canım istemiyor.

Berna Hanım : Biraz ileride bir süpermarket var. Niçin oradan almıyorsunuz? Her zaman iyi et bulunuyor.

Beyhan Hanım : Her zaman bonfile, pırzola, biftek bulunuyor mu?

Berna Hanım : Tabii. Tavuk da var. Hatta sucuk, pastırma, salam ve sosis de var.

Beyhan Hanım : İyi öyleyse, ben de bundan sonra oradan alışveriş yapayım.

KELİMELER

سوداڭى

hala	ھېلىقىچە
dosya	ئارخىپ
manav	كۆكتات ۋە مېۋە دۇكىنى
inanmak	ئىشەنمەك
patates	پاتات
muz	موز
pek	پەك، تولمۇ
sayılmak	ھېسابلانماق
taze	يېڭى، تازا
patlıcan	پېدىگەن
sivribiber	سۈزۈك بېرىلەر
dolmalık biber	ئۈچلۈك ئاچچىق لازا
kavun	قاپاق لازا
karpuz	قوغۇن
tavuk	تاۋۇز
sucuk	توخۇ
pastırma	قىزىق، چۈچۈك
salam	سۈزۈكچ
sosis	كولىپاسا
	ھېسىپ

tekme	بەشۋا، تېپىك
kartal	بۇركۇت
değmek	يارماق، لايىق كەلمەك
yelek	جىلىتكە
balta	پالتا
utanmak	خىجىل بولماق، ئىزا ئارتماق
kaba	كېلەڭسىز، يىرىك، قوپال
havaalanı	ئايرۇدروم
trafik	قاتناش، سەيلە، سەپەر
kesmeşeker	چاقماق قەنت
bol	مۇل
kalabalık	ئادەملەر توپى، كۆپ ئادەملەر
kafes	قەپەس
sokmak	سوقماق
karnı	قورساق، قېرىن، قارنى
karga	قاغا
bıçak	بىچاق
seranad	سېھىرلىك كۆي، مەپتۇن قىلارلىق مۇزىكا
çiğ	خام، تەنتەك، چوڭ بولغىنىنى بىلمەيدىغان
tozlu	توپا باسقان
şeffaf	يورۇقلۇق ئۆتكۈزىدىغان (جىسىم)
gonca	غۇنچە
sak	كۆزى ئوچۇق، سەگەك
itir	خۇشپۇراق، ئەتىر
karanfil	كارانفىل (ناھايتى چىرايلىق ئېچىلمىدىغان بىر خىل زىرائەت)
zambak	زامباك گۈلى (ناھايتى چىرايلىق ئېچىلمىدىغان بىر خىل گۈل)
akasya	ئاكاسىيە دەرىخى

görevli , okutman تىل ئوقۇتقۇچىسى
kocam — (ھۆرمەت بىلەن سۆزلىنىدىغان ئەر)

Okuma-1:

Beyhan Hanım ve Berna Hanım aynı yerde çalışıyorlar, aynı mahallede oturuyorlar. Tamay, Berna hanımın komşusudur. İkisi de Tamay'ı iyi tanıyor.

Bir memur Beyhan Hanıma evrak getiriyor. Beyhan hanım evrağı inceliyor, sonra imzalıyor.

Berna Hanım, işten sonra, manava, bakkala uğramaz. Doğru süpermarkete gider. Süpermarkette, sebze, meyve, et, sucuk, salam, sosis, ne istersen vardır. Burada alışveriş yapar, sonra evine gider.

Berna Hanımın eşi Karadenizlidir. Balığı çok sever. Berna Hanım haftada bir iki gün balıkçıya uğrar, kocasının sevdiği balıklardan alır.

بىلىشكىڭىزغا مەن بارمەن
بىلىشكىڭىزغا مەن بارمەن

SERANAD

نور رفا تولىسىغا خەلىپىم ئىشى

Yeşil pencereden bir gül at bana
Işıklarla dolsun kalbimin içi.
Geldim işte mevsim gibi kapına,
Gözlerinde bulut, saçlarımda çiğ.
Açılan bir gülsün sen yaprak yaprak
Ben aşkımla bahar getirdim sana.
Tozlu yollarından geçtiğim uzak
İklimden şarkılar getirdim sana.
Şeffaf damlalarla titreyen ağır
Goncadan altında bükülmüş her sak.

Senin için dallardan süzüler ıtır,
Senin için yasemin, karanfil, zambak ...

Bir kuş sesi gelir dudaklarından
Gözlerin gönlümde açar nergisler,
Düşen bir öpüştür yanaklarından
Mor akasyalarla ürperen seher.

Pencereden bir gül attığın zaman
Işıklarla dolacak kalbimin içi.
Geçiyorum mevsim gibi kapından
Gözlerimde bulut, saçlarımda çiğ.

— Ahmet Muhip Dranas

DİLBİLGİSİ

Belirsiz geçmiş zaman: -miş (-miş, -muş, -müştü)

سۆيىپكتىپ ئۆتكەن زامان پېئىلى

تۈرك تىلىدىكى سۆيىپكتىپ ئۆتكەن زامان پېئىلى گۇمان، شۈبھە، مۆلچەر-تەخمىن، ئىشەنچسىزلىك قاتارلىق مەنىلەرنى ھەمدە مەسخىرىنى بىلدۈرىدۇ. سۆيىپكتىپ ئۆتكەن زامان پېئىلىنى قوشۇمچىلىرىنى، ئاندىن بىرىنچى شەخس قوشۇمچىلىرىنى ئۇلاش ئارقىلىق ياسىغىلى بولىدۇ. مەسىلەن: *مۇندىن. مۇندىن. مۇندىن.*

konuş-mak	konuş-ma-mak
konuş-muş-um	konuş-ma-muş-ım
konuş-muş-sun	konuş-ma-muş-sın
konuş-muş	konuş-ma-muş
konuş-muş-uz	konuş-ma-muş-uz
konuş-muş-sunuz	konuş-ma-muş-sunuz
konuş-muş-lar	konuş-ma-muş-lar

yürü-mek	yürü-me-mek
yürü-müş-üm	yürü-me-miş-im
yürü-müş-sün	yürü-me-miş-sin
yürü-müş	yürü-me-miş
yürü-müş-üz	yürü-me-miş-üz
yürü-müş-sünüz	yürü-me-miş-sünüz
yürü-müş-ler	yürü-me-miş-ler

- Sen konuşmaya ne zaman başladın? *سەن نە تەۋەن باشتىن باشلاپ كەتتەن؟*
- Bilmiyorum, üç yaşındayken konuşmuşum.

- Ahmet dün çok çalışmış mı?

تونه قونا بول شين قديمو

- Bilmiyorum, görmedim; her halde çok çalışmış.

- Berna Hanım pazara kadar arabayla mı gitti?

- Bilmiyorum, arabası yoktu, herhalde yürümüş.

- Berna Hanım, Beyhan Hanımı çok bekledi mi?

- Görmedim, ama duydum ki saat beşe kadar beklemiş.

- Berna Hanım dün kasaba gitmiş mi?

بیرنا خانم دین کاسبا گیتیمیش

- Evet gitmiş, kıyma ve bifteklik et almış.

- Bülent, İstanbul'a gitti mi?

- Ben görmedim, dün Tamay söyledi; İstanbul'a uçakla gitmiş.

- Öğretmen dün okula geldi mi?

- Hayır gelmedi; galiba hastaymış, bu yüzden gelmemiş.

بیرنا خانم دین کاسبا گیتیمیش

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Manava kim gidiyor?
2. Pazara kim gidiyor?
3. Manav mı, Pazar mı daha ucuz?
4. Beyhan Hanım neler alıyor?
5. Berna Hanım neler alıyor?
6. Süpermarkette nelet var?

2. Lütfen belirsiz geçmiş zamana çeviriniz.

Örnek: Dün gece çok ders çalıştı. — Dün gece çok ders çalışmış.

1. Ahmet dün okula gelmedi.
2. Öğrenci bakkala gitti.
3. Öğrenci bakala ödevini sordu.
4. Berna Hanım pastırma aldı. - a/almış
5. Manavda muz doksan lira oldu. - o/oldu
6. Kasap kaba konuştu.

3. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Pazarda meyve daha ucuz.

— Pazarda meyve daha ucuzmuş.

1. Pazarda meyve daha taze.
2. Manavda meyve daha pahalı.

3. Pazarda sebze daha bol.
4. Pazar eve daha uzak.
5. Süpermarket eve daha yakın.
6. Pazar manavdan daha kalabalık.

4. Lütfen belirsiz geçmiş zamana çeviriniz.

Örnek: Saat beş oldu. — Saat beş olmuş.

1. Vakit geç oldu.
2. Beyhan Hanım pazara gitti.
3. Beyhan Hanım sebze aldı.
4. Beyhan Hanım manava uğradı.
5. Beyhan Hanımın işi geç bitti.
6. Beyhan Hanım çok çalıştı.

5. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Ahmet dün evdeydi. — Ahmet dün evdeymiş.

1. Hasan dün okuldaydı.
2. Ali bu yaz Marmaris'teydi.
3. Ayşe geçen hafta hastanedeydi.
4. Babam geçen yıl İzmirdeydi.
5. Mehmet dün gece sinemadaydı.
6. Kitap dolabın içindeydi.
7. Radyo masanın üzerindeydi.
8. Araba gece evin önündeydi.

6. Lütfen soru cümlesine çeviriniz.

Örnek: Hasta iyi olmuş. — Hasta iyi olmuş mu?

1. Dört yaşında konuşmuş.
2. Geçen yıl Almanya'ya gitmiş.
3. Uçak kazasından kurtulmuş.
4. Kasaptam et almış.
5. Eve vaktinde gelmiş.
6. Trene zamanında yetişmiş.
7. İstanbul'da iki gün kalmış.
8. Tatilde yüzme öğrenmiş.

7. Lütfen olumsuz yapınız.

Örnek: Dersi anlamış. — Dersi anlamamış.

1. Ona yardım etmiş.
2. İstanbul'a gitmiş.
3. Herkese haber vermiş.
4. Acı haberi duymuş.
5. Bu habere sevinmiş.

8. Lütfen sorunuz ve cevap veriniz.

Örnek: Dün neredeymiş? — Evindeymiş.

1. Dün neredeymiş? İstanbul *dem*.....
2.? İstasyon *em i ş*.....
3.? Havaalanı.....
4.? Gazino.....
5.? Çankaya.....
6.? Lokanta.....

9. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Ahmet dün okula geldi mi? — Bilmiyorum galiba gelmiş.

1. Berna Hanım pazara gitti mi?
2. Beyhan Hanım sebze aldı mı?
3. Ahmet Bey uçağa yetişti mi?
4. Nilgün ödevleri yazdı mı?
5. Neşe otobüse bindi mi?
6. Cevdet kitabı okudu mu?

10. Lütfen cümle kurunuz.

Örnek: dün gece - Ahmet - ders - sabaha kadar - çalışmak
Ahmet dün gece sabaha kadar ders çalışmış.

1. Okul-dün-öğretmen-gelmemek
..... *Öğret men ... okul dün gelmiş*.....
2. meyve-manav-sebze-ve-daha-ucuz-Pazar
..... *Pazar da meyve manavda meyve ve sebze daha ucuz*.....
3. tatil-Antalya-öğrenmek-Neşe-yüzme
.....
4. eşyalar-evde-çalmak-hırsız-bütün
.....
5. dün-bir-gece-kaza-trafik-olmak-İstanbul
.....

ÖĞRENCİ VE BAKKAL

Bir öğrenci, bir gün, bir bakkal dükkanına girmiş ve bakkala sormuş:

- 100 gram kahve kaç lira?
- 35 lira.
- Ya bir kilo kesmeşeker?
- 950 kuruş.
- 300 gram kahve, üç kilo şeker kaç lira eder?
- 133 lira 50 kuruş eder.
- Size 150 lira versem kaç lira geri verirseniz?
- 16 lira 50 kuruş.

20 تا بولسا

- Bir kağıda yazar mısınız bunları.
- Memnuniyetle. Al bakalım, işte oldu. Şimdi şöyle bakalım, yazmamı niçin istedin?
- Şey ... bu benim matematik ödevimdi efendim. Yapamadım da ...

Lütfen cevap veriniz.

ئىشلىتىش ئۈچۈن.

1. Kim bakkal dükkanına girmiş?
2. Bakkala ne sormuş?
3. Başka neyin fiyatını sormuş?
4. 100 gram kahve kaç liraymış?
5. Şekerin kilosu kaç liraymış?
6. 300 gram kahve, üç kilo kesmeşeker kaç lira etmiş?
7. Çocuk kahveyi ve şekerini alıp gitmiş mi?
8. Bakkala niçin gelmiş?

ئىشلىتىش ئۈچۈن

Atasözleri:

- Eşeğe "cilve yap" demişler, tekme atmış.
- Kartala bir ok değmiş, yine kendi yeleginden.
- Ağaca balta vurmuşlar "sapı bedenimden" demiş.
- Yılan sokan uyumuş, aç kalan uyumamış.
- Utananın oğlu, kızı olamamış.
- Sabahtan karnını doyuran, küçükken evlenen aldanmamış.
- Kırk hırsız bir çıplağı soyamamış.
- Karga yavrusuna bakmış: "Benim ak pak evladım" demiş.
- Kardeş kardeşi bıçaklamış, dönmüş yine kucaklamış.

İsmayil

دۇرۇمۇ نۇزۇر ناسىل؟ ئەھۋال ئىشلىتىش ئۈچۈن.

Haşcaka

kendini iyibak.

ئۆزۈڭنى ياخشىلا.

kasket قاساق

canlı yayın.

17 - DERS PİKNIKTE
دالا سايماستده سەياسەتدە

Baharda genellikle hafta sonları öğrenciler pikniğe giderler. Ankara'da mart ayında havalar ısınmaya başlar. Fakat, bu ayda sık sık yağmur yağar. Bu nedenle hiç kimse pikniğe çıkmaya cesaret edemez. Nisan ayında havalar iyice ısınır, ağaçlar çiçek açar, çimenler yemyeşil olur. Herkes pikniğe gider, ip atlar, top oynar, yemek pişirir, yürüyüşe çıkar, şarkılar söyler, vakitlerini en güzel şekilde değerlendirirler. Dil ve tarih - Coğrafya Fakültesi'ndeki öğrenciler de bir hafta sonu Çankoru'ya pikniğe gidiyorlar. Çankoru, Ankara'ya yüz kilometre uzaklıktadır. Emin Bey de pikniğe öğrencilerle birlikte gidiyor. Neşeli bir yolculuktan sonra otobüsten iniyorlar.

Aydın : Burası çok güzel bir yer!

genellikler - مومۇسەن

Osman : Evet çok güzel.

Emin Bey: Kim güzel bir kahve pişirebilir?

Nuran : Ben pişirebilirim.

Emin Bey: Şurada odunlar var, ateş yakabiliriz. آت

Aydın : Ben uzun eşek oynamak istiyorum. İster misin? ئالامەن

Necdet : İsterim, ama sen beni taşıyabilir misin?

Osman : Elbette taşıyım, ağırlığın ne kadar kil Haydi arkadaşları topla, ikişer ikişer sıraya girelim.

Ayşe : Çocuklar, bakın şurada hakiki bir eşek var! Gelin, biz de eşeğe binelim.

Nermin : Eşeğe binebilir misin?

Sevtap : Binerim, gel sen biraz yardım et. Ben de üstüne sıçrayayım.

Nazan : İp atlamak isteyen var mı?

İlknur : Hepimiz isteriz. Hanı ip nerede?

Nazan : Burada, hızlı sallayacağım. İkişer atlayabilir misiniz?

Nilgün : Üçer üçer gene atlarız. Haydi başlayalım.

Aysel : Yemek yapmak isteyenler, buraya! Ben yemek yapıyorum.

Gönül : Yemek için vakit henüz erken değil mi?

henüz - ئەندە تەنھە

Aysel : Öğleye ancak yetişebiliriz. Önce yemeğimizi yapalım, sonra biz de oyuna katılırız.

Gönül : Siz yemek yapın. Ben satranç oynamak istiyorum.

Gülnur : İyi satranç oynatabilir misin?

تەنھە

Gönül : Kötü sayılmaz. Bir denemek ister misin?

سەنئەتەنە

Gülnur : Memnuniyetle.

Aysel : Önce yemeğe yardım edin. Sonra satranç oynarsınız.

OTOBÜS DURAGINDA

oldakça - ئۆز

Sevinç : Eviniz fakülteye oldukça uzak.

Özlem : Evet, oldukça ... Ama Emel'e göre hiç de uzak değil. Sabahları evden biraz erkence çıkıyor, okula yaya gidiyor. Ben otobüsle gidiyorum.

Emel: Bazen fakülteye senden önce geliyorum değil mi?

Özlem : Doğru, ben durakta çok bekliyorum.

Sevinç : Neden? ئەنە

Özlem : Sabahları duraklar çok kalabalık oluyor. Bu yüzden otobüsler dolu geliyor, bizim

Bu işi resine soğutur sallamayacağım.

durakta durmadan geçiyor. O zaman başka bir otobüs bekliyorum.

Sevinç : Okula geç kalmıyor musun?

Özlem : Bazen kalıyorum, birinci derse giremiyorum.

Sevinç : Sabahları Emel'le birlikte sen de yürüyebilirsin.

Özlem : Çok istiyorum, ama yürüyemiyorum. Beş on dakika ancak yürüye biliyorum.

Sevinç : Cumartesi günü anneni nasıl ziyaret edeceğiz? Polatlı'ya otobüsle mi gideceğiz?

Özlem : Otobüsle de gidebiliriz, trenle de ...

تداسوای

Sevinç : Trenle gidelim. Otobüsler çok kaza yapıyor.

Özlem : Haklısın. Geçen hafta Polatlı yolunda korkunç bir kaza olmuş. Bir kamyon, bir

otobüse çarpmış. Beş ölü, on yaralı varmış. Yaralılardan üçünün durumu ağırmiş.

Sevinç : Kaza neden olmuş?

Özlem : Neden olacak, hızdan. Kamyon şoförleri çok hızlı sürüyorlar.

Bu şarkını değerli bilirmişsiniz
Ateş ederim. توفى تاتمىن

KELIMELER

piknik	دالا ساياھىتى
ip atlamak	ئارغامچا سەكرىمەك
şarkı _____ söylemek.	ناخشا (يېغىچە زامانىۋى ناخشا)
değerlendirmek	باھالماق، باھا بەرمەك
odun	ئوتۇن
ateş ↔ alev. yangın.	ئوت، ئاتەش
taşımak	توشۇماق
ikişer	ئىككىلەپ، جۈپ
sıra - sırası + n'dan şik'tim.	قانار، ئۆچىرەت
sıçramak - Alevler sıçradı, üstüne sıçradım.	سەكرىمەك، چاچرىماق، چۆچۈمەك
hani - Haydi.	قېنى، خوش
üçer üfer	ئۈچلەپ
satranç	شاھمات
durak	بېكەت
kamyon	يۈك ئاپتوموبىلى
çarpmak	سوقۇلماق، ئۇرۇلماق
şoför	شوپۇر
maalesef	ئەپسۇس
teker teker	بىردىن - بىردىن، بىرلەپ - بىرلەپ
kulüb	كۈلۈپ
kullanmak	ھەيدىمەك (ماشىنا)، ئىشلەتمەك

sallayacağım - تەھرىقلىماق. بىر شىئىنى تەزىنەكە تاشلاش، تاشلاش
ancak - ئەمما، لېكىن
Okuma: sancak - بايراق | دەرىسى - يەرى
tavla - تاول (تاشۇكا) قىمار. ئاتىنىش

Bazı öğrenciler piknikte toplanıp tavla oynuyor, Emin Bey de öğrencilerle tavla oynamak istiyor. Fakat öğrenciler tavlaya başladıklardan oyunu yarı bırakmak istemiyorlar. Emin Bey de öğrencilerin tavla oyununu seyrederek sıranın kendisine gelmesini bekliyor.

Erkekler uzun eşek oynuyorlar. Ayşe ormanda bir eşek görüyor. Eşeğe binip gezmek istiyor. Fakat eşek bir türlü gitmek istemiyor. Gülnur eşeğin yularından çekerek Ayşe'ye yardım ediyor. Eşekle ormanda küçük bir gezinti yapıyorlar.

tavla
sayıfa - سايىفا

Gelecek zaman

kaldırabileceğim	kaldıramayacağım
kaldırabileceksin	kaldıramayacaksın
kaldırabilecek	kaldıramayacak
kaldırabileceğiz	kaldıramayacağız
kaldırabileceksiniz	kaldıramayacaksınız
kaldırabilecekler	kaldıramayacaklar

Geniş zaman

Geniş zaman		Dilek-şart
kaldırabilirim	kaldıramam	kaldırabilsem
kaldırabilirsin	kaldıramazsın	kaldırabilsen
kaldırabilir	kaldıramaz	kaldırabilse
kaldırabilirsiniz	kaldıramayız	kaldırabilsek
kaldırabilirsiniz	kaldıramazsınız	kaldırabilseniz
kaldırabilirler	kaldıramazlar	kaldırabilseler

Bavul çok ağır, kaldırabileceğim misin?

Fazla ağır değil, kaldırabiliyorum.

Paketi tek başına kaldırabilirdin mi?

Hayır, çok ağırdı kaldıramadım.

Çantayı, valizleri hepsini taşıyabileceğin misin?

Kaldırabilirsem taşırım, kaldıramazsam bir arabaya binerim.

Bizimle yarın pikniğe gelebileceğin misin?

İşlerim çok fazla, maalesef gelemeyeceğim.

Bu otobüse binecek misin?

Hayır, çok kalabalık binemeyeceğim.

Üleştirme sayı sıfatları: -ar (er), -şar (şer)

ئۆلەشتۈرمە سان سۈپەتلىرى

تۈرك تىلىدىكى ئۆلەشتۈرمە سان سۈپەتلىرى بىر پۈتۈن ساننىڭ جۈملىدىكى مەنىۋى تۈس جەھەتتىن

پارچىلىنىپ كېلىشىنى بىلدۈرىدىغان سۈپەت شەكلىدۇر. مەسىلەن:

Birer birer geliniz.

بىرلەپ - بىرلەپ كېلىڭلار.

Dörder dörder sıraya giriniz.

Parayı yüzer yüzer sayınız.

Bavulları teker teker getiriniz.

تۈرك تىلىدىكى ئۆلەشتۈرمە سان سۈپەتلىرى ئاخىرقى بوغۇمى سوزۇق تاۋۇشلار بىلەن ئاخىرلاشقاندا -

şar (-şer) قوشۇمچىلىرى ئۆلىنىدۇ. مەسىلەن:

Kitapları ellışer ellışer paket yaptılar.

Kitapları ellışerlik paketler halinde yolladılar.

كالىمىنچە تىل ئارقىلىق

Yedişer yedişer bahçede toplanız.
 Yedişerlik gruplar halinde bahçede toplanınız.
 Pokeri kaçar kişiyle oynayacaksınız?
 Askerler kaçar kaçar yürüyorlar?

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Pikniğe kimler gidiyor?
2. Çamkoru nerededir?
3. Pikniğe hangi aylarda gidiyorsunuz?
4. Öğrenciler piknikte neler yapıyor?

2. Lütfen cevap veriniz. *yanıt layın* ^{ئىجابىي جاۋاب}

Örnek: Köpek kulübeye girebilir mi? — Evet, köpek kulübeye girebilir.

1. Fil kulübeye girebilir mi?	Hayır
2. Ahmet bavulu kaldırabilir mi?	Evet
3. Ayşe araba kullanabilir mi?	Hayır <i>كullanامابىلىر</i>
4. Mehmet bugün gelebilir mi?	Evet
5. Çocuk mektup yazabilir mi?	Hayır
6. Emel uzun yürüyebilir mi?	Hayır <i>يۈرۈيمەيەبىلىر</i>
7. Sevinç otobüsle gidebilir mi?	Evet
8. Özlem Emel'e uğrayabilir mi?	Evet

3. Lütfen olumlu yapınız. ^{ئۆلۈمچان جاۋاب}

Örnek: Dün zamanında orada olmadık. — Dün zamanında orada olabildik.

1. Dün sabah ona haber veremedik.	<i>verebىلدىك</i>
2. Dün akşam size telefon edemedik.	
3. Bu hafta seni göremeyeceğim.	
4. Yarından sonra gelemeyeceğim.	
5. Dün postaneye gidemedin mi?	
6. Geçen hafta anneni göremedin mi?	
7. Sabahları erken uyanamıyor mu?	
8. Dün akşam banyo yapamadık.	
9. Otobüs zamanında gelemedi.	

4. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Galiba otobüse binemeyeceğiz. — Belki bir sonraki otobüse binebiliriz.

1. Galiba bu yaz tatile çıkamayacağız.	
2. Galiba yarın akşam size gelemeyeceğiz.	
3. Galiba bugün bütün mektupları yazamayacağım.	
4. Galiba bugünkü uçağa yetişemeyeceğim.	

18 - DERS DOKTORDA

دوختۇردا

Sekreter : Buyurun efendim.

Deniz : Muayene olmak istiyorum.

Sekreter : Randevunuz var mı?

Deniz : Evet, saat 15.00 için randevu aldım.

Sekreter : Adınız, soyadınız?

Deniz : Deniz Samlı.

Sekreter : Haklısınız. Saat 15.00 için randevunuz var. Buyurun içeri.

Deniz : Teşekkür ederim.

Doktor : Geçmiş olsun! Şikayetiniz nedir?

Deniz : Üç dört gündür üzerimde bir halsizlik vardı. Dün birdenbire ateşim yükseldi.

Deniz : Boğazım, başım, kulaklarım, ^{ve sırtım} bacaklarım kısacası her tarafım ağrıyor.

Doktor : Ağzınızı açın. Dilinizi çıkarın. Gözlerime bakın. Şimdi sağa bakın. Şimdi de sola.

Teşekkür ederim. Mideniz bulanıyor mu? ^{تۆڭلىڭىز بۇلغايدۇ؟}

Deniz : Evet, iki kere kustum. Yemek yiyemiyorum.

Doktor : Tansiyonunuzu ölçeyim. ^{Bir de göğüsünüzü, sırtınızı dinleyeyim.} Derin nefes alın. Nefesinizi tutun. Bırakın. Tekrar derin nefes alın. Bırakın. Kalkabilirsiniz.

Deniz : Neyim var doktor? ^{نەرسە بار؟}

Doktor : Kesin bir şey söyleyemem. Kan ve idrar tahlili yaptırmamız gerekiyor. Bir de ^{تۆڭلىڭىز بۇلغايدۇ؟} röntgen isteyceğim. Göğüs röntgeni. Niçin daha önce gelmediniz?

Deniz : Önem vermedim. Aspirinle geçer sandım. Önemli mi doktor Bey? ^{مۇھىم (مۇھىمەت)؟}

Doktor : Sanmıyorum. Ama emin olmak için tahlillerin sonucunu beklemek gerekir.

İnşallah önemli bir şey çıkmaz. Siz tahlillerinizi yaptırın. Röntgen filminizi çektirin.

Yeniden bir kontrol edelim.

Deniz : Teşekkür ederim Doktor Bey.

Doktor : Bir şey değil. Geçmiş olsun.

KELİMELER

sekreter

muayene

randevu

geçmiş olsun

bacak

tansiyon

derin

idrar ^{borusu} ^{سۆزۈمۈك}

röntgen

korumak

rip = nezle

grip

salgın

rağmen

yakalanmak

başarı

كاتىپى

تەكشۈرۈش، دىئاگنوز

نومۇر (دوختۇرخانىلاردا ئىشلىتىلىدىغان)

خەيرلىك بولسۇن

باچاق

قان بېسىمى

تېرەن، چوڭقۇر

سۆيۈك

رىنتگىن

ئاسرىماق، قوغدىماق، قورۇماق

زۇكام، نەزلە

يۇقۇملۇق زۇكام

يۇقۇملۇق، ھۈجۈم قىلغۇچى

ئەمما، لېكىن، ئەكسىچە، ... بولۇشىغا قارىماي

يېقىنلاشماق، قولغا چۈشمەك

غەلبە، مۇۋەپپەقىيەت، نەتىجە

sabun
ağlamak
spor
zayıf - *şişman*
icap
peşpeşe

سوېون
يغلىماق
تەنتەربىيە
زەئىپ، جانسىز، ئورجۇق
كېرەك، لازىم، ئېھتىياج
ئارقا - ئارقىدىن

Okuma:

دوكتور كە قەتەستىن بۇدۇرۇش

Doktor gitmeden önce randevu almalıyız. Randevu alırsak, fazla beklemez ve vakit kaybetmeyiz. Deniz de doktordan randevu alarak vakit kaybını önüyor.

ياقنىڭ ئىسراپ بولۇشىدا ئالدىنقى ئالدىنى ئالغۇ.
Doktor, hastalığı doğru teşhis edebilmek için hastaları iyi muayene etmelidir. Teşhis için acele etmemelidir. Gerek duyarsa, kan ve idrar tahlilleri yaptırmalı, röntgen filmi istemelidir.

توقۇرادىمۇ ئىكەن ئورجۇق بولسا، ئىسراپ بولسا، ئالدىنقى ئالدىنى ئالغۇ.
Deniz, kan tahlili yaptırıyor. Tahlil sonucunda kanda lökosit miktarı fazla çıkıyor. Doktor vücutta iltihaptan şüpheleniyor. Çünkü kanda lökositin fazla çıkması, vücutta iltihap olduğuna işarettir.

ياقنىڭ خەتەرى يەنى، ئىسراپ بولسا، ئالدىنقى ئالدىنى ئالغۇ.
Doktor, röntgen filmine bakıyor. Akciğerlerde iltihap görüyor. Deniz'in iyileşebilmesi için çok dikkat etmesi, kesinlikle üşütmemesi gerekiyor. Doktor, Deniz'e on beş günlük rapor veriyor ve yatak istirahati tavsiye ediyor.

قەتەستە، ئىسراپ بولسا، ئالدىنقى ئالدىنى ئالغۇ. KİŞİN NELERE DİKKAT ETMELİYİZ

Genellikle kış günleri üşütür, soğuk alırız. Bu sebeple soğuğa karşı kendimizi korumalı, kalın giyinmeliyiz. Deniz, sağlığına dikkat etmiyor ve üşütüyor.

Kış günleri özellikle nezle ve grip salgın halindedir. Kış hastalıklarına karşı korunabilmek için aşağıdaki kurallara dikkat etmeliyiz.

- Kışın daha kalın elbiseler giymeliyiz.
- Yağmurlu ve karlı havalarda şemsiye kullanmalıyız.
- Sıcaktan soğuğa hemen çıkmamalıyız.
- Bol C vitamini almalıyız.
- Hastalanınca hemen doktora gitmeliyiz.
- Doktorun tavsiyelerine uymalı, verdiği ilaçları kullanmalıyız.
- Grip ve nezle bulaşıcı hastalıktır. Grip ve nezle olan hastalardan uzak durmalıyız.

Bütün bunlara rağmen hasta olur, grip ve nezleye yakalanırsak, şunu unutmamalıyız. Gribin en iyi tedavisi dinlenmektir. Gribe ilaç pek fayda etmez. Bu yüzden halk arasında grip için söylenen bir söz vardır. "İlaç kullanmazsak, grip yedi gün sürer. İlaç kullanırsak, bir haftada geçer."

DİLBİLGİSİ

Gereklik kipi: -malı (-meli)

زۆرۈرىيەت پېئىلى

ھەرىكەتنىڭ زۆرۈر لازىملىقىنى ھەمدە بەزىدە ئىچكى ھېس-تۇيغۇنى بىلدۈرۈپ كېلىدىغان پېئىل شەكلى بولۇپ، بۇ خىل پېئىل ئاساسىغا (-meli) -malı قوشۇمچىلىرىنى ئۇلاش ئارقىلىق ياسىلىدۇ. بۇ قوشۇمچىلار قوشۇلۇپ كەلگەن سۆز-جۈملىلەر ئۇيغۇر تىلىدا «كېرەك، لازىم» دېگەن پېئىل قوشۇمچىلىرى قوشۇلۇپ تەرجىمە قىلىنىدۇ. مەسىلەن:

okumalıyım
unutmalıyım

ئوقۇشۇم لازىم. (كېرەك)
ئۇنۇتماسلىقىم كېرەك. (لازىم)

çalış - malı - y - ım	çalış - ma - malı - y - ım
çalış - malı - sın	çalış - ma - malı - sın
çalış - malı	çalış - ma - malı
çalış - malı - y - ız	çalış - ma - malı - y - ız
çalış - malı - sınız	çalış - ma - malı - sınız
çalış - malı - lar	çalış - ma - malı - lar

git - meli - y - ım	git - me - meli - y - ım
git - meli - sın	git - me - meli - sın
git - meli	git - me - meli
git - meli - y - ız	git - me - meli - y - ız
git - meli - sınız	git - me - meli - sınız
git - meli - ler	git - me - meli - ler

-ma (me)

تۈرك تىلىدا (-meli) -malı قوشۇمچىسى ئۇلىنىپ كەلگەن سۆز-جۈملىلەر بىلەن (-me) -ma قوشۇمچىسى ئۇلىنىپ كەلگەن سۆز-جۈملىلەر ئوخشاش مەنە ئىپادىلەيدۇ. مەسىلەن:

Sigarayı bırak**malısın**
Sigarayı bırak**man** lazım.
Sigarayı bırak**malısın**.
Sigarayı bırak**man** icap ediyor.
Sigarayı bırak**malısın**.
Sigarayı bırak**man** gerek.

Derslere çok çalış**malıyım**.
Derslere çok çalış**mam** lazım.
Derslere çok çalış**malıyım**
Derslere çok çalış**mam** icap ediyor.
Derslere çok çalış**malıyım**.
Derslere çok çalış**mam** gerekiyor.

-mak (-mek)

تۈرك تىلىدىكى (-mek) -mak قوشۇمچىسى ئۇيغۇر تىلىدىكى «قىلماق، ئەتمەك» مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

Başarıya ulaşmak için, çok çalışmak gerek.
Sağlığımızı korumak için, sigarayı az içmek gerek.
Karar vermeden önce, iyice düşünmek gerek.
Günde en az sekiz saat uyumak gerek.

قوشۇمچىسى (-dir, -dır -dur, -dür) بەزىدە ئۆلۈنۈپ كېلىدۇ. مەسلەن:

Ahmet, bugün mutlaka okula gelmelidir.
Öğretmenler, öğrencilerden daha çok kitap okumalıdır.
Deniz, bir röntgen filmi çekirtmelidir.
Deniz, en az bir hafta evde istirahat etmelidir.
Hastalar beklemek istemiyorsa, doktordan randevu almalıdır.

Saat beşte evde olmam gerek.	= Saat beşte evde olmalıyım.
İstanbul'a gitmesi gerek.	= İstanbul'a gitmeli.
Bugün elçiliğe uğramamız gerek.	= Bugün elçiliğe uğramalıyız.
Yarın sabah doktoru görmeleri gerek.	= Yarın sabah doktoru görmeliler.
Çok çalışmanız gerek.	= Çok çalışmalısınız.
Biraz acele etmemiz gerek.	= Biraz acele etmeliyiz.
Oraya gitmem gerek.	= Oraya gitmeliyim.
Sigara içmemesi gerek.	= Sigara içmemeli.

-ken:
تۇرك تىلىدىكى قوشۇمچىسى سۆزلەرگە ئۆلۈنۈپ كېلىپ، ئىككى ئىش-ھەرىكەتنىڭ بىرلا ۋاقىتتا ئورۇنلىنىۋاتقانلىقىنى بىلدۈرىدۇ. مەسلەن:

a. Kahvaltı yaparım.	a. Tıraş oluyorum.
b. O sırada gazetede okurum.	b. O sırada radyo da dinliyorum.
Kahvaltı yaparken gazete okurum	Tıraş olurken radyo dinliyorum
a. Bu sabah okula gittim.	a. Gazete okurum.
b. O sırada Ahmet'i de gördüm.	b. O sırada sigara içmem.
Bu sabah okula giderken Ahmet'i gördüm.	Gazete okurken sigara içmem.
a. Ders çalışırım.	a. Ben bekarım.
b. O sırada radyo dinlemem.	b. O zaman bu evde oturuyordum.
Ders çalışırken radyo dinlemem.	Ben bekariken evde oturuyorum.

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Deniz, doktora niçin gidiyor?
2. Deniz, hangi tahlilleri yaptırıyor?
3. Tahlil sonuçları nasıl çıkıyor?

4. Deniz'in hastalığı nedir?
5. Deniz nelere dikkat etmeli?

2. Lütfen olumsuz yapınız.

Örnek: Yarın sabah erken gelmelisin. — Yarın sabah erken gelmemelisin.

1. Yarın sabah geç gelmelisin.
2. Bugün acele yazmalısın.
3. Akşam muhakkak gitmeliyiz.
4. Cuma günü işe başlamalıyız.
5. Akşam erkenden uyumalıyız.
6. Bu sabah geç kalkmalıyım.
7. Hemen telefon etmeli.
8. Saat altıda evde olmalı.
9. Üç gün içinde geri dönmeli.
10. Bu ay bana borcunu vermeliyin.

3. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Bu akşam eve erken dönmem gerek. — Bu akşam eve erken dönmeliyim.

1. Bu kapıyı açmam gerek.
2. Biraz daha beklemem gerek.
3. Doktora gitmem gerek.
4. Yalnız Türkçe konuşmanız gerek.
5. İstanbul'a gitmeleri gerek.
6. Müzeyü görmeleri gerek.

4. Lütfen Örnekteki gibi yapınız.

Örnek : Saat beşte evde olmalıyım. — Saat beşte evde olmam gerek.

1. Saat beşte evde olmalısın.
2. Saatt üçte evde olmalı.
3. Saat altıda evde olmalıyız.
4. Yarın okulda olmalısınız.
5. Yarın mektubu yazmalılar.
6. Bugün paketi göndermeliyiz.

5. Lütfen tamamlayınız.

1. İstanbul'a gitmem gerekiyor.	İstanbul'a gitmeliyim.
2. Ders çalışmam	Ders çalış.....
3. Kitap okumam	Kitap oku.....
4. Haber vermem.....	Haber ver.....
5. Yatıp uyumam	Yatıp uyu.....

6. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Nereye gitmemi istiyor? — Hastanaya gitmemi istiyor.

1. Nereye gitmemi istiyor?
2. Nereye gitmemi istiyor?
3. Nereye gitmesini istiyor?
4. Nereye gitmesini istiyor?
5. Nereye gitmenizi istiyor?
6. Nereye gitmenizi istiyor?

Müze.....
Pazar.....
Süpermarket.....
Kasap.....
Tiyatro.....
Gazino.....

7. Lütfen olumlu yapınız.

Örnek: Bunu ona söylememelisin.

— Bunu ona söylemelisin.

1. Bunu ona yazmamalısın.
2. Bunu ona anlatmamalısın.
3. Bunu ona açıklamamalıydık.
4. Bunu ona göstermemeliydiniz.
5. Bunu ona vermemelisiniz.
6. Bunu ona göndermemeliler.

8. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Kışın kalın giymeisin.

— Kışın kalın giymeliydiniz.

1. Kışın C vitamini almalsın.
2. Yazın ince giyinmelisin.
3. Gençken spor yapmalısın.
4. Hafta sonu iyi dinlenmelisin.
5. Doktora vaktinde gitmelisin.
6. Akşam evde dinlenmelisin.

9. Lütfen olumsuz yapınız.

Örnek: Eve dönerken Ayşe'yi görmüş.

— Eve dönerken Ayşe'yi görmemiş.

1. Eve dönerken Ayşe'yi görmüşler.
2. Eve dönerken Ayşe'yi görmüşsün.
3. Eve dönerken Ayşe'yi görmüştüm.
4. Eve dönerken Ayşe'yi görmüştük.
5. Eve dönerken Ayşe'yi görmüştünüz.
6. Eve dönerken Ayşe'yi görmüştü.

10. Lütfen cümle kurunuz.

1. hastane-olmak-muayene-gidip-istiyorum-yarın-onda-saat-annemle
2. edip-sekreterine-telefon-doktorun-istedim-için-randevu-saat-üç
3. sonra-ateşim-yemekten-birdenbire-yükseldi
4. birkaç-niçin-edip-gün-önce-telefon almadınız-randevu-doktordan

5. içip-yemek-ilacını-yemeden-uyudu-gitti

11. Lütfen cümle kurunuz.

Örnek: Yarın-okul-gelmek — Yarın okula gelebileceğim.

1. yarın-havaalanı-girmek
2. doktor-hasta-tedavi etmek
3. hafta sonu-İzmir-gitmek
4. sınav-sonra-dinlenmek
5. üç ay-dört kilo-zayıflamak
6. yemek-sonra-kahve-içmek

12. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Bunu böyle yapmamalısın. — Bunu böyle yapmamalıydın.

1. Böyle çok çalışmalısın.
2. Böyle çok okumamalı.
3. Böyle hızlı koşmamalıyız.
4. Böyle hızlı konuşmamalısın.
5. Kendini bu kadar yormamalısın.
6. Bu kadar çok üzülmemelisin.

13. Lütfen soru cümlesine çeviriniz.

Örnek: Babamdan izin almalıyım. — Babamdan izin almalı mıyım?

1. Bugün tiyatroya gitmeliyiz.
2. Annenden izin almalısın.
3. Müdürden izin almalılar.
4. Tatile yarın çıkmalıyız.
5. Bugün daha çok çalışmalıyım.
6. Mektubu mutlaka yazmalı.

14. Lütfen soru cümlesine çeviriniz.

Örnek: Onu ders çalışırken gördüm. — Onu ders çalışırken gördüm.

1. Onu çay içerken gördüm.
2. Ali'yi kitap okurken gördüm.
3. Selma'yı hastayken gördüm.
4. Ahmet'i hastayken gördüm.
5. Seni gülerken gördüm.

19 - DERS DİŞÇİDE

چش دوختۇرىدا

Erksin Hanım, Esen Hanım dişlerinden rahatsızdırlar. İki birlikte dişçiye gidiyorlar. Esin Hanım da onlarla beraber geliyor. Bekleme odasında oturuyorlar, uzunca bir zaman kendilerine sıranın gelmesini bekliyorlar. Bekleme odasında bir bayan daha var. Hep birlikte konuşuyorlar.

Bayan : Dişlerinizden uzundan beri mi rahatsızsınız?

Erksin Hanım: İki aydan beri. Ama son bir haftadır, ağrılarım arttı. Artık dayanamaz oldum, Esen Hanım da dişlerini bir kontrol ettirmek istedi. Dün doktordan randevu aldık. Fakat galiba biraz bekleyeceğiz.

Bayan : Doktor Bey tam dakik olamıyor. İçerde işler bazan uzun sürüyor. Hastalar beklemek zorunda kalıyor. Bu benim üçüncü gelişim. Üçünde de beklemem gerekti.

Esen Hanım: Sizin rahatsızlığınız nedir?

Bayan : Ben protez yaptırıyorum. Oğlumun da bir dişi çektirecek.

Esen Hanım: Küçük yaramaz, şekeri, çikolatayı fazla mı yiyorsun?

Çocuk : Hayır, fazla yemiyorum.

Esen Hanım: Peki, dişlerin neden çürüdü? Bundan sonra çikolatayı ve şekeri biraz az ye, olur mu?

Bayan : Sizin rahatsızlığınız nedir hanımefendi?

Esin Hanım : Benim rahatsızlığım yok. Dişlerim sağlam. Erksin ve Esen Hanımlarla alışverişe çıkmıştık. Hep birlikte buraya geldik.

Bayan : Aman ne güzel! Dişlerinize iyi bakın. Diş ağrısına katlanmak çok zor.

Sekreter : Hanımefendi, sıra sizde. Lütfen buyurun!

Erksin Hanım: Ayl Benim diş ağrım geçti. Hiçbir şeyim kalmadı.

Esen Hanım: Birazcık cesur olun, korkmayın!

Erksin Hanım: Esencğim önce sen git. Benim ağrım geçti.

Esen Hanım: Ama, benimki zaten ağrımıyor. Ben sadece kontrol ettireceğim. Azıcık canınız yanacak işte hepsi o kadar.

Erksin Hanım: Olsun, sen kontrolünü yaptır. Ben daha sonra gelirim.

Esen Hanım doktorun yanına girer. Dişleri doktor tarafından muayene edilir. Hepsini sağlam çıkar. Daha sonra Erksin Hanımın dişleri muayene edilir. Üç çürük diş tespit edilir. Doktor, Erksin Hanıma bu dişlerin çekilmesi gerektiğini söyler. Erksin Hanım diş çekilmekten korkar. Sonra yeniden geleceğini söyleyerek doktordan ayrılır.

ERKSİN HANIMIN DİŞİ ÇEKİLİYOR

Erksin Hanım : Doktor Bey, bu dişleri çekmezsiniz olmaz mı? dolgu yaparsanız ...

Diş Doktoru : Olmaz, dişleriniz çok çürümüş, dolgu yapmayız. Mutlaka çekilmesi gerek.

Yoksa sağlığınıza çok zarar verir. Biliyorsunuz çürük dişlerin yapmadığı hastalık yoktur. İltihap, dişin kök zarına kadar ulaşmış. Dişlerinizden ikisi mikrop yuvası olmuş. Bu mikroplar mafsal ve adale romatizması; kalp, böbrek iltihabı yapabilir. Apandisit vakalarının çoğu da çürük dişlerden meydana gelir.

Erksin Hanım: Aman Doktor Bey, Siz bende sağlam yer bırakmayacaksınız. Herhalde

iki dişimi kaybedeceğim. Üçüncü çürük diş de dolgu yapacaksınız.
Diş doktoru : Evet, iki dişiniz çekilecek, bir dişinize de dolgu yapılacaktır. Ama üzülmeyin.

Ben size kendi dişinizden çok daha güzel iki diş yapacağım.

Erksin Hanım : Ya ağrısı ne olacak?

Diş Doktoru : Hiç merak etmeyin. Diş etinize iğne yapıp uyuşturacağım. Hiç acı duymayacaksınız. Aylardır çektiğiniz sıkıntılar, acılar son bulacaktır.

Erksin Hanım : İğne acıtırmaz değil mi?

Diş Doktoru : Hayır, hiç acıtmaz. Birazcık acı çekeceksiniz, ama bundan sonra dişlerinize iyi bakarsınız. Sabah akşam dişlerinizi mutlaka fırçalamalı, üç dört ayda bir kontrole gelmelisiniz.

Erksin Hanım : Olur Doktor Bey. Söylediklerinizin hepsini yapacağım. Çünkü diş ağrısına katlanmak çok zor.

KELİMELER

dişçi	چىش دوختۇرى
bayan	خانىم، خېنىم
dayanmak	تايانماق، ئاساسلانماق
çekilmek	تارتماق
çikolata	شاكىلات
çürümek	چۈرۈش، كۆكۈرش، چىرىش
hanımefendi	خانىم (ھۆرمەتلىك خانىم)
katlanmak	چىدىماق، بەرداشلىق بەرمەك
birazcık	ئازراق
zaten	ئەسلىيەتتە، ئەسلىدە، ئەسلى
yanmak	ئاغرىماق، قىزىماق، كۆيمەك
tespit	ئېنىقلاش، دىئاگنوز
dolgu	زاماسكىلاش، تولدۇرۇش
iltihap	يىرىنغلاش، يالپۇغلىنىش
kök	يىلتىز، تەكتى
zar	بوست، يۇپقا تېرە
yuva	ئۇۋا، ماكان
mafsal	ئۈگە
adale	مۈسكۈل
romatizma	رىماتىزىم
böbrek	بۆرەك
apandist	سوقۇر ئۈچەي كېسىلى
merak	قايغۇرۇش، غەم قىلىش
iğne	يىڭنە
sıkıntı	بىئاراملىق، زىرىكىش، ئىچى سىقىلىش
acıtmak	ئاغرىتماق
ayırmaq	ئايرىماق
İntihar	ئۆزىنى ئۆلتۈرمەك
kaynak	مەنبە، باشلانما
eğlenmek	كۆڭۈل ئاچماق، ئىچ بۇشۇقىنى چىقارماق
sağduyu	ئەقىلى - ھۇشى جايىدا
çevre	ئەتراپ، مۇھىت

davranmak
mutlu
hayal
çözüm
bencil
sembol
zevk
cüzdan
tahta
silinmek
yavaş
minik
özlemek
ihmal
duvar

ھەرىكەتلەنمەك، بىر نەرسىگە قول سالماق
بەخت، تەلەپ
خىيال، ئوي
ھەل قىلىش، بىر تەرەپ قىلىش
شەخسىيەتچىل، ئۆزۈمچىل
سىمۋول
زوق
قاپچۇق، پورتىمال
دوسكا
ئۆچۈرمەك
ئاستا، ياۋاش
ھەم كىچىك ھەم ياخشى كۆرۈنىدىغان
سېغىنماق
بىپەرۋالىق، ئەھمىيەت بەرمەسلىك
نام، توساق

ZAMANI KULLANMAK

- ▶ Yaşamaya zaman ayırın; çünkü zaman bunun için yaratılmıştır.
- ▶ Vakit öldürmek, intihar etmek demektir.
- ▶ Çalışmaya zaman ayırın, başarının bedeli budur.
- ▶ Düşünmeye zaman ayırın, gücün kaynağı budur.
- ▶ Eğenmeye zaman ayırın, sağduyunun kaynaklarından biri budur.
- ▶ Çevrenizdekilere nazik davranmaya zaman ayırın, mutluluğa giden yol budur.
- ▶ Hayal kurmaya zaman ayırın, dünyanın dertlerini kısa bir zaman unutmak için en tatlı çözüm budur.
- ▶ Çevrenize bakmaya zaman ayırın, günler insanın bencil olmasına izin vermeyecek kadar kısadır.
- ▶ Gülmeye zaman ayırın, ruhun müziği budur.
- ▶ Çocuklarla oynamaya zaman ayırın; bu, zevklerin en büyüğüdür.
- ▶ Terbiyeli olmaya zaman ayırın; Bu, toplum insanın sembolüdür.

DİLBİLGİSİ

Edilgen eylem: -l (-ıl,-il,-ul,-ül)
پېشلىنىڭ مەجھۇل دەرىجىسى -n (-ın,-in,-un,-ün)

تۈرك تىلىدىكى پېشلىنىڭ مەجھۇل دەرىجىسى لوگىكا جەھەتتىن ھەرىكەتنىڭ ھەقىقىي ئوبيېكتىنىڭ جۈملىدە ئىگە بولۇپ كەلگەن سۆز ئىكەنلىكىنى: ھەرىكەت قىلغۇچىنىڭ بولسا نامەلۇم شەخس ياكى نەرسە ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ.

1. پېشلىنىڭ مەجھۇل دەرىجىسى ئۈزۈك تاۋۇش بىلەن ئاياغلاشقان پېشلىلارغا (-ıl,-il,-ul,-ül)- قوشۇمچىلىرىنىڭ ئۆلىنىشى بىلەن ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

Öğrenci kapıyı açtı.

Kapı açıldı.

ئوقۇغۇچى ئىشىكنى ئاچتى.

ئىشىك ئېچىلدى.

Esen Hanım mektubu yazdı
Postacı mektubu Ali'ye verdi.
Öğretmen dersi anlatı.
Ahmet telefonu bozdu.
Polis hırsızı vurdu.
Doktor röntgen filmini gördü.
Doktor hastanın dişini çekti.

Mektup yazıldı.
Mektup Ali'ye verildi.
Ders anlatıldı.
Telefon bozuldu.
Hırsız vuruldu.
Röntgen filmi görüldü.
Hastanın dişi çekildi.

-n (-ın,-in,-un,-ün)

2. تۈرك تىلىدىكى يېقىنلىق مەھەل دەرىجىسى يەنە كۆپ ھاللاردا سوزۇق تاۋۇش بىلەن ئاخىرلاشقان يېقىنلىقلارغا -n(-ın,-in,-un,-ün) قوشۇمچىلىرىنىڭ قوشۇلۇشى بىلەنمۇ ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

Ayşe cüzdanı buldu.
Postacı kapıyı çaldı.
Esen Hanım paketi aldı.
Öğrenci tahtayı sildi.
Erksin Hanım kitabı okudu.
Öğrenciler dersi dinledi.
Ali eve bir saat aldı.

Tayfa gemiyi gördü.
Gemi görüldü.
Cüzdan bulundu.
Kapı çalındı.
Paket alındı.
Tahta silindi.
Kitap okundu.
Ders dinlendi.
Eve saat alındı.

Küçültme sıfatları: -ca, (-ce,-ça,-çe)
-cık (-cık,-cuk,-cük)

سۈپەتنىڭ ئاشۇرما دەرىجىسى
1. تۈرك تىلىدىكى سۈپەتنىڭ ئاشۇرما دەرىجىسى ئادەم ۋە شەيئەلەرنىڭ ئەسلى قىياپىتىدىن كۆتۈرۈپ ياكى چۈشۈرۈپ كېلىدىغان سۈپەت سۆزلىرىنى كۆرسىتىدۇ.
ئارقىلىق ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

küçükçe uzunca güzelce
كىچىككىنە ئۇزۇنغىنە بەك گۈزەل

küçükçe: az küçük
Mehmet, dün bize küçükçe bir paket getirdi.

büyükçe: az büyük
Mehmet, dün bize büyükçe bir paket getirdi.

ufakça: az ufak
Kemal Bey yanına ufakça bir valiz aldı.

uzunca: uzun gibi, oldukça uzun
Öğrenciler uzunca bir ip getirdiler.

güzelce: az güzel

Güzelce bir kız yanıma yavaşça yaklaştı.

-cık (-cik,-cuk,-cük)

2. يەنە -cık(-cik,-cuk,-cük) قوشۇمچىلىرى ئارقىلىقىمۇ ياسىلىدۇ. مەسلەن:

küçücük

كۈچۈككە

sıcacık

سېچىككە

küçücük: çok küçük

Küçücük bir öğrenci otobüsten indi.

minicik: çok minik

Cemil Beyinn elinde minicik bir kalem vardı.

ufacık: çok ufak

Osman, ufacık bir paketi Cemil Beye verdi.

sıcacık: çok sıcak

Kış gününü sıcak bir çay içtim, içimi ısıttı.

-cık,-cağız

3. -cık,-cağız قوشۇمچىلىرى سۆيۈنۈش، ئاغرىنىش ۋە شەبەت قىلىش مەنىلىرىنى ئىپادىلەپ

كېلىدۇ. مەسلەن:

anneciğim: (anne-cik-im)

kadıncağız

سۆيۈملۈك ئاتام

ئايال (بىچارە ئايال)

Sevgili anneciğim, seni çok özledim.

Sevgili babacığım, sana mektup yazmakta geçiktim.

Seni çok beklettim, kusura bakma Ahmetciğim.

Kamyon hızla zavallı adamcağıza çarptı.

Zavallı kadıncağız soğuk bir evde yalnız kalıyor.

Zavallı bebekceğiz soğukta hemen üşüttü.

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Erksin Hanımın dişleri ne kadar zamandan beri rahatsızdır?

2. Diş Doktoru niçin dakik olamıyor?

3. Esen Hanımın dişlerinden şikayeti var mı?

4. Erksin Hanım dişlerini niçin çektirmek istemiyor?

2. Lütfen edilgen cümle yapınız.

Örnek: Bu arabayı sizin için yaptım.

— Bu araba sizin için yapıldı.

1. Bu kitabı sizin için yazdım.

2. Bu resmi sizin için yazdım.
3. Bu kalemi senin için aldım.
4. Paketi senin için yolladım.
5. Çiçekleri senin için getirdim.
6. Kapıyı senin için açtım.

3. Lütfen edilgen cümle yapınız.

Örnek: Terzi elbiseyi diki. — Erbise dikildi.

1. İşçiler yolu yaptı.
2. Ayşe pencereyi açtı.
3. Öğrenciler camı kırdı.
4. Hırsız cüzdanı çaldı.
5. Cevdet paketi aldı.
6. Doktor dişi çekti.

4. Lütfen edilgen cümle yapınız.

Örnek: Bu resmi bir ayda yaptım.
— Bu resim bir ayda yapıldı.

1. Bu evi üç yılda yaptım.
2. Bu mektubu on dakikada yazdım.
3. Arabayı yüz bin liraya aldı.
4. Fakülteyi dört yılda bitirdi.
5. Yemeklerin hepsini yedi.
6. Hakim şahitleri dinledi.

5. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Erksin Hanım küçük bir ev aldı.
— Erksin Hanım küçücük bir ev aldı.

1. Biraz acı çekeceksiniz.
2. Size minik bir hediye getirdim.
3. Sevgili annem bugün geldi.
4. Zavallı adam yere düştü.
5. Kendime ufak bir araba aldım.
6. Sıcak bir çorba içtim.

6. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Dişlerinizi uzun zaman ihmal etmişsiniz.
Dişlerinizi uzunca bir zaman ihmal etmişsiniz.

1. Bekleme odasında uzun zaman beklediler.
2. Bir adam yanıma çok yavaş yaklaştı.
3. Kalabalığın içinden küçük bir çocuk bağırdı.

4. Postacı kapının önüne büyük bir paket bıraktı.
.....

7. Lütfen gelecek zamana çeviriniz.

1. Erksin Hanımın dişi çekildi.
Erksin Hanımın dişi çekilecek.
2. Esen Hanım muayene edildi.
3. Evdeki duvar saati bozuldu.
4. Haber kısa zamanda duyuldu.
5. Fabrikada bugün işe başlandı.

8. Lütfen belirsiz geçmiş zamana çeviriniz.

Örnek: Benim otomobil yapıldı.
— Benim otomobil yapılmış.

1. Sınıfın penceresi açıldı.
2. Aydın Beyin evi satıldı.
3. Bizim mahallenin suları kesildi.
4. İstanbul'a telefon edildi.
5. Pazar günü pikniğe gidildi.
6. Katil, bu sabah İzmir'de yakalandı.

9. Lütfen olumsuz yapınız.

Örnek: Sinemaya geç gidildi.
— Sinemaya geç gidilmedi.

1. Kayıp çanta bulundu.
2. Ahmet'e mektup yazıldı.
3. Verilen söz tutuldu.
4. Kiralık ev tutuldu.
5. Gece erken yarıldı.
6. Bu sabah geç kalkıldı.
7. Eski araba satıldı.
8. Bozuk yumurtalar atıldı.
9. Selma da aramıza katıldı.

10. Lütfen cümle kurunuz

Örnek: yemek-çok-su-içilmek
— Yemekte çok su içildi.

1. ekmek-yemekte-yenilmek-çok
2. cam-okulda-dün-kırılmak
3. resim-yapılmak-Ali- tarafından
4. mektup-yazılmak-Ahmet Beye

20 - DERS KİTAPÇIDA

كىتابچىدا

Bizim sokağın en çok sevilen insanı kitapçı Hayri Beydir. Hayri Bey, uzun boylu elli, elli beş yaşlarında sevimli bir insandır. Onu herkes tanır, herkes sever. Hepimiz kitap, dergi, gazete almak için her gün ona uğrarız. Ama kitapçıya en çok öğrenciler gider. Öğrenciler okul kitaplarını, defterlerini, kalem ve silgilerini hep ondan alırlar. Bakın, aceleci dostu Lütfi Bey, bir delikanlı ve bir genç kız dükkana giriyorlar.

Lütfi Bey : Günaydın dostum.

Hayri Bey : Günaydın Lütfi.

Lütfi Bey : Bir Hürriyet gazetesi lütfen...

Hayri Bey : Özür dilerim, gazete gelmedi.

Lütfi Bey : Nasıl olur? Saat dokuza geliyor.

Hayri Bey : Bugün neden geç kaldı. Telefon ettim, biraz sonra gelecek.

Lütfi Bey: Çok kötü. Yarım saat sonra trenim hareket edecek. Yolda ne okuyacağım?

Hayri Bey: Çok üzgünüm.

Lütfi Bey: Neyse İstasyonda alırım artık.

Hayri Bey: Belki orada da bulamazsın. İstersen sana kitap, dergi vereyim.

Lütfi Bey: Fena olmaz. Benim için bir kitap, bir dergi seçiver.

Genç : Nasılsınız Hayri Bey? Spor dergisi geldi mi?

Hayri Bey: Tabii, işte şurada, önünde.

Genç : Biliyor musunuz, yarın çok önemli bir futbol maçı var.

Hayri Bey: Televizyon verecek mi?

Genç : Belli değil. Belki verir. Ben stada gidip seyredeceğim. Şimdi bilet almaya gidiyorum. Hadi hoşça kalın.

Hayri Bey: Ah şu gençler. Evde oturup rahat rahat seyretmek varken ... Siz ne istiyrsunuz küçük hanım?

Genç Kız: Bir roman almak istiyorum.

Hayri Bey: Ne tür bir roman?

Genç Kız: Otubüste okuyacağım. Yani vakit geçirmek için.

Hayri Bey: Şunlara ne dersiniz?

Genç Kız: Bilmem ki... Şey... Aşk romanı olsun.

Hayri Bey: size güzel bir aşk romanı vereyim. Şu nasıl? Çalığışu. Reşat Nuri'nin en güzel romanı. Bizim zamanımızda her genç bu kitabı okurdu.

Genç Kız: Peki alıyorum.

Hayri Bey: Paket yapayım mı?

Genç Kız: Hayır, gerek yok. Teşekkür ederim.

KELİMELER

herkes

dergi

delikanlı

üzgün

seçmek

maç

belli

ھەر كىم

ژۇرنال

يىگىت، بالاغەتكە يەتكەن ئوغۇل بالا

كۆڭۈل غەشلىكى، كۆڭۈل يېرىملىكى

تاللىماق، خىللىماق

مۇسابىقە

مەلۇم، ئاشكارا

stad
seyretmek
gramer
bilgin
kıyı
müşteri
seslenmek
yanaşmak
cabil
üzülmek
yarı
fırtına
yalpa
harcamak
damar
sakınılmak
pas
rüzgar
hekim
yüzme
kaybetmek
büyümek
meme

تەنتەربىيە سارىيى
كۆرمەك، تاماشا قىلماق
گرامماتىكا، تىل قائىدىسى
ئالىم، ئۆلىما
قىرغاق
خېرىدار
ۋارقىرىماق، توۋلىماق
يانداشماق، قىزىقماق
نادان، ساۋاتسىز، تەجرىبىسىز
كۆڭلى يېرىم بولماق
يېرىم
دېڭىز بورنى، بوران . سۇرخان .
داۋالغۇش، چايقىلىش
راسخوت قىلىنماق، سەرپ قىلىنماق
تومۇر
قوغدىماق، ئاسرىماق
دات
شامال
ھەكىم، تېۋىپ
سۇ ئۇزۇش
يوقاتماق، يوق قىلماق
چوك بولماق
ئەمچەك

Okuma:

Hayri Bey, kitapçıdır. Büyük ve güzel bir dükkanı var. Hayri Bey her türlü kitap ve dergi satar. Onda İngilizce, Fransızca, Almanca hatta Arapça ve Farsça gazete ve dergiler de bulunur. Bu yüzden onun dükkanına her türlü insan gelir.

Bizim sokakta Hayri Beyi tanımayan, sevmeyen yoktur. Küçük, büyük, yediden yetmişe herkes onu sayar ve sever. O, herkesle samimidir. Her zaman güler yüzlüdür. Resimde onu, gazete ve dergi bölümünde Lütfi Beyle beraber görüyorsunuz.

Lütfi Bey Hayri Beyin seçtiği kitaba bakıyor ve onu almaya karar veriyor. Yolda bu kitabı ve yine Hayri Beyin seçtiği dergiyi okuyacak.

Bu delikanlı da Hayri Beyden spor dergisi istiyor. Hayri Bey, Lütfi Beyle meşgul olurken o da başka dergi ve kitaplara bakıyor.

DİLBİLGİSİ

Ortaç: -an (-en)
سۈپەتداشلار -dık (-dik,-duk,-dük)
-acak (-ecek)

1. -dık (-dik,-duk,-dük)

ئۆتكەن زامان سۈپەتداش

بۇ خىل سۈپەتداش سۆزلەرگە (-dik, -duk, -dük) -dik قوشۇمچىلىرىنىڭ قوشۇلۇشى ئارقىلىق ئېنىق ئۆتكەن زامانى ئىپادىلەپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

okumak + kitap: okuduğum kitap
Okuduğum kitap çok güzel.

beklemek + tren: beklediğim tren
Sonunda beklediğim tren geldi.

görmek + adam: gördüğünüz adam
Dün gece karanlıkta gördüğünüz adam bu mu?

yazmak + mektup: yazdığım mektup
Sana yazdığım mektubu bugün postaya attım.

2. -an (-en)

ھازىرقى زامان سۈپەتداش

بۇ خىل سۈپەتداش ئۈزۈك تاۋۇش بىلەن ئاخىرلاشقان بېئىللارغا (-an(-en) قوشۇمچىلىرىنىڭ: سوزۇق تاۋۇش بىلەن ئاخىرلاشقان بېئىللارغا (-yan(-yen) قوشۇمچىلىرىنىڭ ئۈلنىشى ئارقىلىق ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

gelmek + adam: gelen adam
Dün gece bize gelen adamı tanıyor musun?

okumak + kitap: okunan kitap
Robinson Crusoe, çok okunan bir kitaptır.

geçmek + hafta: geçen hafta
Geçen hafta sana uğradım, fakat sen evde yoktun.

uyumak + çocuk: uyuyan çocuk
Uyuyan çocuğu uyandırma, dün gece hiç uyumadı.

3. -acak (-ecek)

ئېنىق كەلگۈسى زامان سۈپەتداش

بۇ خىل سۈپەتداش ئۈزۈك تاۋۇش بىلەن ئاخىرلاشقان بېئىللارغا (-acak(ecek) سوزۇق تاۋۇش بىلەن ئاياغلاشقان بېئىللارغا (-yacak(-yecek) قوشۇمچىلىرىنىڭ قوشۇلۇشى بىلەن ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

gelmek + tren: gelecek tren
Bundan sonra gelecek trene binebilirsin.

kalkmak + uçak: kalkacak uçak
Saat beşte kalkacak uçağa yetişebilirsin.

okumak + kitap: okunacak kitap
Bence okunacak en güzel kitap bu.

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Hayri Bey kaç yaşlarındadır?
2. Kitapçıya en çok kimler gider?
3. Gazete niçin geç geliyor?
4. Lütfi Bey niçin acele ediyor?
5. Genç Kız hangi kitabı alıyor?

2. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Geldiği zaman ne yaptı? — Yemek yedi.

1. Geldiğiniz zaman ne yaptınız?
2. Gördüğü zaman ne yaptı?
3. Okuduğunuz kitap nerede? *dolapta*
4. Sattığınız ev kaç odaydı? *üç*
5. Gittiğiniz üniversite nerede?
6. Aldığınız kalem kaç lira?

3. Lütfen olumsuz yapınız.

1. Haber verdiğim için geldi.
Haber vermediğim için gelmedi.
2. Haber verdiğin için geldi.
3. Haber verdiği için geldi.
4. Haber verdiğimiz için geldi.
5. Haber verdiğiniz için geldi.
6. Haber verdikleri için geldi.

4. Lütfen soru cümlesine çeviriniz.

Örnek: Geldiğini kimse duymadı. — Geldiğini kimse duymadı mı?

1. Onu tanıdığını biliyor.
2. Et aldığını söylemedi.
3. Evelndiğinizi öğrendi.
4. Tiyatroya gittiğini söyledi. *söyledi mi?*
5. Onun güldüğünü görmüş.
6. Seni sevdiğini biliyorsun.

5. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Ne zaman uyumuş? — Ne zaman uyuduğunu bilmiyorum.

1. Ne zaman gelecek?
2. Ne zaman gitmiş?
3. Nerede kalacak?
4. Kaça almış?
5. Niçin gelmemiş?

6. Nerede oturacak?

6. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: a. Onu gördüm.

b. Ayşe ne söylüyor?

c. Onu gördüğünü söylüyor.

1. a. Dün geldim.

b. Ayşe ne söylüyor?

c.

2. a. Sınavda on aldım.

b. Ayşe ne söylüyor?

c.

3. a. Dün sinemaya gittim.

b. Ayşe ne söylüyor?

c.

4. a. Sabah uyanamadılar.

b. Ayşe ne söylüyor?

c.

5. a. Kim geldi?

b. Ayşe ne söylüyor?

c.

7. Lütfen gereklik kipine çeviriniz.

Örnek: Sadece beğendiğiniz kitabı indirin.

Sadece beğendiğiniz kitabı indirmelisiniz.

1. Okuduğunuz kitapları yerine koyunuz.

2. Aldığınız mektuba cevap yazınız.

3. Gelen paketi postadan alınız.

4. Taşınacak bavulları hazırlayınız.

5. Temizlenecek çamaşırları veriniz.

6. Havalanacak uçağa yetişiniz.

7. Okunan kitabı getiriniz.

8. Yenecek meyveleri yıkayınız.

9. Pişen yemeğe tuz atınız.

10. Solan çiçeği vazodan çıkarınız.

8. Lütfen Örnekteki gibi yapınız.

Örnek: a. Ayşe dün hastalandı.

b. Kimseye söylemedi.

Ayşe dün hastalandığını kimseye söylemedi.

a. Ahmet ile Nilgün dün İstanbul'a gittiler.

b. Kimse görmemiş.

.....

- a. Sizinle tanıştık.
b. Memnun oldum.
-

- a. Siz güzel bir ev aldınız.
b. Çok memnun oldum.
-

9. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

- Örnek:** a. Tren saat 9.00'da kalkacak.
b. Onunla İstanbul'a gidebilirsin.
Saat 9.00'da kalkacak trenle İstanbul'a gidebilirsin.

- a. Uçak saat 5.00'te havalanacak.
b. Acele yetişmelisin.
-

- a. Kitaplar yarına kadar okunacak.
b. Yanına almalısın.
-

- a. Kirlî çamaşırlar yıkanacak.
b. Banyoya bırak.
-

- a. Eski gazeteler atılacak.
b. Çöpçüye ver.
-

30

- a. Mobilyalar eve taşınacak.
b. Kamyona yerleştirin.
-

10. Lütfen gereklîk kipine çeviriniz.

Örnek: Dün sinemaya gidildi. — Dün sinemaya gidilmeliydi.

1. Dün okulun camı kırıldı.
2. Senin ev çok pahalı satıldı.
3. Bu gece erkenden yatıldı.
4. Ahmet de aramıza katıldı.
5. En iyi arabalar alındı.
6. Matematik kitabına başlandı.
7. Kaybolan bavul bulundu.

11. Lütfen edilgen cümleye çeviriniz.

Örnek: Paketi gönderdim. — Paket gönderildi.

1. Bugün çok konuştuk.
2. Yedi saat çalıştık.
3. İstanbul'da sarayları da gezdik.
4. Antalya'ya kadar gittiler.
5. Kahvaltıyı yaptınız mı?
6. Bugün gezmeye çıktık.
7. Bu resmi üç günde yaptık.
8. Dün hep birlikte piknikle gittik.

12. Lütfen edilgen cümleye çeviriniz.

Örnek: kitabı yazmaya başladı.

— Kitap yazılmaya başlandı.

1. Yemeği akşam otelde yedik. *yeyindi.*
2. Çalınan arabayı dün bulduk.
3. Paketi postaneden aldım. *aldı.*
4. Kapıyı üç kez çaldı. *çalındı.*
5. Kitaphıktan iki kitap aldı. *aldı.*
6. Sorulardan yalnızbirini bildi. *bilindi.*

BİLGİN İLE KAYIKÇI

Bir gün mağrur bir gramer bilgini sahilde duran bir kayığa binip karşı sahile geçmek ister. Kıyıda müşteri bekleyen kayıkçılardan birine seslenir. Kayık yanasır, bilgin de kayığa atlar. Kayıkla denizden giderken bilgin, kayıkçıya sorar:

– Sen hiç gramer okudun mu?

– Hayır, ben cahil bir kayıkçıyım.

– Vah! vah! çok üzüldüm. Demek yarım ömrün boşa gitmiş, diye acıyarak kayıkçıya bakar. Tam bu sırada bir fırtına kopar. Kayık deniznin ortasında yalpalatır yapar, kayıkçı bütün gücüyle tehlikeyi atlattırmaya çalışır, fakat fırtına gitükçe şiddetlenir. Kayık batmak üzeredir. O zaman kayıkçı karşısında korkudan titreyen bilgine:

– Ey, her şeyi bilen dostum, yüzme bilir misin?

– Hayır.

– Vah! vah! sen bütün ömrünü boşa harcamışsın. Çünkü az sonra kayık batacak ve sen yüzme bilmediğin için hayatının tamamını kaybedeceksin.

Lütfen cevap veriniz.

1. Bilgin kayıkçıya ne soruyor?
2. Kayıkçının ömrünün yarısı niçin boşa geçmiş?
3. Bilgin fırtınadan niçin korkuyor?
4. Kayıkçı bilgine ne soruyor?
5. Bilgin niçin hayatını kaybediyor?

21 - DERS ÜNİVERSİTEDE HİPNOTİZMA

Profesör Doktor Ahmet Edip Uysal hipnotizmayla yakından ilgilenmektedir. Bu konuda sık sık konferanslar verir ve gösteriler yapar. Öğrenciler de onun bu konferans ve gösterilerini büyük bir ilgi ile izlerler. Üniversitede Profesör Doktor Ahmet edip Uysal'ın yeni bir gösteri yapacağı duyulur. Hipnotizmayla ilgilenen bütün öğrenciler gösterinin yapıldığı salonu tıklım tıklım doldururlar. Profesör Doktor Ahmet Edip Uysal salona geldiği zaman karşısında büyük bir kalabalık bulur. Oturacak yer bulamayan öğrenciler gösteriyi ayakta izlemek istedikleri halde salonda yer kalmamıştır.

Profesör Ahmet Bey önce hipnotizma hakkında genel bir bilgi verir. Sonra öğrenciler arasından on gönüllü süje seçer. Süjeleri sahnede sandalyelere oturtur ve hepsine birden ona kadar numara verir. Telkin ile süjeleri uyutur. Deney başlamıştır. Salonda çıt çıkmaz. Herkes büyük bir merakla deneyi izler. Birinci süje üzerinde anestezi deneyi yapılır. Profesör Ahmet Bey telkin ile süjenin acı duyma hissini yok eder. Süjenin eline iğne batırılır. Fakat süje hiçbir acı duymaz. Birkaç öğrenci süjenin eline batırılan iğneyi kontrol eder. Arkadaşlarına bilgi verir. İkinci süje üzerinde ekiminezi deneyi yapılır. Süje çocukluk çağına götürülür. Eline bir biberon verilir. Açlığı telkin edilir. Süje küçücük bir çocuk gibi biberondan süt içer. Kocaman bir insanın küçücük bir çocuk gibi süt içmesi öğrencileri çok güldürür. Üçüncü süjeye kollarının bisiklet pedalı olduğu telkin edilir. Süje kollarını bisiklet pedalı gibi döndürmeye başlar, Profesör Ahmet Bey "dur" deyinceye kadar süje bu harekete devam eder. Beşinci süje üzerinde oldukça ilginç bir deney yapılır. Profesör Ahmet Bey süjenin zihnindeki bazı bilgileri siler. Mesala süjeye üç sayısı unutturulur. Süjeden birden ona kadar sayması istenir. Süje üç rakamını kesinlikle hatırlayamaz. "Bir, iki, ... dört, beş ..." diye sayar. Altıncı süjeye ayaklarının felç olduğu telkin edilir. Süje yerinden kalkmak ister, fakat ayaklarını kıvıltatamaz. Yeni bir telkine kadar süje felçli olarak kalır. Sekizinci süjeye ormanda olduğu telkin edilir. Hipnotizma sırasında gözleri açılır. Süje karşısında bulunan seyirciler görmez. Kendisini ormanda sanır. "Nasıl bir yerdesin?" diye sorulduğunda güzel bir ormanı anlatır. Bu deneyden de hipnotizma sırasında gözlerin, sadece kendisine telkin edilen şeyleri görebildiği anlaşılır. Sıra dokuzuncu süjeye gelir. Bu sırada Profesör Ahmet Bey arkasından bir çılglık duyar. Süjelerden biri fenalık geçirmektedir. Uzun süre uykuda kalmak süjeleri yorar, beş numaralı süje fenalık geçirir. Profesör Ahmet Bey hemen süjeyi tedavi eder. Seyircilere salondaki aşırı kalabalığın içeride oksijen miktarını azalttığını ve bunun da süjeler üzerinde olumsuz etki yaptığını anlatır. Deneyleri daha sonra yeniden tekrarlayacağını söyleyerek gösteriyi son verir. Öğrenciler Profesör Ahmet Beyi çılgınca alkışlar. Bazı öğrenciler hemen sahneye koşar ve uyanan arkadaşlarından hipnotizma sonucundaki izlenimlerini öğrenmek isterler. Fakat uykudan uyanan arkadaşları hiçbir şey hatırlamaz.

KELİMELER

hipnotizma
ilgilenmek
konu
Konferans
göstermek
tıklım tıklım
gönüllü
süje

تېببىي تەكشۈرۈش، گىپنوزلۇق
مەشغۇل بولماق، شۇغۇللانماق، قىزىقماق
ماۋزۇ، تېما
ۋەكىللەر يىغىنى، يىغىلىش
كۆرسەتمەك
لىقمۇلىق، تىقما-تىقما
كۆڭۈللۈك
نامزات

sandalye
telkin
denemek
çıt
anestezi
ekim
biberon
kocaman
pedal
ilginç
mesala
felç
kımlıdatmak
yormak
aşırı
oksijen
etki
çılgınca
izlenim
fakir
tarif
keder
Urumehisarı
türkü
eda
vebal
garip
besbelli
cam
ışık
başucu
abdest
omuz
tabut
ayak

يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇق
تەدبىقلاش، ئۆگىتىش، تەربىيە بېرىش
تەجرىبە قىلماق، سىنىماق
چىتلاق — تىرىق قىلغان، غىك قىلغان ئاۋاز
ھېسسىزلىق، تۇيغۇسىزلىق
ئېرىلغۇ
سوسكا، ئېمىزگە
چوڭ، زور، بەستلىك
ۋېلسپىت پېدالى
جەلپ قىلىدىغان، دىققەتنى قوزغايدىغان
مەسىلەن
بالەچ (پارالمچ)
قىمىلداتماق
ھاردۇرماق
ھەددىدىن ئارتۇق
ئوكسىگېن
نەسىر، رول، ئۈنۈم
ساراڭلارچە، ساراڭلاردەك
ئىزدىنىش
يېقىر، بىچارە، كەمبەغەل، يوقسۇل
تەرىپ، ماختاش
قايقۇ، غەم - غۇنىسە
ئۈرۈمەھسارى (يەر نامى)
خەلق ناخشىسى، ناخشا
قىياپەت، پوزىتسىيە
گۇناھ، ئۇۋال
غېرىپ، يالغۇز
ئوپۇچۇق، روشەن، ئايدىنك
ئەينەك (ئادەتتىكى ئەينەك)
يورۇقلۇق، نۇر، زىيا
باش تەرەپ، چوققا
تاھارەت ئالماق
مۇرە
تاۋۇت
بۇت

İSTANBUL TÜRKÜSÜ

İstanbul'da Boğaziçi'nde,
Bir fakir Orhan Veliyim;
Vel'nin oğluyum,
Tarifsiz kederler içinde.
Urumelihisarı'na oturmuşum;
Oturmuş da bir türkü tatturmuşum.

“İstanbul’un mermer taşları;

Başıma da konuyor, konuyor aman,
Gözlerimden boşanır hicran yaşları;
Edalım,
Senin yüzünden bu halım.”

martı kuşları;

“İstanbul’un orta yeri sinema;
Garipliğim, mahzunluğum
duyurmayın anama;
El konuşur, sevişirmiş; bana ne
Sevdalım,
Boynuna vebalım!”
İstanbul’da, Boğaziçi’deyim;
Bir garip Orhan Veli,
Veli’nin oğlu;
Tarifsiz kederler içindeyim.

— Orhan Veli Kanık

DİLBİLGİSİ

رەۋىشداشلار

1. -diği (-dığı, -duğu, -düğü) zaman:

بىر-بىرىنى ئالماشتۇرۇپ ئىشلىتىشكە بولىدىغان بۇ رەۋىشداش قوشۇمچىلىرى ئۆزىدىن كېيىن كەلگەن ئىش-ھەرىكەتنىڭ دەرھال، ئۆزىنىڭ كەينىدىنلا تاماملانغانلىقىنى ياكى تاماملانغانلىقىنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

a. Dün akşam odaya girdim.

b. Sen uyuyordun.

Dün akşam odaya girdiğim zaman sen uyuyordun.

ئا. تۈنۈگۈن كېچە ئۆيگە كىردىم.

ب. سەن ئۇخلاۋاتاتتىڭ.

تۈنۈگۈن كېچە ئۆيگە كىرگىنىمدە سەن ئۇخلاۋاتاتتىڭ.

a. Ders çalışıyor.

b. O zaman iyi not alıyor.

Ders çalıştığı zaman iyi not alıyor.

a. Her akşam ilacımı içiyorum.

b. Rahat uyuyorum.

Her akşam ilacımı içtiğim zaman rahat uyuyorum.

2. -diğimda (-diğimde):

بۇ قوشۇمچىلار بىلەن ئىپادىلىنىپ كەلگەن رەۋىشداشلارمۇ زامان بىلەن مۇناسىۋەتلىك مەنىنى ئىپادىلەپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

- a. Dün okula geldim.
b. Sen yoktun.
Dün okula geldiğimde sen yoktun.

ئا. تۈنۈگۈن مەكتەپكە كەلدىم.
ب. سەن يوق ئىدىڭ.
تۈنۈگۈن مەكتەپكە كەلگەنمىدە سەن يوق ئىدىڭ.

- a. Ahmet Bey salona geldi.
b. İçerde büyük bir kalabalık vardı.
Ahmet Bey salona geldiğinde , içerde büyük bir kalabalık vardı.

- a. Ahmet Bey deneye başladı.
b. Salonda çit çıkmadı.
Ahmet Bey deneye başladığında, salonda çit çıkmadı.

3. -diği için

بۇ قوشۇمچىلار بىلەن ئىپادىلەنگەن رەۋىشداشلار بىرەر ئىش - ھەرىكەتنىڭ نەتىجىسىگە نىسبەتەن سەۋەب، ئاساس مەنبەسىنى ئىپادىلەپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

- a. Akşam eve geç gittim.
b. Annem kızdı.
Akşam eve geç gittiğim için annem kızdı.

ئا. ئاخشام ئۆيگە كەچ قايتتىم.
ب. ئانام كايىدى.
ئاخشام ئۆيگە كەچ قايتقانلىقىم ئۈچۈن ئانام كايىدى.

- a. Ders çalışmadı.
b. Kötü not aldı.
Ders çalışmadığı için kötü not aldı.
a. Bülent gelmedi.
b. sinemaya gitmedim.
Bülent gelmediği için sinemaya gitmedim.

- a. Gözüm ağrıyor.
b. Kitap okuyamıyorum.
Gözüm ağrıdığı için kitap okuyamıyorum.

Sıra sayı sıfatları:

دەرىجە سان قوشۇمچىلىرى
-ncı(-nci,-ıncı,-inci,-uncu,-üncü)

Ahmet, bu yıl bütün yarışlarda birinci geldi.
ئەخمەت بۇ يىل بارلىق مۇسابىقىلەردە بىرىنچى بولدى.

Doğru girdiniz, sağdan üçüncü sokağa dönünüz.
Bahçelievler'de altıncı caddede oturuyorum.
Cumhuriyetin ellinci yıldönümünü kutladık.

ئەگەر تۆپ سان رەقەم بىلەن يېزىلغان بولسا، رەقەمدىن كېيىن دەرىجە سان قوشۇمچىسىنىڭ ئورنىغا چېكىت قويۇلىدۇ. مەسىلەن:

Ahmet yarışta birinci geldi = Ahmet yarışta 1. geldi.
Üçüncü sokağa dönünüz = 3. sokağa dönünüz.
Altıncı caddede oturuyorum = 6. caddede oturuyorum.
Cumhuriyetin ellinci yılı. = Cumhuriyetin 50. yılı.

– Sorular kitabın kaçınıcı sayfasında?
– Elli beşinci sayfasında.

– Bu yıl kaçınıcı sınıfa gidiyorsun?
– İkinci sınıfa gidiyorum.

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz

1. Profesör Doktor Ahmet Edip Uysal ne yapmaktadır?
2. Öğrenciler bu gösterilere niçin büyük ilgi gösteriyor?
3. Sürjeler üzerinde hangi deneyler yapılır?
4. sizce hipnotizmada en ilginç deney hangisidir?
5. Sürjeler uyandıktan sonra ne yaparlar?
6. Siz de hipnotizmayı öğrenmek ister miydiniz?
7. Sürje olmak ister misiniz?

2. Gerekli yerler -ncı, -nci, -ıncı, -inci, -uncu, -üncü eklerini koyunuz.

Örnek: Türkiye güzeli, Akdeniz güzellik
yarışmasında bir oldu.
— Türkiye güzeli, Akdeniz güzellik
yarışmasında birinci oldu.

1. Amerikalı atletker yarışlarda bir,iki... ve dört ... gelerek bir altın, bir gümüş madalya aldılar.
2. Ahmet Bey önce yedi,sekiz ... ve dokuz sırada oturan sürjeleri uyandırdı. Altı sırada oturan sürje, birden fenalık geçirdi.
3. Atatürk'ün yüz ... doğum yıldönümü yurdun her tarafında törenlerle kutlandı.
4. Ahmet Bey, Bahçelievler beş ... caddede oturuyor.

3.Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: a. Param yoktu.

b. Sinemaya gidemedim.

Param olmadığı için sinemaya gidemedim.

- a. Zamanım yoktu.
b. İzmir'de fazla kalamadım.

- a. Salon çok kalabalıktı.
b. Süje fenalık geçirdi.

- a. Bana misafir geldi.
b. Dün Emine Hanımlara gidemedim.

4. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Dün akşam eve geldiğim zaman hiç uykum yoktu.
Dün akşam eve geldiğimde hiç uykum yoktu.

1. Sana parayı verdiğim zaman niçin saymadın?
.....
2. Geçen yıl denize gittiğim zaman şişman değildin.
.....
3. Ahmet Bey, süjeleri uyuttuğu zaman herkes dikkatle onu izledi.
.....
4. Işığı yaktığı zaman odada yabancı bir adam gördü.
.....

5. Lütfen olumsuz yapınız.

Örnek: Bana sıcaktan rahatsız olduğunu söyledi.
Bana sıcaktan rahatsız olduğunu söylemedi.

1. Sana bugün İstanbul'a gideceğimi söyledi.
.....
2. Ahmet Bey öğrencileri uyutacağını haber verdi.
.....
3. Televizyondaki hava raporunda hafta sonunun yağışlı olacağı söylendi.
.....
4. Doktor, Erksin Hanıma bütün dişlerinin çekileceğini bildirdi.
.....

6. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: a. Adam bize doğru geliyor.
b. Tanıyor musun?
Bize doğru gelen adamı tanıyor musun?

- a. Adam karşıdaki masada yemek yiyor.
b. Görüyor musun?
.....
- a. Öndeki araba hızlı gidiyor.
b. Yetişebilir misin?
.....

- a. Çocuk bütün sorulara cevap veriyor.
b. Benim kardeşimdir.

- a. Bayan aynanın karşısında saçlarını tarıyor.
b. Benim eşimdir.

- a. Spiker her akşam televizyonda haberleri okuyor.
b. Trafik kazası geçmiş.

7. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Nereye gittiğini söylemiş mi? — Evet söylemiş.

1. Nasıl gittiğini söylemiş mi?
Evet,.....
2. Niçin öğrendiğini söylemiş mi?
Hayır,.....
3. Kimle kaşdığını söylemiş mi?
Evet,.....
4. Kimle konuştuğunu söylemiş mi?
Evet,.....
5. Neye baktığını söylemiş mi?
Hayır,.....
6. Kime verdiği söylemiş mi?
Hayır,.....

22 - DERS MEMUR HAYATI

Berna Hanım : Bu hafta sonu ne yapıyoruz?

Lütfi Bey : Bu hafta maalesef çalışmak zorundayım. Elimde önemli bir dosya var. Genel müdür, pazartesiye kadar sonuçlandırmamı istedi.

Berna Hanım : Yanı bu hafta yine yalnızım, yine evdeyim.

Lütfi Bey : Sabret sevgilim, gelecek hafta sonu bir yere gideriz.

Berna Hanım : Ne demek gelecek hafta? Düşün bir kere, her gün saat 6.00'da kalkınca kahvaltıyı hazırlamak için mutfaka koşuyorum. Sen traş olmak için banyoya gidiyorsun. Birkaç dakika içinde bir şeyler yiyoruz. İşe gitmek için giyinip sokağa fırlıyoruz. Sonra akşama kadar birbirimizi görmüyoruz. Akşam eve gelince temizlik, yemek, bulaşık derken yorgun, bitkin düşünüyorum. Doğru dürüst televizyon bile seyredemiyorum. Sinemaya gidince, en güzel filmlerde yorgunluktan uyuyorum.

Lütfi Bey : Ne desen haklısın. Ama söz veriyorum, gelecek hafta seni İstanbul'a götüreceğim.

Berna Hanım : Götüreceğim, götüreceksin, götürecek, götüreceğiz, götüreceksiniz, götürecekler.

Lütfi Bey : Gelecek hafta genel müdür yine bir iş çıkarırsa, "Eh yeter artık" diyeceğim.

Berna Hanım : Diyeceğim, diyeceksin, diyecek, diyeceğiz, diyeceksiniz, diyecekler.

Lütfi Bey : Dalga geçme. Göreceksin bu sefer dediğimi yapacağım. 19 Mayıs Gençlik ve spor Bayramı hangi güne geliyor, takvime baktın mı?

Berna Hanım : Takvim olmadı ki bakayım.

Lütfi Bey : Ben baktım. Pazartesi gününe geliyor. Yani Pazartesi tatil. Cuma gününde izin alınca, dört gün tatil yaparız. Uçakla gider geliriz. Dört gün İstanbul'da şöyle istediğimiz gibi yaşarız.

Berna Hanım : Ben izin alamam.

Lütfi Bey : alırsın, alırsın.

Berna Hanım : Alsam bile, Cuma günü bir yere gidemem.

Lütfi Bey : O neden?

Berna Hanım : Gelecek hafta Cuma günü Bursa'dan annem gelecek, unuttun mu?

Lütfi Bey : Daha iyi ya, çocuklara annen göz kulak olur, biz ikimiz gideriz.

KELİMELER

genel müdür

sonuçlandırmak

kere

mutfak

fırlamak

temizlik

bulaşık

götürmek

takvim

göz kulak olmak

komşu

Rastlamak

münakaşa

karısı

باش مۇدۇر

ئاخىرلاشتۇرماق، تۈگەتمەك

قېتىم

ئاشخانا

چىقىپ كەتمەك

پاكىزلىق

بۇلغانغان، پاسكنا

ئېلىپ بارماق

كالىندار

كۆز-قۇلاق بولماق

قوشنا

دوقۇرۇشۇپ قالماق، ئۆچرىشىپ قالماق

تالاش-تارتىش، مۇنازىرە

خوتۇنى

savaş
zil
yuvarlanmak

ئۇرۇش
قىرغىنچاق
دومىلىماق

Okuma:

Lütfi Bey ve eşi Berna Hanım bu akşam heyecanlı heyecanlı konuşuyorlar. Lütfi Bey de, eşi Berna Hanım da memnundur. Lütfi Bey, işi çok olduğu için Cumartesi ve Pazar günleri de çalışmak zorundadır.

Berna Hanım, hafta sonunda piknik yapmak istiyor. Yiyecek bir şeyler hazırlar, arabanın arkasına yerleştirir. "Hep beraber kıra gideriz" diye düşünüyor.

Berna Hanımla Lütfi Bey'in iki çocukları var. İkiside oğlan. Biri dokuz yaşında, öbürü beş yaşında. Berna Hanım kocasıyla konuşurken çocuklar odalarında satranç oynuyorlar.

Berna Hanımın ev işleri de çok. Yemek pişirmek, bulaşık yıkamak, temizlik yapmak, çamaşır yıkamak hep onun işi. Kocası işten gelince ya çocuklarıyla oynar ya da televizyon seyredir. Ama Berna hanım o kadar yorgundur ki, televizyon bile seyredemez.

DİLBİLGİSİ

-inca, -ince:

بۇ رەۋىشداش قوشۇمچىسىمۇ ۋاقىت بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولۇپ، ئۆزىدىن كېيىن كەلگەن بېشىلىق دەھال تاماملانغانلىقىنى ۋە تاماملانغانلىقىنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ. مەسلەن:

a. Ahmet dün Türkçe sınavında kırık not aldı.

b. O zaman çok üzüldü.

Ahmet dün Türkçe sınavında kırık not al**ınca** çok üzüldü.

ئا. ئەخمەت تۈنۈگۈن تۈركچە ئىمتىھاندا قىرىق نوتۇمۇر ئالدى.

ب. ئۇ چاغدا بەك پەرىشان بولدى.

ئەخمەت تۈنۈگۈن تۈركچە ئىمتىھاندا قىرىق نوتۇمۇر ئالغاندا بەك پەرىشان بولدى

a. Adam bayılacak.

b. Hemen cüzdanını al.

Adam bayıl**ınca** hemen cüzdanını al.

a. Kızılay durağında otobüs durdu.

b. O zaman Ayşe indi.

Kızılay durağında otobüs dur**unca** Ayşe indi.

a. 1919 yılında Atatürk Samsun'a gitti.

b. O zaman kurtuluş savaşı başladı.

1919 yılında Atatürk Samsun'a gid**ince** Kurtuluş Savaşı başladı.

a. Siz geçen hafta sinemaya gelmediniz.

b. O zaman yalnız gittim.

Siz geçen hafta sinemaya gelmeyince yalnız gittim.

- a. Üç aydan beri babamdan haber alamadım.
b. O zaman çok üzıldüm.
Üç aydan beri babamdan haber alamayınca çok üzıldüm.
- a. Bir saat sonra edebiyat öğretmeni gelecek.
b. O zaman bana haber ver.
Bir saat sonra edebiyat öğretmeni gelince bana haber ver.

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Lütfi Bey hafta sonu ne yapıyor?
2. Berna Hanım neden şikayet ediyor?
3. Lütfi Bey neden tatile çıkamıyor?
4. Lütfi Bey ne zaman izin almayı düşünüyor?
5. Berna Hanım aynı tarihte izin alabiliyor mu?
6. Tatile nasıl çıkmayı düşünüyorlar?

2. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Berna Hanım saat 6.00'da kalkınca mutfağa koşuyor.
Berna Hanım saat 6.00'da kalktığı zaman mutfağa koşuyor.

1. Berna Hanım sinemaya gidince yorgunluktan uyuyor.
2. Lütfi Bey izin alınca Berna Hanımı İstanbul'a götürecektir.
3. Berna Hanım işten dönünce evi temizliyor.
4. Tatile çıkınca diletiğimiz gibi yaşarız.
5. Biz gidince çocuklara annem bakar.

3. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: a. Beni yolda gördü.
b. "Seni buraya hangi rüzgar attı?" dedi.
Beni yolda görünce "Seni hangi rüzgar attı?" dedi.

- a. Berna Hanım yoruldu.
b. Koltukta uyudu.
-

- a. Çocuklar okuldan eve geldi.
b. Satranç oynadı.
-

- a. Lütfi Bey izin alacak.
b. Berna Hanımla tatile çıkacak.

-
- a. Nasrettin Hoca merdivenlerden düştü.
b. Aşağı yuvarlandı.
-

4. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Eve dönünce haber ver.
— Eve döndüğün zaman bana haber ver.

1. Kitabı bitirince bana da anlat.
2. Okula gidince öğretmeni gör.
3. Haber alınca telefon et.
4. Yeşil yanınca geç.
5. Zil çalınca bahçeye gel.
6. Söz verince tut.

5. Boş yerlere -çe ve -ince eklerini yazınız.

1. Kurtuluş Savaşı başla babam da asker oldu.
2. Ona her şeyi açık ... söyle.
3. Ortadoğuda savaş gittik şiddetleniyor.
4. Geri dön ... Ayşe'yle karşılaştım.
5. Etrafı iyi görebilmek için yüksek ... bir yere çıktı.
6. Sınav saati yaklaştık ... sınıfta heyecan arttı.
7. Gül çocuk gibi oluyor.

6. Lütfen belirli geçmiş zamana çeviriniz.

1. İzin alınca tatile çıkıyorum. İzin alınca tatile çıktım.
2. Ahmet gelince okula gidiyorum.
.....
3. Soru sorulunca cevap veririz.
.....
4. Sabah olunca yola çıkarız.
.....
5. Güneş doğunca her yer aydınlanır.
.....
6. Sen haklı çıkınca, o susar.
.....

7. Lütfen cevap veriniz.

1. Dışarı çıkınca ekmek alır mısın? Dışarı çıkarsam alırım.
2. İşin bitince kalemı verir misin?
3. Mektup gelince haber verir misin?
4. Otobüs durunca inecek misin?

5. Eve gidince ne yapacaksın?
6. Paran olunca araba alacak mısın?
7. Kitabı okuyunca bana verir misin?

8. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Ne yapmanı söyledi? —Telefon etmemi söyledi.

1. Ne yapmanı istedi?
2. Ne yapmanı söyledi?
3. Ne yapmamızı istedi?
4. Ne yapmalarını istedi?
5. Ne yapmanızı söyledi?
6. Ne yapmamı istedi?

9. Lütfen olumsuz yapınız.

1. Aldığım saat bozuk.
2. İçtiğim su soğuk.
3. Aradığınız kitap bu.
4. Verdiğiniz cevaplar güzel.
5. Kaldığımız ev büyük.
6. Bu yıl havalar yağışlı.

10. Lütfen cevap veriniz.

Örnek: Konuştuğumuz adam kimdi? — Süleyman Beydi.

1. Yardım ettiğim adam kimdi?
2. Selam verdiğim adam kimdi?
3. Aradığım bayab kimdi?
4. Beklediğin kız kimdi?
5. Konuştuğun öğrenci kimdi?
6. Sorduğun adam kimdi?

11. Lütfen olumsuz yapınız.

1. Verdiğim ilacı içmiş. —Verdiğim ilacı içmemiş.
2. Verdiğin ilacı içmiş.
3. Verdiği ilacı içmiş.
4. Verdiğimiz ilacı içmiş.
5. Verdiğiniz ilacı içmiş.
6. verdikleri ilacı içmiş.

12. Lütfen şart kipine çeviriniz.

Örnek: Gelirsin diye bekledim. — Geleceksen bekledim.

1. Telefon edersin diye bekledim.
2. Haber verirsin diye bekledim.
3. Çıkmak istersin diye bekledim.
4. Gelmek istersin diye bekledim.

5. Okumak istersin diye bekledim.
6. Görmek istersin diye bekledim.

13. Örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Öğretmen gel öğrenciler ayağa kalktılar.

— Öğretmen gelince öğrenciler ayağa kalktılar.

1. Yüksel'i gör ... yanına gittim.
2. Treni kaçır ... otobüse bindim.
3. Zil çal bahçeye çıkacağız.
4. Ders çalış iyi not alıyorsun.
5. Ders çalışma kötü not alıyorsun.
6. Dersini anlama öğretmene sor.
7. Param gelme borç alırım.
8. Ayşe'yi gör çok sevindim.

14. Lütfen olumsuz yapınız.

Örnek: Söz verdiyse gelir. — Söz vermediyse gelmez.

1. Söz verirsem gelirim.
2. Söz verirsek yaparız.
3. Söz verirlerse yaparlar.
4. Berna gelirse bana uğrar.
5. Annem giderse mektup yazar.
6. Parası olursa verir.

NASRETTİN HOCA'NIN PALTOSU

Bir sabah Nasrettin Hoca evinden çıkınca komşusuna rastlar. Komşusu: Hoca, merak ettim, bu sabah sizde heyecanlı bir münakaşa duydum. Sonra arkasından büyük bir gürültü duyuldu. Acaba o gürültü neydi?

Nasrettin Hoca: Hiç bir şey değildi. Bizim hanımla biraz münakaşa ettik. Sonra paltonun merdivenden aşağı yuvarlandı.

Komşusu: Aman Hocam, hiç palto o kadar gürültü çıkarırmı?

Nasrettin Hoca: Niçin çıkarmasın?

Komşusu: Çünkü paltonun o kadar ağırlığı yok ki!... Ben büyük bir gürültü duydum.

Nasrettin Hoca: Canım, paltonun içinde ben de vardım!ظ

Lütfen cevap veriniz.

1. Bir sabah Hoca ne yapıyormuş?
2. Hoca evinden çıkarken kime rastlamış?
3. Komşu neyi merak etmiş?
4. Gürültü niçin olmuş?
5. Karısı Hoca'ya ne yapmış?
6. Paltonun içinde ne varmış?

23 - DERS BERNA HANIM TİYATROYA GİDİYOR

Berna Hanım : Bir de hanımlar geç hazırlanır, dersiniz. Hadi çabuk ol. Tiyatro saat dokuzda başlıyor. Saat sekiz buçuk oldu, sen hala hazır değilsin.

Lütfi Bey : Ne yapayım, işten ancak dönebildim. Toplantımız vardı. Hem tiyatro nerden çıktı, sinemaya gitmiyor muyuz?

Berna Hanım : Hayır. Sinema için bilet bulamadım. Ben de tiyatroya aldım. Rica ederim biraz çabuk ol. On beş dakika sonra oarada olmalıyız.

Lütfi Bey : Korkma canım, otomobil aşağıda hazır, on dakikada gideriz.

Berna Hanım : Çizgili gömleğini giy. Kırmızı mavili kravatını tak.

Lütfi Bey : Ama ben o gömleği beğenmiyorum. Bu beyaz gömleği giyeceğim. Kravatım nerede? Kravatımı bulamıyorum. Telefon çalıyor. Telefona bakayım.

Berna Hanım : Dolaba baktın mı? İşte gözünün önünde duruyor. Hadi canım. Biraz çabuk olmalısın.

Lütfi Bey : Telaştan ne yaptığımı bilmiyorum ki ... Telefon çalıyor.

Berna Hanım : Ben bakarım, sen çabuk giyin. Alo, evet benim ...Aaa! Merhaba şekerim ... bize mi gelmek istiyorsunuz? Affedersin, tiyatro için bilet aldım. Şimdi çıkıyoruz. Yeni Sahne'ye. Ne mi oynuyor? Nasıl bilmezsin? "Yedi kocalı Hürmüz" bir aydır oynuyor. Teşekkür ederim. Çocuklar mı? Onlar annemle kalacaklar. Yarın görüşürüz. Güle güle canım...

Lütfi Bey : Kimle konuştun?

Berna Hanım : Nilgün Hanımla. Bize gelmek istiyordu. Tiyatroya gidiyoruz dedim. Yarın akşam gelecek. Sen hala hazır değil misin?

Lütfi Bey : Hazır sayılınm. Ayakkabımı giydim mi tamam. İşte şimdi de kapı çalınıyor.

Berna Hanım : Kapıya yakınsın, sen bak.

Lütfi Bey : Buyurun Polis Bey, bir şey mi var?

Polis : Özür dilerim, rahatsız ettim. Kapının önündeki yeşil araba sizin mi?

Lütfi Bey : Evet! Bir şey mi oldu?

Polis : Biz kaza olmuş. Arabanıza çarpmışlar. Arabanızın arka tarafı tamamen ezilmiş.

Berna Hanım : Eyvah! Tiyatro suya düştü!

KELİMELER

çizgili	يوللۇق، سىزىقلىق
gömlek	كۆڭلەك
dolap	ئىشكەپ
telaş	ئالدىراش
koca	ئەر، ئېرى
ayakkapı	ئاياق كىيىم
fena değil	يامان ئەمەس
eğlence	ئويۇن - تاماشا
kolye	زەنجىر، مېدالىيون، زۇننار
küp	ھالقا، مۇنچاق
konser	كونسېرت
bardak	قاچا، ئىستانكان
tabak	تاۋاق
süslenmek	گىرىم قىلماق، بەرداز قىلماق
kaşımak	قاشلماق

dövmek
taranmak
yoğun

ئۆزماق، سوقماق
تارانماق، تارماق
جسددي، ئالدىراش

Okuma:

Lütfi Bey bugün de işinden geç döndü. Karısı biraz acele etmesini istiyor, çünkü tüyatroya gidecekler. Lütfi Bey beyaz gömleğini giydi. Şimdi de elbisesini giyecek. Dolbu açıyor, birçok elbise var. "Hangidsini giysem acaba?" diye düşünüyor.

Bu sırada telefon çalıyor. Telefonda Berna Hanımın yakın arkadaşı Nilgün Hanım var. "Bu akşam size gelebilir miyim?" diye soruyor. Berna Hanım, Tabii, buyurun, memnun oluruz" diyemiyor. Bu yüzden çok üzülüyor.

Her zaman Berna Hanım geç hazırlanır. Ama bu sefer geç hazırlanan Lütfi Bey. Eşi sabırsız. Tiyatro başlayacak, diye korkuyor. İkide bir kocasına "Çabuk ol!" diyor. Lütfi Bey ayakkabısını giyecek, kravatını bağlayacak sonra ceketini giyecek. İşte o zaman çıkabilirler.

Lütfi Beyin arabasına çarpıyorlar. Arabanın arkası tamamen eziliyor. Öbür arabanın da ön tarafı eziliyor. Ama Berna Hanım arabaya değil, "tiyatro suya düştü" diye üzülüyor.

BUGÜN NEREYE GİDELİM?

Esen Hanım : Bugün tüyatroya gidelim mi?

Erksin Hanım : Devlet Tiyatrolarında ne oynuyor? İsterseniz şöyle bir bakalım.

Cengiz Bey : Haydi yürüyün! Bugün çok yorulduk. Hiçbir yere gidemeyiz.

Esin Hanım : Yeni Sahne'de "Mine", altındağ tiyatrosunda "Karacaoğlan" oynuyor.

Erksin Hanım : Ben "Mine" yi gördüm. Necati Cumalı yazmış. Ama pek iyi değil.

Esen Hanım : Dinçer Sümer'in yazdığı "Karacaoğlan" oldukça iyiymiş.

Cengiz Bey : Mutlaka bir yere gideceksek sinemaya gidelim. Bugünlerde pek iyi tiyatro oyunu yok.

Erksin Hanım : Öyle deme Cengiz, Büyük Tiyatro'da çok güzel oyunlar var. Orhan asena'nın yazdığı "Hürrem Sultan" çok güzelmiş. Ayrıca Büyük Tiyatro'da bir oyun daha var. Neydi adı, evet hatırladım. Beşici Frank".

Esen Hanım : Kim yazmış?

Erksin Hanım : Yazat, Friedrich Dürrenmatt. Çok güzel bir oyunmuş.

Cengiz Bey : Ben onu da gördüm. Pek o kadar da güzel değil. Biraz fazla abartmışlar.

Erksin Hanım : Galiba sen bütün oyunları gördüğün için tüyatroya gitmek istemiyorsun.

Cengiz Bey : Doğrusunu istersen öyle. Bütün oyunları görmedim. Ama iyi olanlarını gördüm.

Erksin Hanım : Biz de her gün televizyonla film seyrediyoruz. Sinemayı unuttuk bile.

Cengiz Bey : Ama Akün Sineması'nda çok güzel bir film var.

Esen Hanım : Şimdi burada ayak üstü karar veremeyeceğiz. Eve gidelim. Gazetelere bakar, bir karara varırız.

DİLBİLGİSİ

Dönüşlü eylem: -n- (-ın,-in,-un,-ün-)

پېئىلنىڭ ئۆزلۈك دەرىجىسى

تۈرك تىلىدىكى پېئىلنىڭ ئۆزلۈك دەرىجىسى بىرەر ئىش- ھەرىكەتنىڭ جۈملىنىڭ ئىگىسى تەرىپىدىن ئورۇندالغانلىقىنى ۋە شۇ ئىگە تەرىپىدىن قوبۇل قىلىنغانلىقىنى ياكى شۇ ھەرىكەتنى ئورۇندىغۇچىغا ئۆتكۈزۈپ بەرگەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

Kamran Bey banyoda yıkandı.

كامران شەپەندى مۇنچىدا يۇيۇندى.

Berna hanım aynanın karşısında tarandı.

بەرنا خانىم ئەينەكنىڭ ئالدىدا تاراندى.

Lütfi Bey banyoda yıkandı, güzelce sabunlandı, neşeli şarkılar mırıldandı. Bornozununu giyerek kurulandı. Bir eli ile pantolonunu giyindi. Bir eli ile tıraş oldu. Aynanın karşısında tarandı.

yaş : yaş-la-n-mak

Erol Bey çok yaşlandı.

can : can-la-n-mak

Suyu içince birden canlandı.

akıl : akıl-la-n-mak

Ali okula gidince akıllandı.

Keder:keder-le-n-mek

Kötü haberi duyunca kederlendi .

ev: ev-le-n-mek

Lütfi bey çok geç evlendi.

پېئىلنىڭ مەجھۇل دەرىجىسى بىلەن پېئىلنىڭ ئۆزلۈك دەرىجىسى ئەينى بىر خىل قوشۇمچىدىن تۈزۈلگەنلىكى ئۈچۈن بەزى مەنىلىرىمۇ ئوخشاپ قالىدۇ. مەسىلەن:

Edilgen

Dönüşlük

Kirli araba yıkandı.

Lütfi Bey yıkandı.

Salon çiçeklerle süslendi.

Berna Hanım süslendi.

Bozuk yol trafiğe kapandı.

Ali günlerdir eve kapandı.

Bardaklar iyice sabunlandı.

Lütfi Bey sabunlandı.

Tabaklar iyice kurulandı.

Lütfi Bey kurulandı.

Güzel bir sofraya hazırlandı.

Berna Hanım hazırlandı.

kendi سۆزى قوشۇلۇپ كەلگەن جۈملىمۇ يەنىلا ئۆزلۈك دەرىجىنى ئىپادىلەيدۇ. مەسىلەن:

Lütfi Bey kendini yıkadı.

Lütfi Bey yıkandı.

Berna Hanım kendini süslledi.

Berna Hanım süslendi.

Ali kendini eve kapadı.

Ali eve kapandı.

Lütfi Bey kendini sabunladı.

Lütfi Bey sabunlandı.

Lütfi Bey kendini kuruladı.

Lütfi Bey kurulandı.

Berna Hanım kendini hazırladı.

Berna Hanım hazırlandı.

ALIŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Tiyatro saat kaçta başlıyor?
2. Lütfi Bey niçin geç hazırlanıyor?
3. Berna Hanım niçin sinemaya gitmiyor?
4. Berna Hanım telefonda ne konuşuyor?
5. Polis eve niçin geliyor?
6. Berna Hanım neye üzülüyor?

2. Lütfen dönüşlü eyleme çeviriniz.

Örnek: Avcı kendini ağacın ardına gizledi.

— Avcı ağacın ardına gizlendi.

1. Sporcu kendini iyi besledi.
2. Gençler kendini süsledi.
3. Nilgün kendini sınava hazırladı.
4. Deniz kendini soğuktan korudu.
5. Sabaha kadar kendini kaşdı.
6. Yüzdükten sonra kendini kuruladı.
7. Hatasını anlayınca kendini dövdü.
8. Kendi kendini yay gibi gerdi.
9. Elbiseyi kendi kendine giydi.
10. Kendi kendini boş yere saladı.

3. Lütfen dönüşlü eyleme çeviriniz.

Örnek: Berna Hanım küpelerini taktı.

— Berna Hanım küpelerini takındı.

1. Nermin kolyesini taktı.
2. Erdal ceplerini aradı.
3. Lütfi Bey gömleğini giydi.
4. Nilgün Hanım etrafa baktı.
5. Berna Hanım ruj sürdü.
6. Berna Hanım kendini hazırladı.

4. Lütfen edilgen eyleme çeviriniz.

Örnek: Tiyatroya on dakikada gittik.

— Tiyatroya on dakikada gidildi.

1. Tiyatro için bilet aldık.
2. Kravatı dolapta buldum.
3. Polis kapıyı çaldı.
4. Kamyon arabaya çarpı.
5. Kamyon arabayı ezdi.
6. Nilgün Hanımla konuştuk.

5. Lütfen olumsuz yapınız.

Örnek: Berna Hanım geç hazırlandı.

— Berna Hanım geç hazırlandı.

1. Lütfi Bey çizgili gömleğini giyindi.

2. Kırmızı mavili kravatını takındı.

3. Lütfi Bey çok telaşlandı.

4. Berna Hanım dolaba bakındı.

5. Berna Hanım yorgunluktan yakındı.

6. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: a. Karıcığım ben yoktum.

b. Ne yaptın?

Karıcığım ben yoken ne yaptın?

a. Biz tiyatroydık.

b. Siz evde ne yaptınız?

a. Berna Hanım tarandı.

b. Lütfi Bey ne yaptı?

a. Berna Hanım telefonla konuştu.

b. Lütfi Bey ne yaptı?

a. Lütfi Bey ayakkabılarını giyindi.

b. Berna Hanım ruj süründü.

a. Lütfi Bey tıraş oldu.

b. Berna Hanım elbisesini giyindi.

24-DERS BENZİNCİDE

Benzinci : Benzin ne kadar olsun?

Hamza Bey : Depoyu doldurun.

Benzinci : Depo doldu, tamam.

Hamza Bey : Borcumuz ne kadar?

Benzinci : 37 litre, 6,401 lira yaptı.

Hamza Bey : Neden o kadar yaptı? Benzinin litresi kaç lira?

Benzinci : 173 lira.

Hamza Bey : 173 lira mı? Daha iki gün ince 165 liraydı.

Benzinci : Bu sabah benzine zam geldi. Herhalde siz duymadınız.

İsmail Bey : Doğru, bu sabah radyoda Ben de dinledim. Benzine yeni zam geldi.

Hamza Bey : Ama bu kadar da olmaz ki, her gün yeni bir zam.

Benzinci: Doların değeri yükseldikçe benzine de zam geliyor.

İsmail Bey : Enflasyona bir türlü çare bulunamadı. Her gün doların değeri yükseliyor. Tabii olarak bu da benzine ve diğer ithal mallarına etki ediyor.

Hamza Bey : Keşke depoyu dün doldurtsaymışız. Bu zamdan Biraz daha az etkilenirdik.

İsmail Bey : Buraya kadar gelmişken arabanın yağını da değiştirelim. Uzun yola çıkacağız.

Benzinci : Servis yan tarafta. Arabayı yan tarafa alın. Ama lütfen servis önüne park etmeyin. Başka arabalar da geliyor.

Hamza Bey : Arabaya genel bir bakım yaptırarak iyi olur. Fren de pek iyi tutmuyor.

İsmail Bey : Freni mutlaka kontrol ettirelim. Bugünkü gazetede okudum. Yine bir araba ile kamyon çarpışmış. Trafik kazaları gittikçe artıyor.

Hamza Bey : Hızlı gidiyorlar, fazla sürat yapıyorlar. Trafik kazaları genellikle bu yüzden oluyor.

İsmail Bey : Bazen de teknik arızalar kazalara sebep olabiliyor. Fren tutmuyor, lastik patlıyor...

Hamza Bey : Aman Allah göstermesin. Özellikle ön lastiğin patlaması çok tehlikeli.

Araba birden dengesini kaybetip devriliyor. Biz lastikleri bir kontrol ettirelim. Gerekirse yenisini alalım.

İsmail Bey: Arabanın genel bakımını tamamen yaptırmadan yola çıkmayalım.

KELİMELER

Benzinci	ماي قاجىلىغۇچى
depo	باک
litre	لېتىر
zam	ئۆسۈم، ئارتتۇرۇش
değer	قىممەت، باھا
enflasyon	يۈل ياخاللىقى، يۈلنىڭ ياخاللىشى
ithal	ئىمپورت قىلىش، كىرگۈزۈش
özel	مەخسۇس، ئەۋزەللىك
servis	ئىدارە، بۆلۈم
fren	تورمۇز
trafik	قاتناش، سەيلى - سەپەر
teknik	تېخنىكا، ئۇسۇل
ariza	ئەرز، ھال، بۇزۇلۇش، خاتالىق
lastik	كاۋچۇكتىن ياسالغان چاق

patlamak
tehlike
denge
devrilmek
yetki
plakalı
yönetim
olay
müdahele
kurtarmak
diğer
atlatmak
durum
belirtmek
hafif
sıyrık
ani
alköllü
selamlamak
sahip
ağlamak
yangın
Havuz
cumhurbaşkanı
bakan
tören
ötümek
koşmak
şür
susmak
pasta
üşümek
öksürmek
fıkra

پارتلىماق، يارىماق، يېرىلماق
تەھلىكە، خەتەر
تەڭلىك، تەڭپۇڭلۇق، مۇۋازىنەت
ئۆزۈلمەك. ئاغدۇرۇلماق، يىقىلماق
ھوقۇق، ئىقتىدار، قابىلىيەت
نومۇرلۇق، پىلاكاتلىق
رەھبەرلىك، ئىدارە، باشقارما
ھادىسە، ۋەقە
مۇداخىلە، ئارىلىشىش
قۇتقۇزماق
باشقىسى، يەنە بىرسى
قۇتۇلدۇرماق، ئۆتكۈزۈمەك
ۋەزىيەت، ئەھۋال
بىلدۈرۈمەك، ئۇقتۇرماق، مەلۇم قىلماق
يېنىك، يەڭگىل
سۈرۈلۈپ كەتكەن (يارا)
تۇيۇقسىز، نوساتتىن، بىردىنلا
ئىسپىرت، ئىسپىرتلىق ئىچىملىكلەر
سالام بەرمەك، سالاملاشماق
ئىگە، خوجاين
يىغلىماق
يانغىن، ئوت تاپتى
سۇ ئۇزۇش كۆلى، كۆلچەك
پىرىزدېنت (زۇڭتۇڭ)، رەئىس جۇمھۇر
مىنىستىر
مۇراسىم
سايرىماق
يۈگۈرمەك
شىئېر
شۇك بولۇۋېلىش، ئاۋاز چىقارماسلىق
پىرەنك قاتارلىقلارنىڭ ئومۇمىي نامى
ئۇششۇمەك، توڭلىماق
يۆتەلمەك، يۆتەل بولۇپ قالماق
لەتىپە، يۇمۇر

Okuma:

Uzun yola çıkılacak. Raba genel bir bakımdan geçiriliyor. Yağı değiştiriliyor. Frenleri kontrol ediliyor. Rot ve balans ayarları yapılıyor.

Trafik kazalarının sebeplerinden biri de lastik patlaması. Lastikler gözden geçiriliyor. Havaları kontrol ediliyor. Sol ön lastiğin havası biraz inmiş. Yeniden hava basılıyor. Fakat çok hafif hava kaçırdığı tespit ediliyor.

Hamza bey yeni lastiklere bakıyor. Sol ön lastik artık eskidiğinden değiştirmeye karar veriyor. Yeni bir lastik alıyor. Sol ön lastik değiştiriliyor. Böylece lastiklerin dördü de sağlam oluyor.

Arabanın genel bakımı bittikten sonra Hamza Bey direksiyona geçiyor. İsmail Bey de yanına oturuyor. İkisi de güven içinde. Çünkü arabanın bğtgn bakımı yapılmış. Gönülleri rahat, yola çıkıyorlar.

KAMYONLA ARABA ÇARPIŞTI

Ankara-İstanbul yolunda meydana gelen kazada iki kişi öldü, üç kişi de ağır yaralandı.

Ankara Emniyet Müdürlüğü yetkilerinden alınan bilgilere göre kaza dün gece 21.40'ta meydana geldi. Hulusi Hatipoğlu yönetimindeki 06LS 869 plakalı özel otomobil, karşıdan gelmekte olan Mahmut Cevizci yönetimindeki 34 EL 568 plakalı kamyon ile çarpıştı. Özel otomobilde bulunan beş kişiden biri hemen olay yerinde öldü. Diğer dört kişi, kamyon şoförüyle birlikte hemen trafik hastanesine kaldırıldı. Şerafettin ateşoğlu doktorların bütün müdahalelerine rağmen kurtarılamadı. Diğer üç yaralının ölüm tehlikesini atlattıkları ve durumlarının iyiye doğru gittiği belirtildi.

Kazadan hafif sıyrıklarla kurtulan kamyon şoförü suçun kendisinde olmadığını ve özel otomobilin aniden üzerine doğru gelerek çarptığını söyledi. Fakat kamyon şoförünün, yapılan muayene sonucunda alköllü olduğu tespit edildi.

DİLBİLGİSİ

İşteş eylem : -ş-(-iş-, -iş-, -uş-, -üş-)

بېئىلىنىڭ ئۆملۈك دەرىجىسى

1. بېئىلىنىڭ ئۆملۈك دەرىجىسى ھەرىكەتنىڭ بىرقانچە شەخس تەرىپىدىن ئورتاق ئورۇندالغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

- a. Hamza Bey İsmail Beyi selamladı.
- b. İsmail Bey Hamza Beyi selamladı.
- Hamza Bey ile İsmail Bey selamlaştilar.
- a. Araba kamyonu çarptı.
- b. Kamyon arabay çarptı.
- Araba ile kamyon çarpıştilar.

- a. Ayşe sınıfta Mahmut'a baktı.
- b. Mahmut sınıfta Ayşe'ye baktı.
- Ayşe ile Mahmut sınıfta baktıştilar.

- a. Ev sahibi hırsız saatlerce dövdü.
- b. Hırsız ev sahibini saatlerce dövdü.
- Ev sahibi ile hırsız saatlerce dövüştiler.

- a. Hamza Bey, İsmail Beyi Konya'da buldu.
- b. İsmail Bey Hamza Beyi Konya'da buldu.
- Hamza Bey ve İsmail Bey Konya'da buluştular.

2. نۆزك تىلىدىكى بېئىلىنىڭ ئۆملۈك دەرىجىسىدە بىردىن كۆپ كىشى ئىشنى بىرلىكتە ئورۇندايدۇ. مەسىلەن:

- a. Hamza Bey olay yerine koştu.
b. İsmail Bey olay yerine koştu.
Hamza Bey ve İsmail Bey olay yerine koşuştular.

- a. Meryem Hanım Sedat Beyin ölümüne ağladı.
b. Çocuklar Sedat Beyin ölümüne ağladı.
Meryem Hanım ve çocuklar, Sedat Beyin ölümüne ağlaştılar.

- a. Okula yangın çıkınca öğrenciler bahçeye kaçtılar.
b. Okulda yangın çıkınca öğretmenler bahçeye kaçtılar.
Okulda yangın çıkınca öğrenciler ve öğretmenler bahçeye kaçtılar.

3- -ş- پېئىلىنىڭ ئۆملۈك دەرىجىسى قوشۇمچىسى ئىسمىدىن پېئىل ياسىغۇچى (-le-) (-la-) قوشۇمچىسىنىڭ ئالدىدا كېلىدۇ. مەسىلەن:

hesap, hesap-la-mak, hesap-la-ş-mak
Önümüzdeki hafta mutlaka seninle hesaplaşacağım.

su, su-la-mak, su-la-ş-mak
Havuzda çocuklar birbirleriyle saatlerce sulaştılar.
kucak, kucak-la-mak, kucak-la-ş-mak
Anne ile oğul, yıllar süren ayrılıktan sonra istasyonda hasretle kucaklaştılar.

Ortaç: -dikten sonra

تۈرك تىلىدىكى بۇ رەۋىشداش بىر ئىشنىڭ ئاخىرلىشىپ يەنە بىر ئىشنىڭ باشلانغانلىقىنى ۋە باشلىنىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

Pazarlık yaptıktan sonra eve dönüyorum.

بازارلىق قىلىپ بولغاندىن كېيىن ئۆيگە قايتىمەن.

Uyandıktan sonra kahvaltı yaparım.

ئويغانغاندىن كېيىن ناشتا قىلىمەن.

- a. Cumhurbaşkanı gelecek.
b. Sonra tören başlayacak.
Cumhurbaşkanı geldikten sonra tören başlayacak.
Tören ne zaman başlayacak?
Cumhurbaşkanı geldikten sonra.

- a. Sabahları uyanırım.
b. Sonra çantamı hazırlarım.
Sabahları uyanıldıktan sonra çantamı hazırlarım.
Çantamı ne zaman hazırlarsın?

- Uyandıktan sonra .
a. Çantamı hazırlarım.
b. Sonra kahvaltı yaparım.
Çantamı hazırladıktan sonra kahvaltı yaparım.
Ne zaman kahvaltı yaparsın?
Çantamı hazırladıktan sonra.

- a. Ders çalışırım.
b. Sonra televizyon seyredirim.
Ders çalıştıktan sonra televizyon seyredirim.
Ne zaman televizyon seyrederisin*
Ders çalıştıktan sonra.

- a. Kitabı okudum.
b. Sonra Mustafa'ya verdim.
Kitabı okuduktan sonra Mustafa'ya verdim.

- a. Okuldan çıkacaksın.
b. Sonra beni bekleyeceksin.
Okuldan çıktuktan sonra beni bekleyeceksin.

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Benzine niçin zam geliyor?
2. Sizin ülkenizde de enflasyon var mı?
3. Hamza Bey arabayı niçin genel bakıma götürüyor?
4. Serviste arabanın neleri yapılıyor?
5. Trafik kazaları hangi sebeplerden oluyor?

2. Lütfen edilgen eyleme çeviriniz.

Örnek: Benzinci arabanın deposuna benzin doldurdu.

— Arabanın deposuna benzin dolduruldu.

1. Hamza Bey arabaya 37 litre benzin aldı.

2. Hükümet benzinin litresine 8 lira zam yaptı.

3. Hamza Bey frenleri kontrol etti.

4. Usta arabanın yağını değiştirdi.

5. Hamza Bey ve İsmail Bey Konya'ya gittiler.

6. Usta arabanın genel bakımını tamamladı.

7. Hamza Bey arabaya yeni bir lastik aldı ve taktı.

3. Lütfen eylemi işteş yapınız.

Örnek: Bisiklet arabaya çarpı.

— Bisiklet arabayla çarpıştı.

1. Hamza Beyi tanıdım.
2. İsmail Beye borcumu ödedim.
3. Öğrenci öğretmeni selamladı.
4. Sinan'ı annesi istasyonda karşıladı.
5. Kazada ölenlere herkes ağladı.
6. Anne kızını öptü.
7. Bahçede yüzlerce kuş ötü.
8. Öğrenciler bahçeye koştu.

4. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Biraz dinlendi, sonra çalıştı.

— Biraz dinlendikten sonra çalıştı.

1. Biraz okudu, sonra gitti.
2. paltosunu giydi, sonra çıktı.
3. Gazete aldı, sonra okudu.
4. Bir şür okudu, sonra sustu.
5. Sınıfa girdi, sonra oturdu.
6. İzmir'e gitti, sonra döndü.

5. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: a. Sabahları uyanırım.

b. Dişlerimi fırçalarım.

Sabahları uyyandıktan sonra dişlerimi fırçalarım.

- a. Öğrenciler yerlerine oturdular.
- b. Kitaplarını açtılar.

- a. Berna Hanım giyindi.
- b. Telefonla konuştu.

- a. Lütfi Bey kravatını taktı.
- b. Aynaya baktı.

- a. Berna Hanım ve Lütfi Bey hazırlandılar.

b. Eviden çıktılar.

6. Lütfen cümle kurunuz.

Örnek: Uyanmak – kahvaltı yapmak
— uandıktan sonra kahvaltı yaptım.

1. trene binmek-yerine oturmak
2. ilaç etmek-uyumak
3. diş çekirmek-rahat etmek
4. pasta yemek-hastalanmak
5. üşümek-öksürmeye başlamak
6. liseyi bitirmek-üniversiteye gitmek
7. adresi sormak-evi bulmak

7. Lütfen yeterlik eylemine çeviriniz.

Örnek: Neyse eve zamanında geldik. — Neyse eve zamanında gelebildik.

1. Arabanın deposuna benzin dolduruldu.
.....
2. Arabanın lastiğine hava basıldı.
.....
3. Arabanın yağı değiştirildi.
.....
4. Konya'ya iki saatte gidildi.
.....
5. Eve tam zamanında gelindi.
.....
6. Yaralı hastaneye zamanında yetiştirildi.
.....
7. Şoförün alköllu olduğu tespit edildi.
.....
8. Suçlu olay yerinde tutuklandı.
.....

25-DERS USTA ŞOFÖR

Lütfi Bey usta şofördü. Bir gün Berna Hanımı ve çocukları gezmeye götürmek istedi. Cuma akşamı eve gelince düşüncesini Berna Hanıma ve çocuklara açtı. Çocuklar haberi duyar duymaz sevinçle babalarının boynuna sarıldılar. Berna Hanım mutfaktaydı. Elinde tencere heyecanla koşa koşa Lütfi Beyin yanına geldi. Gezi için nereye gideceklerini sordu. Lütfi Bey "söylemem" dedi. "Sürpriz olacak. Mutlaka çok beğeneceksiniz. Sizi çok güzel bir yere götüreceğim."

Berna Hanım sofrayı hazırladı. Çocuklar yemeklerini yer yemez hemen uyudular. Sabahleyin erkenden kalkar kalkmaz elbiselerini giydiler. Lütfi Beyden önce koşa koşa arabaya gittiler. Berna Hanım akşam pişirdiği yemeklerden yol için bir paket yaptı. Lütfi Beyle arabanın yanına gittiler. Çocuklar sabırsızlıkla arabaya bindiler. Berna hanım da tatil yapacağı için çok sevinçliydi. Lütfi Bey direksiyona geçti, motoru çalıştırdı ve hep birlikte yola koyuldular.

Güzel bir yaz günüydü. Lütfi Bey çevreyi seyredebilmek için oldukça yavaş gidiyordu. Yolun kenarında tarlalarda ve bahçelerde güzel kır çiçekleri vardı. Berna Hanım gezi için nereye gittiklerini sordu. Lütfi Bey "Yedi Göller'e gidiyoruz" diye cevap verdi. Bu sürprize hepsi çok sevindi. Çünkü Yedi Göller çok güzel bir yerdi. Bu sırada motor birden tekledi ve araba durdu. Lütfi Bey arabadan indi. Motorun kapağını açtı. Motorun her tarafını güzelce bir kontrol etti. Arabaya yeniden bindi. Motoru çalıştırmayı denedi. Fakat ne yaptıysa araba çalışmadı. Yeniden arabadan indi. Çocuklar arabada çok sıkıldıkları için yolun kenarındaki bahçelere gidip çiçek toplamaya başladılar. Berna Hanım da Lütfi Beye yardım etti. Arabanın yağını, bütün kablolarını, buji, akü ve radyatörün suyunu iyice kontrol ettiler. Lütfi Bey arabanın altına baktı. Defalarca denedi. Araba bir türlü çalışmadı. Yanlarından birçok kamyon, araba geldi geçti. Öğle sıcaklığı bastırdı. İki de sürül sıklam ter içinde kaldı. Berna Hanım başka arabaların şoförlerinden yardım istemeyi teklif etti. Lütfi Bey siddetle karşı çıktı. "Benim yapamadığım bir arzayı, başka şoförler nasıl yapabilir?" dedi. Berna Hanım çok yoruldu. Arabaya bindi, gözü benzin göstergesinin ibresine ilişti. İbre sıfırdaydı. "Lütfi, sen bu motoru çalıştıramayacaksın" dedi. Lütfi Bey sinirlendi. "Hanım, beş dakika daha sabret, bak nasıl çalıştıracam" dedi. Berna Hanım: "Beş ay da geçse çalıştıramazsın. Çünkü motor sapasağlam. Sadece arabanın benzini bitmiş ..." dedi.

KELİMELER

şoför
gezmek
düşünce
sevinç
tencere
sürpriz
sabırsız
direksiyon
çevre
tarla
kır
sıra

شوبۇر
ساياھەت قىلماق، كەزىدەك
چۈشەنچە، ئويلىغىنى
سۆيۈنۈش، خۇشال بولۇش
قازان، كوزا
كۈتۈلمىگەن، ئويلاپمۇ باقمىغان
ئافەتسىز، سەۋەبسىز
ئاپتوموبىلنىڭ رولى
ئەتراپ
ئېتىز
قىر
ئەسنە، شۇ چاغ

teklemek
sıklamak
kenar
kablo
buji
akü
radyatör
sırlı sıklam
arıza
yorulmak
ibre
sıfır
sapasağlam
tütüme
rapor
sağanak
şaşırmak
hele
hoca
kayak
kaymak
denge

ماتور پورشنسى ئىشلىمەس بولۇپ قالماق
سقىلماق
قىرغاق، قىرى
زابچاس
ماتور بىلەن ماينى تۇتاشتۇرىدىغان ئۈسكۈنە
ئاكۇمۇلياتور
رادىياتور
چىپ - چىپ
ئوڭغۇل - دوڭغۇل يەر
ھېرىپ چارچىماق، ئاۋازە بولماق
ستىرىلكا
نول
سابمۇساق
پۇرىماق
دوكلات، مەلۇمات
شىددەتلىك ئۆتكۈنچى يامغۇر
تەمتىرىدىك، ئاداشماق، ھاك - ناك قالماق
ئومۇمەن، ھېچ بولمىغاندا، بولۇپمۇ
ئوقۇتقۇچى، ئۇستاز
چاڭغا
تېيىلىش
تەڭلىك، تەڭپۇڭلۇق

Okuma:

Motor birden durunca Lütfi Bey, Berna Hanım ve çocuklar arabadan iniyorlar. Lütfi Bey motorun kapağını açıyor. Arızayı bulmaya çalışıyor. Lütfi Bey usta bir şoför olduğunu ve arızayı hemen bulup yapacağını söylüyor.

Lütfi Bey motoru iyice gözden geçiriyor. Bütün kabloların bağlantı yerlerini kontrol ediyor. Motorun yağına, radyatörün suyuna bakıyor. Bujiyi temizliyor. Hepsini normal buluyor. Ama araba bir türlü çalışmıyor.

Berna Hanım, Lütfi Beye başka arabaların şoförlerinden yardım istemeyi teklif ediyor. Lütfi Bey arızayı tek başına giderebileceğini, başka kimsenin yardımına ihtiyacı olmadığını söylüyor.

Berna Hanım arabanın benzin göstergesine bakıyor. Benzinin bittiğini anlıyor. Lütfi Bey bir arabaya binerek en yakın benzin istasyonuna gidiyor. Bir bidon benzin alarak geri dönüyor. Depoya benzini koyuyor. Araba hemen çalışıyor. Hepsini yorgun ve bitkin halde yola devam ediyorlar.

İKLİM DENGESİ

Nesil : Ablacığım, yaz geldi geledi hiç bir yere gitmediniz. Çok çalıştınız, tatil yapmadınız.

Esen Hanım : Haklısınö Nesiciğim. Bu yaz işler çok yoğun oldu. Bereket allahtan havalar serin geçti. Rahat çalışabildik.

Nesil : Doğru bu yaz sıcak yüzü görmedik. Ankara yaz aylarında hiç bu kadar serin

geçmedi.

Esen Hanım : Dinle bak, televizyon hava raporunu veriyor. Ağustos ayının ortasındayız. Yarın hava gök gürültülü, sağanak yağışlı. İki gün önce yazdı ve hava sıcaklığı 41 dereceydi. Dün yağmur yağdı. Bugün iyi geçti. Yarın yine yağmur yağacak. Ne giyeceğimizi şaşırdık. İklim dengesi iyice kayboldu.

Nesil : Ama ablacığım, Alanya, Antalya gibi güney kıyılarımızda bulunan bütün şehirler çok sıcak. Oralarda sıcaklık 35-40 derecenin altına hiç düşmedi.

Esen Hanım : Güney kıyılarımız kasımda da çok sıcak. Ama iç Anadolu bölgesinde iklim dengesi kalmadı. Avrupa'da da iklim dengesi kalmamış diyorlar. Bu havalara bir şeyler oldu.

Nesil : Peki, bu yıl hiç tatil yapmayı düşünmüyor musunuz?

Esen Hanım : Bu yaz tatile çıkacak zamanım yok. Ama kışın yıllık iznimi alıp tatile çıksamıy olucak.

Nesil : Nereye gitmeyi düşünüyorsunuz?

Esen Hanım : Bursa'ya gitmeyi düşünüyorum. Birsen ile Haşim'i çok özledim. Hele Ceren, burnumda tütüyor. Birkaç gün Birsenlerde kalırım. Oradan da Uludağ'a geçerim. İznimizi hep yaz aylarında kullanıyoruz. Kış sporlarını ihmal ediyoruz. Bu kış Uludağ'da bir hoca tutup kayak kaymayı öğrenmek istiyorum.

DİLBİLGİSİ

Ulaş: -a (-e)

تۈرك تىلىدىكى بۇ ئۇلاتما بېشىلارغا ئۆلىنىپ كېلىپ ھەرىكەت سۈرئىتىنىڭ تېخىمۇ تېزلىككە ئىگىلىكىنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

Çocuklar koş a koş a arabaya gittiler.

Çocuklar koş arak arabaya gittiler.

باللار يۈگرە-يۈگرە بىكايىنىڭ يېنىغا كېتىشتى.
باللار يۈگۈرگەنچە بىكايىنىڭ قېشىغا كەتتى.

Lütfi Bey etrafı seyrede seyrede yavaş araba kullandı.

Lütfi Bey etrafı seyrederek yavaş araba kullandı.

Berna Hanım ve çocuklar sevine sevine yemeklerini yediler.

Berna Hanım ve çocuklar sevinerek yemeklerini yediler.

Çocuklar çiçek toplaya toplaya bahçeleri gezdiler.

Çocuklar çiçek toplayarak bahçeleri gezdiler.

Lütfi Bey düşün e düşün e arızayı bulmaya çalıştı.

Lütfi Bey düşünerek arızayı bulmaya çalıştı.

Berna Hanım üzüle üzüle eve geri döndü.

Berna Hanım üzülerek eve geri döndü.

Çocuklar hoplaya zıplaya kır çiçekleri topladılar.
Çocuklar hoplayıp zıplayarak kır çiçekleri topladılar.

-alı (-eli)

تۈرك تىلىدا بۇ ئۇلانما پېئىللارغا ئۇلىنىپ ۋاقىتنىڭ بىرقەدەر ئۇزۇن سۈرۈلگەنلىكىنى، كۆپ ۋاقىت ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ. مەسلەن:

Esen Hanım yaz geldi geleli tatile çıkmadı.
Esen Hanım yaz geldiğinden beri tatile çıkmadı.

ئەسەن خانىم ياز كەلگەن بولسىمۇ ئارام ئېلىشقا چىقمىدى.
ئەسەن خانىم ياز كەلگەندىن بېرى ئارام ئېلىشقا چىقمىدى.

İstanbul'a gitti gideli bir mektup bile yazmadı.
İstabil'a giriğinden beri bir mektup bile yazmadı.

Hasteneden çıktı çikali bir şey yemedi.
Hasteneden çıktığından beri bir şey yemedi.

Nesil, araba aldı alalı bize hiç uğramadı.
Nesil, araba aldığından beri bize hiç uğramadı.

Ortaç : -ır(-ir, -ur, -ür), -ar (-er)

سۈپەتداشلار

تۈرك تىلىدىكى بۇ سۈپەتداش قوشۇنچىلىرى پېئىللارغا ئۇلىنىپ كېلىپ، ئىش-ھەرىكەتنىڭ ناھايىتى قىسقا مۇددەت ئىچىدە يۈز بەرگەنلىكىنى ۋە يۈز بېرىۋاتقانلىقىنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ. مەسلەن:

Çocuklar uyanır uyanmaz hemen arabaya koşular.
Çocuklar uyanınca hemen arabaya koşular.

بالىلار ئويغىنا ئويغانمابلا دەرھال پىكاپقا قاراپ يۈگۈرۈشتى.
بالىلار ئويغىنىپلا دەرھال پىكاپ قاراپ يۈگۈرۈشتى.

Berna Hanım yemeğini yer yemez hemen yattı.
Berna Hanım yemeğini yiyince hemen yattı.

Lütfi Bey yola çıkar çıkmaz araba arıza yaptı.
Lütfi Bey yola çıkınca araba arıza yaptı.

Arabaya benzin koyar koymaz hemen çalıştı.
Arabaya benzin koyunca hemen çalıştı.

-miş (-miş, -muş, -müş):

pişmek + yemek : pişmiş yemek

Berna Hanım pişmiş yemekleri masaya getirdi.

yazmak + mektup : yazılmış mektup

Lütfi Bey yazılmış mektupları çekmeceye koydu.

görmek + dosya : görülmüş dosya

Müdür, görülmüş dosyaları sekreterine yeniden iade etti.

ezmek + domates : ezilmiş domates

Berna Hanım ezilmiş domatesleri paketten dışarı çıkardı.

ALİŖTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Lütfi Bey usta bir ŝoförmüdür?
2. Berna Hanım gezi için nasıl bir hazırlık yapıyor?
3. Geziye hangi mevsimde çıkıyorlar?
4. Gezi için nereye gidiyorlar?
5. Lütfi Bey arabayı niçin yavaş kullanıyor?
6. Arabanın neresi bozuluyor?
7. Lütfi Bey başka ŝoförlerden niçin yardım istemiyor?

2. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Ödevi kitaba baka baka yazdı.

— Ödevi kitaba bakarak yazdı.

1. Sevine sevine paraları aldı.
2. Gide gele adamı usandırdı.
3. Ağlaya ağlaya eve geldi.
4. Yerde sürüne sürüne ava yaklaştı.
5. Top oynaya oynaya pantolonunu eskitti.

3. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Halit Bey zengin oldu olalı bize hiç gelmedi.

— Halit Bey zengin olduğundan beri bize hiç gelmedi.

1. Esen Hanım işe girdi gireli kendine ayıracak zaman bulamadı.
.....
2. Nermin okul açıldı açılalı sinemaya gidemedi.
.....
3. Avrupa'ya gitti gideli, bir tek mektup yazmadı.
.....
4. Erksin Hanım dişlerini çekti çektili diş ağrısı kalmadı.
.....

4. Lütfen örnekteki gibi yapınız.

Örnek: Berna Hanım uyanır uyanmaz hemen kahvaltüyü hazırladı.
— Berna Hanım uyanınca hemen kahvaltüyü hazırladı.

1. Esen Hanım mektubu yazar yazmaz hemen postaya attı.

2. Lütfi Bey araba bozulur bozulmaz hemen aşağı indi.

3. Araba yapılıp yapılmaz hemen yola koyuldular.

4. Benzin biter bitmez araba hemen durdu.

5. Çocuklar yatağa girer girmez hemen uyudular.

5. Lütfen ortaç yapınız.

Örnek: pişmek + süt : pişmiş süt

1. solmak + çiçek

2. koparılmak + çiçek

3. bozulmak + saat

4. okunmak + kitap

5. yazılmak + mektup

6. çalınmak + eşya

6. Lütfen cümle kurunuz.

Örnek: arabalar-için-gittiği-trafik-oluyor-hızlıçok-kazaları

— Arabalar hızlı gittiği için trafik kazaları çok oluyor.

1. çocuk-dün-biraz-hasta-içebildi-çorba- akşam

2. sınav-için-yarın-gidemeyeceğim-olduğu-görmeye-onu

3. bize-vermeden-o-hiçbir-haber-gitmeyecek-yere

4. kaldığına-kaçırdı-göre-geç-yine-otobüsü

5. göre-gelmiş-ay-konuştuğuna-Türkçe-önce-birkaç-Türkiye'ye

6. vemedden-hiçbir-gitmem-sana-yere-haber

7. seyre demem-unutrum-televizyon-çünkü-gözlüğümü

8. üç-önce-ay-subay-göre-olduğuna-Okulunu-Harp-bitirmiş-yeni

9. göre-cevap-anlamadı-vermediğine-soruyu-sorduğun

26 - DERS ULUDAĞDA

Esen Hanım bu yaz hiç tatile çıkamadı. İşleri çok yorucu ve yoğundu. Bu sebeple kışın Uludağ'a gitmeye karar verdi. Şubat ayında yımı günlük izin aldı. Büyük bir sevinçle Bursa'ya hareket etti. Bursa'da ablası Birsen'e uğradı. Birkaç gün orada kalarak Uludağ'a hareket etti. Zaten Uludağ Bursa'ya ortalama 30 kilometrelik bir mesafede idi.

Esen Hanım Uludağ'da güzel bir otele yerleşti. Birsen Haşım ve Ceren, Esen Hanıma "Seni hafta sonları ziyaret edeceğiz" dediler. Esen Hanım otele eşyalarını yerleştirir yerleştürmez pencereye koştu. Kayak yapanları seyretti. Uludağ'da kar kalınlığı 170cm idi. Temiz ve güzel bir hava vardı. Esen Hanım uzun süre pencereden rengarenk elbiseler içinde kayak yapanları seyretti; onlara giptayla baktı. Büyük bir hevesle otelin resepsiyonuna indi. Muzaffer bey Uludağ'da uzun süredir çalışan tecrübeli ve iyi bir kayak hocasıydı. Esen Hanım Muzaffer Beyle tanıştı. Hemen aynı gün derslere başladılar.

Esen Hanım kayak elbiselerini giydi. Muzaffer Beyle piste çıktılar. Esen Hanım büyük bir dikkatle hocasını dinledi. Onun her söylediğini harfi harfine yaptı. Az sonra kayak yapmak isteyen bir bayan, Esen hanımın yanına geldi. Muzaffer Beyin söylediklerini o da dinledi. Kısa bir dersten sonra kayak hocası Esen Hanıma artık kayabileceğini söyledi. Esen Hanım inanmadı. İki de teleskiye tutunarak dağın tepesine aşağıya baktı. Her şey çok güzel, fakat korku doluydu. "Ya bir düşersem" diye düşündü. Hocası onun bu korkusunu anladı. "Korkmayın" dedi. Bütün kayakçılar düşerler kayağı düşse kalka öğrenirler. Ama siz düşmeyeceksiniz. Çünkü çok hevesli ve dikkatlisiniz. Üstelik ben yanınızdayım. Hiç korkmayın."

Esen Hanım derin bir nefes aldı. Kendini aşağı doğru bıraktı. Hiç düşmeden aşağıya kadar kaydı. Kendini bir çocuk gibi mutlu ve bir kuş kadar hafif hissetti. O gece sevinçten sabaha kadar uyuyamadı. Ertesi gün erkenden piste koştu. Akşama kadar hiç usunmadan kaydı. Bu arada iki defa düştü. Fakat hocasının sözünü unutmadı: Düşmeyen kayakçı yoktur. Bütün kayakçılar düşse kalka öğrenirler..."

KELİMELER

Uludağ	ئۇلۇداغ (يەر نامى)
yorucu	جىددىي، ئالدىراش، ھارغۇزغۇچى
şubat	2-ئاي
zaten	ئەبەلىيەتتە، ئەسلىدە
ortalama	ئوتتۇرا، ئوتتۇرىسى، ئەخمىنەن
mesafe	مۇساپە
gipta	تەلمۈرۈش، ئىچى قىزىش، تەلمۈرۈش
piste	تېيىلىش يولى
harf	ھەرپ، خەت
inanmak	ئىشەنمەك
teleskiye	تېيىلىش ئايىقى
tepe	ئۈستى، دۆڭ، چوققا
düşmek	يىقىلماق
mutlu	بەختلىك، خۇشال
usunmak	زىرىكەش، بىزار بولۇش
gerçek	ھەقىقىي، رىئال، راست
kırılmak	سۈزۈلۈپ كەتمەك، يارىلانماق، سۈنۈپ كەتمەك
ambülans	قۇتقۇزۇش ماشىنىسى

ekibi
şaka
acemi
şans
telef

ئەرەت، ئۆمەك، قوشۇن
چاقچاق، ھەزىل
يېڭى ئۆگەنگۈچى، خام، چولنا
تەلەي، ئامەت
يوقتىش، زىيان

Okuma:

Esen Hanım Uludağ'da kayak yapmayı öğreniyor. Bu sırada Uludağ'ın güzelliklerine hayran oluyor. Uludağ 2543 metre yüksekliğindedir. Bursa'ya 30 kilometre uzaklıktadır. Bursa'dan Uludağ'a teleferikle on beş dakikada gidilir. Kış sporları için binlerce kişi Uludağ'a gelir. Kasım ayından nisana kadar kış sporları yaparlar.

Birçok kayakçı telesiyeye binerek dağın tepesine çıkıyor. Esen Hanım da telesiyede bir taraftan manzaranın güzelliğini seyrediyor, bir taraftan da kayakçıların resimlerini çekiyor. Her şey o kadar güzel ki Ankara'ya döndüğünde Uludağ'la ilgili bir fotoğraf sergisi açmayı düşünüyor.

Esen Hanım şimdi Uludağ'ın tepesinde. Bütün tesisler bir arada, tesislerin çnünde insanlar ufacık birer kartınca gibi görünüyor. Karşı dağlarda çam ormanları var. Uludağ denize de çok yakın. Sadece 24 kilometre mesafede.

Kayakçılar da manzaranın güzelliğine hayran. Hem kayak yapıyor hem de çam ormanlarını seyrediyorlar. Mart ayında Uludağ'a gelenler, hem dağda kayak yapabilir, hem de denize gidip yüzebilirler.

İLK HEYECAN

Esen Hanım: Ay! Okadar heyecanlıyım ki!... Gerçekten kayabileceğim miyim?

Kayak Hocası: Elbette kayacaksınız. Bütün kayakçılar, ilk defa kayarken sizin gibi heyecanlırlar. Sonra da kayağı öğrenince, dağdan aşağı kuş gibi uçarlar.

Esen Hanım: Ya, düşersenim!...

Kayak Hocası: Elbette düşeceksiniz. Ben de çok düştüm.

Esen Hanım: Düşecek miyim? Ya, bir yerim kırılırsa!...

Kayak Hocası: Aşağıda bir ambulans bekliyor. İlk yardım ekibi de daima hazır. Sizi hemen bir hastaneye kaldırabiliriz.

Esen Hanım: Ama ben tatilimi hastanelerde geçirmek istemem.

Kayak Hocası: Canım, ben şaka yapıyorum. Acemi kayakçılar hızlı kaymadıkları için pek düşmezler. Yavaş yavaş kayacaksınız. Ben yanınızda olacağım. Dengenizi kaybedip düşecek gibi olursanız, hemen usulca poponuzun üzerine düşmenizi öğretmem gerekiyor.

Esen Hanım: Yani düşmesini de öğrenmem gerekiyor.

Kayak Hocası: Evet, öyle. Düşmez kalkmaz bir Allah.

Esen Hanım: Siz de düştünüz mü?

Kayak Hocası: Elbette çok düştüm. Ama düşmesini de, kalkmasını da öğrendim.

Esen Hanım: İşte tepeye geldik.

Kayak Hocası: Haydi bakalım, şansınız açık olsun.

Esen Hanım: Teşekkür ederim. Dediklerinizi unutmayacağım. Yavaş yavaş kayacağım, heyecanlanmayacağım, dengemi kaybedersem, usulca popomun üstüne oturacağım.

DİLBİLGİSİ

تۆۋەندە ئالدىنقى دەرىسلەردە سۆزلەپ ئۆتكەن يېقىل زامانلىرىنى سىستېمىلىق بايان قىلىپ ئۆتىمىز.

Şimdiki zaman	Geniş zaman	Belirli geçmiş	Belirsiz geçmiş	Gelecek zaman
seviniyorum	severim	sevdim	sevmişim	seveceğim
seviyorsun	seversin	sevdim	sevmişsin	seveceksin
seviyor sever	sever	sevdi	sevmiş	sevecek
seviyoruz	severiz	sevdik	sevmişiz	seveceğiz
seviyorsunuz	seversiniz	sevdimiz	sevmişsiniz	seveceksiniz
seviyorlar	severler	sevdimler	sevmişler	sevecekler

sevmiyorum	sevmem	sevmedim	sevmemişim	sevmeyeceğim
sevmiyorsun	sevmezsin	sevmedin	sevmemişsin	sevmeyeceksin
sevmiyor	sevmez	sevmedi	sevmemiş	sevmeyecek
sevmiyoruz	sevmeyiz	sevmedik	sevmemişiz	sevmeyeceğiz
sevmiyorsunuz	sevmezsiniz	sevmediniz	sevmemişsiniz	sevmeyeceksiniz
sevmiyorlar	sevmezler	sevmediler	sevmemişler	sevmeyecekler

Dilek	İstek	Gereklik	Emir
sevssem	sevzeyim	sevmeliyim
sevsen	sevesin	sevmelisin	sev
sevse	seve	sevmeli	sevsin
sevsek	sevelim	sevmeliyiz
sevseseniz	seveseniz	sevmelisiniz	sevin, seviniz
sevseler	seveler	sevmeliler	sevsinler

sevmesem	sevmeyim	sevmemeliyim
sevmesen	sevmesin	sevmemelisin	sevme
sevme	sevme	sevmemeli	sevmesin
sevmesek	sevmemeliyim	sevmemeliyiz
sevmeseniz	sevmeyeseniz	sevmemelisiniz	sevmeyin (-iz)
sevmeseler	sevmeyeler	sevmemeliler	sevmesinler

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Esen Hanım yazın tatile çıkamıyor?
2. Uludağ Bursa'ya kaç kilometre uzaklıktadır?
3. Uludağ'da hava nasıldır?
4. Esen Hanım kayak yapmaktan korkuyor mu?
5. "Düşmeyen kayakçı yoktur" sözü sizce doğru mudur?

2. Lütfen yeterlik eylemine çeviriniz.

Örnek: Esen Hanım kayak yaptı.

— Esen Hanım kayak yapabildi.

1. Esen Hanım Uludağ'a gitti.
2. Muzaffer Bey kayak öğretti.
3. Esen Hanım teleferiğe bindi.
4. Esen Hanım Uludağ'dan denizi gördü.
5. Mart ayında denizde yüzdüler.
6. Esen Hanım çok fotoğraf çekti.

3. Lütfen edilgen eyleme çeviriniz.

1. Kışın kayak yaparlar.

Kışın kayak yapılır.

2. Uludağ'a teleferikle çıktılar.
3. Uludağ'a arabayla gidecekler.
4. Uludağ'dan denizi görmüşler.
5. Bursa'dan Uludağ'a bir saatte gittik.
6. Uludağ'da çok yemek yedik.

4. Lütfen dilek şart kipine çeviriniz.

Örnek: Dikkat et dengeni kaybetme.

— Dikkat edersen dengeni kaybetmezsin.

1. Dikkat ediniz, düşmeyiniz.
2. Sınıfını geç, Uludağ'a git.
3. Teleferiğe bin, çabuk git.
4. En yükseğe çık, denizi gör.
5. Uludağ'da kalın giy, üşütme.
6. Spor yap, genç kal.

5. Lütfen ortaç yapınız.

Örnek: pişmek + yemek

— pişmemiş yemek

1. bitmek + senfoni
2. olmak + meyve
3. çekilmek + diş
4. kurumak + çamaşer
5. kirlenmek + su
6. okumak + gazete

6. Lütfen gereklik kipine çeviriniz.

1. Kayarken dikkat ediniz Kayarken dikkat etmelisiniz.
2. Başka kayakçılarla çarışmayınız.
3. İyi öğrenmeden hızlı kaymayınız.
4. Yatmadan önce süt içiniz.
5. Yaralanırsanız, doktora gidiniz.
6. Sisli havalarda uzağa gitmeyiniz.

7. Lütfen zıt anlamlı kelimeleri bulunuz.

Örnek: acı-eşki-tuzlu-tatlı — acı-tatlı

1. açık-berrak-kapalı-basit
2. ağlamak-gülmek-üzülmek-acımak
3. anlayışlı-akılsız-dahi-akıllı
4. İkinci-akşam-gece-sabah
5. sevgili-dost-arkadaş-düşman
6. dul-evli-evlenmemiş-bekar

8. Lütfen eş anlamlı kelimeleri bulunuz.

Örnek: İstemek-ısmarlamak-arzu etmek-sevmek

— istemek-arzu etmek

1. dinlemek-duymak-işitmek-beklemek
2. kadın-anne-kız-bayan
3. merhaba-günaydın-iyi geceler-selam
4. rejim yapmak-şımanlamak-kilo almak
5. melek-Tanrı-şeytan-Allah
6. affetmek-özür dilmek-bağışlamak

9. Lütfen -lı ve -sız ekiyle sıfat yapınız.

Örnek: kar + hava = karlı hava, karsız hava

1. yağmur + hava
2. buz + yol
3. araba + adam
4. sis + hava
5. bulut + gökyüzü
6. güneş + hava
7. gözlük + kadın
8. şapka + adam

Esen Hanım, kışın Uludağ'da güzel bir tatil yapmıştı. Yazın da aynı şekilde iyi bir tatil yapmak istiyordu. Erksin Hanım ve Cengiz Beyle konuştu. Nerede tatil yapacaklarına bir türlü karar veremediler. Cengiz Bey, Antalya'ya gitmekte ısrar ediyordu. "Antalya'ya gidersek hem güzel tatil yapar, hem de çevrede bulunan tarihi eserleri görürüz" diyordu. Esen Hanım ise tatil için Marmaris'i düşünüyordu. Marmaris'te birkaç gün kalıp Bodrum, köyceğiz, Fethiye gibi yakın yerleri de gezmek istiyordu. Aralarında uzun uzadıya tartışılar, sonunda bir turizm acentesine gidip sormaya karar verdiler.

Turizm acentesinin genç müdürü onları dikkatle dinledi. Sonra gülerek "Ben size Mavi Yolculuğa çıkmanızı tavsiye edeceğim" dedi. Mavi Yolculuğa çıkarsanız hepinizin istediği olur. Güzel bir yata binersiniz. Marmaris. Bodrum, Fethiye, Antalya gibi yerleri dilediğiniz gibi gezersiniz. Üstelik sahil boyunca antik kentleri görür, ormanları gezer, masmavi, billur gibi tertemiz denizlerde yüzersiniz. Yolunuzun Üzerinde rastlayacağınız ıssız adalara uğrar, Robenson gibi yaşarsınız. Şehrin kalabalık gürültüsünden, radyo, televizyon, gazeteden uzak gerçek bir tatil yapar, kafanızı dinlersiniz.

Esen Hanım sevinçle "Tam benim istediğim tatil" dedi. Ama Cengiz Bey mutlaka Antalya'ya gitmek istiyordu. Bu sebeple bir türlü anlaşamadılar. Cengiz Bey ve Erksin Hanım Antalya'ya gitti. Esen Hanım da Emin Bey ve Kemal Beylerle Mavi Yolculuğa çıkmaya karar verdi.

MAVİ YOLCULUK

Sabahın erken saatiydi. Güneş yeni doğuyordu. Teknedeki herkes uyuyordu. Yalnız Esen Hanım uyanmış, çevredeki doyumsuz güzelliği seyrediyordu. Güneş, denizde yılanıp çıkan altın bir küre gibiydi. Pırıl pırıl ışıklarıyla gecenin karanlığını yok etmişti. Altın bir gün başlıyordu. Sular masmaviydi. Tekne, arkasında bembeyaz köpükler bırakarak ilerliyordu. Tatlı bir rüzgar Esen Hanımın saçlarını okşuyordu. Balıklar da güneşin ilk ışıklarıyla uyanmış, tekneyle yarış yapıyordu. Bu sırada Esen Hanım teknenin sağ yanında iki büyük yunus balığı gördü. Gözlerine inanamadı. Yunuslar teknenin peşine takılmış, suya bir dalıp bir çıkarak onları takip ediyorlardı. Esen Hanım manzaranın güzelliğinden sanki büyülenmiş, kendini tatlı bir rüyada sanıyordu. Yunuslar az sonra teknenin peşini bıraktılar. Engin, uçsuz bucaksız sularda kayboldular.

Teknede Esen Hanımdan sonra ilk uyanan Emin Bey oldu. Daha sonra Kemal Bey, Rail Hanım, Tekin Bey Gülay Hanım uyandılar. Tekin Bey uyanır uyanmaz "Çay hazır mı?" diye sordu. Emin Bey ona kızdı. "Yahu yemekten içmekten başka bir şey düşünmüyorsun. Hele gel de şu manzaranın güzelliğine bir bak" dedi. Tekin Bey uykulu uykulu gözlerini oğuşturdu. Çevresine bir bakındı, sonra hemen kahvaltı hazırlamaya koyuldu. Kemal Bey teknenin çevresinde dolaşan balıkları gördü. Balıkları yakalamak için hemen oltalarını hazırladı.

Güneş iyice yükselmişti. Tekne açık denizde hızla yol alıyordu. Her kes uyandığı için kaptan motor gürültüsüne bakmadan tam yol ilerliyordu. Kemal Bey kaptanın hızlı gitmesinden hoşlanmadı. Teknenin kıyıya paralel, yavaş yavaş hareket etmesini istiyordu. Böylece daha rahat balık yakalayabilirdi. Kaptana niçin hızlı gittiğini sordu. Kaptan "Deniz de insanlara benzer. Genellikle geceleri uyur, sabahları durgun olur. Ama biraz sonra uyanırsa dalga çıkar. Açık denizde perişan oluruz. Bir an önce Kekova'ya varmak istiyorum" dedi. Kemal Bey, kaptana hak verdi.

Esen Hanım ile Gülay Hanım kahvaltı hazırlamakta Tekin Bey'e yardımcı olmak istediler. Kemal Bey "Kahvaltuyu Kekova'da yapacağız. Siz şimdilik sıcak bir çay hazırlayın

yeter” dedi. Esen Hanım ve Gülay Hanım aşağıdaki kamaraya indiler. Mutfakta çay pişirdiler. Sonra güverteye servis yaptılar. Bu sırada tekne de Kekova’ya gelmişti. Kaptan sahile demir attı. Hepsi neşe içinde çaylarını içerken Kekova’da gezecekleri yerler üzerine sohbet başladılar.

KEKOVA

Emin Bey : Biliyor musunuz, Kaptan Cousteau, Kekova’ya gelmiş ve burada uzun süren araştırmalar yapmış.

Kemal Bey : Biliyoruz, Kaptan Cousteau’yu duymayan kaldı mı? Televizyonda daima onun dualtı araştırmalarını izliyoruz.

Rail Hanım : Kekova’nın özelliği nedir?

Emin Bey : Şu çaylarınızı için, az sonra sizleri gezdireceğim. Kekova, dünyanın cenneti olarak kabul edilir. Mavi Yolculuğun en güzel durak noktasıdır.

Kemal Bey : Hem güzel, hem de çok enteresan bir yer.

Gülay Hanım : Neresi enteresan?

Kemal Bey : Bu teknenin altında bir kent var.

Gülay Hanım : Bizim teknenin altında mı?

Kemal Bey : Evet, bizim teknenin altında ve Kekova’nın her yerinde batık bir kent var. Az sonra göreceksiniz, bir çok ev duvarlarının bir kısmı denizin dışında, bir kısmı denizin içinde. Bilin adamlarının tahminleride göre eskiden bir deprem olmuş. Her şey sulara gömülmüş.

Esen Hanım : Burada bir de kale varmış.

Emin Bey : Kale olduğu gibi sağlam duruyor. İçinde bir de küçük antik tiyatro var. Bu kaleye çıkacağız. Fotoğraf makinelerinizi şimdiden hazırlayın. Tepeden inanılması güç bir güzellik göreceksiniz. Burada deprem ne zaman olmuş ve kimler yaşamış?

Kemal Bey : Hiç kimse bir şey bilmiyor. Şimdilik her şey tahminden ibaret. Yalnız denizin içinde ve karada pek çok Likya tipilahlitler var. Demek ki bir zamanlar burada Likyalılar yaşamışlar. Ama burada hangi kent vardı? Ne zaman sulara gömüldü? Kale köyünün halkı buraya ne zaman geldi? Hiç kimse bilmiyor. Burası şimdilik bir sırdır. Sır olarak da kalacağı benziyor.

Esen Hanım : Ben çok merak ettim. Çaylarınızı içtiyseniz bir an önce Kekova’yi gezelim.

Tekin Bey : Kahvaltıyı ne zaman yapacaktınız?

Kemal Bey : Tamam, bu adamın akli fikri hep yemekte. Kardeşim sen yolda kahvaltını yapmadın mı? Ben seni bir şeyler atıştırırken gördüm.

Tekin Bey : Siz kahvaltıyı burada yapacağınızı söylemediniz mi? Ben de çok az yedim. Şimdi karnım zil çalıyor.

Kemal Bey : Biz henüz hiçbir şey yemedik. Çaylarımız bitti. Kekova Restorana gidelim. Orada güzel bir kahvaltıyı yapalım. Sonra da Kekova’yi gezelim.

Rail Hanım : Kekova’da ne kadar kalacağız?

Emin Bey : İstedığınız kadar. Ama, buraya en az iki gün ayırmak gerek.

Gülay Hanım : Kekova’dan sonra nereye gideceğiz?

Emin Bey : Demre’de St. Nikolas Kilisesine gidip Noel Baba’yi ziyaret edeceğiz.

KELIMELER

ısrar etmek
ise

زورلىماق، قاتتىق تۇرۇۋالماق
بولسا

acente
 Mavi Yolculuk
 yar
 antik قەدىمكى، ئاسار-ئەتىقە
 billur
 issiz
 ada ئارال
 kafa كالا، باش
 dogmak
 güneş
 tekne
 yalnız
 doyum
 küre
 pırl pırl
 ışık
 rüzgar
 okşamak
 yarış
 inanmak
 peş
 takılmak
 takip
 sanki
 büyümek
 rüya
 engin
 uçsuz
 bucak
 yahu
 oğuşturmak
 dolaşmak
 olta
 durgun
 kaptan
 kamara
 güverte
 demir atmak
 sualtı
 özellik
 durak noktası
 enteresan
 batık
 duvar
 deprem
 kale قەلئە

ئىش باشقۇرۇش ئورنى
 دېڭىز سەپىرى
 ساياھەت ۋە ئەندىزىيە كېمىسى

خىرۇستال
 قۇپقۇرۇق، ئۈن - تىنىسىز، جىمجىت

چىقماق، تۇغماق
 كۈن، قۇياش
 كېمە (كېچىك)
 يالغۇز، پەقەت
 قاناتتە، نويماق
 يۈمىلاق، يەر مەركىزى، يەر شارى
 چاقناق، يالت - يۇلت، پار - پۇر
 نۇر، زىيا
 شامال
 سىلىماق
 مۇسابىقە، سىنىشىش
 ئىشەنمەك
 ئارقا، ئىز، پەش
 تاقالماق، ئېسىلماق
 تەقىپ قىلىش، چەكلەش، ئىز قوغلاش
 خۇددى، گۇيا
 زورايماق، چوڭايماق
 چۈش
 چەكسىز، بىپايان
 ئاخىرى يوق، چېتىنى كۆرگىلى بولمايدىغان
 بۇرچەك، بۆلۈك
 يائاللا، ياپىر
 ئۆزىلىماق
 ئايلانماق، چۆگىلىمەك
 قارماق يېپى
 تىنچ، تۇرغۇن
 كېمىچى، كېمە باشلىقى، كاپىتان
 باراخوتلاردىكى ئايرىم خان، ۋاگون
 باراخوت ئۈستى
 تۆمۈر تاشلىماق (باراخوتلار توختىغاندا
 سۇغا تاشلايدىغان تۆمۈر)
 سۇ ئاستى
 ئەۋزەللىك، خۇسۇسىيەت
 توختاش ئورنى
 ئاجايىپ، قىزىقارلىق
 پېتىپ كەتكەن، چۆكۈپ كەتكەن
 تام
 يەر تەۋرەش، تەۋرەم

güç
kara
Likya
lahit

köy
benzemek
ayırmak
چېركاۋ kilise

قىيىن، مۇشكۈل، كۈچ
قۇرۇقلۇق
لىكىيا (قەدىمكى مىللەت نامى)
لەھەت، تاملرى خىش بىلەن قويۇرۇلغان ياكى
ئۈستى تاش بىلەن يېپىلغان قەبرە
يېزا
ئوخشىماق
ئايرىش، ئاجرىتىش

DİLBİLGİSİ

Bileşik Eylem zamanları:

مۇرەككەپ ھەرىكەت زامانلىرى

تۈرك تىلىدا زامان قوشۇمچىلىرىنىڭ ئالدىغا ئۆتكەن زامان خەۋەر مەيلىنىڭ ھېكايە، رىۋايەت ۋە شەرت قوشۇمچىلىرىنى كەلتۈرۈش ئارقىلىق مۇرەككەپ ھەرىكەت زامانلىرى ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

Şimdiki zamanın hikayesi:

ھازىرقى زاماننىڭ ھېكايىسى

şimdiki zaman + imek eyleminin hikayesi

بېيىلنىڭ خەۋەر مەيلى + ھازىرقى زامان

geliyor + idim : geliyordum
geliyor + idin : geliyordun
geliyor + idi : geliyordu
geliyor + idik : geliyorduk
geliyor + idiniz : geliyordunuz
geliyor + idiler : geliyorlardı

Cengiz Bey Antalya'ya gitmek istiyordu.

جەنگىز ئەپەندى ئانتالياغا كېتىشنى ئارزۇ قىلاتتى.

Kaptan açık denizde oldukça hızlı yüzyordu.
Tekne, arkasında bembeyaz köpükler bırakarak ilerliyordu.
Sabahleyin güneş yeni doğuyordu.
Esen Hanım hayranlıkla manzarayı seyrediyordu.

Geniş zaman hikayesi:

كەڭ زاماننىڭ ھېكايىسى

geniş zaman + imek eyleminin hikayesi

كەڭ زامان + بېيىلنىڭ خەۋەر مەيلى

gelir + idim : gelirdim

Vakit olsa, sana mutlaka gelirdim.

ۋاقىت بولسا، سېنىڭ يېنىڭغا چوقۇم باراتتىم.

Param olsa, Mavi Yolculuğa çıkardım.
Dün gelseydin, mutlaka beni görürdün.
Erken kalksaydın, balıkları yakalardın.
Geleceğini bilseydim, mektup yazmazdım.
Orada olsaydın, gördüklerine inanmazdın.

Gelecek zamanın hikayesi:

كەلگۈسى زاماننىڭ ھېكايىسى

gelecek zaman + imek eyleminin hikayesi
كەلگۈسى زامان + بېئىلنىڭ خەۋەر مەيلى

gelecek + idim : gelecektim

Antalya'ya gidecektim, işim vardı gidemedim.
ئانتاليياغا بارماقچى ئىدىم، ئىشىم بولغاچقا بارالمىدىم.
Dün gece sana gelecektim, misafirim vardı gelemedim.
Erksin Hanım Mavi Yolculuğa çıkacaktı, Cengiz Bey istemedi.
Kemal Bey balık tutacaktı, tekne çok hızlı gittiği için tutamadı.
Gürültü olmasaydı, Tekin Bey uyanmayacaktı.
Rüzgar çıkmasaydı, kaptan hızlı gitmeyecekti.

Belirsiz geçmiş zamanın hikayesi:

ئېنىقسىز ئۆتكەن زاماننىڭ ھېكايىسى

belirsiz geçmiş zaman + imek eyleminin hikayesi
بېئىلنىڭ خەۋەر مەيلى + ئېنىقسىز ئۆتكەن زامان
gelmiş + idim : gelmiştim

Vakit öğle olmuştu, Tekin Bey hala uyuyordu.
ۋاقىت چۈش بولۇپ كەتكەنىدى، تەكىن ئەپەندى تېخىچە ئۇخلاۋاتاتتى.

Güzel bir tatil programı yapmıştım, fakat uygulayamadım.
Dün gece bize misafirler gelmişti, bu yüzden sana telefon edemedim.
Esen Hanım kışın Uludağ'a gitmişti, yazın da Mavi Yolculuğa çıktı.

Belirli geçmiş zamanın hikayesi:

ئېنىق ئۆتكەن زاماننىڭ ھېكايىسى

belirli geçmiş zaman + imek eyleminin hikayesi
بېئىلنىڭ خەۋەر مەيلى + ئېنىق ئۆتكەن زامان

geldi + idim : geldiydim

ئېنىق ئۆتكەن زامان پېئىلى سوزۇق تاۋۇش بىلەن ئاخىرلىشىدىغانلىقى ئۈچۈن ئارىسىغا ئۈزۈك -y- تاۋۇشى كېلىدۇ. مەسىلەن:

Dün sana geldiydim, sen evde yoktun.

تۈنۈگۈن سېنىڭكىگە بارغانىدىم، سەن ئۆيدە يوقكەنەن.

Parayı Ahmet'e verdiydim, sana vermedi mi?

Mektubu dün akşam yazdıydim, fakat postaya veremedim.

Çanatamı yanıma aldıydim, nerede unuttum bilemiyorum.

Dilek – şart kipinin hikayesi:

تىلەك - شەرت شەكلىنىڭ ھېكايىسى

dilek-şart kipi + imek eyleminin hikayesi

پېئىلنىڭ خەۋەر مەيلى + تىلەك - شەرت شەكلى

gelse + idim : gelseydim

تىلەك - شەرت شەكلىمۇ سوزۇق تاۋۇش بىلەن ئاخىرلىشىدىغان بولغاچقا، ئارىسىغا -y- ئۈزۈك تاۋۇشى كېلىدۇ. مەسىلەن:

gel-se-y-di-m

İzmir'e gelseydim, sana mutlaka uğrardım.

ئىزمىرغا كەلگەن بولسام، ساڭا چوقۇم ئۇچرىشاتتىم.

Bana gırlseydin, sinemaya birlikte giderdik.

Benzin bitmeseydi, tam zamanında İstanbul'a olacaktık.

Kemal Bey, tekne hızlı gitmeseydi, balık tutacaktı.

Keşke tekne biraz yavaş gitseydi.

Keşke sen de Mavi Yolculuğa gelseydin.

Keşke bu sabah erken uyanseydım.

Keşke ben de balık tutabilseydim.

Öğle vakti biraz güneşlenseydim.

Akşam, yemeği az yeseydim.

İstek kipinin hikayesi:

ئارزۇ - ئىستەك شەكلىنىڭ ھېكايىسى

İstek kipi + imek eyleminin hikayesi

پېئىلنىڭ خەۋەر مەيلى + ئىستەك شەكلى

gele + idim : geleydim

ئارزۇ - ئىستەك شەكلىدىن كېيىن ئارىسىغا -y- ئۈزۈك تاۋۇشى كېلىدۇ. مەسىلەن:

Şu mektubu postaya ataydın.
Parayı Ahmet'e verdim, keşke sana vereydim.
Tekin Bey biraz daha uyuyaydı.
Keşke Erol'u bu gece bize çağıraydık.

Gereklilik kipinin hikayesi:

زۆرۈرىيەت شەكلىنىڭ ھېكايىسى

gereklilik kipi + imek eyleminin hikayesi

بېئىلىنىڭ خەۋەر مەيلى + زۆرۈرىيەت شەكلى

gelmeli + gelmeliydim.

زۆرۈرىيەت شەكلىدىن كېيىن ئارىغا -y- ئۈزۈك تاۋۇشى كېلىدۇ. مەسلەن:

Bugün çok balık tutmalydım.
İlk gün güneşte çok kalmamalydın.
Sabahki manzarayı bir de sen görmeliydin.
Kekova'da iki günden az kalmamalydınız.
Köpekbahğı olan yerlerde denize girmemeliydiniz.

BİLEŞİK EYLEM ZAMANLARI

مۇرەككەپ ھەرىكەت زامانلىرى

Şimdiki zamanın hikayesi:		Geniş zamanın hikayesi:	
geliyordum	gelmiyordum	gelirdim	gelmezdim
geliyordun	gelmiyordun	gelirdin	gelmezdin
geliyordu	gelmiyordu	gelirdi	gelmezdi
geliyorduk	gelmiyorduk	gelirdik	gelmezdik
geliyordunuz	gelmiyordunuz	gelirdiniz	gelmezdiniz
geliyorlardı	gelmiyorlardı	gelirlerdi	gelmezlerdi
(geliyordular)	(gelmiyordular)	(gelirdiler)	(gelmezdiler)

Gelecek zamanın hikayesi		Belirli geçmiş zamanın hiayesi	
gelecektim	gelmeyecektim	geldiydim	gelmediydim
gelecektin	gelmeyecektin	geldiydin	gelmediydin
gelecekti	gelmeyecekti	geldiydi	gelmediydi
gelecektik	gelmeyecektik	geldiydik	gelmediydik
gelecektiniz	gelmeyecektiniz	geldiydiniz	gelmediydiniz
geleceklerdi	gelmeyeceklerdi	geldilerdi	gelmedilerdi
(gelecektiler)	(gelmeyecektiler)	(geldiydiler)	(gelmediydiler)

Belirsiz geçmiş zamanın hikayesi		Dilek-şart kipinin hikayesi	
gelmiştim	gelmemiştim	gelseydim	gelmeseydim
gelmiştin	gelmemiştin	gelseydin	gelmeseydin
gelmişti	gelmemişti	gelseydi	gelmeseydi
gelmiştik	gelmemiştik	gelseydik	gelmeseydik
gelmiştiniz	gelmemiştiniz	gelseydiniz	gelmeseydiniz
gelmişlerdi	gelmemişlerdi	gelselerdi	gelmeselerdi
(gelmiştiler)	(gelmemiştiler)	(gelseydiler)	(gelmeseydiler)

İstek kipinin hikayesi		Gereklik kipinin hikayesi	
geleydim	gelmeyeydi	gelmeliydim	gelmemeliydim
geleydin	gelmeyeydin	gelmeliydin	gelmemeliydin
geleydi	gelmeyeydi	gelmeliydi	gelmemeliydi
geleydik	gelmeyeydik	gelmeliydik	gelmemeliydik
geleydiniz	gelmeyeydiniz	gelmeliydiniz	gelmemeliydiniz
geleydiler	gelmeyeydiler	gelmelilerdi	gelmemelilerdi
		(gelmeliydiler)	(gelmemeliydiler)

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Teknede kim erken kalkıyor?
2. Kahvaltıyı kim hazırlıyor?
3. Balıkları kim hazırlıyor?
4. Kaptan niçin hızlı gidiyor?
5. Kaptan nereye gitmek istiyor?
6. Kahvaltıyı nerede yapıyorlar?

2. Lütfen şimdiki zamanın hikayesine çeviriniz.

Örnek: Güneş yeni doğuyor.

— Güneş yeni doğuyordu.

1. Teknedeki herkes uyuyordu.
2. Esen Hanım güneşi seyrediyor.
3. Tatlı bir rüzgar esiyor.
4. Tekne hızla ilerliyor.
5. Tekin Bey hala uyuyor.
6. Gülay Hanım çay pişiriyor.
7. Kemal Bey balık yakalıyor.
8. Rail Hanım güneşleniyor.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Lütfen geniş zamanın hikayesine çeviriniz.

Örnek: Şansın olsa, balık tutarım. — Şansım olsa, balık tutardım.

1. Vaktim olsa tatile çıkarım.
2. Erken kalksan, çay içersin.
3. Hızlı gitsek, Kekova'ya varırız.
4. Güneşte kalsan, çok yanarsın.
5. Kahvaltıda genellikle çay içeriz.
6. Her gün en az on balık tutarım.
7. Tatilde Ankara'da kalırım.
8. Her yaz İstanbul'a giderim.

4. Lütfen gelecek zamanın hikayesine çeviriniz.

Örnek: Denizde yüzmek istedim. Su çok soğuktu, yüzemedim.

— Denizde yüzecektim, su çok soğuktu, yüzemedim.

1. Geçen hafta sinemaya gitmek istedim. Misafirler geldi, gidemedim.
2. Dün bir kitap almak istedim. Param yoktu, alamadım.
3. Öğretmene cevap vermek istedim. Zil çaldı, veremedim.
4. Mavi Yolculuğa çıkmak istedim. Eşim razı olmadı, çıkamadım.
5. Ders çalışmak istedim. Uykum geldi, çalışamadım.

5. Lütfen belirli geçmiş zamanın hikayesine çeviriniz.

Örnek: Dün okula geldim. Sen yoktun. — Dün okula geldiydim, sen yoktun.

1. Kitabı sana verdim. Okudun mu?
2. Bileti aldım. Sonra bulamadım.
3. Dün sana mektup yazdım. Aldın mı?
4. Anahtarını masaya bıraktım. Gördün mü?
5. Akşam geç geldim. Duydun mu?
6. Sana haber bıraktım. Aldın mı?

6. Lütfen belirsiz geçmiş zamanın hikayesine çeviriniz.

Örnek: Kemal Bey çok balık tutmuş. — Kemal Bey çok balık tutmuştu.

1. Esen Hanım Uludağ'a gitmiş.
2. Tekin Bey çok uyumuş.
3. Emin Beyler, Kekova'ya gitmişler.
4. Mehmet Bey çay içmemiş.
5. Gülay Hanım, Kekovayı görmemiş.
6. Vakit öğle olmuş.
7. Rail Hanım güneşte çok yanmış.
8. Kaptan çok hızlı gitmiş.

7. Lütfen dilek-şart kipinin hikayesine çeviriniz.

Örnek: Mavi Yolculuğa çıksam, iyi bir tatilyaparım.

— Mavi Yolculuğa çıksaydım, iyi bir tatil yaparım.

1. İyi yüzme bilsem, karşı adaya kadar yüzerim.
.....
2. Cengiz Bey bizimle gelse, daha iyi eğleniriz.
.....
3. Erksin Hanım gelmese, tatile yine çıkacağız.
.....
4. Güneş doğmasa, her taraf karanlık olacak.
.....
5. Gürültü olmasa, yunuslar tekneyi takip edecek.
.....

8. Lütfen dilek-şart kipinin hikayesine çeviriniz.

Örnek: Keşke sen de bizimle gelsen.

— Keşke sen de bizimle gelseydin.

1. Keşke ben de sizinle gitsem.
2. Ben de güzel olsam.
3. Sen artist olsan.
4. Keşke bu yıl okulu bitirsem.
5. Ömür boyu beraber olsak.
6. İnsanlar birbirini sevse.

9. Lütfen istek kipinin hikayesine çeviriniz.

Örnek: Seninle birlikte yüzeyim.

— Seninle birlikte yüzeydim.

1. Sabahleyin erken kalkayım.
2. Kahvaltıyı Kekova'da yapalım.
3. Yazın Marmaris'te kalalım.
4. Ben bugün gitmemyim.
5. Sen de bizimle gelesin.
6. O filmi ben de göreyim.

10. Lütfen soru cümlesine çeviriniz.

Örnek: Esen Hanım geliyordu. — Esen Hanım geliyor muydu?

1. Tekne Kekova'ya doğru gidiyordu.
2. Kemal Bey balık tutuyordu.
3. Emin Bey erken kalkardı.
4. Tekne hızlı gitmeliydi.
5. Cengiz Bey Antalya'ya gidecekti.
6. Mavi Yolculuğa gidecekti.
7. Kaptan sualtı şehrini görmüştü.
8. Emin Beyler kaleye çıkacaklardı.
9. Kemal Beyler balık tutacaklardı.
10. Gülay Hanımlar güneşlenmişlerdi.

11. Lütfen gerekli kipinin hikayesine çeviriniz.

Örnek: Kıyıda fazla açılmamalıyız. — Kıyıda fazla açılmamalıydık.

1. Güneşe az kalmalıyız.
2. Antalya'ya mutlaka uğramamalıyız.
3. Kekova'da bir hafta kalmalısınız.
4. arkadaşlarına iyi davranmalısın.
5. Bu kadar geç uyanmamalısın.
6. Güneşin doğuşunu seyretmelisin.
7. Kendini suçlamamalısın.
8. Bu yaz iyi bir tatil yapmalıyım.

28 - DERS NOEL BABA'NIN KENTİNE HAREKET

Esen Hanım : Kaptana sordun mu, Kekova ile Myra arası ne kadar sürüyormuş?

Emin Bey : Sordum, normal hızla gidersek iki saat sonra orada olacaktık.

Esen Hanım : Noel Baba'nın kilisesini ve onun yaşadığı yerleri görebileceğiz.

Emin Bey : Kaptanın söylediğine göre kıyıya yaklaşmamız zor olacaktı.

Esen Hanım : Neden?

Emin Bey : Çünkü kıyı çok sığmış. Yat kıyıya fazla yanaşamıyormuş. Bota binip kıyıya öyle çıkmamız gerekiyormuş. Tabii bu da bir hayli zaman alacak. Üstelik deniz dalgalı olursa botu batırabilirmiş.

Esen Hanım : Aman Allah esirgesin. Deniz burada çok durgun. İnşallah Demre'de de durgun olur.

Emin Bey : Bizim arkadaşlarla konuştum. Onlar, Noel Baba'nın kilisesine gelmeyeceklermiş.

Esen Hanım : Nasıl olur? Bütün dünya her yıl

başında Noel Baba'yı kutluyor. İnsan nasıl olur da onun yaşadığı yerleri merak etmez?

Emin Bey : Kıyıya botla gitmekten korkuyorlarmış.

Esen Hanım : Peki, biz gidince onlar ne yapacaklarmış?

Emin Bey : Kıyıya yakın bir yerde bir çay denize karıştıyormuş. Burada yüzmesi çok zevkli oluyormuş. Çünkü denizin üstü soğuk altı ılıkmış. Kemal Bey balık tutacak, Tekin Bey, Rail Hanım ve Gülay Hanım da burada yüzeceklermiş.

Esen Hanım : Kendileri bilirler. Böyle bir fırsat her zaman ele geçmez. Myra'da

Likyalılar zamanından kalma çok güzel bir antik tiyatro varmış. Gitmişken onu da görelim mi?

Emin Bey : Çok iyi olur. Bu tiyatronun yalnız Likya'da değil, bütün antik dünyada bir tane olduğunu söylüyorlar.

ANTİK TİYATRODA

Esen Hanım : Burası çok güzel bir yer. Ne iyi ettik de geldik.

Emin Bey : İnsan her yerde denize girebilir. Ama, böyle doğa güzellikleriyle kaynaşmış tarihi eserleri her yerde göremez. Bence Myra çok önemli bir yer.

Esen Hanım : Myra hakkında bilgin var mı?

Emin Bey : Myra üzerine bir şeyler okudum. Burada eskiden Likyalılar yaşamış. Bu tiyatroyu da Likyalılar yapmış. Likyalılar ölümlerini kayaların içine oydukları mezarlara gömerlermiş. İşte şu karşıda tiyatronun üzerinde kayalar içine oyulmuş mezarların hepsi likyalılara ait.

Esen Hanım : Likyalılar neden ölümlerini kaya mezarların içine gömüyorlarmış?

Emin Bey : Bilmem ki, burada olsalardı sorardık.

Esen Hanım : Şaka yapma, Likyalılar ne zaman yaşamış?

Emin Bey : Milattan Önce (M.Ö) 5-yüzyılda Myra kentini kurmuşlar. O zamanlar Myra çok önemli bir kentmiş. Myra ile Limyra arasında gemi seferleri yapılmıyormuş.

Milattan Sonra (M.S) 4 yüzyılda St. Nikolas Myra'da piskopis olmuş.

Esen Hanım : St. Nikolas'ın önceki adı da Noel Baba değil mi?

Emin Bey : Evet. Myra, Noel Baba'nın kenti olduğu için de çok ünlü.

Esen Hanım : Kim bilir burada kimler yaşamıştır? Şu tiyatrodaki yüzlerce oyun oynanmış, binlerce seyirci bunları izlemiştir.

Emin Bey : Dünya da bir tiyatro sahnesine benzer. Milyonlarca insan gelir, oyununu oynar, sonra çeker gider. Değişen sadece kostümler ve isimlerdir. Hayyam'ın şu dörtlüğünü çok severim:

*Gerçekten bir kukla sahnesindeyiz,
Kuklacı felek usta, kuklalar da biz.
Sahneye öyküyoruz birer kişi
Bitti mi oyun sadıktayız hepimiz.*

Esen Hanım : Bu güzellikler insanı hem şair, hem filozof yapar. Bakın biz de hemen felsefeye başladık.

Emin Bey : Haklısın, sözü fazla uzatmadan gidelim. Sıcak fena bastırıldı. Geç kalmayalım.

NOEL BABA KİLİSESİNDE

Esen Hanım : Noel Baba'nın yanındaki bu çocuk kim?

Emin Bey : Oğlu.

Esen Hanım: Noel Baba'nın oğlu var mı?

Emin Bey : Canım şaka yapıyorum. Noel Baba çocukları ve denizcileri çok severmiş. Bu sebeple de onları hep korurmuş. İşte bu heykel Noel Baba'nın bu özelliği sembolize ediyor.

Esen Hanım : Şurada bir levha var. Noel Baba'nın hayatından söz ediyor. Birlikte bir okuyalım mı?

Emin Bey : Buradaki bilgiler çok kısa.

Esen Hanım : Ama ö gene bir fıkır veriyor. Bir okuyalım: Aziz Nikolas Milattan Sonra 4 yüzyılın başlarında Likya bölgesinin bir kıyı kenti olan Ptara'da doğmuş. Myra'da piskoposluk yapmış, denizcilerin ve çocukların koruyucusu olarak Noel Baba adı ile bugüne kadar yaşatılan efsaneleşmiş bir azizdir."

Emin Bey : Noel Baba'nın kemiklerini kaçırmak istemişler, ama yanlışlıkla başka birinin kemiklerini kaçırmışlar.

Esen Hanım : Bir aziznin bile ölüsünü yerinde Rahat bırakmıyorlar. Kemiklerini bile kaçırmaya kalkıyorlar. Biraz da kiliseyi gezelim mi?

Emin Bey : Küçük ve güzel kilise.

Esen Hanım : Acaba buranın halkı nereye gitmiş?

Emin Bey : Bu bölgede eskiden birçok savaş oluyormuş.

Esen Hanım : Kimlerle?

Emin Bey : 7-yüzyılın ortasından 9-yüzyıla kadar Araplar buraya yoğun akınlar yapıyorlarmış. Halk bu yüzden bazı kentleri terk etmiş. 809 yılında da Harun el eşit, Mura'yı zapt etmiş. 1034'teki deniz saldırısında ise St. Nikolas'ın kilisesi yıkılmış.

Esen Hanım : Demek arapların saldırısı yüzünden halka kenti terk etmiş.

Emin Bey : Yalnız arap saldırısı değil, burada sık sık depremler de oluyormuş. Üstelik buradaki çay da sık sık taşıyormuş. Bu taşmalar sonucu da evleri sel basıyormuş. Halk bu felaketlere dayanamamış, Myra'dan ayrılmış.

Esen Hanım : Çok yazık.

Emin Bey : Eee..., tarih bu. Bir daldın mı içine neler var neler ...

Esen Hanım : Bakıyorum, tarihi seviyorsun.

Emin Bey : Sevmez olur muyum? Tarih geçmişi yansıtan bir aynadır. Geçmişe bakarak geleceği daha iyigörürsün.

Esen Hanım : Artık yılbaşımı pek çok insan kutluyor. Fakat St. Nikolas'ın Noel Baba olduğunu pek az insan biliyor.

Emin Bey : Evet öyle, herkes yılbaşı akşamı Sabaha kadar eğleniyor.

Esen Hanım : Ben eğlenmiyorum, daha çok üzülüyorum.

Emin Bey : Neden?

Esen Hanım : Bir yıl daha yaşılanıyorum da ondan.

KELİMELER

sığ	تېيىز، يۈزە
yanaşmak	يانداشماق، قىزىقماق
bot	كاتىر
hayli	راسا، تازا، ئوبدانلا
esirgemek	ئەتمۇارلىماق، قوغدىماق، ئاسرىماق
kutlamak	قۇتلۇقلاش، تەبرىكلەش
ılık	ئىللىق، يىلماق
fırsat	پۇرسەت
mezar	مازار، قەبرىستانلىق
gömmek	كۆممەك
kaya	خادا تاش، يار، قىيا
Milatan Önce	مىلادىدىن ئىلگىرى
Milattan Sonra	مىلادىدىن كېيىن
kent	شەھەر، قەلئە، كەنت (كۆچمە مەنىسى)
seyirci	تاماشىبىن
izlemek	تەقىپ قىلماق، كەينىگە چۈشمەك، ئىز قوغلىماق
değişmek	ئۆزگەرمەك، ئالماشتۇرماق، تېگىشمەك
kostüm	كاستىيۇم
kukla	قورچاق
birer ikişer	بىرلەپ ئىكىلەپ
sadık	سادىق، توغرا، ھەقىقىي
filozof	فەيلاسوف
korumak	قوغدىماق، ئاسرىماق
semboliz	سىمبۇل
levha	لەۋھە
piskopos	ئېپىسكوپ
kemik	سۆڭەك، ئۇستىخان
zapt etmek	ئىستېلا قىلماق
deniz saldırısı	دېڭىز ئۇرۇشى
yazık	گۇناھ، ئەپسۇسلۇق ئىش
dal	شاخ - بۇناق، تارماق، بۆلۈم، پارچە
yansı	ئەكسى نۇر، ئەكسى ئەتمەك
tercih	ئەۋزەل بىلىش، ئەلا كۆرۈش
yaşlı	ياشانغان، چوڭ باشلىق
incelemek	تەتقىق قىلماق
arkeolog	ئارخىئولوگ
pansiyon	ئىجارىگە ئېلىنغان ئۆي

DİLBİLGİSİ

Bileşik eylem zamanları

مۇرەككەپ ھەرىكەت زامانلىرى

تۈرك تىلىدا ئاڭلىماققا باشقىچە تۈيۈلىدىغان، كەسكىن بولمىغان مەزمۇنلار رىۋايەت قوشۇمچىلىرى بىلەن ئىپادىلىنىپ كېلىدۇ.

Şimdiki zamanın rivayeti:

ھازىرقى زاماننىڭ رىۋايىتى

şimdiki zaman + imek eyleminin rivayeti

پېئىلنىڭ خەۋەر مەيلى + ھازىرقى زامان

geliyor + imişim : geliyormuşum

geliyor + imişsin : geliyormuşsun

geliyor + imiş : geliyormuş

geliyor + imişiz : geliyormuşuz

geliyor + imişsiniz : geliyormuşsunuz

geliyor + imişler : geliyorlarmış

— Ayşe Hanım Ankara'ya ne ile geliyor?

— Bilmiyorum, İsmail Beyin söylediğine göre uçak ile geliyormuş.

ئايشە خانىم ئەنقەرەگە نېمە بىلەن كەپتۇ؟

بىلمەيمەن، ئىسمائىل ئەبەدىنىڭ دېيىشىچە، ئايرۇپىلان بىلەن كەلگەنمىش.

— Noel Baba Kilisesine Kemal Beyler geliyorlar mı?

— Kaptanın söylediğine göre gelemiyorlarmış. Denizde yüzmeyi, kiliseye gitmeye tercih ediyorlarmış.

Geniş zamanın rivayeti:

كەڭ زاماننىڭ رىۋايىتى

geniş zaman + imek eyleminin rivayeti

پېئىلنىڭ خەۋەر مەيلى + كەڭ زامان

gelir + imiş: gelirmiş

Bana bir arkadaşım anlatmıştı. Bu sahile her sabah yaşlı bir adam gelirmiş. Saatlerce deniz kenarında oturur, dalgaları seyredirmiş. Sonra Myra'daki antik tiyatroya gider, kaya mezarlarını inceler, resimler çekermiş. Akşam üzerleri de Noel Baba Kilisesine gider, kiliseyi incelemiş. Halk bu adamın kim olduğunu merak etmiş ve onun Fransız bir arkeolog olduğunu öğrenmiş.

ماڭا بىر دوستۇم مۇنداق بىر ئىشنى سۆزلەپ بەرگەنىدى: بۇ ساھىلغا ھەر كۈنى سەھەردە بىر ياشانغان ئادەم كېلىدىكەن. سائەتلەرچە دېڭىز قىرغىقىدا ئولتۇرۇپ قىيا تاشلارنى تاماشا قىلىدىكەن. ئاندىن مۇرادىكى قەدىمكى تىياتىرخانىغا بېرىپ، قىيا تاش مازارلىرىنى تەتقىق قىلىپ، رەسىم سىزىدىكەن. خەلق بۇ ئادەمنىڭ

كىم ئىكەنلىكىگە بەك قىزىقىدىكەن ۋە كېيىن ئۇنىڭ بىر فرانسۇز ئاخشۇلوگ ئىكەنلىكىنى بىلىدىكەن.

Gelecek zamanın rivayeti:

كەلگۈسى زاماننىڭ رىۋايىتى

gelecek zaman + imek eyleminin rivayeti

بېئىلنىڭ خەۋەر مەيلى + كەلگۈسى زامان

gelecek + imiş: gelecekmiş

— Bu yıl Marmaris Festivali ne zaman başlayacak?

— Beş haziranda başlayacakmış. Söylendiğine göre festivale birçok ünlü sanatçı gelecek, şenlikler düzenlenecekmiş.

— بۇ يىل مarmaris فېستىۋالى قاچان باشلىنىدۇ؟

— 6-ئاينىڭ 5-كۈنى باشلىنىدىكەن. دېيىشلىرىچە فېستىۋالغا بىر تۈركۈم داڭلىق سەنئەتچى كېلىدىكەن، بايرامغا قىزغىن تەنتەنە قىلىنىدىكەن.

— Festival ne kadar devam edecekmiş?

— Bir hafta sürecekmiş. Şimdiden bütün motel ve pansiyonlar dolmuş. Gitmek istiyorsan, önceden yer ayırtmamız gerekiyor.

Belirsiz geçmiş zamanın rivayeti:

ئېنىقسىز ئۆتكەن زاماننىڭ رىۋايىتى

belirsiz geçmiş zaman + imek eyleminin rivayeti

بېئىلنىڭ خەۋەر مەيلى + ئېنىقسىز ئۆتكەن زامان

gelmiş + imiş : gelmişmiş

بۇ خىل شەكىل تۈركچىدە بەك كۆپ قوللىنىلمايدۇ. ئادەتتە گۇمان ۋە شۈبھە مەنىلىرىنى بىلدۈرىدۇ.

مەسلەن:

— Kemal Bey dün akşam size geldi mi?

— Bilmem, güya gelmişmiş, biz evde yokmuşuz. Oysaki biz bütün gece evdeydik.

— كامال ئەپەندى تۈنۈگۈن كەچتە سىزنىڭكىگە كەلمىدۇ؟

— بىلمەيمەن، گۇيا كەلمىگەندەك، بىزنى يوق دەپ قالغان ئوخشايدۇ. ھالبۇكى، بىز پۈتۈن بىر كېچە ئۆيدە ئىدۇق.

— Cevdet, dün sınavı kazandı mı?

— Kazanamadı. Kendisine haksızlık yapıldığını söylüyor. Güya bütün cevapları doğru yazmışmış, ama öğretmen not vermemiş. Benim bildiğim bütün yıl ders çalışmadı. Sınıfta kalmayı hakketti.

Bileşik eylem zamanları

مۇرەككەپ ھەرىكەت زامانلىرى

Şimdiki zamanın rivayeti		Geniş zamanın rivayeti	
geliyormuşum	gelmiyormuşum	gelirmişim	gelmezmişim
geliyormuşsun	gelmiyormuşsun	gelirmişsin	gelmezmişsin
geliyormuş	gelmiyormuş	gelirmiş	gelmezmiş
geliyormuşuz	gelmiyormuşuz	gelirmişiz	gelmezmişiz
geliyormuşsunuz	gelmiyormuşsunuz	gelirmişsiniz	gelmezmişsiniz
geliyorlarmış	gelmiyorlarmış	gelirlermiş	gelmezlermiş

Gelecek zamanın rivayeti		Belirsiz geçmiş zamanın rivayeti	
gelecekmişim	gelmeyecekmişim	gelmişmişim	gelmemişmişim
gelecekmişsin	gelmeyecekmişsin	gelmişmişsin	gelmemişmişsin
gelecekmiş	gelmeyecekmiş	gelmişmiş	gelmemişmiş
gelecekmişiz	gelmeyecekmişiz	gelmişmişiz	gelmemişmişiz
gelecekmişsiniz	gelmeyecekmişsiniz	gelmişmişsiniz	gelmemişmişsiniz
geleceklermiş	gelmeyecekler	gelmişlermiş	gelmemişlermiş

Dilek-şart kipinin rivayeti		Gereklik kipinin rivayeti	
gelseymişim	gelmeseymişim	gelmeliymişim	gelmemeliymişim
gelseymişsin	gelmeseymişsin	gelmeliymişsin	gelmemeliymişsin
gelseymiş	gelmeseymiş	gelmeliymiş	gelmemeliymiş
gelseymişiz	gelmeseymişiz	gelmeliymişiz	gelmemeliymişiz
gelseymişsiniz	gelmeseymişsiniz	gelmeliymişsiniz	gelmemeliymişsiniz
gelselermiş	gelmeselermiş	gelmelilermiş	gelmemelilermiş

İstek kipinin rivayeti	
geleymişim	gelmeyeymişim
geleymişsin	gelmeyeymişsin
geleymiş	gelmeyemiş
geleymişiz	gelmeyemişiz
geleymişsiniz	gelmeyemişsiniz
geleletmiş	gelmeyelermiş

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Noel Baba nerede yaşamıştır?
2. Noel Baba'nın asıl adı nedir?
3. Noel Baba kimleri korurmuş?

4. Noel Baba nerede piskoposluk yapmış?
5. Noel Baba Kilisesi ne zaman yıkılmış?

2. Lütfen şimdiki zamanın rivayetine çeviriniz.

Örnek: Kıyıya botla çıkmak gerekiyor. — Kıyıya botla çıkmak gerekiyormuş.

1. Emin Bey Demre'ye gidiyor.
2. Yat kıyıya fazla yanaşamıyor.
3. Esen Hanım uçak ile geliyor.
4. Myra'da sık sık savaşlar oluyor.
5. Myra'da Likyalılar yaşıyor.
6. Noel Baba Myra'da yaşıyor.
7. Emin Bey tarihle ilgileniyor.
8. Esen Hanım seyahati seviyor.

3. Lütfen geniş zamanın rivayetine çeviriniz.

Örnek: Myra'ya pek çok turist gelir. — Myra'ya pek çok turist gelirmiş.

1. Turistler antik tiyatroyu ziyaret eder.
2. Tiyatroda pek çok oyunlar oynanır.
3. Noel Baba, Myra'da yaşar.
4. Noel Baba, Myra'da piskoposluk yapar.
5. Myra'da sık sık savaşlar olur.

4. Lütfen gelecek zamanın rivayetine göre cevap veriniz.

Örnek: Festival ne zaman başlayacak?
— Bilmem, bir ay sonra başlayacakmış.

1. Festivale kimler gelecek?
Bilmem, birçok ünlü sanatçı
2. Festival ne kadar sürecek?
Bilmem, iki hafta
3. Rail Hanım bizimle gelmiyor mu?
Hayır, denizde
4. Yat kıyıya kadar yanaşacak mı?
Hayır, kıyıya botla
5. Tekin Bey su içecek mi?
Hayır, çay
6. Gülay Hanım yemek pişirecek mi?
Evet, geziden sonra

7. Kemal Bey balık tutacak mı?
Evet, yemekten sonra.....
8. Esen Hanım Marmaris'e gidecek mi?
Hayır bu yıl.....

5. Lütfen gelecek zamanın rivayetine çeviriniz.

Örnek: Konser saat sekizde başlayacak.
— Konser saat sekizde başlayacakmış.

1. Emin Bey kitap okuyacak.
2. Erksin Hanım tatile çıkmayacak.
3. Rail Hanım bugün güneşlenmeyecek.
4. Kemal Bey tiyatroya gitmeyecek.
5. Kaptan teknede kalacak.
6. Deniz dalgalı olacak.

6. Lütfen dilek-şartın rivayetine çeviriniz.

Örnek: Vaktinde gelse, öğretmenini görürdü.
— Vaktinde gelseymiş, öğretmenini görürmüş.

1. Çok çalışsa, sınıfını geçirdi.
2. Erken kalksa, otobüse yetişirdi.
3. Planlı çalışsaydım, işi yetiştirirdim.
4. Tutumlu olsam, zengin olurdu.
5. Çok yemeseydik, kilo almazdık.
6. Taksiye binmeseydik, tiyatroya yetişemezdik.

7. Lütfen gereklilik kipinin rivayetine çeviriniz.

Örnek: Kışın kalın giyinmelisiniz.
— Kışın kalın giyinmeliymişsiniz.

1. Güneşte az kalmalısınız.
2. Yat kıyıya yaklaşmamalı.
3. Gülay Hanım ay pişirmemeli.
4. Antik tiyatroya gitmeliyiz.
5. Tarih kitabı okumalıyız.
6. Cengiz Bey tatile çıkmalı.
7. Myra'da iki gün kalmalıyız.
8. Noel Baba'yı ziyaret etmeliyiz.

29 - DERS SÖNMEYEN ATEŞ

Öğle sıcağı iyice bastırmıştı. Esen Hanım, Emin Bey ve kılavuz üç saatten beri ormanda yürüyorlardı. Dağ oldukça dikti. Bu yüzden tırmanış çok zor oluyordu. Dağın tepesinde yüzyıllardan beri sönmeyen bir ateş vardı. Bu ateş yaz, kış hiç sönmemişti. Bugüne kadar sönmeyeceğine göre bugünden sonra da mutlaka sönmeyecekti. Olimpos dağının tepesindeki bu ateş üzerine nice efsaneler söylenmiş, tanrılara kurbanlar kesilmişti. Neden bu ateş yüzyıllardır hiç sönmemişti? Emin Bey ve Esen Hanım da bunu çok merak ediyorlardı. Kılavuz dağın tepesine yaklaştıklarını söyledi. Esen Hanım heyecanla en önde gidiyor, bir an önce sönmeyen ateşi görmek istiyordu. Kıydan aşağı yukarı on dört kilometrelik bir mesafeyi yürümüşlerdi. Kemal ve Tekin Beyler bu kadar yolu yürümeyi göze almadıkları için sahilde güneşlenip denize girmeyi tercih etmişlerdi. Zaten onlar genellikle hep böyle yapıyorlardı. "Tatilde insan hiç yorulmayacak, denize girip çıkarak dinlenecek" diyorlardı. Esen Hanımla Emin Bey ise çevredeki tarihi, turistik yerleri gezip görmek istiyorlardı.

Kılavuz dağın tepesindeki sönmeyen ateşe geldiklerini müjdeledi. Emin Bey ve Esen Hanım hemen ateşe doğru koşular. Gerçekten de dağdan alev çüyordu. Ama bu bir yanardağ değildi. Dağın çeşitli yerlerinde toprağın arasından alevler yükseliyordu. Esen Hanım alevlerin üzerine toprak attı. Ateş birkaç dakika söndü, sonra yeniden alev aldı. Esen hanım hayretler içindeydi. Emin Bey gülererek bazı açıklamalar yaptı.

Dağdan metan gazının çıktığını, bu gazın normal hava sıcaklığında alev aldığını, böylece bu alevin yüzyıllardan beri hiç sönmeyeceğini söyledi. Esen Hanım derin Hayallere dalmış düşünüyordu. Eline bir çöp alarak aleve tuttu. Çöp hemen yanıverdi. "Belki de dünyaya ilk ateş buradan yayılmıştır" diye düşündü. Bu düşüncesini Emin Bey'e söyledi. Emin Bey "Olabilir" dedi. "Fakat Yunanistan'da Olimpos dağı. Mitolojiye göre eskiden tanrılar bu dağda otururlarmış. Promethous bir gün çamurdan bir insan yapmış. Athena bu çamurdan yapılan insanı beğenmiş ve Promethous'u Olimpos dağına davet etmiş. Promethous orada ateşin her şeye hayat verdiğini görmüş. Bu ateşten bir kıvılcım çalarak kendi yaptığı heykele can vermiş. Ama Zeus bunu duyunca çok kızmış. Promethous'u Kaf Dağında bir kayaya astırmış ve oraya bir akbaba yollamış. Akbaba senelerce Promethous'un ciğerlerini yemiştir. Promethous'un ciğerleri kalmayınca Zeus yerine bir yenisini koymuş. Akbaba, bunları da parçalamış. Sonunda Herakles bu akbabayı öldürerek Promethous'u kurtarmış."

Esen Hanım, Emin Bey'i merakla dinledi. "Ama, Yunanistandaki Olimpos dağında ateş var mı?" dedi.

"Hayır, yok dedi Emin Bey.

Öyleyse mitolojideki dağ burası olabilir" dedi Esen Hanım "Bak hala bu dağda yanıyor. Üstelik şu tarihi haberlerde sunak taşları var. İnsanlar tanrılara burada pek çok kurbanlar kesmişler. Bence dünyaya ilk ateşin yayıldığı yer burasıdır."

Emin Bey bu tartışmanın çok uzun süreceğini ve yata dönmeleri gerektiğini söyledi. İkisi de arkadaşlarını fazla bekletmemek için oradan ayrıldılar.

OLAYLAR VE GÖRÜŞLER

Kızılderililer reisi Seattle'nin, 1854'te, kendisine toprak satın almak isteyen ABD (Amerika Birleşik Devletleri) cumhurbaşkanına yazdığı mektuptan bir parçadır bu.

Beyaz Saraydaki Büyük Beyaz Reis!

“Gökyüzünü, toprağın sıcaklığını nasıl satın alabilirsiniz ya da satabilirsiniz? Bunu anlamak, bizler için çok güç. Bu toprakların her parçası halkım için kutsaldır. Çam ağaçlarının pırıldayan iğneleri, vızıldayan böcekler, ak kumsallı kıyılar, karanlık ormanlar ve sabahları çayırları örten buğu, halkının anılarının ve geçirdiği yüzlerce yıllık deneylerinin bir parçasıdır. Ormanların, ağaçların damarlarında dolaşan su, atalarımın anılarını taşır. Biz buna inanırız. Beyazlar için durum böyle değildir. Bir beyaz ölüp, yıldızlar evrenine göçtüğü zaman, doğduğu topraklarını unuttur. Bizim ölülerimizse, doğduğu topraklarını unutmaz. Çünkü Kızılderili, gerçek anasının toprak olduğunu bilir.

Washington'daki Büyük Beyaz Reis bizden toprak almak istediğini yazıyor. Bu bizim için çok büyük bir özveri olur. Büyük Beyaz Reis, bize, rahat yaşayacağımız bir yerin ayrılacağını, bize babalık edeceğini, biz Kızılderilerinse, O'nun çocukları olacağımızı söylüyor. Bu önerinizi düşünceğiz ama; yine de önerinizi kabul etmemizin kolay olmayacağını itiraf etmek zorundayım. Çünkü, topraklar bizim için kutsaldır. Derelerin ve ırmakların suyu, bizim için, yalnızca akıp giden su değildir; atalarımızın kanıdır aynı zamanda. Bu toprakları size satarsak; bu suların ve toprakların kutsal olduğunu çocuklarımıza öğretmeniz gerekecek. Biz, dereleri ve ırmakları, kardeşimiz gibi severiz. Siz de aynı sevgiyi gösterebilecek misiniz kardeşlerimize?

Biliyorum; beyazlar bizim gibi düşünmezler. Beyazlar için bir parça toprağın, ötekenden ayrımı yoktur. Beyaz adam, topraktan almak istediğini almaya bakar ve sonra yoluna devam eder. Çünkü toprak, beyaz adamın dostu değil, düşmanıdır. Beyaz adam, topraktan, istediğini alınca, başka sürüvenlere atılır. Beyaz adam, anası olan toprağa ve kardeşi olan gökyüzüne, alınıp satılacak, işlenecek, yağmalanacak bir şey gözüyle bakar. Onun bu ihtirasıdır ki; toprakları çölleştirecek ve her şeyi yiyip bitirecek.

Beyaz adamın kurduğu kentleri de anlayamayız biz Kızılderililer. Bu kentlerde huzur ve barış yoktur. Beyaz adamın kurduğu kentlerde bir çiçeğin taçyapraklarının açarken çıkardığı sesler, bir kelebeğin uçarken çıkardığı kanat sesleri duyulmaz.

Belki vahşi olduğum için anlayamıyorum; ben ve halkım için önemli olan şeyler oldukça başka. İnsan; bir su birikintisinin çevresinde toplanmış kurbağaların, ağaçlardaki kuşların ve doğanın seslerini duymadıkça, yaşamın ve anlamı, ne değeri olur? Biz Kızılderilileriz ve anlamıyoruz. Biz Kızılderililer, bir su birikintisinin yüzünü yalayan rüzgarın sesini ve kokusunu severiz. Çam ormanlarının kokusunu taşıyan ve yağmurlarla yıkanıp gelmiş meltemleri severiz.

Hava önemlidir bizler için. Ağaçlar, hayvanlar ve insanlar aynı havayı solur. Beyaz adam için, bunun da önemi yoktur. Ancak size bu toprakları satacak olursak; havanın temizliğine önem vermeyi de öğrenmemiz gerekecek. Çocuklarınıza havanın kutsal bir şey olduğunu, havanın temizliğine önem vermek gerektiğini öğretmelisiniz. Hem nasıl kutsal olmasın hava? Atalarımızın doğdukları gün ilk soluklarını; ölümlerinde de son soluklarını bu havayla solumuşlardır.

Toprak satmamız için yaptığınız öneriyi inceleyeceğim. Eğer önerinizi kabul edecek olursak; bizim de bir koşulumuz olacak. Beyaz adam bu topraklar üstünde yaşayan tüm canlılara saygı gösterecek. Ben bir vahşiyim ve başka düşünmüyorum ... Yaylalarda cesetleri kokan binlerce buffalo (yabancı sığır) gördüm. Beyaz adam, trenle geçerken vurup vurup öldürüyordu. Dumanlar püskürten demir atun bir buffalodan daha değerli olduğuna aklım ermiyor. Biz Kızılderililer, yalnızca yaşayabilmek için öldürürüz hayvanları ... Tüm hayvanları öldürecek olursanız, nasıl yaşayabilirsiniz? Canlıları yok edildiği bir dünyada, insan ruhu, yalnızlık duygusundan ölür gibi geliyor bize. Unutmayın; bugün canlıların

başına gelen, yarın insanın başına gelecektir. Çünkü, bunlar arasında bir bağ vardır.

Şu gerçeği iyi biliyorum: Toprak insana değil, insan toprağa aittir. Ve bu dünyadaki her şey; bir ailenin bireylerini birbirine bağlayan kan gibi ortaktır ve birbirine bağlıdır. Bu nedenle de; dünyanın başına gelen her felaket, insanoğlunun başına gelmiş demektir.

Bildiğimiz gerçek daha var: Sizin Tanrınız, bizimkiden başka bir tanrı değil, Aynı Tanrının yaratıklarıyız. Beyaz adam, bir gün belki bu gerçeği anlayacak ve kardeş olduğumuzun ayırımına varacaktır. Siz, Tanrımızın başka olduğunu düşünmekte özgürsünüz. Ama Tanrı, hepimizi yaratan Tanrı için, Kızılderili ile Beyazın arasında fark yoktur. Ve Kızılderililer gibi Tanrı da, toprağa değer verir. Toprağa saygısızlık, Tanrının kendisine saygısızlıktır.

Beyaz adamı bu topraklara getiren ve ona, Kızılderiliyi boyunduruk altına alma gücü veren Tanrı'nın kaderini anlamıyorum. Tıpkı, buffaloların öldürülüşünü, ormanların yakılışını, toprağın kirletilişini anlamadığım gibi ...

Bir gün bakacaksınız; gökteki kartallar, dağları örten ormanlar yok olmuş; yaban atları evcilleştirilmiş ve her yer, insanoğlunun kokusuyla dolmuş. İşte o gün insanoğlu için, yaşamın sonu ve varlığını sürdürebilme savaşının başlangıcı gelip çaymış olacak..."

KELİMELELER

kılavuz	چۈشەندۈرگۈچى، يول باشلىغۇچى
dik	تىك
yüzden	يۈزسىدىن، سەۋەبىدىن
urmanmak	ياماشماق
sönmek	ئۆچمەك
ateş	ئوت، ئاتەش
Olimpus Dağı	ئولمپۇس تېغى (گېرىتسىيەدىكى)
yaklaşmak	يېقىنلاشماق
müjdelemek	خۇش خەۋەر يەتكۈزۈمەك
alev	يالقۇن
çeşitli	تۈرلۈك، ھەر خىل
açıklama	ئېنىقلىما، چۈشەنچە
metan gazı	مېتان گازى (بىر خىل كۆيۈشچان گاز)
olabilir	مۇمكىن، ئىمكانىيەتلىك، بولۇشى مۇمكىن
mitolojiye	مىتروپولوگىيە
Prometheus	پرومېتېئىس (يۇنان ئەپسانىلىرىدىكى قەھرىمان)
çamur	پاتقاق، لاي
kıvılcım	ئوت ئۇچقۇنى، يالقۇن
Zeus	زېئۇس (يۇنان ئەپسانىلىرىدىكى ئىلاھلارنىڭ ئىلاھى)
Kaf Dağı	كاۋكاز تاغلىرى
akaba	ۋەھشى قۇش
Herakles	ھېراكلىس (يۇنان ئەپسانىلىرىدىكى قەھرىمان)
sunak	ئىبادەتخانىلاردا دىنىي مۇراسىم ئۆتكۈزۈلىدىغان تاش سۇپا
olay	ھادىسە، ۋەقە
görüş	كۆرۈش، كۆزقاراش
Kızılderililer	ئىندىيانلار
Beyazlar	ئاق تەنلىكلەر

kutsal
çam ağacı
iğne
vızıldamak
böcek
kumsal
çayır
örtmek
buğu
evren
özveri
öneri
dere
ırmak
serüven
yağmalanmak
ihtiras
barış
taçyaprak
kelebek
su birikintisi
urbağa
doğan
değer
kokusu
meltemler
solmak
ancak
soluk
koşul
tüm
yayla
buffallo
püskürtmek
demir
erimek
özürmek
saygı
boyundurmak
kaderi
kirletilmek
evcilleştirilmek
insanoğlu

مۇقەددەس
قارىغاي
يىگنە
ۋېزىلىدماق
ئۇششاق ھاشارەت (قۇرت، قوڭغۇز قاتارلىق)
قۇملۇق
ئوتلاق، يايلاق
ئەتمەك، ياپماق، يوشۇرماق
پار، ھور، تۈتەك
مەۋجۇدات، كائىنات
پىداكارلىق
تەكلىپ
دەريا (بەسىللىك دەريا)
ئېرىق، ئېقىن
سەرگۈزەشت
بۇلاڭ - تالاڭ قىلىنماق
قارا نىيەت، تەمە، نەپىس
تىنچلىق
گۈل بەرگى
كېپىنەك
سۇغا قوشۇلغان، سۇغا بىرىككەن
پاقا
بۈركۈت
جايدا، لايىق
ھىد، بۇراق
ياز شامىلى
رەڭگى ئۆگمەك، سولاشماق، سولماق
پەقەت، زادى
ئاقىرىپ كەتكەن، تاتىرىپ كەتكەن، سولاشماق
ئىمكان، شەرت - شارائىت
پۈتۈنلەي، ھەممىسى، تامامەن
يايلاق
بۇققاللو كالىسى (يەنى ئىنەك)
پۈركۈمەك
تۆمۈر
ئېرىمەك
ئەركىنلەشمەك، ھۆر بولماق
ھۆرمەت
بويۇنتۇرۇق
قەدرى، تەقدىرى
يۈزىنى تۈكمەك، يۈزىنى قارا قىلماق
كۆندۈرۈلمەك، ئۆيگە كۆندۈرۈلمەك
ئىنسانلار، ئىنسان ئەۋلادى

DİLBİLGİSİ

Bileşik eylem zamanları
مۇرەككەپ ھەرىكەت زامانلىرى

Şimdiki zamanın şartı:

ھازىرقى زاماننىڭ شەرتى

şimdiki zaman + imek eyleminin şartı
بېئىلنىڭ شەرتى + مەيلى ھازىرقى زامان

geliyor + ise: geliyorsa
Dağa çıkmıyorsanız, burada bekleyiniz.

تاغقا چىقمىساڭلار، بۇ يەردە ساقلاڭلار.

Kemal Bey bizimle geliyorsa, fotoğraf makinesini de alsın.
İyi yüzme biliyorsanız, biraz uzaklara açılalım.
Yürüyüşü seviyorsanız, motele kadar yaya gidelim.

Geniş zamanın şartı:

كەڭ زاماننىڭ شەرتى

geniş zaman + imek eyleminin şartı
بېئىلنىڭ شەرت مەيلى + كەڭ زامان

gelir + ise : gelirse
Verdiğiniz sözde durmazsanız, çok ayıp olur.

ئېيتقان سۆزىڭىزدە تۇرمىسىڭىز، بەكمۇ ئەيىبلەك ئىش بولىدۇ.

Tekin Bey de gelirse, memnun oluruz.

Tatilde iyi dinlenemezsiniz, çalışma hayatınız da pek verimli olmaz.

Arabanızı uygun bir fiyata satarsanız, ben almak isterim.

Dağın tepesine çıkarsanız, sönmeyen ateşi görürsünüz, çıkmazsanız hiçbir şey göremezsiniz.

Gelecek zamanın şartı:

كەلگۈسى زاماننىڭ شەرتى

gelecek zaman + imek eyleminin şartı
بېئىلنىڭ شەرتى + مەيلى كەلگۈسى زامان

gelecek + ise: gelecekse

Tekin Bey, bizimle gelecekse, hemen hazırlansın.

تەكىن ئەپەندى بىز بىلەن كەلمەكچى بولسا، تېز تەييار بولسۇن.

Gülây Hanım kahvaltı yapacaksa, çayı hazırlamalıdır.

Sönmeyen ateşe siz de gelecekseniz, biraz daha bekleyelim, gelmeyecekseniz, biz gidiyoruz.

Marmaris'e gitmeyecekseniz, Bodrum'a gidelim.

Uçak vaktinde gelmeyecekse, biz burada boşuna beklemeyelim.

Belirli geçmiş zamanın şartı:

ئېنىق ئۆتكەن زاماننىڭ شەرتى

belirli geçmiş zaman + imek eyleminin şartı

بېئىلنىڭ شەرتى مەيلى + ئېنىق ئۆتكەن زامان

geldi + ise: geldiyse

Emin Bey size geldiyse, bize de uğrasın.

ئەمىن ئەپەندى سىزنىڭكىگە كەلسە، بىزنىڭكىگىمۇ يولۇقۇپ ئۆتسۇن.

Ayşe dün okula gelmediyse, mutlaka hastadır.

Kitabı okuduysan bana ver, okumadıysan birkaç gün daha sende kalsın.

Bu arabayı beğendiyseniz, uygun bir fiyatla size satabilirim.

Motelimizden memnun kaldıysanız, önümüzdeki yıl yine bekleriz.

Belirsiz geçmiş zamanın şartı:

ئېنىقسىز ئۆتكەن زاماننىڭ شەرتى

belirsiz geçmiş zaman + imek eyleminin şartı

بېئىلنىڭ شەرتى مەيلى + ئېنىقسىز ئۆتكەن زامان

gelmiş + ise: gelmişse

Paranız bitmişse, size biraz borç para verebilirim.

بۇلۇڭىز ئۆگىگەن بولسا، سىزگە بىرئاز قەرز پۇل بېرەلەيمەن.

Kitabı okumuşsa, lütfen bana geri versin.

Arabanın benzini bitmişse, en yakın istasyondan benzin alalım.

Mektubu yazmışsa, bugün postaneye verelim.

Çocuklar uyanmışsa, artık kahvaltımızı yapalım.

Bileşik eylem zamanları

Şimdiki zamanın şartı		Geniş zamanın şartı	
geliyorsam	gelmiyorsam	gelirsem	gelmezsem
geliyorsan	gelmiyorsan	gelirsen	gelmezsen
geliyorsa	gelmiyorsa	gelirse	gelmezse
geliyorsak	gelmiyorsak	gelirsek	gelmezsek
geliyorsanız	gelmiyorsanız	gelirseniz	gelmezseniz
geliyorlarsa	gelmiyorlarsa	gelirlerse	gelmezlerse
(geliyorsalar)	(gelmiyorsalar)	(gelirseler)	(gelmezseler)

Gelecek zamanın şartı

geleceksem	gelmeyeceksem
geleceksen	gelmeyeceksen
gelecekse	gelmeyecekse
geleceksek	gelmeyeceksek
gelecekseniz	gelmeyecekseniz
geleceklerse	gelmeyeceklerse
(gelecekseler)	(gelmeyecekseler)

Belirli geçmiş zamanın şartı		Belirsiz geçmiş zamanın şartı	
geldiysem	gelmediysem	gelmişsem	gelmemişsem
geldiyسن	gelmediysن	gelmişسەن	gelmemişسەن
geldiyسە	gelmediyse	gelmişسە	gelmemişسە
geldiyسەك	gelmediysەك	gelmişسەك	gelmemişسەك
geldiyسەنيز	gelmediysەنيز	gelmişسەنيز	gelmemişسەنيز
geldilerسە	gelmedilerسە	gelmişلەرسە	gelmemişلەرسە
(geldiyسەلەر)	(gelmediysەلەر)	(gelmişسەلەر)	(gelmemişسەلەر)

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Sönmeyen ateş nerededir?
2. Bu ateş niçin devamlı yanmaktadır*?
3. Olimpos Dağına kimler gitmiyor?
4. Promethous kimdir?
5. İlk ateş nereden yayılmıştır?
6. Zeus, Promethous'a niçin kızmıştır?

2. Lütfen iki cümleyi birleştiriniz.

Örnek: a. Esen Hanım, Olimpos Dağına çıkıyor.
b. Spor ayakkabılarını giysin.
Esen Hanım, Olimpos Dağına çıkıyorsa
spor ayakkabılarını giysin.

- a. Emin Bey, Olimpos Dağına çıkıyor.
- b. Hemen hazırlansın.

- a. İyi yüzme biliyorsunuz.
- b. Uzaklara açılabilirsiniz.

- a. Bizimle gelmiyorsunuz.
- b. Sönmeyen ateşi göremeyeceksiniz.

- a. Mavi Yolculuğa çıkmıyorsunuz.
- b. İyi bir tatil yapamazsınız.

- a. Mitolojiyi seviyorsunuz.
- b. Türkiye'yi mutlaka görmelisiniz.

3. Lütfen iki cümleyi birleştiriniz.

Örnek: a. Yazın vaktim olur.

b. İki ay tatile çıkarım.
Yazın vakum olursa, iki ay tatile çıkarım.

a. Sabahleyin erken kalkarız.
b. Ormanda geziye çıkarız.

a. Bır kılavuz buluruz.
b. Sönmeyen ateşe gideriz.

a. Metan gazı bir gün biter.
b. Dağdaki ateş söner.

a. Emin Bey hızlı yürür.
b. Önde giden Esen Hanıma yetişir.

a. Rail Hanım güneşte fazla kalır.
b. Sağlığına zararlıdır.

a. Yarın hava güzel olur.
b. Sizlerle akşama kadar yüzeriz.

a. Güzel bir yat alırız.
b. Her yıl Mavi Yolculuğa birlikte çıkarız.

4. Lütfen gelecek zamanın şartına çeviriniz.

Örnek: Hep böyle hızlı yürürsen, ben
gelemeyeceğim.
Hep böyle hızlı yürüyeceksen, ben
gelemeyeceğim.

1. Otobüs Marmaris'e gidiyorsa, bir bilet alalım.

2. biraz erken gelirsiniz, yemeğe bekleriz.

3. Yarın bana uğrarsan, kitabı sana veririm.

4. Balıları buzdolabına koyarsak, bol mitarda alalım.

5. Tatile çıkıyorsanız, yanınıza iyi bir fotoğraf makinesi alınız.

5. Lütfen iki cümleyi birleştiriniz.

Örnek: a. Gülay Hanım çayı pişirdi.
b. Sofraya getirsin.
Gülay Hanım çayı pişirdiyse, sofrayı getirsin.

- a. Emin Bey mitoloji kitabını okudu.
b. Bize Promethous'u anlatsın.

- a. Tekin Bey fotoğrafları çekti.
b. fotoğraf makinesini bana versin.

- a. Burada işimiz bitti.
b. Başka yere gidelim.

- a. Siz de soğukta üşüdünüz.
b. Bir hırka alınız.

- a. Buradaki tüm antik eserleri gördük.
b. Başka eserleri inceleyelim.

- a. Arkeolojiye ilgi duyuyorsunuz.
b. Mutlaka Türkiye'yi geziniz.

6. Aşağıdaki kelimelerden sonra imek imek filinin hikayesini getiriniz.

Örnek: Denizin suyu çok soğuk. — Denizin suyu çok soğuktu.

1. Hava o gün çok sıcak
2. Sabahleyin gökyüzü masmavi
3. Ormandaki bütün ağaçlar yemyeşil.....
4. Dün akşam bu caddeler çok dolu
5. Ulrike Türkiye'de çok mutlu
6. Kaptan fırtına çıkacak diye çok endişeli

7. Aşağıdaki eylemlerden sonra imek filinin hikayesini getiriniz.

Örnek: Az sonra büyük bir fırtına çıkacak.

— Az sonra büyük bir fırtına çıkacaktı.

1. Ulrike o sabah erkenden uyanacak.....
2. Kemal Bey ile Tekin Bey balık tutacak.....
3. Gülay Hanım ile Rail Hanım güvertede güneşleniyorlar.....
4. Emin Bey daha önce Mavi Yolculuğa çıkmış.....
5. Fabrika artıklarıyla bu güzel denizler kirletilmemeli.....
6. Sanayi gelişmese çevre bu kadar kirlenmeyecek.....
7. Mehmet Bey her yıl Mavi Yolculuğa çıkar.....
8. Esen Hanım gittiği yerlerde daima bol bol fotoğraf çeker.....
9. Belki de dünyaya ilk ateş buradan yayılmış.....
10. Belki de bu ateş hiç sönmeyecek.....

Mavi Yolculuk çok güzel geçmişti. Esen Hanım Marmaris'te Almanya'dan gelecek arkadaşı Ulrike ile buluşacaktı. Uçak, Dalaman Havaalanına perşembe günü gelecekti. Ulrike bu uçakta olacak ve Esen Hanım onu havaalanında karşılayacaktı. Dalaman Havaalanı, Marmaris'ten sadece iki saatlik bir mesafedeydi. Oradan servis arabasına binip Marmaris'e gideceklerdi.

Ulrike, uçakla tam zamanında geldi. Esen Hanım daha önce güzel bir motelden iki kişilik yer ayırtmıştı. Hemen motele gittiler. Deniz tarafına bakan bir odaya yerleştiler. Motel, Marmaris'e on kilometre kadar uzağında sessiz sakin bir yerde bulunuyordu. Pencereden görülen manzara ise muhteşemdi. Burası Marmaris'in en güzel moteliydi. Esen Hanım ve Ulrike çevreye bir göz attıktan sonra odaya yeni bir şekil vermek istediler. Yatakların ve sehpaaların yerlerini değiştirdiler. Sonra balkona çıktılar. Karşılıklı oturarak, sohbe koyuldular.

Ulrike Almanya'dan, Esen Hanım da uzun uzadıya Mavi Yolculuktan söz ediyordu. Saatlerin nasıl geçtiğinin ikisi de farkında değildi. Esen Hanım Fethiye, Kaş, Kekova, Finike, Antalya'yı ve bu çevrede gördüklerini anlata anlata bitiremiyordu. Sonunda Ulrike de Mavi Yolculuğa çıkmaya karar verdi. Esen Hanım "Sakın ha!" dedi. "Mavi Yolculuk çok tehlikelidir."

"Neden?" diye sordu Ulrike.

"Çünkü" dedi Esen Hanım: "Mavi Yolculuğa çıkan bir kimse, kolay kolay başka bir yeri beğenemez. Hep Mavi Yolculuğa çıkmak ister. Bu ise çok pahalıdır."

"Olsun" dedi Ulrike: "Bir ay tatil yapacağıma, on gün yaparım. Ama güzel bir tatil olur. Hem iyi dinlenirim, hem de anısı yıllarca benimle yaşar." İkisi de bir yıl sonrası için hemen tatil programı yapmaya başladılar. Bu defa Mavi Yolculuğa Bodrum'dan çıkacak ve Gökova Körfezini gezeceklerdi. Bu sırada acıktıklarını farkettiler. Restorana inip bir şeyler yemek istediler.

Restoranda Murat Bey ve Zuhul Hanımla tanıştılar. Zuhul Hanım motelin resepsiyonunda çalışıyordu. Hep birlikte aynı masaya oturdular. Karınları acıkmıştı. Garsonun getirdiklerini atıştırarak, zil çalan midelerinin sesini susturdular. Tabii yemek sırasında gene bol bol Mavi Yolculuktan konuşuldu. Yemek sonrası bara gittiler. Barda yeni arkadaşlarla tanıştılar. Yarım saat kadar barda kaldıktan sonra izin isteyip ayrıldılar. Odalarına çıkıp, mayolarını giydiler. İskeleye indiler. Bir motor kiralayıp, Marmaris ve çevresini gezmek üzere plan yaptılar.

Esen Hanım, Ulrike'ye önce Marmaris'in çevresini göstermek istedi. Küçük bir deniz motoru kiralayıp, sahilde bulunan evleri, motel ve pansiyonları gezdiler. Bir saat kadar süren geziden sonra tekrar motele döndüler. Motor gezintisi Ulrike'nin çok hoşuna gitmişti. Ertesi gün aynı motorla daha uzun gezinti yapmaya karar verdiler.

TATİL CENNETİ MARMARIS

Esen Hanım erken uyanmayı severdi. O gün erkenden uyandı, güneş henüz doğmamıştı. Ama, ortalık ağarmaya başlamıştı. Ulrike hala uyuyordu. Esen Hanım pencereden iskeleye bir göz attı. Bir gün önce anlaştıkları motorcu gelmişti. Esen Hanım, Ulrike'yi hafifçe uyandırdı. Ulrike gözlerini oğuşturarak:

- Sabah oldu mu? dedi.

- Evet oldu. Güneş doğmak üzere. Motorcu da iskelede bizi bekliyor.

Ulrike hemen hazırlandı, ikisi de sevinçle iskeleye indiler. Esen Hanım:

- Günaydın, dedi motorcuya.
- Günaydın, çok beklerim diye korktum. Ama erken uyanıyorsunuz.
- Biz erken uyanırız, dedi Esen Hanım.

Motor çalıştı. Motorun sesi karşı dağlarda yankılandı. Denizdeki balıklar uyandı. Yola koyuldular. Motorcu da keyifliydi. Denizde kendilerinden başka kimse yoktu. Sanki bütün deniz onlara aitti. Oysa gündüz buraları ne kadar dolu oluyordu.

Motor kıyıya yanaştı ve durdu. Esen Hanım ve Ulrike dağın tepesine çıkacak ve oradan resim çekeceklerdi. Dağa tırmanmış bir saat kadar sürdü. Tepeden gördükleri manzara muhteşemdi. Deniz bir göl gibi durgundu. Evlerin ve yatların görüntüleri suda ayna gibi yansıyor. Her taraf yemyeşil çam ormanlarıyla kaplıydı. Çam ağaçlarından çevreye yayılan mis gibi bir koku ciğerleri dolduruyordu. Kuşlar dallarda cıvı cıvı ötüşüyorlardı. Gökyüzü masmaviydi ve tek bulut yoktu. Güneş artık doğmuş, dağların üzerinden yükselirken denize altın renkli ışıl ışıl yakamozlar oluşturuyordu. Ulrike kendini bir rüyada sanıyordu. Esen Hanıma:

- Kimbilir mavi Yolculuk ne kadar güzeldir, dedi.

Esen Hanım:

- İnsanlar yerleştikleri yerlerde doğayı bozuyorlar. Marmaris henüz bozulmadı. Bozmamaya da çalışacağız, dedi. Büyük şehirlerde ne bu güzelliği, ne de bu huzuru bulabiliriz. Mavi Yolculukta ise doğayı çok daha saf ve temiz olarak bulmak mümkün.

Motorcu aşağıda onları bekliyordu. Daha fazla oyalanmadan aşağı inmeleri gerekiyordu. İkisi de istemeyerek aşağı indiler. Motora atladılar. Marmaris'e gittiler. Halk uyanmış, gün başlamıştı. İnsanların yüzünde mutlu bir ifade vardı. Esen Hanımla Ulrike sessizce bu kalabalığa karıştılar. Doğa ile başbaşa olmak güzel bir şeydi. Ama insanların arasında olmanın da başka bir tadı vardı. İşte Marmaris'te insan bu iki duyguyu tadabiliyordu. Bu sebeple Marmaris her bakımdan bir tatil cennetiydi.

KELİMELER

buluşmak	ئۇچراشماق، بىر بىكىرگە كەلىدەك
motel	كىچىك مېھمانخانا
sakin	تۇرغۇن، تىنىچ
muhteşem	تەنتەنلىك
sehpa	چاتما، كىچىك شېرە
anı	خاتىرە، ئەس
acı	ئاغرىق، مائەم
karın	قورساق، قېرىن
bol bol	مول - مول
bar	يۈك، ئېغىرچىلىق
mayo	سۇ ئۇزۇش كىيىمى
iskele	پورت
motor	ماتور، مانورلۇق قېيىق
ağarmak	ئاقارماق، تالڭ ئاتماق
yankılanmak	ئەكس سادا چىقارماق
görüntü	خىيال
cıvı cıvı	ۋىچىر - ۋىچىر

örümek
tek
ışıl ışıl
yakamoz
karışmak
doğa
tatil
Tat(d)lı
rakı
refah

سايرماق
بىر، يالغۇز، تاق
ۋال - ۋۇل
شولا
ئارىلىشىپ كەتمەك
تەبىئەت، ماھىيەت
دەم ئېلىش
تەمى، شېرىنلىكى، تاتلىقلىقى
ھاراق
باياشاتچىلىق

DİLBİLGİSİ

Belirteçler:

رەۋىشلەر

تۈزك نىلمدىكى رەۋىشلەر بېئىل، سۈپەت ۋە باشقا قوشۇمچىلاردىن ئىلگىرى كېلىدۇ، ئۇلارنىڭ مەنىسىنى زامان، ماكان، يۆنىلىش، ئازلىق-كۆپلۈك، خۇسۇسىيەت قاتارلىق جەھەتلەردىن ئېنىقلاپ كېلىدۇ.

-ın, -leyin:

Ulrike sabahleyin geç uyandı.

ئۇلىرىكە ئەتىگەندە ۋاخچە ئويغاندى.

Esen hanım kışın Uludağ'a gitti, yazın Mavi Yolculuğa çıktı.

Esen hanım akşamleyin erken uyudu.

-ca (-ce, -ça, çe):

Motor hızlıca yol alıyordu.

قېيىق تېزغىنە ئالغا ئىلگىرىلەيتتى.

Esen Hanım, Ulrike'yi usulca uyandırdı.

Ulrike yatağından yavaşça kalktı, sessizce giyindi.

Motorcu kolayca kıyıya yanaştı.

Ulrike hem konuşarak, hem de etrafı seyrederek rahatça dağa tırmandı.

قوشۇمچىسى بىلەن بەزىدە -sız (-siz, -suz, -süz) -ca (-ce, -ça, -çe) باراۋەرلىك قوشۇمچىسى

ئالمىشىپ رەۋىش سۈپىتىدە قوللىنىلىدۇ. مەسىلەن:

Balıkçı balıkları insafsızca avlıyordu.

بېلىقچى بېلىقلارنى ئىنساپسىزلارچە ئوۋلايتتى.

Okumamış insanlar bazen görgüsüzce hareket edeler.

Bilgisizce yapılan işlerden hayır gelmez.

Bu işte de lütfen akılsızca hareket etmeyin.

küçültme eki : -cık (-cik, -cuk, -cük)

ئاشۇرما قوشۇمچىلىق رەۋىشلەر

Burada birazcık kalırsanız, geçen gemileri görürsünüz.

بۇ يەردە ئازراق تۇرسىڭىز، ئۆتكەن - كەچكەن كېمىلەرنى كۆرىسىز.

İskelede azıcık bekler misiniz?

İşleriniz çok biliyorum ama, bir akşamcık de bize geliniz.

-sız (-siz, -suz, -süz) قوشۇمچىلىرى (-in, -un, -ün) قوشۇمچىلىرى بىلەن بىرلىكتە رەۋىش سۈپىتىدە قوللىنىلىدۇ. مەسلەن:

Tekne açık denizde durmaksızın yol alıyordu.

كېمە ئوچۇق دېڭىزدا توختىماستىن يول يۈرەتتى.

Gülây Hanım susmaksızın konuşuyordu.

Kemel Bey yorulmaksızın balık tutuyor.

Açık denizde ansızın fırtına çıktı.

Eylemden yapılan belirteçler:

بېشىلدىن ياسالغان رەۋىشلەر

Motorcu şarkı söyleyerek yola koyuldu.

قېمىقچى ناخشا ئېيتقاچ يولغا چىقتى.

Karşıkı sahile yüze yüze gittim.

Otobüse yetişmek için koşa koşa merdivenden indiler.

Dün akşam yemeğini bizde yiyerek eve gitti.

Esen Hanım hiç konuşmadan manzarayı seyretti.

İkilemelerden yapılan belirteçler:

چۆپ سۆزلەردىن ياسالغان رەۋىشلەر

Ulrike mısıl mısıl uyuyordu.

Esen Hanım ve Ulrike gece gündüz gezdiler.

Esen Hanım Ulrike ile ağır ağır konuşuyordu.

Sahilde bir adam sağa sola koşuyordu.

Denizde bir bayan hızlı hızlı yüzüyordu.

Masada oturan bir çocuk sessiz sessiz ağlıyordu.

Dertli bir adam şabah sabah akşam rakı içiyordu.

Belirteç çeşitleri:

رەۋىشنىڭ تۈرلىرى

1. Zaman belirteçleri:

ۋاقىت رەۋىشلىرى

dün, bugün, yarın, erken, geç, şimdi, demin, önce, sonra, yazın, kışın, geçende, akşama, sabaha, haftaya ... gibi.

Ermin Bey dün gelmiş.

ئەمىن ئەپەندى تۈنۈگۈن كەپتۇ.

Tekin Bey yarın gidecekmış.

Biraz bekle şimdi geliyorum.

2. Yer, Yön Belirteçleri:

ئورۇن، يۆنىلىش رەۋىشلىرى

aşağı, yukarı, içeri, dışarı, ileri, geri, üst, alt, ön, arka, sağ, sol, uzak, yakın ... gibi.

Esen Hanım ve Ulrike dağdan aşağı bakıyordu.

ئەسەن خانىم بىلەن ئۇلرىكە تاغدىن بەسكە قارايتتى.

Sesleri duyunca hemen dışarı çıktılar.

Kemel Bey önden gidiyor, geriye bakmıyordu.

3. Azlık, Çokluk Belirteçleri:

مقدار رەۋىشلىرى

az, çok, eksik, fazla, pek, biraz, azıcık, hep, hepten, kısmen, daha ... gibi.

Bu elbiseniz pek güzel değil.

بۇ كىيىمىڭىز بەك چىرايلىق ئەمەس.

Türkçeyi öğrenmek için Türklerle çok konuşmalıyız.

Yazdığınız şiiri çok güzel buldum.

Bana biraz çorba verir misiniz?

4. Durum Belirteçleri:

ھال رەۋىشلىرى

güzel, çirkin, iyi, kötü, yorgun, dinç, doğru, eğri, temiz, kirli, böyle, öyle, şöyle ... gibi.

Kemal Bey eve yorgun geldi.

كامال ئەپەندى ئويغە ھارغىن كەلدى.

Gülay Hanım güzel yüzüyor.

Bu mektup böyle yazılmayacaktı.

Lütfen bana her şeyi doğru söyleyiniz.

Eğri otur, doğru konuş.

5. Soru ekleri:

سوراق رەۋىشلىرى

ne, nesil, niçin, nice, hani, ne kadar ... gibi.

Neden geçiktiniz?

نېمیشقا كېچىكتىڭىز؟

Ne oldu?

Hava çok güzel, niçin yüzmüyorsunuz?

Marmaris'e kadar nasıl geldiniz?

Burada hava ne kadar güzel, deniz ne kadar mavi.

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Havaalanı ile Marmaris arası ne kadar mesafedir?
2. Motel Marmaris'e ne kadar uzaktır?
3. Ulrike ve Esen Hanım nelerden söz ediyorlar?
4. Mavi Yolculuğa çıkmak niçin tehlikelidir*?
5. Esen Hanım ve Ulrike kimlerle tanışıyorlar?

2. Aşağıdaki cümlelerden geçen belirteçleri bulunuz.

1. Mavi Yolculuğa çıkan bir kimse, kolay kolay başka bir yeri beğenmez.
2. Tabii yemek sırasında gene bol bol Mavi Yolculuktan konuşuldu.
3. Esen Hanım erken uyanmayı severdi.
4. güneş henüz doğmamıştı.
5. Ulrike hala uyuyordu.
6. Esen Hanım, Ulrike'yi hafifçe uyandırdı.
7. İkisi de sevinçle iskeleye indiler.
8. Esen Hanım, biz erken uyanınız, dedi.
9. Daha fazla oyalanmadan aşağı inmeleri gerekiyordu.
10. Esen Hanımla Ulrike sessizce bu kalabalığa karıştılar.

3. Aşağıdaki cümlelerdeki boşluklara belirteç eklerini koyunuz.

Örnek: Kemal Bey kış ... Uludağ'da kayak yaptı.

— Kemal Bey kışın Uludağ'da kayak yaptı.

1. Tekin Bey sabah uyandı.
2. Gülay Hanım akşam çay yaptı.
3. Yat yavaş kıyıya yanaştı.
4. Sen bu işi kolay yapabilirsin.
5. Otobüsle Marmaris'e kadar rahat geldik.
6. Bazı insanlar okulda bile görgüsüz davranıyorlar.
7. Kazanmak istiyorsak akılsız hareket etmemeliyiz.
8. Ne olur biraz işi de siz yapın.
9. Adam tam iki saatten beri hiç susmak konuşuyor.

4. Lütfen aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

Motor kıyıya yan ve dur Esen Hanım ve Ulrike doğ tepe

çık ve ora resim çek Dağa tırman bir saat kadar sürdü. Tepeden gör manzara muhteşem Deniz bir göl gibi durgun Evler ve yadlar görüntüleri suda ayna gibi yan Her taraf yem çam ormanı ile kaplı Çam ağaçlar çevreye yayı mis gibi bir koku ciğerleri dol Kuşlar dallarda cıvı cıvı ötüş..... . Gökyüzü masmavi ve tek bulut yok Güneş, artık doğ dağların üzerinden yükselir denizde altın renkli ışıl ışıl yakamozlar oluşur.

5. Lütfen bileşik zamanlı cümleler kurunuz.

Örnek: on kilometre-uzağında-kadar-motel

Marmaris'in-bulunuyordu.

— Motel, Marmaris'in on kilometre kadar uzağında bulunuyordu.

1. binmek-Marmaris-gitmek-servis arabası
2. yerleşmek-oda-deniz-bakan-fırtına
3. muhteşem-pencere-görünmek-manzara
4. çıkmak-mayo-giymek-oda
5. barda-yarım saat-ayrılmak-kalmak-iziniistemek-sonra
6. Mavi Yolculuk-Gökova Körfezi-bu defa-çıkılmak-gezmek
7. Bir-altın-başlamak-gün

6. Aşağıdaki kelimelerden belirteçli cümleler yapınız.

Örnek: hırsız-cep-adam-cüzdan-çekmek-usul

Hırsız adamın cebinden cüzdanını usulca çekti.

1. adam-hırsız-peşinden-koşmak-hızlı hızlı
2. bir-ev-hırsız-kapı-içeri-gizli-girmek.
3. adam-takip etmek-hırsız—bulmak-kolay
4. polisler-hiç vakit-kaybetmek-yakalamak-hırsız
5. akılsız-hareketetmek-hırsız-altı ay- yemek-ceza
6. bilgi-toplum-yetiştirilen-çocuklar-işlemek-suç
7. çocuklar-gece gündüz-ilgilenmek-bu-sebep
8. için-insanlar-refah-hiç-durmak-çalışmak

31- DERS PAZARLIK

Bazı ülkelerde pazarlık yoktur. Etiket fiyatı üzerinden satış yapılır. Hiç kimse pazarlık yapmaya gerek duymaz. Bazı ülkelerde ise pazarlık yapılır. Söz gelişi satıcı bir saat için on bin lira ister. Alıcı bu fiyatı çok bulduğunu ve beş bin liraya verirse alacağını söyler. Satıcı fiyattan biraz ikram yapar. Saati, yedi bin beş yüz liraya satar. Böylece alıcı pazarlık yaparak iki bin beş yüz lira kar etmiş olur.

Bay Ingo ve Thomas da kilim, bakır tepsi ve antik eşyalar alarak evlerini şark usulu döşemek istiyorlar. Önce kilim satan bir magazaya gidiyorlar.

Bay Ingo : Bu kilim kaç lira?

Satıcı : Yetmiş bin lira.

Bay Ingo : Çok pahalı. Ufacık bir kilim nasıl yetmiş bin lira olur?

Satıcı : Bu fiyat normal. Aslında başka biri olsa bu kilimi doksan bin liradan aşağı vermez.

Turiste hürmet olsun diye daima indirimli fiyat söylüyoruz.

Bay Thomas : Baika yerlere de bakalım. Bence de bu fiyat çok pahalı.

Satıcı : Bu kilim tam iki yüz yıllık. El ile işlenmiş. Başka hiçbir yerde bulamazsınız. Ben size on bin liraya da kilim verebilirim. Ama bu kalitede olmaz.

Bay Ingo : Biz daha çok eşya alacağız. Bize bakır tepsi, sini, vazo gerek. Evimize bir şark köşesi kuruyoruz. Yetmiş bin lira bir kilime verirse, başka bir şey alamayız.

Satıcı : Öyleyse sizin hatırınız için altmış bin olsun. On bin ikram yapalım.

Bay Thomas : Kırk bin verelim yeter.

Satıcı : Zarar eder, hiç kurtarmaz, mümkün değil.

Bay Ingo : Öyleyse elli bin verelim. Zarar etmeyin.

Satıcı : Hiç kazanmaz, zaten ben o fiyata aldım.

Bay Thomas : Bizden de kazanmayın. İnşallah başka sefere gene buradan alınız. O zaman kazanırsınız.

Satıcı : Siz burada misafirimiz sayılırsınız. Bu seferlik de kazanmayalım. Dedğiniz olsun. Size elli bine bırakıyorum.

Bay Ingo : biz bir de semaver, antik saat ve eski bir gramofon almak istiyoruz.

Satıcı : İstediklerinizin hepsi de var. Lütfen şöyle buyrun, bir bakın.

Bay Thomas : Bunlar çok güzel. Fiyatı ne kadar?

Satıcı : Semaver on beş bin, saat yirmi iki bin, gramofon da otuz beş bin lira.

Bay Ingo : Fiyatlar gene çok fazla. Lütfen pazarlık fiyatı söylemeyin.

Satıcı : Olur, olur, hele siz bir karar verin. Fiyatta bir şeyler yapartız.

BAKIRCILAR ÇARŞISINDA

Bay Ingo : Pazarlık yapmasaydık, kilimi yetmiş bin liraya alacaktık. İyi ki pazarlık yaptık. Tam yirmi bin lira karımız oldu.

Bay Thomas : Haklısın burada mal alırken mutlaka pazarlık yapmak gerek. Semaver, saat ve gramofonu da oldukça ucuza aldık sayılır.

Bay Ingo : Bizim için en önemlisi bakır tepsi. Geçenlerde şurada bir dükkanda güzel bir tepsi görmüşüm. Yüz bin lira istemişti. Belki pazarlık edersek biraz ucuza alabiliriz.

Bay Thomas : Bir deneyelim.

Bay Ingo : İşte şu dükkan.

Satıcı : Buyurun efendim.

Bay Ingo : Geçenlerde sizde bir tepsi görmüştüm. Bir de arkadaşımın bakmak istiyoruz.

Satıcı : Hay hay efendim. Buyurun bakın.

Bay Ingo : Bu tepsi kaç lira?

Satıcı : Bu tepsi değil, sini. Tepsi biraz daha küçük olur.

Bay Ingo : Demek adını yanlış öğrenmişim. Bu sini kaç lira?

Satıcı : Yüz yirmi bin lira.

Bay Ingo : Nasıl olur? Daha geçen hafta yüz bin lira demişsiniz.

Satıcı : Ya, öyle mi? peki sizin için yüz bin olsun.

Bay Thomas : Yüz bin lira da pahalı. Biraz daha ikram edin.

Satıcı : Bu sini el işi. Bakır üzerine bu nakışlar el ile işlenmiş. Usta, bir sini üzerinde günlerce alışıyor. Üstelik bu sini 1824 tarihinde yapılmış. Antik değeri var. Şimdi kolay kolay yapılamaz. Başka yerde de böyle bir sini bulamazsınız.

Bay Thomas : Haklısınız, ama yüz bin lira çok para. Biraz ikram edin. Biz daha pek çok şey alacağız. Hepsine paramız yetmez.

Satıcı : Hatırlayın için doksan bin olsun. Daha aşağı veremem.

Bay Ingo : Yetmiş bin yeter. Biraz daha çok şeyler alacağız.

Satıcı : Sizin için seksen bin olsun. Ayağınız alışsın.

Bay Thomas : Yetmiş bin lira yeter. Tamam mı?

Satıcı : Tamam, bu seferlik öyle olsun.

Bay Ingo : Bir hasır sepet, bizim hanımlar için de kolye, küpe vasaire alacağız. Siniyi de dönüşte buradan alalım. Elimizde taşımayalım.

Satıcı : Elbette efendim. Nasıl isterseniz. Ben paket yapıp hazır edeyim. Siz istediğiniz zaman alırsınız.

Bay Ingo : Oldu, dönüşte alınız. Şimdilik hoşça kalın.

Satıcı : Güle güle, alış verişte bol şanslar. Pazarlık etmeyi unutmayın.

Bay Ingo : Hiç unuttur muyuz? Bugün epeyce karımız oldu. Artık pazarlığı öğrendik.

KELİMELER

pazarlık	سودبلىق، بازارلىق
etkiyet	تەسىر، رول، ئۈنۈم
ülke	مەملىكەت، دۆلەت
satıcı	ساتارمەن
alıcı	ئالارمەن
bakır tepsi	مىس پەتنۇس، مىس تاۋاق
şark	شەرق
döşemek	تەزىپ قويماق
ufak	ئاز، ئەرەبەس
İndirim	باھانماق چۈشۈرۈلۈشى
kalite	سۈپەت، تاشقى مەنزىرە
sini	پەتنۇس
köşe	بۇرجەك، خىلۋەت يەر
sefer	سەپەر، مېڭىش
sayılmak	سانالماق، ھېسابلانماق
gramofon	فاتىفون
kar	مەشغۇل بولۇش، بايدا ئېلىش
yanlış	خاتا، ئېزىپ كېتىش
nakış	نەقىش

alışmak
hasır
vesaire
küpe
bol şans
yüzük
bağışlamak
kaynaşma
anlaşma
övmek
gezgin
telaş
deli
leke
iğrenç
evirmek çevirmek
geri
ayıp
kavuk
madem

ئۆگەنمەك، كۆنمەك، ئادەتلەنمەك
بورا، چىغ
جابدۇق ۋە باشقا نەرسىلەر
ھالقا، مۇنچاق
زور پۇرسەت، زور تەلەي
ئۈزۈك
بېغىشلىماق، ھەدىيە قىلماق
بىر يەرگە توپلىنىش، غۇلغۇلا
پىكىر ۋە مەقسەت بىرلىكى، شەرتنامە
مەدھىيلىمەك، كۈيلىمەك، ماختاش
سەيياھ، كەزگىن
ئالدىراش - تېنەش، قايغۇ، ئەندىشە، ھودۇقۇش
ساراك، مەجنۇن، ئاشىق
داغ، بۆھتان، كىر
پىرگىنىشلىك، ئىپلاسلىق
ئۆرۈپ چۆرىمەك
ئارقا، ئاخىرى
ئەيىب
ئەرلەرنىڭ بۆكى، سەللە
«ئەسەسكىن، ...لىقى ئۈچۈن، ...لىقىغا
كۆرە» دېگەندەك مەنىلەرگە سەۋەب بولۇپ
كىلىپ، ياش جۈملىنى ئەگەشمە جۈملىگە
باغلاش رولىنى ئوينايدۇ

DİLBİLGİSİ

Geçişli eylemler:

ئۆتۈملۈك پېئىللار

تۈرك تىلىدىكى ئۆتۈملۈك پېئىللار دېگەنلىمىز، ئۆزىنىڭ ئىچكى لېكسىكىلىق مەنىسىگە مۇناسىۋەتلىك بىرەر ئۆيىپكىتقا، نەرسىگە توغرىدىن توغرا، بىۋاسىتە ياغلىنىدىغان پېئىللارنى كۆرسىتىدۇ. جۈملىدە ئۆتۈملۈك پېئىللارنىڭ بار-يوقلۇقىنى بىلىش ئۈچۈن «كىمنى»، «نېمىنى» دېگەن سوئاللارنى سورايمىز. مەسىلەن:

- Bay Ingo neyi aldı?
- Bay Ingo kilimi aldı.

باي ئىنگو نېمىنى ئالدى؟
باي ئىنگو پالاسنى ئالدى.

- Bay Thomas neyi gördü?
- Bay Thomas semaveri gördü
- Bay Ingo kimi gördü?
- Bay Ingo Ali'yi gördü.

- Kemal Bey kimi sordu?
- Kemal Bey Rail Hanımı sordu.

Nesne:

ئوبييكتلىق سۆزلەر

جۈملىدە ئىگە تەرىپىدىن ئورۇندالغان ئىش-ھەرىكەتتىن ياسالغان سۆزلەر ئوبييكتلىق سۆزلەر دېيىلىدۇ.

Belirtisiz nesne:

ئېنىقسىز ئوبييكتلىق سۆزلەر

ئېنىقسىز ئوبييكتلىق سۆزلەردە سۆز ئوبييكتى باش كېلىش ھالىتىدە بولۇپ، ئورۇندالغان ئومۇمىي ئىشلارنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

Satıcı para aldı.

Bay Ingo kilim aldı.

Kemal Bey balık tuttu.

Esen Hanım araba kiraladı.

Belirtili nesne:

ئېنىق ئوبييكتلىق سۆزلەر

ئېنىق ئوبييكتلىق سۆزلەردە سۆز ئوبييكتى ئۆزىگە چۈشۈم كېلىش قوشۇمچىسىنى قوشۇپ كېلىپ، ئورۇندالغان ئېنىق، كونكرېت ئىشلارنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

Satıcı parayı aldı.

Bay Ingo kilimi aldı.

Kemal Bey balığı tuttu.

Esen Hanım arabayı kiraladı.

Ali kitap okudu. (Belirtisiz nesne)

بۇ جۈملىدە ئەلىنىڭ قايسى كىتابىنى ئوقۇغانلىقى ئېنىق ئەمەس.

Ali kitabı okudu. (Belirtili nesne)

بۇ جۈملىدە ئەلىنىڭ كىتاب ئوقۇغانلىقى ئېنىقلىققا ئىگە.

Geçişsiz eylemler:

ئۆتۈمسىز پېئىللار

تۈرك تىلىدا ئۆزىنىڭ لېكسىكىلىق مەنىسىگە مۇناسىۋەتلىك بىرەر ئوبييكتقا توغرىدىن توغرا باغلانمايدىغان پېئىللارنى كۆرسىتىدۇ. مەسىلەن:

Satıcı müşterilerle pazarlık yapıyor.

سودىگەر خېرىدارلار بىلەن سودىلىشىۋاتىدۇ.

Bay Ingo çok gülüyor.

Bay Thomas güzel bir tepsi almaya gidiyor.

Çocuk gece gündüz durmadan ağlıyor.

ئۆتۈمسىز نولدۇرغۇچىلار تولۇقلىغۇچىلار بىلەن بىرگە قوللىنىلىدۇ. جۈملىدە بۇ تولۇقلىغۇچىلارنى ئېنىقلاش ئۈچۈن «كىم؟ نېمە؟ قەيەرگە؟» دېگەن سوئاللار قويۇلىدۇ. مەسىلەن:

- Satıcı ne yapıyor?

– Satıcı müşterilerle pazarlık yapıyor.

سودىگەر نېمە قىلىۋاتىدۇ؟
سودىگەر خېرىدارلار بىلەن سودىلىشىۋاتىدۇ.

– Bay Thomas nereye gidiyor?

– Güzel bir tepsi almaya gidiyor.

– Kim gece gündüz ağlıyor?

– Çocuk gece gündüz ağlıyor.

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Pazarlık nedir?
2. Sizin ülkenizde de pazarlık yapılır mı?
3. Bay Ingo ve Bay Thomas neler almak istiyorlar?
4. Pazarlık sonunda ne kadar kar ediyorlar?
5. Bay Ingo Ve Bay Thomas aldıkları bu eşyalarla ne yapacaklar?

2. Aşağıdaki cümlelerde geçen belirtili nesnelere bulunuz.

Örnek: Bay Ingo kilimi elli bin liraya aldı.

– Kilim.

1. Bay Thomas semaverini on bin liraya aldı.

2. Satıcı antik saati yirmi bin liraya sattı.

3. Bay Ingo tepsiyi çok ucuza aldı.

4. Bay Thomas vazoyu taşıırken kırdı.

5. Bay Ingo gramofonu almadı.

6. Bay Thomas tepsinin nakışını çok beğendi.

7. Satıcı sininin üzerindeki yazıyı okudu.

8. Bay Thomas yüz bin lirayı çok buldu.

9. Satıcı, Bay Ingo'yu hemen tanıdı.

10. Bay Thomas pazarda Ermin Beyi gördü.

3. Aşağıdaki cümlelerde geçen belirtisiz nesnelere bulunuz.

Örnek: Satıcı Bay Ingo'dan yüz elli bin lira aldı.
— Yüz elli bin lira.

1. Bay Ingo kuyumcudan altın kolye aldı.

2. Bay Thomas bir taksi kiraladı.

3. Gülay Hanım gümüş bir yüzük beğendi.

4. Bay Ingo eşine bir küpe hediye etti.

5. Ulrike güzel bir halı aldı.

6. Gülsevil fakülte bitirdi.

7. Satıcı Bay Ingo'ya on bin lira verdi.

8. Bay Ingo şark köşesine semaver koydu.

4. Lütfen zaman belirteçlerini bulunuz.

1

Okula otobüsle gittim.
Ayşe güzel bir kızdır.
Emin Bey yarın gelecek.
Tren çok hızlı gidiyor.

2

Marmaris'te çok turist var.
Uçak havaalanına indi.
Esen Hanım erken uyandı.
Tekin Bey fotoğraf çekti.

3

Kemal Bey çok balık tuttu.
Ulrike Marmaris'i beğendi.
Kaptan şimdi hareket edecek.
Tekne niçin hızlı gidiyor?

4

Önce düşün, sonra konuş.
Gülay Hanım çay pişirdi.
Tekin Bey çok konuşuyor.
Tekne kıyıya yanaşamıyor.

5. Lütfen eş anlamlı kelimeleri bulunuz.

1) affetmek
özür dilemek
bağışlamak
hoş görmek

2) kaynaşma
anlaşma
sulh
barış

3) cumhurbaşkanı
vekil
başbakan
bakan

1) tebrik etmek
teşvik etmek
övmek
kutlamak

5) alim
filozof
bilgi
gezgin

6) doktor
hastabakıcı
hemşire
hekim

6. Lütfen zıt anlamlı kelimeleri bulunuz.

1) hızlı	2) akıllı	3) istemek
sabırsız	bilgili	almak
yavaş	acemi	vermek
telaş	deli	sormak
1) uygun	2) kirli	3) konuşmak
zor	temiz	tartışmak
anlaşılmaz	lekeli	sohbet etmek
kolay	iğrenç	susmak

KENDİN OKU BAKALIM

Adamın biri bir gün Hoca'ya:

- Hocam, şu mektubu okur musunuz? der.

Hoca alır mektubu. Evirir çevirir. Baştan başa Arapça. Okuyamaz, adama geri verir:

- Bunu başkasına okut, ben okuyamadım.

- Neden?

- Türkçe değil.

Adam, Hoca'nın okuması yazması yoksanır:

- Ayıp ayıp Hoca. Benden utanmıyorsan şu başındaki kavuğundan utan. Bir de okur yazar geçinirsin.

Hoca kavuğu çıkarıp uzatır adama:

- Madem iş kavuktadır, giy başına da kendin oku bakalım.

Reşat Bey son zamanlarda çok çalışıyordu. Gece gündüz okuyor, hiç boş durmuyordu. Doçentlik sınavını başarıyla vermiş, şimdi de profesör olmak için hazırlanıyordu. Bu sebeple de çok yoğun bir çalışma temposuna girmişti. Arasına gözleri yorgunluktan sulanıyor, kızarıyor, başına ağrılar giriyordu. Ama o hiç aldırıyor, çalışmalarına aralıksız devam ediyordu.

Bir gün yine fakülteye gelmiş, erken saatlerde çalışmaya başlamıştı. Birdenbire gözleri kararverdi, başı döndü. Reşat Bey elleriyle gözlerini oğuşturdu. Bir süre bekledi, sonra gözlerini açtı. Kararma yavaş yavaş geçiyordu. Korkusu hafifledi. Kararma tamamen geçince kitaba bir göz attı. Harfler bulanık görünüyordu. Vakit geçirmeden hemen bir arabaya bir atlayıverdi. Doğru bir göz doktoruna gitti. Göz doktoru, Reşat Beyi dikkatle dinleyerek muayeneye başladı. Bir taraftan da Reşat Beye sorular soruyordu:

Göz doktoru : Gözlük kullanıyor musunuz?

Reşat Bey : Hayır, kullanmam.

Göz doktoru : Lütfen şu yazıları okuyunuz. Rahat görebiliyor musunuz?

Reşat Bey : Hayır, göremiyorum. Harfler bulanık gözüküyor.

Göz doktoru : Gözleriniz çok bozuk. Daha önce hiç göz doktoruna gittiniz mi?

Reşat Bey : Gittim.

Göz doktoru : Size gözlük vermedi mi?

Reşat Bey : Verdi, ama ben kullanmak istemedim.

Göz doktoru : Neden?

Reşat Bey : Gözlük kullanmak çok zor oluyor. Kışın soğuktan sıcağa giriyorsunuz, çamlar birden buğulanıyor; yazın hemen tozlanıyor. Taşması da zor. Gözlüğü takınca rahat hareket edemiyorum.

Göz doktoru : İlk günler hep öyle olur. Sonradan alışsınız. Sizin gözlerinizde astigmat da var. Mutlaka gözlük kullanmak zorundasınız. Göz doktoruna en son ne zaman gitmişsiniz?

Reşat Bey : İki yıl önce.

Göz doktoru : Çok kötü. Sizin gözünüzde hipermetrop var. Özellikle okurken çok zorluk çekersiniz. Biliyorsunuz miyoplar yakını görür, uzağı iyi göremez. Hipermetroplar uzağı görür, yakını iyi göremez. Sizin bir de göz tansiyonunuzu ölçelim. Lütfen şu yatağa uzaniverin. Tamam, gözlerinize bir damla damlatacağım. Sakın gözlerinizi kırpmayın. Şimdi oldu. Artık kalkabilirsiniz.

Reşat Bey : Gözlük yerine lens kullansam?

Göz doktoru : Olabilir. Gözlük istemediğinize göre, size lens takabiliriz.

Reşat Bey : Bence lens daha iyi. Hiç kimse gözümün bozuk olduğunu fark etmez.

Göz Doktoru : Galiba siz biraz da gözlüğün sizi yaşlı göstermesinden korkuyorsunuz.

Reşat Bey : Ne munasebet. Hiç öyle bir korkum yok. Ben henüz gencim.

Göz doktoru : Canım, ben şaka yapıyorum. Küçük çocuklar bile takıyor. Gözlük yaşlılık işareti değildir. Maalesef çağımızın hastalığı. Kötü şartlarda yetersiz ışıktaki kitap okumak, televizyon seyretmek insanın gözlerini çabucak bozuyor.

Reşat Bey : Benim televizyon seyredecek zamanım olmuyor. Ama çocuklar

televizyonun karşısından kalkmak istemiyorlar. Bu da onların gözlerini çok çabuk bozuyor.

Göz doktoru : Haklısınız, programları seçmeli, yararlı olanları seyretmeliyiz.

Reşat Bey : Çocuklar bir türlü söz dinlemiyor ki! Ben televizyonu kapatıyorum, onlar açıyor.

Göz doktoru : Onlara zorla değil de ileride gözlerinin bozulacağını açıklayarak bunu kabul ettirmemiz gerekiyor. Ben size bir lens hazırlayayım. Önümüzdeki Çarşamba günü gelebilir misiniz?

Reşat Bey : Gelebirim. Saat kaçta?

Göz doktoru : Saat on dört otuzda.

Reşat Bey : Tamam, teşekkür ederim.

Göz doktoru : Bir şey değil. Haftaya görüşmek üzere.

TELEVİZYON

Cengiz Bey : Kerem, artık televizyonu kapativer.

Kerem : Film bitsin hemen kapatırım babacığım.

Cengiz bey : Film yeni başladı. Bir saatten önce bitmez. Ödevlerini yaptın mı?

Kerem : Bir kısmını yaptım. Geri kalanını da filmden sonra yapacağım.

Bahar : Baba, lütfen susun, filmi izleyemiyorum.

Cengiz Bey : Senin uyku saatin gelmedi mi?

Bahar : Hiç uykum yok. Film çok güzel, onu seyredeceğim.

Cengiz Bey : Çabuk televizyonu kapatın! Bahar, sen de doğru yatağa! Kerem sen de ödevini tamamla, hemen yat!

Kerem : Ama, baba! ...

Cengiz Bey : Aması, maması yok! Derhal dediklerimi yapın.

Erksin Hanım : Neler oluyor, yine ne var?

Bahar : Anne, babam televizyonu kapattı. Film seyredemiyorum.

Erksin Hanım : Babanız haklı. Sizin uyku saatiniz geldi. Hadi ikiniz de hemen yatağa!

Cengiz Bey : Kerem okul ödevlerini henüz yapmamış.

Erksin Hanım : Nasıl yapsın, sabahtan beri televizyonun başında. Bu gidişle ikisinin de gözü bozulacak. Bahar okula gitmeden gözlük takmak zorunda kalacak.

Cengiz Bey : Yalnız gözleri bozulsa iyi. Bu aptal kutusu bütün çocukları zehirliyor. Son araştırmalara göre televizyonun çocuklarda zeka geriliği ne sebep olduğu tesbit edildi.

Erksin Hanım : Aman, Allah esirgesin, bizim çocuklar geri zekalı olmasın!

Cengiz Bey : Asıl kabahat bizde. Çocuklara çok yumuşak davranıyoruz. Çocuk programları dışında televizyon seyretmeyi yasaklamalıyız.

kerem : Ama baba, bugün Pazar olduğu için çok televizyon seyrettik. Başka zaman bu kadar seyretmiyoruz.

Cengiz Bey : Pazar günü dinlenmek içindir. Siz devamlı televizyon seyrederek gözlerinizi aşırı yoruyorsunuz. Üstelik televizyona çok yakın oturuyorsunuz. Televizyon ekranından üç veya beş metre uzaklıkta oturmanız gerekir. Siz o kadar yakın oturuyorsunuz ki neredeyse televizyonun içine gireceksiniz.

Bahar : Baba ben okula gidince televizyon seyretmeyeceğim. Hep ders çalışacağım. Şimdi şu filmi seyredeyim, başka film seyretmeyeceğim.

Cengiz Bey : Bu film çocuklar için değil. Basit bir gangster filmi. Uyku daha önemli.

Kerem : Ama baba çok heyecanlı bir film. Ne olur bu filmi seyredelim!

Erksin Hanım : Fazla ısrar yok. Haydi ikiniz de yatağa. Bundan sonra böyle uzun uzadıya televizyon seyretmek yasak.

kerem : Ben ödevimi yapacağım. Bahar yatсын.

Erksin Hanım : Önce ödev yapılır, sonra televizyon seyredilir. Sen ise tam tersini yapıyormuş. Bak baban söyledi. Televizyon çocukları geri zekalı yapıyormuş. Geri zekalı olursan, bundan sonra ödevlerini de yapamazsın.

Kerem : Ben geri zekalı değilim.

Cengiz Bey : Öyleyse hemen git, yat.

Kerem : Ödevimi yapamazsam öğretmenim kızar.

Erksin Hanım : Ödevini yap, hemen yat! Zamanında uyumazsan bu defa da vücudun gelişmez. Cılız ve zayıf bir çocuk olursun.

Kerem : Peki anne, bundan sonra dediklerinizi yapacağım.

Erksin Hanım : Benim akıllı oğlum zaten sen çok uslusun. Bahar da çok akıllı o da dediklerimi yapacak. Öyle değil mi bahar?

Bahar : Evet anne, şimdi hemen yatıyorum.

Erksin Hanım : İyi geceler, tatlı uykular.

Bahar : İyi geceler anne, iyi geceler baba.

KELİMELER

doçent	دوتسپنت
başarı	غەلبە، ئۆتۈق، نەتىجە
tempo	تېزلىك، سۈرئەت
arasıra	ئاندا-ساندا
sulanmak	ھۆل بولماق، نەملەشمەك
Birdenbire	بىردىنبىلا، بىراقلا
kararmak	قارايماق
bulanık	بۇلغانغان، لېيىپ كەتكەن
gözükmek	كۆرۈنمەك، ئوخشاشماق
cam	ئەينەك
buğulanmak	ھورلاشماق
tozlanmak	چاڭ-توزان باسماق
alışmak	ئۆگەنمەك، كۆنمەك
astigmat	نۇرنىڭ چېچىلىپ كېتىشى
hipermetrop	يېقىننى كۆرەلمەسلىك كېسىلى
miyop	يىراقنى كۆرەلمەسلىك كېسىلى
tansiyon	قان بېسىمى
uzanmak	يانماق، يېتىۋالماق
dam	تام
kırpmak	كۆزنى چىمىلداتماق
lens	لوپا ئەينەك
komşu	قوشنا
öğrenmek	ئاڭلىماق، بىلمەك، ئۆگەنمەك
hal ve hatır	ھال - ئەھۋال
başucu	باش ئۈستى، باش تەرىپى

afiyet	ياخشى، خەيرلىك، پايدىلىق
inlemek	ئىگىرىماق
karşılık vermek	جاۋاب بەرمەك
zehir	زەھەر
çile	چاپا، زەخمەت
tedavi	داۋالاش
hadi be defo	ئېز يوقال
kahrolmak	زاۋاللىققا يۈز تۇتماق، بەربات بولماق
dayanmak	تايانماق، يۆلەنمەك
aptal	دۆت، مۆك، ئەقىلسىز
araştırma	تەتقىقات
zeka	ئەقىل - پاراسەت، زېھىن
tesbit	بېكىتىش، مۇقىملاشتۇرۇش، چىڭىتىش
Allah esirgesin	خۇدا ساقلىسۇن
davranmak	ھەرىكەتلەنمەك، ھەرىكەتكە كەلمەك
yasaklamak	چەكلەمەك، توسماق
aşırı	ھەددىدىن ئارتۇق، ناھايىتى كۆپ
basit	ساددا، ئاددىي
gangaster	باندىت، قاراقچى، بۇلاڭچى
ısrar	تىرىكشىش، چىڭ تۇرۇش، دېگىنىدە تۇرۇۋېلىش
ters	تەتۈر، ئەكسى
Çılız	ئاجىز، كۈچسىز، ئاۋاق
uslu	ئەقىللىق، ياۋاش، تەرتىپلىك
yayınevi	نەشرىيات
cadde	چوڭ كوچا
lisan	تىل
yetki	ھوقۇق، ئىقتىدار، قابىلىيەت
eksilmek	كېمەيمەك، ئازايماق، ئۆكسىمەك
bayat	كونا، ۋاقتى ئۆتكەن، كۆكسىرىپ كەتكەن
çürük	چۈرۈك، ساغلام بولمىغان
cömert	مەرت، قولى ئوچۇق

DİLBİLGİSİ

Tezlik eylemi: -1 (-i, -u, -ü) vermek
ھەرىكەتنامى

[1. ھەرىكەتنامى بىر ئىشنىڭ بىرقەدەر تېز بېجىرىلگەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

Gözleriniz bozulmuş, hemen bir doktora gidiverin.

كۆزىڭىزدىن چاتاق چىقىپتۇ، دەرھال دوختۇرغا بېرىڭ.

Kitap okuyordum, gözlerim birden kararıverdi.

Reşat Beyin gözleri kararıınca, birdenbire çevresindeki her şeyi simsiyah görüverdi.

Kamyon son anda korna çalınca, çocuk topu caddede bırakarak kaçiverdi.

Emel, okula geçiktiği için acele giyinip evden çıkıverdi.

2. ھەرىكەتنامى بەزىدە بۇيرۇق مەنىسىنىمۇ بېرىدۇ، مەسىلەن:

Mektupları bu akşam mutlaka yazıverin.

مەكتۇپلارنى بۇ كەچتە چوقۇم يېزىۋېتىڭ.

Yarın işe giderken, bana mutlaka uğrayıverin. Size istediğiniz kitapları vereceğim.

Hava iyice soğudu. Pencereleri kapatıverin.

Bundan sonra sağlığınıza biraz dikkat ediverin.

Bu damladan gözlerinize sabah akşam ikişer damla damlatıverin.

Tezlik eylemi

geliverdim	alıverdim	okuyuverdim	görüverdim
geliverdin	alıverdin	okuyuverdin	görüverdin
geliverdi	alıverdi	okuyuverdi	görüverdi
geliverdik	alıverdık	okuyuverdik	görüverdık
geliverdiniz	alıverdiniz	okuyuverdiniz	görüverdiniz
geliverdiler	alıverdiler	okuyuverdiler	görüverdiler

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Reşat Beyin neden gözleri bozuluyor?
2. Reşat Bey neden gözlük kullanmak istemiyor?
3. Reşat Bey niçin lensi tercih ediyor?
4. Gözleri bozan sebepler nelerdir?
5. Doktor lensi ne kadar sürede hazırlıyor?
6. Gözlerimizi korumak için neler yapmalıyız?

2. Lütfen tezlik eylemine çeviriniz.

Örnek: Birden gözlerim karardı.
— Birden gözlerim karariverdi.

1. Birden başım döndü.
2. Karşıma aniden bir araba çıktı.
3. telefon birden kapandı.
4. Arabanın lastiği aniden patladı.
5. Tren aniden durdu.
6. Ali bey evden çok acele çıktı.
7. Eski arkadaşına caddede rastladı.
8. Gazeteye hızlıca bir göz gezdirdi.
9. Kitabı heyecanla bir gecede okudu.
10. Bomba patlayınca herkes evine kaçtı.

3. Lütfen olumsuz yapınız.

Örnek: Bu akşam sinemaya gidiver. — Bu akşam sinemaya gitmeyiver.

1. Bu yaz tatile çıkiver.
2. Bugün daireye gidiver.
3. Yarın cemil Beyi görüver.
4. Bugün arabayı aliver.
5. Bu akşam tiyatroya gidiver.
6. Kitapları bugün bana bırakiver.

4. Lütfen tezlilik eylemine çeviriniz.

Örnek: Şu koltuğa oturun. — Şu koltuğa oturuverin.

1. Mektubu bugün postaya at.
2. Bu akşam bize gelin.
3. Bir ara göz doktoruna gidin.
4. Bu kitabı akşam okuyun.
5. Yarın geçerken bana uğra.
6. Eve kadar bir taksi tut.
7. Daktiloda şu mektubu yaz.
8. Ahmet Beye bir telefon et.
9. Çıkarken kapıyı kapat.
10. Saate bir bak.

5. Lütfen eş anlamlı kelimeleri bulunuz.

1) mağlup etmek	2) anlam	3) kitabevi
savaşmak	manavi	matbaa
yenmek	marka	yayinevi
perişan etmek	mana	basımevi

4) zorunlu	5) dil	6) muhit
yetkili	konuşma	mahelle
görevli	lisan	cadde
mecburi	söz	çevre

6. Lütfen zıt anlamlı kelimeleri bulunuz.

1) artmak	2) taze	3) dost
büyüme	bayat	kardeş
eksilmek	solmuş	düşman
genişlemek	kurumuş	arkadaş

4) çürük	5) kararlı	6) zengin
bozulmuş	zararlı	tutumlu
eski	zavallı	fakir
yeni	yararlı	cömert

SAĞIRIN HASTA ZİYARETİ

İyi kalpli sağır bir adam, bir gün komşusunun hasta olduğunu öğrenir. Kendi kendine:

Komşum hastalanmış. Onun ziyaretini yapmam, hal ve hatırını sormam lazım. Ama ben bir sağır adamım. O da hasta, sesi çıkmaz. Zaten hastaya bilinen şeyler sorulur, bilinen cevaplar alınır. Ben nasılsınız, diyeceğim. O iyiyim, teşekkür ederim, diyecek. Ne yiyorsun desem, elbet bir yemek ismi söyleyecek, ben de afiyet olsun derim. Size hangi doktor bakıyor, diye sorarsam, bir doktor adı verecek. Ben de iyi doktordur derim, olur biter, diye düşünür. Hastayı ziyarete gider, başucuna oturur:

– Nasılsınız? Diye hal, hatır sorar. Hasta inleyerek:

– Ölüyorum! Diye cevap verince, sağır adam:

– Oh oh, çok memnun oldum, diye karşılık verir.

Hasta:

– Bu ne demek, adam ölümüne memnun oluyorum diyor, diye kızar.

Sağır adam tekrar sorar:

– Ne yiyorsunuz?

– Zehir!... der.

Sağır onun bir yemek ismi söylediğini sanarak:

– Afiyet olsun, diye karşılık verir.

Hasta büsbütün çileden çıkmıştır. Sağır adam sormaya devam eder:

– Tedavi için doktorlardan kim geliyor?

Hasta:

– Hadi be defoll ... Azrail geliyor, diye cevap verir.

Sağır:

– Çok bilgin, tecrübeli bir doktor ... İnşallah yakında çaresişi bulur, deyince hasta dayanamaz:

– Kahroll ... diye bağırır.

Sağır ise, komşuluk hakkını yerine getirdiği için çok memnun ayrılır.

33 - DERS BİR GAZETE HABERİ

Lütfi Bey : Hanım bak, gazetede ilginç bir haber var.

Berna Hanım : Ne haber?

Lütfi Bey : Kadınlar erkeklere göre daha çok yaşıyorlarmış.

Berna Hanım : Normal.

Lütfi Bey : Nasıl normal?

Berna Hanım : Kadınlar erkeklerden daha akıllıdır, daha dayanıklıdır. Bu sebeple de erkeklerden daha çok yaşar.

Lütfi Bey : Canım sen neden söz ediyorsun, ben neden söz ediyorum.

Berna Hanım : Gerçeklerden söz ediyorum. Bak zaten bunları gazete de yazıyormuş. Az önce sen söyledin.

Lütfi Bey : Ben sadece kadınların erkeklerden daha çok yaşadığını söyledim.

Berna Hanım : Kadınlar erkeklerden daha akıllı olmasaydı, hiç daha uzun yaşarlarmıydı?

Lütfi Bey : Bizden daha akıllı olduğunuz muhakkak. Ama bunun uzun yaşamayla ilgisi ne?

Berna Hanım : Bak sizlerden daha akıllı olduğumuzu sen de kabul ettin.

Lütfi Bey : Elbete daha akıllısiniz. Biz erkekler daima en zor işlerde çalışır, çabucak yıpranırız. Sizlerse kadın olduğunuz için en hafif işlerde çalışır, hiç yıpranmazsınız. Bu sebeple de erkeklerden daha çok yaşarsınız.

Berna Hanım : Bu sözlerin doğru olduğunu kabul etmiyorum. Kadınlar da artık çalışıyor.

Lütfi Bey : doğru, ama hafif işlerde çalışıyor.

Berna Hanım : Benim işimin neresi hafif. Akşama kadar bürodayım. Eve geliyorum, temizlik, yemek, bulaşık, çamaşır derken kendimi yatağa zor atıyorum. Bugünlerde başım yorgunluktan döner oldu. Yorgunluktan hiçbir şey düşünemez oldum.

Lütfi Bey : Tamam, tamam. Gene başlama. Siz bizden daha çok çalışıyorsunuz. Daha akıllı ve dayanıklısiniz. Şöyle tarihe bir göz at bakalım. Bütün büyük filozoflar, bilim adamları, idariciler hep erkeklerden çıkmış. En büyük keşif ve icatlar erkekler tarafından yapılmış.

Berna Hanım : Madam Curie de bir kadındır. Bilim alanında çok başarılı çalışmaları vardır.

Lütfi Bey : Zaten ne zaman böyle bir tartışma açılrsa hemen Madam Curie'yi örnek verirsiniz. Kadınlar arasından çıkan bilgin ve filozofların sayısı yüzde bir bile değil.

Berna Hanım : Şimdiki İngiltere Başbakanı Margaret Teacher da bir kadındır.

Lütfi Bey : Ama diğer ülkelerin başbakanları da yüzde doksan mutlaka erkektir. Birkaç örnek sizlerin daha akıllı olduğunuzu göstermeye yetmez. Bunu bilmiş ol.

Berna Hanım : Sen de bilmiş ol ki, dünyayı erkekler, erkekleri de kadınlar idare eder. Bunu sana kaç defa anlatacak oldum. Bir türlü anlamadın.

Lütfi Bey : Ben asıl seni anlayamaz oldum. Bu konuyu niçin bu kadar büyüttün. Sana bir gazete haberi okuyacak oldum. Beni perişan eyledin. Konuyu başka tarafa sürekledin.

Berna Hanım : Asıl sen beni perişan eyledin. Yıllardır bir kadın olarak neler hissettiğimi anlamadın. Beni hep yemek yapan, bulaşık yıkan bir makine gibi gördün. Sen beni ne zannediyorsun? Ben bir hizmetçi miyim, yoksa senin eşin mi?

Lütfi Bey : Hanım, bu tartışmadan bir aile faciası çıkacak. Ben gazete haberini okumaktan vazgeçtim.

Berna Hanım: Öyleyse ver ben okuyayım.

Lütfi Bey : Al oku. Eğer gazetede yazılanlar doğruysa kadınlar hızla çoğalacak ve dünyanın idaresi onların eline geçecek.

Berna Hanım : İşte o zaman dünya huzura kavuşur.

Lütfi Bey : İşte o zaman dünya mahvolur.

Berna Hanım : Neden mahvolur?

Lütfi Bey : Dünya bir dedikodu yuvasına döner.

Berna Hanım : Dedikodu yapmak, savaş yapmaktan daha az tehlikelidir. Erkekler savaş yaparak eninde sonunda dünyayı çok edecekler.

Lüfi Bey : Sizlerle baş edilmez. Ben gidiyorum.

KADINLAR ERKEKLERDEN DAHA ÇOK YAŞIYOR

Amerika'da mevcut yaşama istatistiklerine göre kadınlar erkeklerden daha uzun yaşamaktadır. 1966 yılındaki bulgular kadın sayısının erkek sayısından iki milyon daha fazla olduğunu göstermektedir. Ayrıca yapılan araştırmalara göre 25 yaş ve yukarı gruplarda kadın sayısının erkek sayısına oranla daha çok arttığı anlaşılmıştır.

65 yaş ve yukarı her 100 erkek için, 1275 kadın mevcuttur. 1980 yılında bu yaş grubunda olan her 1000 erkek için 1500 kadın mevcut olacak ve bu büyüme, kadınlar lehine daha da artacaktır. 65 ve yukarıya yaşta olan bütün kadınların 2/3'ü duldur ve her üç dul kadına karşı bir dul erkek mevcuttur. 1950*1960 arasında dul kadınların sayısı %17.7 çoğalmış, buna karşılık dul erkek sayısı %2,4 azalma göstermiştir.

Yine Amerika'da yeni doğan kız çocukların yaşama süreleri, yeni doğan erkek çocuklarından yedi yıl daha uzundur.

Niçin?

Tıp henüz bu soruya kesin bir cevap bulamamıştır. Ancak bununla ilgili olarak ortaya pek çok tez atılmıştır. Bunlardan bazıları ilmi bulgularla desteklenmiş; birçoğu ise tez olmaktan ileri gidememiştir. Dr. Katherine Boucot'ya göre erkek ve kadının yaşama süreleri arasındaki dengesizlik bazı tıbbi ve sosyal faktörlere dayanmaktadır. Bu faktörlerin bir an önce bulunup, dengesizliğin giderilmesi, Amerika'yı çok kısa bir gelecekte kadınlardan meydana gelen bir ülke haline gelmekten kurtaracaktır.

Dr. Bocout'ya göre bu problemle uğraşan birçok araştırmacı bir türlü esasa inememekte ve böylece de kadın ve erkek hayat süreleri arasındaki farkı izah edememektedirler. Aslında pek çok canlının dişisi aynı canlının erkeğinden daha uzun ömürlüdür. Fareler, domuzlar ve daha birçok hayvanda görülen bu husus, dişisinin biyolojik yapı bakımından daha kuvvetli ve dayanıklı olduğunu ima eder mahiyettedir.

Bu ihtimali destekleyen istatistiki ve biyolojik bulgulardan bir kısmını inceleyelim.

Ana rahmindeki dişi ceninler erkek ceninlere nazaran daha dayanıklıdır. Dişi ceninlerin ölüm oranı, erkek ceninlere nazaran %50 daha azdır. Erken doğumlarda kız çocukların ölüm oranı, erkek çocuklara nazaran %50 azdır. Doğumu takip eden ilk ay içinde meydana gelen ölümlerde kız çocukların ölüm oranı, erkek çocuklara kıyasla %50 daha azdır. Doğumu takip eden bir yıl içinde ölen her 100 çocuktan 75'i erkektir.

Büyüme çağında kızlar, oğlanlardan daha çabuk gelişir, konoşur ve muayyen bir yaşa kadar daha çabuk büyür. Beş ile dokuz arasındaki çocuk ölümlerinde, erkek çocuk ölümleri kızlara nazaran iki mislidir. 15 ile 19 yaş arasında bu oran %145 olarak kendini göstermektedir.

Bütün yaş grupları içinde kalp hastalıklarına en fazla yakalananlar erkeklerdir. 40 ile 70 arasındaki kiritik yaş grubu içinde bir kadına karşılık iki erkek, bu hastalıktan ölmektedir. Ülser, kanser, zatürre, tüberküloz ve gut hastalıklarına erkekler kadımlardan daha fazla yakalanmaktadırlar.

KELİMELELER

kadın	ئايال، خوتۇن
dayanık	چىداش، تايىنىش، چىداملىق
muhabbət	چوقۇم، جەزمەن
ilgi	مۇناسىۋەت، ئالاقە
yıpranmak	كونىرىماق، يىرتىلماق
çamaşır	ئىچ كىيىم
Curie Hanım	كىيۇرى خانىم (نوبېل مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن خىمىيە ئالىمى)
alan	مەيدان، ساھە، يۈز ئۆلچەم
Margaret Teacher	مارگارەت ساچپەر (ئەنگىلىيەنىڭ سابىق ئايال باش ۋەزىرى)
sürüklemek	سۆرىمەك، كەينىگە تارتماق
zannetmek	دەپ ھېسابلىماق، تەخمىن قىلماق، ئوخشاتماق
çoğalmak	كۆپەيمەك، سانى ئارتماق
kavuşmak	ئېرىشمەك، قولغا كەلتۈرمەك
mahvolmak	كېرەكتىن چىقماق، يوق بولماق
dedikodu	غەيۋەت، ھاقارەت، بۆھتان
enin	ئىغراس، ئىغراسماق
bulgu	ئىجات، كەشىپ، يارىتىش
grup	گۇرۇپپا
oran	نەسبەت، قارىغاندا، ئوراندىن
lehi	كەپشەر، كەپشەرلەش
dul	تۇل، بويىتاق
azalma	ئازىيىش، كېمىيىش
tıp	تېبابەت، تىببىي
kesin	كەسكىن، كېسىپ
tez	تېز، ئىلدام، چاپقان، دېسىرتاتىسىيە، ئىلمىي ماقالە
faktör	فاكتور، ئاسىل
problem	مەسىلە، سوئال، قىيىن مەسىلە
dişi	چىشى، ئۇرغاچى
fare	چاشقان
domuz	توڭگۇز
husus	مەسىلە، ئىش، تېما، خۇسۇس
biyolojik	بىئولوگىيەلىك
ima	ئىما قىلماق، ئىشارەت قىلماق
rahmin	بالىياتقۇ
cenin	ئانىلىق ئۇرۇق، تۆرەلمە
nazaran	قىياسەن، نەسبەتەن

kıyas	قىياس
muayyen	مۇئەييەن، مەلۇم
misli	ھەسسە
kalp hastalığı	يۈرەك كېسەللىكى
kritik	ناھايىتى مۇھىم ۋاقىت، جىددىيلىك
ülser	ئاشقازان يارىسى
zatürre	ئۆپكە ياللۇغى
tüberküloz	تۇبېركۇليوز
gut	يۈرەكنىڭ توختىشى
kadı	قازى
davacı	داۋاگەر
savunmak	مۇداپىئە كۆرمەك، قوغدانماق
şaşırtmak	ھاڭ - تاڭ قالماق، ئاداشماق
istif	ئۈستى ئۈستىگە قاتلاپ قويماق
futbol	فۇتبول
etki	تەسىر، رول
piyasa	بازار، سەيلى - تاماشا
ödümek	ئۆتمەك، تۆلمەك
rüşvet	پارا
metetmek	ئۈزىتىپ قويماق، ماختاش، مەدھىيەلەش
komutan	قوماندان
kıran	قىرغاق، تاغ قاپتىلى
azmetmek	بەل بەغلىماق، بەل باغلىماق
raksetmek	ئۈسۈل ئوينىماق، تانسا ئوينىماق

DİLBİLGİSİ

Yardımcı eylemler: etmek, olmak, eylemek,
kılmak

ياردەمچى سۆزلەر ئىسىم ۋە فاسىلىلەر بىلەن ماسلىشىپ كېلىپ، ئۇلارغا مۇۋاپىق قوشۇمچىلارنىڭ ئۆلىنىپ كېلىشىگە شارائىت ھازىرلاپ بېرىدۇ. مەسىلەن:

etmek:

بۇ سۆز ئۇيغۇر تىلىدا «قىلماق، ئەتمەك» دېگەن مەنىلەرگە ئىگە. مەسىلەن:

Berna Hanım çok yorulduğundan söz **etti**.

بەرنا خانىم بەك چارچاپ كەتكەنلىكىدىن سۆز ئاچتى.

Lütfi Beyi dün İstanbul'a yolcu **ettik**.

Bütün insanları memnun **etmek** mümkün değil.

Neden bütün erkeklere hakaret **ediyorsun**?

Bu sözlerin doğruluğunu kabul **etmiyorum**.

Bugüne kadar yapılan bütün işleri berbat **ettin**.

Bitişik yazılanlar:

بىرلەشتۈرۈپ يېزىلىشى

بەزى سۆزلەر *etmek* سۆزى بىلەن بىرگە قوللىنىلغاندا تاۋۇش ئېھتىياجى تۈپەيلىدىن بىر-بىرىگە باغلىشىپ كېتىدۇ. تاۋۇشلارنىڭ ئېھتىياجى كۆزدە تۇتۇلۇپ بۇ سۆزلەر بىرلەشتۈرۈلۈپ يېزىلىدۇ. مەسىلەن:

his + etmek: hissetmek

zan + etmek: zannetmek

af + etmek: affetmek

Bu defa seni, babanın hatırı için **affettim**.

بۇ قېتىم سېنى ئاتاڭنىڭ يۈزى ئۈچۈن ئەيۈ قىلدىم.

Bir kadın olarak neler **hissettiğimi** bir türlü anlamadın.

Sen beni aptal mı **zannediyorsun**?

بەزى سۆزلەرنىڭ ئىككىنچى بوغۇمىدا كەلگەن سوزۇق تاۋۇشلار چۈشۈپ قالىدۇ. مەسىلەن:

sabır + etmek: sabretmek

keşif + etmek: keşfetmek

kayıp + etmek: kaybetmek

şükür + etmek: şükretmek

azim + etmek: azmetmek

İki gün daha sabrediniz.

يەنە ئىككى كۈن سەۋر قىلىڭلار.

İşlerinizi mutlaka halledeceğim.

Sizdeki kabiliyetleri yeni yeni keşfediyorum.

Cüzdanını nerede kaybettiğini hatırlıyor musun?

verdiği nemetler için Tanrıya şükredelim.

Hayatta başarılı olmak için azmetmek gerekir.

olmak:

بۇ سۆز ئۇيغۇر تىلىدا «بولماق، بولۇش» دېگەن مەنىلەرگە ئىگە. مەسىلەن:

Akıllı olmak için mutlaka erkek **olmak** gerekmez.

ئەقىللىق بولۇش ئۈچۈن، چوقۇم ئىرەككە بولۇش ھاجەت ئەمەس.

Bir kadın İngiltere'de başbakan **oldu**.

Bayramınız kutlu **olsun**.

Sizinle tanıştığıma çok memnun **oldum**.

Berna Hanım aşırı yorgunluktan hasta **oldu**.

Emin Bey altı yıl ouduktan sonra doktor **oldu**.

Bitişik yazılanlar:

بىرلەشتۈرۈپ يېزىلىشى

olmak سۆز ئارقا ياردەمچىسى باشقا سۆزلەرگە ماسلىشىپ كەلگەندە تاۋۇش ئېھتىياجى تۈپەيلىدىن

بىرلەشتۈرۈپ يېزىلىدۇ. **olmak** ياردەمچىسى تاق بوغۇملۇق سۆزلەر بىلەن قوللىنىلما **olunmak** شەكلىدە كېلىدۇ. مەسىلەن:

his + olmak : hiss olunmak
zan + olmak : zann olunmak
red + olmak : redd olunmak

Müfettişin önce bizim sınıfa geleceği
zannolundu.

مۇپەتتىشنىڭ ئالدى بىلەن بىزنىڭ سىنىپقا كېلىدىغانلىقى پەرەز قىلىندى.

Düşmanın gece yarısı saldıracağı hissölundu.
Jüride oylama sonucu alınan karar reddölundu.

-r, -ar(-er), -ır(-ir,-ur,-ür) olmak:

بۇ قوشۇمچىلار جۈملىگە قوشۇلۇپ كەلگەندە، بىرەر ئىش-ھەرىكەتنىڭ ئىمكانىيەتلىك سىجىل تەرەققىياتىنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

Berna Hanım kızar gibi oldu.
Soruyu önce hatırlayamadım, düşündükçe aklıma gelir gibi oldu.
Rüyalarım hep seni görür oldum.
Hasretinden her gün yollara bakar oldum.
Sınavları kazanmak için sabahtan akşama kadar okur oldum.
Kuşlar her sabah pencерemde üter oldu.

-maz (-mez) olmak:

بۇ قوشۇمچە ئۆلىنىپ كەلگەن جۈملە ئىمكانىيەتسىزلىكنى، مۇمكىنسىزلىكنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ.
مەسىلەن:

Lütfi Bey gazete okuyamaz oldu.

لۇتفى ئەپەندى گېزىت ئوقۇماس بولدى.

Berna Hanım aşırı yorgunluktan çalışamaz oldu.
Öğrenci sorulara cevap veremez oldu.
Lütfi Bey hastalanınca işe gidemez oldu.
Futbola başlayınca ders çalışamaz oldu.
Ali Bey son zamanlarda borçlarını ödeyemez oldu.

-miş (-miş,-muş,-mü) olmak:

بۇ قوشۇمچىلار ئۆلىنىپ كەلگەن جۈملىلەر پەرەز، تەخمىن، تەشۋىشكە ئوخشاش كەيپىياتنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

Berna Hanım haberi okuduktan sonra çok kızmış olacak.

بەرنا خانىم خەۋەرنى ئوقۇغاندىن كېيىن قاتتىق غەزەپلىنىدۇ.

Lütfi Bey sonunda her şeyi söylemiş oldu.
Saat tam ikide misafirler bize gelmiş olacak.
Eve dönerken İsamil Beye uğradı, böylece onu da görmüş oldu.
İşlerin hepsini bu akşam yaparsan, çok yorulmuş olacaksın.
Mektubu bugün yollamakla hata mı yapmış oldum?

-acak (-ecek) olmak:

بۇ قوشۇمچىلار قوشۇلۇپ كەلگەن جۈملىلەر ناھايىتى قىسقا مۇددەتلىك ئىمكانىيەتنى ئىپادىلەپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

Berna Hanım bir ara susacak oldu; söze yeniden başladı.

بەرنا خانىم بىردەم تىنىۋالغان بولدى؛ سۆزىنى يېڭىدىن باشلىدى.

Lütfi Bey tartışmadan vazgeçecek oldu; Berna Hanım konuşmakta ısrar etti.

Lütfi Bey uyuyacak oldu; gözlerine bir türlü uyku girmedi.

Biraz hızlı koşacak oldu; herkes ona bakınca vazgeçti.

kılmak:

بۇ ياردەمچى سۆز ئۇيغۇرچىدا «قىلىش، ئېتىش» دېگەن مەنىنى ئىپادىلەپ كېلىدۇ. ئەمما بۇ ياردەمچى سۆز تۈرك تىلىدا ئانچە كۆپ قوللىنىلمايدۇ. مەسىلەن:

erkenden sabah namazını **kıldı**.

Aşıkını, bana kerem **kıl**.

بەزى سۆزلەر ھەم ياردەمچى سۆزلەر بىلەن، ھەم سۆز ياسىغۇچى قوشۇمچىلار بىلەن بىرلىكتە قوللىنىلىدۇ. مەسىلەن:

Bu olay bana çok etki etti. = Bu olay beni çok etkiledi.

Müdür sigarayı yasak etti. = Müdür sigarayı yasakladı.

Ayşe dün hasta olduç = Ayşe dün hastalandı.

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Berna Hanım ve Lütfi Bey hangi konuda tartışıyorlar?
2. Kadınlar mı daha akıllıdır, erkekler mi?
3. Kadınlar niçin erkeklerden daha çok yaşamaktadırlar?
4. Amerika'daki bu istatistikler kendi ülkenizde de geçerli midir?
5. Dünyayı kimler idare etmektedir?
6. Tanıdığınız kadın filozof var mıdır?
7. Kadınlar mı, erkekler mi daha dayanıklıdır?
8. Kadınlar mı, erkekler mi daha çok hasta oluyor?

2. Lütfen cümle kurunuz.

Örnek: gazetede-Lütfi Bey-okuduğu haber-söz etmek
— Lütfi bey gazetede okuduğu haberden söz etti.

1. kadınların – erkeklerden - Berna Hanım – bahsetmek - daha akıllı - olduğundan

2. affetmek – baba-sınıfta kalma – çocuğunu

3. mesele – bu – dert etmek – fazla – kendine

4. binmek – otobüs – sabahleyin – kaybetmek – cüzdan

5. bir yıl – fotoğraf dergisi – için – abone olmak

6. acele etmek – biraz – için – yetişmek – otobüs

7. sigara içmek – okulda – yasak etmek – müdür bey

8. televizyon – geceleri – seyredemez olmak – ben

9. sabah akşam – günlerden beri – biz – çalışır olmak

3. Aşağıdaki yardımcı eylemlerden hangileri bitişik yazılır?

1) yardım etmek
hak etmek
baş etmek
sarf etmek

2) söz etmek
sohbet etmek
dert etmek
bahs etmek

3) hasta olmak
yok olmak
red olunmak
deli olmak

4) mutlu olmak
zan olmak
zengin olmak
var olmak

4. Aşağıdaki yardımcı eylemlerden hangileri ayrı yazılır?

1) affetmek
aksetmek
hissetmek
ayırtetmek

2) azmetmek
reziletmek
metetmek
hükmetmek

3) emretmek
sabretmek
mahkum etmek
hapsetmek

4) seyretmek
keşfetmek
neşretmek
maletmek

SEN DE HAKLISIN

Hoca bir ara, kadılık görevi de yapar. İşte bu kadılığı sırasında, bir gün bir davacı gelir. Şikayetini anlatmaya başlar.

Hoca, dikkatle dinledikten sonra:

– Haklısın, der.

Arkasından şikayet edilen kişi gelir. Kendisini savunur.

Hoca, ona da:

– Haklısın, karşılığını verir.

Karısı pek şaşar buna:

– Hoca, hiç aklım ermedi bu işe, davacı da haklı, davalı da haklı! Hiç böyle şey olur mu?

Hoca hiç istifini bozmaz:

– Sen de haklısın karıcığım.

Tayfun Bey ve eşi Tülay Hanım uzun zamandan beri Konya'ya giderek Mevlana'nın türbesini ziyaret etmek istiyorlardı. Konya, Ankara'dan sadece iç satlık mesafedeydi. Buna rağmen bir türlü fırsat bulup da Mevlana'nın türbesini ziyaret edememişlerdi.

Mevlana 17 aralık 1273 tarihinde Konya'da ölmüştü. Bu sebeple her yıl aralık ayında Konya'da Mevlana Haftası yapılırdı. Mevlana Haftasına dünyanın her tarafından gelen binlerce kişi katılırdı, sergiler açılır, konferanslar verilir, mevlevi ayinleri düzenlenirdi. Tayfun Bey bu defa mutlaka Konya'ya gitmek ve Mevlana haftasına katılmak istiyordu. Tülay Hanımın bazı önemli işleri vardı. Bu nedenle o, gidip gitmemekte tereddüt ediyordu. Tülay Hanım düşünce dursun, Tayfun Bey kararını verdi ve Konya'daki bir otelden bir haftalık yer ayırttı. Çünkü, geçikilirse otellerde yer bulmak mümkün değildi. Tülay Hanım da son ana kadar işlerini bitirebilmek için çalışıp durdu. Fakat işleri bitmedi. Kalan işleri dönüşte yapmaya karar verdi. Tayfun Beyle birlikte yola koyuldular.

Kış olmasına rağmen Konya'da hava çok güzeldi. Tülay Hanım hayranlıkla etrafına bakakaldı. Dünyanın dört bir yanından gelen turist Konya'da Mevlana'nın manevi huzurunda buluşmuşlardı. Mevlana'nın türbesi turistlerle dolup taşıyordu. Tayfun Beyler de önce Mevlana'nın sandukasının başına gidip, orada dua ettiler. Tülay hanım ve Tayfun Bey dua ettikten sonra türbeyi gezdiler.

Türbede Mevlana'nın yakınlarının sandukaları da vardı. Mevlana'nun kullandığı eşyalar, okuduğu ve yazdığı kitaplar, mukaddes emanetler burada sergilenerek türbe bir müze haline getirilmişti. Tülay Hanım olduğu yerde donup kalmış, türbenin içindeki renk renk nakışları, oymaları, sandukaların üzerindeki el işlemlerini ve tavandan sarkan avizeleri inceliyordu. Tayfun Bey kalabalıktan bir an önce kurtulup dışarı çıkmak istiyordu. Tülay hanım: "Sen gidedur, ben arkandan geliyorum" dedi. Tayfun Bey gitmedi. Tülay Hanımı kalabalıkta kaybetmekten korkuyordu. Müzede satlerce etrafta seyrederdurdular. Her şeyi teker teker incelediler. Sonra dışarı çıktılar. Tayfun Bey minareye çıkıp türbeyi yukardan seyretmek istediğini söyledi. Tülay hanım yorgun olduğundan istemedi. Tayfun Bey: "Sen caminin avlusunda bekleyedur, ben hemen geliyorum" dedi. Minareye çıktı. Minarenin tepesinden şehir kuşbakışı çok güzel görünüyordu. Mevlana'nın türbesine baktı. Türbenin avlusundaki insanlar ufacık gözüküyordu. Tülay Hanımı bekletmemek için minarede fazla oyalanmadı hemen aşağı iniverdi.

Tülay Hanım avluda onu bekliyordu. Tayfun Bey minarede gördüklerini ballandıra Tülay Hanıma anlattı. Ertesi gün Tülay hanım da minareye çıkmaya karar verdi. İkisi de yorulmuşlardı. Otele doğru yola koyuldular. Öğleden sonra Konya'da bulunan Selçuklu Devletine ait önemli birçok eserleri görecek, alaaddin Camii, İnce Minare gibi yerleri gezeceklerdi. Akşam da en çok merak ettikleri ünlü mevlevi ayinlerini seyredeceklerdi.

MEVLANA'NIN FELSEFESİ

Tayfun Bey : Salonda binlerce kişi var.

Tülay Hanım : Semazenlerin bu şekilde dönüşlerinin bir anlamı var mı?

Tayfun Bey : Mevlana'ya göre evrende her şey döner. Ay, güneş, yıldızlar, gezegenler, zerreler yani atomlar her şey ama her şey döner. Semazenler de dönerek evrendeki bu genel kanu dile getiriyorlar. Semazenlerin ellerinden biri yukarıya, diğeri aşağıya doğru uzanır. Bunun da anlamı hak'tan aldığı, halka vermektir.

Tülay Hanım : Günümüzden yedi yüz yıl önce Mevlana'nın atomların, yıldızların

hareketlerini bilmesi onun bilimde çok ileri olduğunu gösteriyor.

Tayfun Bey : Mevlana bilim, din, felsefe alanlarında geniş bilgisi olan büyük bir şair ve düşündürdür. Hümanisttir, bütün insanları sever. Onun bütün insanlara seslenen ve onları birliğe, beraberliğe çağıran şu dördlüğü çok meşhurdur:

Gel gel ne olursan ol yine gel
 Kafir, putperest ve Yahudi olsan da yine gel
 Bizim dergahımız ümitsizlik dergahı değildir.
 Yüz kere tövbeni bozmuş olsan yine gel.

Tülay Hanım : Gerçekten çok güzel bir şiir. Ama Mevlana dindar bir insan değil mi? Nasıl olur da kafirleri, putperestleri dergahına çağırır? Bu İslamiyete aykırı değil midir?

Tayfun Bey : Maalesef insanların çoğu dini de, Müslümanlığı da yanlış anlamışlardır. Mevlana, müslümanlığı en doğru anlayan ve anlatabilen büyük bir düşündürdür. Nitekim Kuran'da da aynı şeyler söylenir. Bakara süresinin atmış ikinci ayetinde Yahudilerin, Hıristiyanların, Sabiilerin iyi işler yapanların Tanrı katında mükafatlarının olduğu yazılıdır. Buradan da açıkça anlaşıldığı gibi önemli olan iyi insan olarak yararlı işler yapmaktır. Hıristiyan, Müslüman veya Yahudi olmak önemli değildir.

Tülay Hanım : Zaten Müslüman olmanın bir şartı da Allah'ın peygamberlerine ve kitaplarına inanmaktır.

Tayfun Bey : Doğru, ne yazık ki pek çok kimse kendi dininden olmayanlara kafir der. En iyi dinin kendi dini olduğuna inanır. Ama kendi dinini iyi tanımaz. Herkes dinini iyi tanısaydı, din yüzünden çıkan bunca savaşların hiçbiri olmazdı.

Tülay Hanım : Bir hadisi hatırladım. Peygamber efendimize "Müslüman kimdir" diye sormuşlar. "Elinden, dilinden kimsenin zarar görmediği insandır diye cevap vermiş.

Tayfun Bey : Mevlana'ya göre de din, insanları doğru yola getirmek için sadece bir vasıta. Önemli olan iyi bir insan olmaktır.

Tülay Hanım : Yunus Emre de bu konuda aynen Mevlana gibi düşünüyor.

Tayfun Bey : Yunus Emre, Mevlana ile aynı yüz yılda yaşamış. İkisi de aynı konuları işlemiş, Yunus Emre de yetmiş ikik mülete birlik ile bakmamız gerektiğini söyler.

Tülay hanım : Bence Yunus Emre, felsefesini iki musrada özetlemiş:

Yaratılmışı hoş gördük
 Yaratandan ötürü.

Tayfun Bey: Bence de bu iki misra yeterli. Uzun söze gerek yok. Tanrı'yı seven, onun yaratıklarını da sever.

Tülay Hanım: Biz konuşmaya daldık, semazenleri unuttuk.

Tayfun Bey : Unutmadık. Semazenleri konuştuğumuz yerde seyrettik. Müziği dinledik. Bu arada da düşüncelerimizi belirttik. Yani Mevlana'nın yaptığı gibi yaptık. Müziği, dansı ve düşünceyi birleştirdik.

KELİMELER

Mevlana

مەۋلانا جالالىددىن رۇمى (13-ئەسىردە)

ياشىغان مۇتەسەۋۋۇپ شائىر

türbe

مەقبەرە

rağmen

ئەكسىچە

sergi

كۆرگەزمە، كۆرگەزمىگە قويماق

mevlevi

مەۋلەۋى، ئەڭ يۇقىرى دىنىي ئۇنۋان

ayın

مەۋلۇت، مۇناجات

düzenlenmek
neden
ana

sanduka
müze
donmak
tavan
sarkmak
avize

teker teker
minare
avlu

kuşbakışı
oyalanmak
ballandırmak
Selçuklu Devleti
Alaaddin Camii
İnce Minare

semazen
gezegen
düşünür
hümanist
dörtlük
putperest
aykırı
nitekim
Sabii

Yunus Emre

özetlemek
ötürü
dansı
acem
yumruk
kadri yüce
bedevi
deve
çuval
yenemek
başkabak

تەرتىپكە سېلىنماق. رەتلەنمەك
سەۋەب

ئانا، (دېندا ھۆرمەت قىلىنىدىغان
ئاياللارنى ئاتاشتا قوللىنىلىدۇ)
قەبرە تولۇقى

مۇزىي
توڭلىماق، مۇزلىماق، قېتىپ قېلىش
ئۆيىنىڭ تۇرسى
ساڭگىلىماق، ئېسىقلىق تۇرماق
سۇيىغا ئېسىلغان چىراغ
تەكرار-تەكرار

مۇنار
ھويلا، قورۇ
ئېگىزدىن تۆۋەنگە قاراش
گوللانماق، ۋاقىتنى بىكارغا كەتكۈزمەك
ماختىماق، كۆپتۈرمەك، ياللاتماق

سەلجۇق ئېمپىرىيىسى
ئالائىدىدىن جامەسى
ئىنچە مۇنار

ساما، ساما ئوينىغۇچىلار
پىلانېتا، سەييارە

مۇتەپەككۇر، پىكىر ئەھلى
ئىنسانپەرۋەرلىك، گۇمانىست
تۆنلىك (شېئىرىي شەكىل)
بۇتپەرەس

خىلاپ، ئۇيغۇن بولمىغان، تەنۇرسى
ئەبەلىيەتتە، ھەقىقەتەن

ساپىئىلار(خىرىستىيان
مەزھەبلىرىدىن بىرى)

يۈنۈس ئەمرە (13-ئەسىردە
ياشىغان تۈرك شائىرى)

خۇلاسى قىلماق، يەكۈنلىمەك
شۇ مۇناسىۋەت بىلەن، شۇنداق قىلىپ

ئۇسسۇل، تانسا
ئەجەم (يەنى ئىرانلىقلار)

مۇشتۇم، مۇشتلاش
ئىناۋەتلىك، قەدىر-قىممەتلىك

بەدەۋىيىلەر (چۆلدە ياشايدىغان ئەرەبلەر)
تۆگە

چىگە تاغار
يېڭەلمەسلىك، ئۆزىنى باسالماسلىق

باشتاق

DİLBİLGİSİ

Sürerlik eylemleri : -a(-e) durmak, kalmak
سۈپەتداش

سۈپەتداشلار مەلۇم شەيئىنىڭ ھەرىكەتلىك خۇسۇسىيىتىنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

gitmek –e durmak = gidedurmak
bakmak –a durmak = bakadurmak

-a (-e) durmak:

Sen müzeye kadar gidedur, ben hemen geliyorum.

سەن مۇزىيغىچە بېرىپ تۇر، مەن ھازىرلا يېتىپ بارىمەن.

Sen burada vitrinlere bakadur, ben on beş dakikaya kadar döneceğim.

Onlar otobüsü bekleyedursunlar, biz yürüyerek on dakikada gideriz.

Sen sabah akşam çalğşadur, millet çok daha kısa yoldan zengin oluveriyor.

-a (-e) kalmak:

Tülay Hanım hayranlıkla etrafına bakakaldı.

تۇلاي خانىم ھەيرانلىق بىلەن ئەتراپىغا قاراپ قالدى.

Tayfun Bey minareden gördüğü manzaranın güzelliği karşısında bir an yerinde donakaldı.

Sekizinci kattan düşen çocuğun ölmediğini gören halk, hayretten donakaldı.

-p (-ıp, -ip, -up, üp) durmak, kalmak:

Bir yabancı devamlı fotoğraf çekip duruyordu.

بىر چەتئەللىك داۋاملىق سۈرەت تارتىپ تۇراتتى.

Semazenlerin dansına yabancılar şaşırıp kaldılar.

Tülay hanım dönerken yol boyunca Mevlana'yı düşünüp durdu.

Tayfun Bey minareden aşağıya bir süre bakıp kaldı.

Böyle etrafa bakıp durursak, gösteriye
yetişemeyeceğiz.

Tülay hanım Konya'dan döndükten sonra, devamlı Mevlana'nın mesnevisini okuyup
durdu.

durmak قوشۇمچىسى ھەرقانداق بىر قوشۇمچە بىلەن بىللە قوللىنىلغاندا سۈپەتداش ئۇقۇمىنى
ئىپادىلەپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

Yağmur akşama kadar yağdı durdu.

يامغۇر ئاخشامغا قەدەر يېغىپ تۇردى.

Tülay Hanım Mevlana'yı düşündü durdu.

Otobüste bir çocuk devamlı ağladı durdu.
Konya'da bir hafta müzeleri gezdi durdu.
Hayatı boyunca okudu durdu.

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Mevlana hangi yüzyılda yaşamıştır?
2. Mevlana haftasında neler yapılır?
3. Mevlana türbesinde neler vardır?
4. Tayfun Bey minareye niçin çıkıyor?
5. Tayfun Beyler Konya'da neleri geziyorlar?
6. Mevlana sizce hümanist midir?

2. Lütfen sürerlik eylemine çeviriniz.

Örnek: Sen otele kadar git.
— Sen otele kadar gidedur.

1. Sen burada bekle.
2. Sen bu kitabı oku.
3. Sen vitrinlere bak.
4. Sen odada çalış.
5. Sen eve doğru yürü.
6. Sen mektubu yaz.

3. Lütfen sürerlik eylemine çeviriniz.

Örnek: Siz şehri gezin, ben müzeye gidiyorum.
— Siz şehri gezedurun, ben müzeye gidiyorum.

1. Siz evde çalışın, biz bir saate kadar döneriz.
.....
2. Siz tiyatronun önünde bekleyin, biz bilet alıp geliyoruz.
.....
3. Onlar şehri gezsinler, siz müzeye gidin.
.....
4. O, vitrinlere baksın, sen minareye çık.
.....
5. Onlar mevlevi ayını seyretsınler, biz biraz sonra geliriz.
.....

4. Lütfen boşluklara -p (-ıp, -ip, -up, -üp) eklerini getiriniz.

Örnek: Tayfun Bey Konyada saatlerce fotoğraf çekip durdu.

1. Tülay Hanım saatlerce vitrinlere bak..... durdu.
2. Bilgin hepsinin dediğini yapınca adamlar şaş..... kaldılar.
3. Filozof yol boyunca devamlı konuş..... durdu.
4. Adamlar yumruk yumruğa saatlerce döğüş..... durdular.
5. deveci Filozofun perişan haline acı.....durdu.

5. Lütfen sürerlik eylemine çeviriniz.

Örnek: Yağmur sabaha kadar yağdı durdu.

— Yağmur sabaha kadar yağıp durdu.

1. Tayfun Bey Konya'da fotoğraf çekti durdu.
.....
2. İki yabancı minareye baktı durdu.
.....
3. Tayfun Bey Mevlana'nın felsefesini düşündü durdu.
.....
4. Tülay Hanım akşam okudu durdu.
.....
5. Yabancılar semazenlerin dönüşüne hayran oldu kaldı.
.....
6. Tülay hanım caminin avlusunda çevresine baktı durdu.
.....
7. Konya dönüşü Tülay Hanım hep Mevlana'dan söz etti durdu.
.....
8. bir çocuk sokaklarda saatlerce koştu durdu.
.....
9. Tülay Hanım Konya'nın güzelliğine şaşırıldı kaldı.
.....

İSTEKLER BİR DİLLER AYRI

Dört ayrı milletten dört kişi aradaş olmuş, seyahet ediyorlardı. Paraları yoktu. Birisi bunların Haline acıyarak bir lira verdi. İçlerinden arap olan:

– Arkadaşlar, dedi. Bu parayla inep alalım. Benim canım inep istiyor.

İnep Arapça üzüm demektir. Acem, itiraz etti.

– Hayır dedi, engur alalım...

Engur de Farsça üzüm demektir. Rum olanı dedi ki:

– Hayır arkadaşlar, ne inep, ne engur... Bize şu sıcakta istafil iyi gelir. İstafil alalım.

İstafil de Rumca üzüm demektir. Sonunda Türk dayanamadı:

– Ben sizin istediklerinizin hiçbirini istemiyorum. Bu parayla üzüm alalım, dedi.

İnep'ti, engur'du, yok üzüm'dü, istafil'di diye başladılar tartışmaya... Derken iş kavgaya döküldü, yumruk yumruğa dövüşüyorlardı. O sırada bilgin, kadri yüce bir kişi, oradan geçiyordu. Kavganın sebebini sordu, hepsini ayrı ayrı dinledi. Sonunda anladı ki bu dört adam da aynı şeyi söylüyor, yani üzüm istiyor... Ellerinden paralarını aldı:

– Susun, dövüşmeyin... Ben bu bir lira ile hepinizin isteğini yerine getiririm. Gönlünüzü bana teslim edin. Bu bir liranız, istediğiniz şeylerin hepsini yapar,

muratlarınızı yerine getirir, diyerek, çarşıya koştu. Bir liralık üzüm aldı, önlerine koydu. Kavga da bitmişti, dövüş de... dört adam şaşakaldılar...

DEVECİ İLE FİLOZOF

Bir bedevi, devesine iki çuval yükler, kendisi de üzerine binerek yola koyulur. Yolda, üstü başı perişan bir filozofa rastlar. Laf arasında, filozof bedeviye sorar:

- Devenin üzerindeki çuvallarda ne var?

Bedevi:

- Birinde buğday dolu, diğesinde kum.

- Neden kum doldurdun?

Bedevi cevap verir:

- O çuval boş kalmamın, devenin üzerinde dengeyi tutsun diye...

Filozof bedeviye:

- Akıllılık edip de buğdayın yarısını bir çuvala, diğer yarısını da öteki çuvala koysaydın, hem devenin yükü hafiflerdi, hem de çuvalların, der.

Bedevi bu fikri çok beğenir.

- Hakkın var, düşünemedim... diyerek, öyle yapar...

Yapar ama, bu derece akıllı adamın haline şaşar. Nasıl olur da bu akılla bu adam böyle perişan gezer, diye düşünür. Merakını yenemez, sorar:

- Ey akıllı adam! Sende bu akıl, bu fikir varken, niye böyle yaya yürüyor, yoruluyorsun? Böyle bir akılla sen, ya sultansın, ya vezir. Doğru söyle nesin sen?...

Filozof cevap verir:

- İki de değilim, halktan bir kimseyim.

Bedevi tekrar sorar:

- Kaç deven, kaç öküzün var?

- Hiç.

- Peki, bari dükkanındaki mal ne? Onu söyle?

- Benim ne dükkanım, ne yerim ne yurdum var. Ben filozofum.

- O halde kaç paran var?

- Ne parası, ekmek alacak tek kuruşum yok. Yalınayak, başkabak dolanır durum. Bu kadar hikmet ve bilgiden ancak, hayal ve baş ağrısı elde ettim.

Bedevi, bu cevaba fena halde kızar:

- Defol, uzaklaş yanımdan, der. Senin bilgin, nasihatın bana da zarar verir, başıma dert açar. Sen şu yoldan git ben bu yoldan. Bir çuvalımda buğday, öbüründe kum olması senin hikmetinden, boş, faydasız felsefenden daha iyi...

35 - DERS SAVAŞ VE ÖLÜM DÜZENİ

Gittikçe genişleyen silahlanma yarışını güvenlik sayan dünya ülkeleri, savunma masrafları için yılda 180 milyar dolar harcamaktadır. Bu rakam gün geçtikçe büyümektedir. Buna karşılık büyük devletlerin kalkınma yardımı olarak ayırdıkları yılda 7 milyar doları bile fazla buldukları görülmektedir. Bu manzara, bu nisbetsizlik, deliliğin, çılgınlığın tam ifadesidir. Bu delilik ve bu çılgınlık şifa bulmaz bir çılgınlıktır.

1- ve 2-Dünya savaşı bu çılgınlığın en güzel örnekleridir. Yakın geçmişte yapılan bu savaşlardaki maddi ve manavi kayıplara bir göz atarak durumu daha kolay değerlendirmemiz mümkün olacaktır.

1-Dünya savaşı:

a. 28 Temmuz 1914 – 10 Ocak 1920 tarihlerinde, Avusturya, Macaristan, Belçika, Bulgaristan, Fransa, Almanya, Britanya, İtalya, Romanya, Rusya, Yugoslavlya, Osmanlı İmparatorluğu, A.B.D arasında geçmiştir.

b. Encyclopedia Britannica – cilt 23, sayfa 349 – 358'e göre:

Tarafların yalnız silahlara harcadıkları: 186 milyar dolar.

Tarafların net harcamaları: 21 milyar dolar.

c. Türk Ansiklopedisi – cilt 14, sayfa 174'e göre:

Toplam sefer kadrosu : 63,218,000

Ölenler : 9,424,300

Kayıplar : 38,481,000

Öldürülen veya

arızadanölen siviller : 1,300,000

2 - Dünya savaşı:

a. 30 ağustos 1939 – 17 Mayıs 1945 tarihlerinde, Avusturya, İngiltere, Kanada, Çin, Fransa, Almanya, Hindistan, İtalya, Rusya, Japonya dahil olmak üzere 41 devlet arasında geçmiştir.

b. Tarafların harcamaları: 1,166,825,000,000 dolar

c. Toplam sefer kadrosu : 107,982,000

Ölenler : 16,933,00

Öldürülen veya

arızadan ölen siviller : 34,305,000 kişidir

YAŞAMA SAYGI

– Albert Schweitzer'in hikayesi

Anita Daniel

Albert Schweizer 1-dünya savaşı öncesinde insanlara hizmet etmek üzere Afrika'ya gider. Din, ırk ve renk ayrımı gözetmeksizin bu kıtada insanlara hizmet eder. 1914 yılında Fransa ve Almanya arasında çıkan 1-Dünya savaşı sırasında bulunduğu ülkede düşman

olarak kabul edilir.

Bu çok kötü bir durumdu. Yerlilere bunu nasıl açıklayacaktık? Kimseye bir zararı dokunmayan, aksine başkalarına yardım için hayatını feda eden bu adam, birden bire azılı bir cani gibi suçlanıyordu. Beyazlar ne acayip insanlardı! Schweitzer, onlara beyazların yerlilerle kardeş olduğunu söylüyordu. Ama, şimdi Lambarane'ye ilaç ve para gönderen bu beyaz kardeşler birbirlerini öldürüyor, doktoru esir alıyorlardı. Yerliler şaşırmış durumdaydılar.

Schweitzer için milliyet, din, ırk farkı diye bir şey yoktu. Sadace insanları, ormanları, kiliseyi çok severdi. Ama bunlara da Alsaslı, Fransız veya Alman olarak değil, insan olarak bağlıydı. Savaşın, tanıdığı bütün insanlara getireceği felaketi düşündükçe yüreği kan ağlıyordu. Din, ırk, milliyet gözetmeksizin yalnız iyilik ve yardım etmek isteyen bu adama yabancı bir düşman muamelesi yapmak, gerçekten çok acıydı. İki memleketi ayıran sınırın diğer tarafında doğmuş olduğu için şimdi kendi küçük evine hapsedilmişti.

Daha zayıf karakterli bir insan bu durum karşısında kötümser olur, hayata küserdi. Fakat doktor olarak çalışması yasaklanınca, Schweitzer yazı yazmaya başladı. Evin önüne silahlı nöbetçi dikildiği gün Albert Schweitzer yazı masasının başına geçti.

"Bugün, medeniyetin çöktüğünü belirten pek çok olayla karşı karşıyayız". "Medeniyetin felsefesi!" isimlik kitabının ilk cümlesi böyle başlıyordu.

Üstlendiği bu iş de çok zordu. Albert Schweitzer, sabahtan akşama kadar udrmadan düşünüp yazıyordu. Hastane bomboş duruyordu. Bu olağan dışı durum böyle devam edemezdi.

Bir gün bir yerli, elinde validen bir mektupla geldi. Schweitzer mektubu evirdi çevirdi, bir türlü valinin bu kader gereksiz bir haberi neden yollamak ihtiyacını hissettiğini kestiremedi. Fransız hükümeti, düşman sayıldığından çalışmasını yasaklayan bir emir göndermişti.

Buradaki vali de bu sebeple Schweitzer'e mecburen engel olmuştu. Buna rağmen yerlilere bakacak doktor olmadığı için vali ikide bir hasta olan yerlilerin eline "önemli" pusullalar tutuşturup, doktora yolluyordu. Ard arda hasta postacılar geliyordu. Doktora olan ihtiyaç savaş zamanı verilen emirden ve yasaktan da üstündü.

Bu sırada Schweitzer'in Paris'teki dostları boş durmadılar. Her tarafa dilekçelerle müracaat ederek doktoru kurtarmaya çalıştılar. Nihayet üç ay sonra Schweitzer'in işine devam edilmesine izin verildi ve serbest bırakıldı.

Bu arada Schweitzer'in para ve ilaç stokunun tükendiğini belirtmeye gerek yoktu. Cil ihtiyaçları karşılamak için misyoner cemiyetinden borç aldı. Fakat savaş uzadıkça alet ve ilaç bulma gittikçe zorlaştı. Para veremediği için Joseph ayrıldı gitti. Alman denizaltıları suları taradığı için Avrupadan yiyecek gönderilemiyordu. Yerliler, askere alındığı için işçi kıtlığı baş gösterdi.

Schweitzerler biraz pirinç ve meyve ile kıt kanaat geçiniyorlardı. Mümkün olduğu kadar hastaları doyurmaya çalışıyorlardı. Uygarlıktan uzak, beyaz dünya ile bütün bağları kesilmiş vahşi alemde en ufak şey bile çok değerliydi. Bu yüzden mümkün olduğunca tutumlu olmaya uğraşıyorlardı. Noel'de ufak bir palmiye ağacına birkaç mum yakıp astılar, mumlar bitmesin diye de hemen söndürüp ertesi yıla sakladılar.

Savaş uzadıkça yerlilere bunu anlatmak zorlaşıyordu. Çünkü gençler Avrupa'ya asker olarak gönderiliyor, bir çoğu geri gelmiyordu. Bir günü askere giden gençlerle dolu bir şehir vapuru kalkmak üzereyken Schweitzer de orada bulunuyordu. Schweitzer kalabalık dağıldığı halde oğlu vapurla giden ihtiyar bir kadının, sahilde oturup sessizce ağladığını hatırlıyordu. "elini tuttum, teseliye çalıştım, ancak o beni duymamış gibi ağlıyor, cevap

vermiyordu." Schweitzer'in de gözlerinde yaşlar boşanmıştı. En son iki yaşındayken bir arının sokması yüzünden ağlamıştı. O zamandan beri ilk defa ağlıyordu. Yas tutan kadının elini tutarak hıçkırarak hıçkırarak ağladı; yapacak bir şey yoktu.

Beyazlar neden birbiriyle savaşıyorlardı? Yerliler bunu bilmek istiyorlardı. Kabile reisleri toplanıp anlaşamazlar mıydı? Sonra o kadar ölünün günahının altından nasıl kalkacaklardı? Birbirlerini sebepsizce öldüren beyazları anlayamıyorlardı. Ölülerini yemiyorlardı bile!

Çok geç ve zor olmasına rağmen arada bir Lambarene'ye posta geliyordu. Bu arada acı bir haber geldi: Albert Schweitzer'in annesi ölmüştü. Alsasta, sokakta yürürken, bir alman süvari alayının atları tarafından çiğnenerek öldürülmüştü!

Schweitzer'in kalbi acı ve keder doldu. Avrupa boydan boya kan ve yıkıntı içindeydi, kendi çevresindeyse sadece korku, hastalık ve ölüm vardı. Bütün bu uğraşları ne işe yarıyordu? O, bir can kurtarmaya çalışırken, her gün binlerce insan ölüyordu. Değer miydi?

Evet, değerdi. Can çıkmadıkça ümitsizliğe düşmek bir doktora yakışmazdı. Şimdi bütün insanlık hastaydı. Flozof da doktor demektir. İnsanlığın hastalığına teşhis koyması lazımdı.

KELİMELELER

düzen	تەرتىپ، ئىنتىزام، نىزام
silah	قورال - ياراق
yarış	مۇسابىقە
güven	ئىشەنچ
savunma	مۇداپىئە، قوغدىنىش
masraf	خىراجەت، چىقىم، راسخوت
harc	سەرىپىيات، چىقىم
kalkınmak	ئەھۋالى ياخشىلانماق، كۈچلەنمەك، گۈللەنمەك
çılgın	سارالغ، ئەقىلدىن ئازغان
kayıp	غايىب، يوقىلىش
Macaristan	ۋېنگرىيە
Belçika	شېۋىتسارىيە
net	ئوچۇق كۆرۈنىدىغان، ساپ، پۈتۈن
kadro	كادىر
arıza	ئوڭغۇل - دوڭغۇل يەر، ئاقساق، ئەيىب، ۋەيرانە يەر
sivil	يۇمشاق، بوشاش، سويۇلۇش، ئامما، بۇقرا
kıta	قىتئە
dokunmak	دوقۇرماق، چېقىلماق، تەگمەك
azılı	قورقۇنچىلۇق، مۇشتۇمىزور
Alsas	ئالساس (فرانسىيىدىكى بىر يەرنىڭ نامى)
hapsetmek	سولسماق، قامسماق
kötümser	ئۆسدىسىز
küsemek	ئاچچىقلانماق
engel	توسقۇن، توسالغۇ
pusula	ھېسابات قەغىزى
ard arda	ئارقا - ئارقىدىن

serbest
stoku
tükenmek
kıtlık
kıt
uygarlık
palmiye
mum
dağılmak
arı
yas
hıçkırık hıçkırık
süvanı
alay
çiğnenmek
yıkıntı
teşhis
ufalmak
celse
mantar
patlıcan
mor
umur
fiş
ütülemek
taşlamak
heceleme
çabalamak
ayaklanmak
umut
hiddet
hırs
toka

kaba
komik
hırçın
cimri
şakır
şıkırdamak
tıkr tıkr
çıtır çıtır
fısıldamak
gıcır gıcır
hırıldamak
kıkırdamak
kıpırdamak

ئەركىن، ھۆر، ئازاد
تامبار
تۈگىمەك، ئاخىرلاشماق
قەھەنچىلىك، ئاچارچىلىق
قىس، كەم، يېتەرسىز
مەدەنىيلىك
پالما دەرىخى
شام
تارالماق، چېچىلماق
ساپ، تازا، پاكىزە؛ ھەرە
ماتەم، مۇسەبەت
ئۆكسۈپ يىغلىماق
ئاتلىق ئەسكەر
چاقچاق، شاڭخو؛ ئادەملەر تۈپى، بىر يۈلك
چەيلىمەك، دەسسەمەك
چوڭ زىيان، خارابلىق، ئۈزۈلگەن جاي
تونۇش، ئاڭقىرىش
پارچىلانماق، كىچىكلەنمەك
مەجلىس، يىغىن
يەر مەدىكى؛ بۇرۇن ئۇچى
پېدىگەن
سۆسۈن رەڭ
نەزەرگە ئېلىش، دىققەتكە سازاۋەر بولۇش
كارتا؛ تۈرلىگۈچ
دەزمال سالماق
تاش ئاتماق، تاشقا تۇتماق
ھەجىلەپ ئوقۇماق
تىرىشماق، تىرىشچانلىق كۆرسەتمەك
ئۆرە يولماق، تىك تۇرماق، قوزغۇلۇش
ئۈمىد، ئارزۇ
تېز، ئىتتىك، غەزەب، ئاچچىق
ھېرىس
بەلۋاغ توقىسى؛ قول سىقىشىش،
رومكا سوقۇشتۇرۇش
كېلەڭسىز، قوپال، يىرىك
كۆلدۈرگۈچى، قىزىقچى، كۈلكىلىك
تەرسا
پىخىق، پىخىل
شۈكرى قىلغۇچى
شاراقلماق
تىقىرلاش
غاراس - غۇرۇس
پىچىرلىماق، كۈسۈلدەماق
غىچىر - غىچىر
خىرىلداق
خىرىلداپ كۈلمەك، خىقىراش
تېپىرلىماق

şağırdamak
takırdamak
tıngırdamak
uğuldamak
başkent
muharebe
mücadele
harp
ihbar
görgü
tanık

جاراقلماق، جاراڭ - جۇرۇڭ
تاقىلدىماق، تاراقلماق
تىرىڭلىماق
گۈلدۈرلىمەك
پايتەخت
قانتىق سوقۇش، ئۇرۇش، جەڭ
كۈرەش
ئۇرۇش، سوقۇش
خەۋەر قىلىش، ئۇقتۇرۇش
قائىدە - يوسۇن
دەلىل، ئىسپات، شاھىت، گۇۋاھچى

DİLBİLGİSİ

Addan eylem yapan ekler:

تۈرك تىلىدا بەزى قوشۇمچىلار ئىسىملارغا قوشۇلۇپ كېلىپ، بۇ ئىسىملارنى بېئىلغا ئايلاندۇرىدۇ. ئەمما بۇ خۇسۇسىيەت ھەممە ئىسىملارغا ئوخشاش بولمايدۇ. مەسىلەن:

-la (-le):

su, su-la-mak:

Bahçedeki bütün çiçekler sulandı.

temiz, temiz-le-mek:

Elbiselerdeki kir lekeleri temizlendi.

göz, göz-le-mek:

Büyükanne yıllardır çocuklarının yolunu gözlüyor.

yol, yol-la-mak:

Mektubu bu sabah postaya yolladım.

hazır, hazır-la-mak:

Araba seyahat için hazırlandı.

-lan (-len):

ses, ses-len-mek:

Öğretmen öğrencinin arkasından seslendi.

öfke, öfke-len-mek:

Baba oğluna öfkeleni.

hoş, hoş-ıan-mak:

Senden çok hoşlandım.

Borç, borç-ıan-mak:

Evi yaptırabilmek için çok borçlandım.

ev, ev-len-mek:

Bundan tam dört yıl önce evlenmişim.

-al(-el), -l:

boş, boş-al-mak:

Herkes tatile gidince evler boşaldı.

düz, düz-el-mek:

Banka kredi verince, işler iyice düzeldi.

az, az-al-mak:

Son zamanlarda çocuklarda suç işleme oranı azaldı.

ince, ince-I-mek:

Hastalıktan sonra iyice ufaldı, incelendi.

kısa, kısa-I-mak:

İkiye kesince kumaşın boyu kısaldı.

-a (-e):

yaş, yaş-a-mak:

Ölünceye kadar eşi ve çocuğuyla mutlu yaşadı.

kan, kan-a-mak:

Yemek yerken birden burnu kanadı.

boş, bo-a-mak:

Kırk yıllık karısını bir celsede boşadı.

tür, tür-e-mek:

Son zamanlarda çevrede mantar gibi hırsız türedi.

-ar (-er):

yaş, yaş-ar-mak:

Annesinden ayrılırken duygulandı, gözleri yaşardı.

mor, mor-ar-mak:

soğuktan elleri yüzleri patlıcan gibi morarmıştı.

kara, kara-r-mak:

Akşam üzeri ortalık iyice kararmıştı.

ak, ağ-ar-mak:

Sabaha karşı ortalık iyice ağardı.

sarı, sar-ar-mak:

Hastalıktan benzi sarardı, soldu.

-laş (-leş):

mektup, mektup-laş-mak:

İki yıldır bir kızla mektuplaşıyorum.

güzel, güzel-leş-mek:

Son zamanlarda çok güzelleştiniz.

yer, yer-leş-mek:

Çok yer gezdim, sonunda Ankara'ya yerleştim.

dert, dert-leş-mek:

Ayşe Hanım kocasıyla sabaha kadar dertleşti.

güç, güç-leş-mek:

Üniversiteye girmek çok güçleşti.

-sa (-se):

su, susamak:

Yoldan gelmişti, yorgundu, çok susamıştı.

garip, garip-se-mek:

Bu ülkeye yeni gelmişti, her şeyi garipsiyordu.

önem, önem-se-mek:

Çok titizdi, mesleğiyle ilgili her şeyi önemserdi.

umur, umur-sa-mak:

Çok gururluydu, kimseyi umursamazdı.

-msa (-mse):

ben, ben-imse-mek:

Adam önce razı olmadı, sonra işi benimsedi.

az, az-ımsa-mak:

İşçi kendisine verilen ücreti azımsadı.

kötü, kötü-mse-mek:

Sen bu işi kötümseme, iyi para kazanabilirsin.

küçük, küçü-mse-mek:

İnsanın düşmanlarını çok küçümsememesi gerekir.

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Silahlanma yarışı niçin devamlı büyümektedir?
2. Büyük devletler kalkınma yardımında kaç dolar ayırmaktadır?
3. 1-Dünya savaşında kaç kişi ölmüş ve öldürülmüştür?
4. 2-Dünya savaşına kaç devlet katılmıştır?
5. Bir atom denizaltısı yerine kaç hastane yapılabilir?
6. Bir bombardıman uçağına harcanan parayla neler yapılabilir?
7. Sizce bu paralar barış için mi, yoksa savaş için mi harcanmalıdır?
8. Savaşı önlemek mümkün müdür, nasıl?

2. Aşağıdaki adlardan -la,-le ekleri ile eylem yapınız.

Örnek: hesap hesaplamak

yavru.....	baş.....	geri.....
diş.....	taş.....	çaba.....
iş.....	süs.....	ek.....
fiş.....	hece.....	büyü.....
ütü.....	kira.....	depo.....
top.....	göğüs.....	program.....

3. Aşağıdaki adlardan -lan, -len ekleri ile eylem yapınız.

Örnek: akıl akıllanmak

alev.....	umut.....	heves.....
ayak.....	acı.....	hiddet.....
can.....	hız.....	fayda.....
sevda.....	his.....	şüphe.....

çiçek duygu hırs.....
dert söz akst.....

4. Aşağıdaki adlardan -laş, -leş ekleri ile eylem yapınız.

Örnek: fena fenalaşmak

söz aptal veda.....
iyi saf kaba.....
miilli haber komik.....
kör şaka hırcın.....
sağır telefon cimri.....
sabit toka ebedi.....

5. Aşağıdaki adlardan -da, -de ekleri ile eylem yapınız.

Örnek: ışıl ışıldamak

şakır fışıl kımlı.....
şıkır fokur kıpır.....
tıkır gıcır şangır.....
fıkır hırlı takır.....
civıl hışır..... tıngır.....
çıtır kıkır uğul.....

6. Lütfen eş anlamlı kelimeleri bulunuz.

1) hürriyet	2) başşehir	3) muharebe
abide	başkent	mücadele
savaş	mahalle	harp
anıt	cadde	savaş
4) ihbar	5) mektep	6) görev
şahit	fakülte	vazife
görgü	yazıhane	ödev
tanık	okul	iş

36 - DERS İSTANBUL'DA DOSTLUK GÖRÜŞMESİ

İnsanlar birbirlerini neden öldürürler? Neden savaşır durmadan, barış içinde yaşamak varken! Yüzyıllardan beri milletler arasındaki bitmeyen bu kavga, kin ve nefret niçin?

Binlerce bilgin, filozof ve din adamı bu sorunun cevabını aramış. İnsanları barışa, kardeşliğe çağırılmış. Bir yararı olmamış.

İnsanlar yine savaşa devam etmiş. İstatistiklere göre insanlık tarihi boyunca yılda ortalama iki üç savaş yapılmış. Yani yeryüzünden savaş hiç eksik olmamış. Halen önümüzde de bu savaşların devam etmesi istatistikleri doğruluyor.

Savaş hiç bitmeyecek mi? İkinci Dünya Savaşındaki korkunç olaylardan insanlar gerekli dersi almadı mı? Üçüncü Dünya Savaşı çıkacak mı?Günün birinde insanların barış ve kardeşlik havası içinde yaşaması mümkün olacak mı?

İşte bu soruların cevabını bulabilmek için 1985 Gençlik Yılı'da İstanbul'da "Gençliğin Dünya barışına Katkısı" konulu bir seminer düzenlendi. Bu seminere dünyanın her tarafından öğretim üyeleri, üniversite öğrencileri ve idareciler davet edildi.

Seminere gelenler, İstanbul Tarabya Otelinde muhteşem bir deniz manzarası ile karşılaştılar. Hepsine birer ikişer kişilik güzel odalar ayrılmıştı.

Balkona çıkarak bir süre denizi seyrettiler. Otelin önünde küçük kayıklar, ilerde büyük yük ve yolcu gemileri İstanbul Boğazının durgun sularında süzülerek yol alıyordu. Misafirler hem bu gemileri seyrediyor hem de denizin temiz iyotlu havasını ciğerlerine dolduruyorlardı. Ertesi gün seminer başlamadan İstanbul'u gezmek ve bir şehir turu yapmak istiyorlardı.

Önce boğazda yat ile bir gezinti yapıldı. Boğazın kıyısında bulunan eski yalı ve köşkler gezildi. Yağlıboya bir tabloyu andıran renk cümüşü içerisinde misafirler vaktin nasıl geçtiğini anlamadılar. Hemen akşam oluverdi. Handan Hanım otele dönmek için sabırsızlanıyordu. Misafirler işe hiç dönmek istemiyor, gece şehirde dolaşmak istiyorlardı. Handan Hanım izin isteyerek ayrıldı. Erkenden otele döndü. Ev sahibi durumunda olduğu için Türkiye'yi temsilen ilk konuşmayı kendisi yapacaktı. Balkona çıktı. Denize karşı son bir kez yapacağı konuşmayı okudu. Hazırladığı metni kendisi de beğendi. İçi rahat otelin lobisine indi. Misafirler gelmiş, bir kısmı hemen çalışma salonlarına geçerek yapacakları konuşmaları gözden geçirmeye başlamışlardı. Hepsi seminerin havasına girmiş hararetili aralarında tartışıyorlardı. Handan Hanım erken yatmayı tercih etti. Sabahleyin erkenden kalktı. Yapacağı konuşmayı denize ve balıklara karşı bir kez daha okudu. Sonra tüm dünyayı barışa davet etmek üzere seminer salonuna indi.

GENÇLİĞİN EĞİTİMİ VE DÜNYA BARIŞI

Sevgili gençler,

Hepimiz buraya dünyanın çeşitli yerlerinden "Gençliğin Dünya barışındaki Rolü" konusunu görüşmek için geldik. Ben bu konuşmamda sizlere gençliğin eğitimi ve dünya barışı üzerindeki etkisinden söz etmek istiyorum.

Bir tarlaya pirinç ekerseniz pirinç, buğday ekerseniz buğday çıkar. Yeni doğup gelişen, büyüyen bir çocuğun beyni de boş bir tarlaya benzer. Bu tarlaya iyi düşünce tohumları ekerseniz iyi, kötü düşünce ekerseniz kötü düşünce meyveleri alırsınız.

Şimdi sizlere dünya gençliğinin nasıl eğitildiğine, yani kafalarına nasıl tohum

ekildiğine bir göz atalım. Tarih boyunca her ülke, özellikle komşusu olan ülkelerle savaşmıştır. Okullardaki tarih kitaplarında savaş sırasında düşman ülkelerin yaptıkları zulümlerden, vahşetlerden söz edilir. Bu zulümler ve vahşet üzerine roman ve hikâyeler yazılır, filmler çevrilir. Biz kendi geçmişimizi, tarihimizi öğrenirken dostlarmızı ve düşmanlarımızı da öğrenmiş oluruz. Düşman ülkelere karşı zihnimizde hemen düşmanca fikirler oluşur. Böylece geçmişteki savaş ve kavgalar geleceği de etkiler. Yani çocukların ve gençlerin beynine düşmanlık tohumları da ekilmiş olur. Düşmanlık tohumları ekilen bir tarlada barış çiçeği açmaz. Bugün görev başında bulunan bütün devlet başkanları, bakanlar, milletvekilleri, generaller ülkelerin geleceğine yön veren bütün liderler dünün gençleriydi. Yarınki bütün devlet büyükleri bugünün gençleri arasından çıkacaktır. Öyleyse gençler dünyanın geleceğidir. Gençliğin eğitimine önem vermemek, dünyanın geleceğine önem vermemektir.

Ne yapalım? Gençlik başka ülkelere düşman oluyor, diye kendi tarihimizi okumalıyım mı? Öyle şey olmaz! Her ülke kendi tarihini bilmek ve bunu gençlerine öğretmek zorundadır. Bu onun en doğal hakkıdır. Ama bu öğretim yapılırken dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, savaşların insanlara yaptığı zararların anlatılması ve bundan sonra bu ülkelerle dostça geçinmenin yollarının aranmasıdır. Bir Türk atasözü bu düşünceyi çok güzel açıklar: "Zararın neresinden dönülürse kardır."

Dünya barışının sağlanabilmesi için gençliğin eğitiminde dikkat edilmesi gerekli diğer hususlar nelerdir? Bir hastalığın tedavisi için önce o hastalığı yapan etkenlerin teşhisi gereklidir. Bu nedenle savaşı meydana getiren sebepleri bulmak ve bunları ortadan kaldırmak için çalışmak zorundayız. Savaşı yaratan etkenler ortadan kalkınca, barış kendiliğinden sağlanmış olacaktır.

Bize göre savaşı yaratan bu etkenler kısaca şunlardır:

1. Gençliğin kitap, film, radyo, televizyon gibi araçlarla yanlış eğitimi. Gençlere hümanist duygular yerine, kin ve savaş duygularının aşılması.
 2. Irkçılık, her milletin kendi ırkını diğer milletlerden üstün tutması ve onları yönetmeye kalkması.
 3. Dini inançların farklı oluşu. Her millet kendi dininin en iyi din olduğunu kabul etmiş ve din yüzünden pek çok savaş çıkmıştır.
 4. Kültürlerin farklı oluşu. Her millet kendi kültürünün en iyi olduğuna inanır.
 5. Ekonomik sebepler.
 6. Ruhun sağlıklı olmayan bazı liderlerin yönettikleri toplumu felakete sürüklemeleri.
 7. Siyasal rejimlerin farklı oluşu.
 8. İnsandaki savaş ve kavgaya güdüsü. Psikologlar insanda sevgi güdüsü kadar savaş ve kavgaya güdüsünün de var olduğunu artık ispat etmişlerdir.
 9. Dünyayı tek başlarına yönetmek isteyen emperyalist güçlerin varlığı.
- Buraya kadar savaşı meydana getiren etkenleri kısaca maddeler halinde sıralamak istedim.

Takdir edersiniz ki, burada belirttiğim her madde, üzerinde saatlerce veya günlerce tartışmayı gerektiren önemli konulardır. Bize tanınan on dakikalık kısa bir süre içinde bu konuları geniş bir şekilde açıklamaya imkan yoktur.

Türk milletinin büyük önderi Atatürk'e göre dünya bir insan vücuduna, milletler de bu vücudun organlarına benzer. İnsan vücudundaki organlardan biri rahatsız olduğu zaman nasıl bütün vücut bundan etkilenir ve rahatsız olursa, milletlerin başına gelen felaketler de bütün dünyayı öyle rahatsız eder.

İşte bu nedendir ki Atatürk bu konuda "Yurtta sulh, Cihanda sulh" ilkesini

koymuştir. Türk millerü bu ilkeye uyarak Birinci Dünya Savaşında kendi bağımsızlığını kazandıktan sonra bugüne kadar hiçbir savaşa katılmamıştır. Bir saldırıya uğramadığı takdirde bugünden sonra de herhangi bir savaşa katılmak niyetinde değildir. Bütün milletlerin de bu konu üzerinde aynı hassasiyetle durarak dünya barışını korumaları gerekir. Nükleer bir dünya savaşında bütün insanlığın var ya da yok olması, bu konu üzerinde ciddi olarak durulup durulmamasına bağlıdır.

Hepinize saygılarımı sunar, barış içinde bir dünya dilerim.

KELİMELER

kin	ئاداۋەت، ئۆچمەنلىك
yarar	يارايدىغان، پايدا، مەنپەئەت
istatistik	ئىستاتىستىكا
ortalama	ئوتتۇرىچە
Gençlik Yılı	ياشلىق يىلى
seminer	سېمىنارىيە (ئالىي ئوقۇش يۇرتلىرىدا ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئەمەلىي مەشغۇلاتى)
üye	ئەزا
biblio	شىرە ۋە كىتاپ تەكچىسىگە تىزىلىدىغان ۋازا
iyot	بىر خىل خىمىمىۋى ئېلىمپىت
yalı	تۈزلەڭ، ئوچۇقچىلىق
köşk	داچا
yağlıboya	ماي بوياق
tablo	ئاسما رەسىم، مەنزىرە، كۆرۈنۈش
andırmak	خاتىرىلەتمەك، ئەسلەتمەك
cümbüş	جۈمبۈش (تەبىئىي ئوخشاش چالغۇ ئەسۋابى)
metni	تېكىست
lobi	قاراڭغۇ بازارچىلار
çeşit	تۈرلۈك، ھەر خىل
ekermek	تېرىماق
beyni	بەئىنى
tohum	ئۇرۇق، نەسىل
vahşet	ياۋايىلىق، ۋەھشىيلىك
lider	باشلىق، رەھبەر
doğal	تەبىئىي
tedavi	داۋالاش
etken	ئىگە، ئۈنۈملۈك
teşhis	تونۇش، ئاڭقىرىش، دىئاگنوز
araç	ۋاسىتە، قورال
kültür	مەدەنىيەت
ekonomi	ئىقتىساد
ruhen	رۇھىي
rejim	رېجىم، تۈزۈم، دۆلەت تۈزۈمى، ئىدارە قىلىش ئۇسۇلى
güdüsü	كۈتۈش، ئىنتىزار بولۇش
psikolog	پىسخولوگ
emperyalist	ئېمپېرىيالىست
önder	داھى، رەھبەر

Atatürk
sulh
cihan
ülke
saldırmak
hassasiyet
nükleer

ئاتاتۈرك (تۈركىيە دۆلەت ئاتىسى مۇستافا كامال)
سۈلھى، بۆتۈشمەك
جاھان
پىرىنسىپ، ئاممىل، ئاساس، مەنبە
تاجاۋۇز قىلماق، ھۇجۇم قىلماق
تۈيغۈنلۈق، سەگەكلىك، سەزگۈرلۈك
ئاتوم بومبىسى

DİLBİLGİSİ

Eylemden ad yapan ekler:

تۆۋەندىكى بىرقانچە قوشۇمچە بېئىللارغا ئۇلىتىپ كېلىپ، بېئىلدىن ئىسىم ياسايدۇ.

-m (-ım,-im,-um,-üm):

saymak, say-**ım**:

Bu yıl Türkiye’de nüfus say**ımı** yapıldı.

bilmek, bil-**im**:

Kalkınmak için bil**im** alanında ilerlemek gerekir.

doğmak, doğ-**um**:

Aysel Hanım hastanede doğ**um** yaptı.

çözmek, çözü-**üm**:

Bu meseleye mutlaka bir çözü**m** bulmalıyız.

-ı (-i,-u,-ü):

saymak, say-**ı**:

Tahtaya yazılan sayıları okuyabiliyor musun?

dizmek, diz-**i**:

Televizyondaki dizilerin hiçbirini kaçırmadım.

sormak, sor-**u**:

Bu soruyu ben pek anlamadım.

örtmek, ört-**ü**:

Masa örtüsünü mutfağa getiriver.

-gı (-gi,-gu,-gü):

çalmak, çal-**gı**:

İyi bir müzisyendi, bütün çalg**ı** aletlerini çalardı.

bilmek, bil-**gi**:

Bilgin adamdı: her alanda bilg**i** sahibiydi.

duymak, duy-**gu**:

Sizlerde hiç insanlık duy**gusu** yok mu?

görmek, gör-**gü**:

Necla hanım pek çok görg**ü** kitabı okumuştur.

-gı (-gi,-gu, -gü) جارائىسىز ئۈزۈك تاۋۇشلار بىلەن ئاخىرلاشقان بېئىل يىلتىزلىرىدىن كېيىن قوشۇمچىسى -ki (-ki,-ku,-kü) قوشۇمچىسىغا ئۆزگىرىدۇ. مەسىلەن:

basmak, bas - kı:

Birinci cildin bütün baskıları bitti.

Bitmek, bit-ki:

Bitkiler susuz yaşayamazlar.

tutmak, tut-ku:

Fotografa karşı özel bir tutkum vardır.

-gın (-gin,-gun,-gün):

kızmak, kız-gın:

Rektör Bey Cuma günü çok kızgındı.

bilmek, bil-gin:

Bilginler henüz doğanın sırlarını çözemedi.

yormak, yor-gun:

Bugün çok yorgun bir halin var.

üzmek, üz-gün:

Nilgün'ü bu sabah çok üzgün gördüm.

جاراڭسىز ئۈزۈك تاۋۇشلار بىلەن ئاخىرلاشقان پېئىل يىلتىزلىرىغا ئۇلانغان -gın (-gin,-gun,-gün)

قوشۇمچىسى (-kın (-kin,-kun,-kün) قوشۇمچىسىغا ئۆزگىرىدۇ. مەسىلەن:

bıkmak, bık-kın:

Artık ders çalışmaktan bıkkın hale geldik.

seçmek, seç-kin:

Bu otele sadece seçkin insanlar gelir.

tutmak, tut-kun:

Okuldayken güzel bir kıza tutkundum.

düşmek, düş-kün:

Düşkün insanlara, sakatlara yardım etmeliyiz.

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Dünya gençliği nasıl eğitilmektedir?
2. Savaşın sebepleri nelerdir?
3. Gençliğin dünya barışındaki rolü nedir?
4. Sizce savaş önlenbilir mi?

2. Lütfen -m eki ile cylemlerden ad yapınız.

Örnek: anlamak — anlam

kavranmak

çizmek.....

tanımak

bölmek.....

basmak

doğmak.....

özlemek

vatırmak.....
yaşamak.....
eğitmek.....
gözlemek.....
oturmak.....

3. Lütfen -ı eki ile eylemlerden ad yapınız.

Örnek: anmak — anı

başarmak.....
yapmak.....
bildirmek.....
yazmak.....
ölmek.....
ölçmek.....
açmak.....
çarpmak.....
çevirmek.....
beğenmek.....

4. Lütfen -gı eki ile eylemlerden ad yapınız.

Örnek: sarmak — sargı

saymak.....
katmak.....
vurmak.....
dolmak.....
tepmek.....
sezmek.....
sevmek.....
örmek.....
içmek.....
sermek.....
çizmek.....
dizmek.....

5. Lütfen -gın eki ile eylemlerden ad yapınız.

Örnek: yanmak — yangın

durmak.....
bıkmak.....
uymak.....
gezmek.....
seçmek.....
düşmek.....
basmak.....

küsmek.....
tutmak
susmak.....

**6. Aşağıdaki kelimelerden hangileri
eylemlerden yapılmıştır?**

1) toplam
tohum
tarla
basım

4) insan
üzgün
bugün
süzgün

2) iyi
batı
yapı
şimdi

5) bozgun
dergi
karın
burun

3) keski
ilgi
inci
askı

6) övgü
halı
yergi
çarşı

Esen Hanım : İnsan burada kendini başka bir gezegendesaniyor.

Hayriya Hanım : Vadi çok sessiz ve ıssız.

Mehmet Bey : Halk burada perilerin ve cinlerin yaşadığına inanmış. Yüzyıllar boyu buralara gelmeye korkmuş.

Şafak Hanım : Neden burada perilerin ve cinlerin yaşadığına inanmışlar?

Mehmet Bey : Çok esrarengiz bir yer. Dünyada başka hiçbir yerde bulunmayan, halkın peribacaları dediği garip kayalar, renkli vadiler, başka bir gezegeni andıran yüzey şekilleri halkı korkutmuş. Ayrıca mağaraların içerisinde bulunan renkli resimleri halk, şeytan ve cinlerle ilgili sanmış.

Esen Hanım : Peki bu mağaralardaki resimleri kimler yapmış?

Mehmet Bey : Eskiden burada yaşayan Hıristiyanlar yapmış. Hz. İsa'ya, Meryem Ana'ya ve azizlere ait pek çok resim var. Hıristiyan Halk bu mağaraları kilise olarak kullanmış, ibadetlerini burada yapmışlar.

Şafak Hanım : İbadetlerini neden mağaralarda yapmışlar?

Mehmet Bey : Biliyorsunuz, eskiden Hıristiyanlığın yasak olduğu dönemler vardı. Halk bu yasak dönemlerde mağaralarda gizli ibadet etmek zorunda kalmış.

Hayriye Hanım : Öyleyse burası çok eski bir yerleşme merkezi.

Mehmet Bey : Evet öyle... Milattan önceki yıllarda burada pek çok insan yaşamış.

Esen Hanım : Biz burada nereleri gezeceğiz?

Mehmet Bey : Ürgüp, Göreme, Uçhisar, Ortahisar, Avcılar, Avanos, Zelve, Çavuşin gibi yerleri gezeceğiz.

Esen Hanım : Bu yerleri gezmek için iki gün kesinlikle yetmez.

Mehmet Bey : İki ay bile yetmez. Biz sadece bu çevreyi genel özellikleriyle tanımış olacağız. Gezmek isterseniz en az elliye yakın kilise var. Avanos'un çömleği çok meşhurdur. Ayrıca her evde mutlaka bir halı tezgahı bulunur. Genç kızlar, kadınlar burada halı işlerler. Mermerden yapılan çok güzel eşyaları vardır. Zelve çok esrarengiz ve ürkütücü bir görünüme sahiptir.

Şafak Hanım : Anladık biz buraya bir daha geleceğiz. Ben buradaki yeraltı şehirlerini de çok merak ediyorum.

Hayriye Hanım : Ben de yeraltı şehirlerini görmek istiyorum.

Mehmet Bey : Derinkuyu ve Kaymaklı'da iki yeraltı şehri var. Köylüler bir yenisini daha bulduklarını söylüyorlar. İsterseniz önce yeraltı şehirlerine inelim. Ama en az yarım günümüzü alır.

Şafak Hanım : Neden o kadar zaman alıyor?

Mehmet Bey : Yerin tam sekiz kat altına ineceksiniz. Kocaman bir şehir gezeceksiniz. Tünellerden sürünerek geçecek, oturma salonlarında dinleneceksiniz.

Esen Hanım : O zaman yeraltı şehirlerinden sadece birini gezelim. Daha sonra da öbürünü de görürüz.

Mehmet Bey : Bence de böylesi uygun olur. Çünkü Göreme'deki kiliselerden bazılarını gezmeliyiz.

Hayriye Hanım : Göreme'de kaç kilise var?

Mehmet Bey : Yanılmıyorsam, sadece Göreme'de on sekiz kilise olacak. Biz bunlardan elmalı Kilise, Barabara Kilise, Yılanlı kilise, Karanlık Kilise, Meryem Ana Kilisesi gibi önemli kiliseleri gezersek yetişir. Kiliseler hakkında bir fikir edinmiş oluruz.

Şafak Hanım : Daha sonraki gelişimimizde de öbür kiliseleri gezeriz.

Mehmet Bey : Bence de böylesi daha uygun olr. İsterseniz şimdi Avcılar'a gidelim.

Orada peribacaların içine oyulmuş güzel bir lokanta var. Önce karnımızı bir doyuralım. Sonra gezmeye devam ederiz.

Esen Hanım : Ben bu güzellikler arasında yemeği çoktan unuttuğum. Siz söyleyince acıktığımı fark ettim.

Hayriye Hanım : Gezeceğimiz yer çok, bol enerji sarf etmemiz gerekecek. Önce yemeğimizi yiyelimö sonra gezmeye devam edelim.

NEVŞEHİR'İN SEKİZ KAT ALTINDAN

Anadolu, gizemini kolay ele vermiyor. Nevşehir'de Kaymaklı ve Derinkuyu kasabalarının altında yeraltı kentlerin olduğu, ancak 1960'lı yıllarda ortaya çıkarıldı. Binlerce yıllık geçmişe sahip olan bu kentler, öyle tabiatın kendiliğinden oluşturduğu Mağaralar falan değil. Başbayağı, insanlar ya da bilinmeyen akıllı yaratıklar tarafından yapılmışlardı. Yapım için gerekli olan mühendislik bilgisini ve tekniğini bugün bilebulmak zor.

Bir tavuğun marifeti!

1960'lı yıllarda derinkuyu'da yaşayan küçük bir olay, büyük sonuçlar doğurdu. Sahibinin elinden kaçan bir tavuk, yerde bulunan bir deliğe girerek kayboldu. Bu fantazi olay, yetkili makamlara duyuruldu. Bölge, arkeoloji açısından çok çekiciydi. Arkeologlar geldiler ve kazmaya başladılar. Önceleri doğal yeraltı mağaraları bulduklarını sandılar. Fakat kazdıkça gördüler ki, yerin dibine doğru yapılmış modern bir apartmanın içindeler.

Derinkuyu'da 6 kat

Nevşehir'in 27 kilometre güneyindeki Derinkuyu'da 20 yıldan fazla süren kazılar sonunda, toplam 6 kat ortaya çıkarıldı. Odalar tünellerle birbirine bağlanmıştı. Derinlerde henüz ulaşılmamış birçok katın da bulunduğu anlaşıldı.

Kaymaklı'da 8 kat

Bölgede, kazılar sürdü. Nevşehir'in 18 kilometre güneyindeki Kaymaklı kasabasının altında da bir başka yeraltı kenti bulundu. Burada katların sayısı 8'di. Her birinde 15 oda vardı. Odalar, içinde bir ailenin barnabileceği kadar büyüktü.

Mucize!

Hem Derinkuyu'da hem de Kaymaklı'da ortaya çıkarılan yeraltı kentleri incelendiğinde, ortada bir mühendislik mucizesi olduğu anlaşıldı. Mükemmel bir havalandırma sistemi ile ısı daima sabit kalıyordu. Kayaların yapısı yumuşaktı. Fakat makine kullanmadan bunları oymak imkansızdı. Basamaklar ve dehlizler yoluyla bütün odaların birbirleriyle bağlantısı vardı. Mutfaklar, dinlenme yerleri, toplantı salonları, depolar, tüneller yoluyla birbirlerine bağlanmışlardı. Tünellerin genişliği 60 – 100 santimetre arasında değişmekteydi.

Yüzlerce metre devam eden tüneller boyunca kazı yapanların dinlenecekleri ve malzemelerini koyacakları odalar yoktu. Yoksa bu tüneller kazma ve kürekle kazılmamış mıydı?

Bugün en gelişmiş teknolojilerde bile, kömür madeni çıkarmak için böyle başarılı bir oyma tekniği uygulanamıyor.

Geçit vermeyen taşlar

Hem Derinkuyu hem de Kaymaklı yeraltı kentlerinde yaşamış olanların büyük korku içinde buldukları kesin. Çünkü bu iki yere de dışarıdan girmek çok zor.

Zaten uzun zaman keşfedilmemiş olmalarının altında da bu yatıyor. Girişlerinde

değirmen taşı büyüklüğünde dev taşlar var. Bu taşlar, diğerinden değil de sadece içeriden hareket ettiriliyor. Dışarıdan en güçlü vinçlerle yerinden oynatılmayan taşların içeriden hafifçe dokunularak açılabilmesinin nedeni ise hala bilinmiyor.

Romalılardan kaçan Hıristiyanlar mı?

Yapılan araştırmaların sonunda, bu yeraltı kentlerine, Romalılardan kaçan Hıristiyanların saklandığı tespit edildi.

Hıristiyanlar buralarda yaşamış olabilirler ama kentleri yapmış olamazlar. Çünkü o dönemin bilinen mühendislik tekniği bu kentleri inşa edecek düzeyde değildi.

Hıristiyanlar yapmadılar. Peki ama kimler yaptı? Geçmişe gittikçe olayın gizemi artıyor.

Erich von Daniken geliyor

Tanrıların arabaları adlı kitabıyla artık bütün dünyaya tanılan İsviçreli araştırmacı Erich von Daniken 1982 yılında Türkiye'ye geldi. Kaymaklı ve Derinkuyu'da incelemeler yaptı. Onun konuyla ilgili açıklaması şöyle:

"Dünyanın birçok birçok bölgesinde yeraltı kentleri vardır. Bunların yapılış tarihleri Hıristiyanlığın ortaya çıkışından çok öncedir.

Romalılardan kaçan Hıristiyanlıklar hem kaymaklı'da hem Derinkuyu'da saklanmış olabilirler. Ama bu yeraltı kentlerini onlar yapmış olamazlar. Bunu yapmak için ne imkanları vardı, ne de zamanları.

Bu yerleri yapanların korkuları çok başkaydı. Korkuların sebebi savaştıkları insanlar olamaz. Tarih boyunca insan toplulukları birbirleriyle savaştılar. Zayıf olan taraf ya yenildi ya da kaçtı. Fakat, düşmandan korunmak için yıllarca uğraşıp, yerin altına kazıp oraya yerleşmeyi düşünmek bile saçmadır.

Atom sığınakları mı?

Daniken'e göre bu yeraltı kentleri havadan gelen saldırılardan korunmak için inşa edilmiştir. İnşalara havadan saldırı yapanlar kimlerdir?

Daniken "Bunlar, bir zamanlar dünyayı idare etmiş uzaylılardı" diyor. İddia gerçekten çok ilginçtir. Çünkü Kaymaklı ve Derinkuyu yeraltı kentlerinin bugünkü halini inceleyen mühendisler, buraların mükemmel sığınaklar olabileceğini ileri sürdüler. Hem de toplam 50,000 kişinin bulunabileceği bir sığınak.

Köylüler ne diyor?

Kaymaklı ve Derinkuyu köylüleri arasında yaygın bir inanç var. Onlar ne Daniken'i tanıyorlar, ne de onun tarihi ve bilimi altüst eden ünlü tezlerini...

Köylüler, dedelerinden duydukları, dedelerinin de dedelerinden duymuş oldukları öyküleri anlatıyorlar. Buna göre çok eski zamanlarda bu topraklarda melekler yaşıyormuş. Bu melekler buraya göklerden uçarak gelmişler. Ülkeyi çok beğenmişler ve yerleşmeye karar vermişler.

Fakat bir süre sonra göklerden başka ziyaretçiler de gelmiş. Bunlar kötü cinlermiş ve amaçları iyi melekleri yok etmekmiş. Uzun zaman çarpışmışlar ama melekler kötü ve kuvvetli cinlerle baş edememişler. Onların etkilerinden korunmak için, sihirli yeraltı kentlerini yapmışlar ve dünyanın içine saklanmışlar.

Melekler hala saklanıyorlarmış. Köylüler onların bazı geceler nurdan ışıklar halinde göğe yükseldiklerini görüyorlarmış...

Anadolu'da yeraltı ülkesi

Kaymaklı ve derinkuyu yeraltı kentleri tek örnek değildir. Hindistan'da, Meksika'da, Kolombiya'da ve daha birçok yerde böyle yeraltı kentleri vardır.

Arkeologlar, Nevşehir bölgesinde henüz ortaya çıkarılmamış birçok başka yeraltı

kenti olduğunu tespit ettiler. Bu iddiaya göre bu bölgede bulunan yeraltı kentlerinin sayısı 40'a yakındır. Eğer bu doğruysa, anadolunun altında bir yeraltı ülkesi var demektir!

Bugün ne yapıyor?

Gerek Kaymaklı'da gerek Derinkuyu'da ortaya çıkarılanlar açıklanmış değil. Buraları daha çok turistik bölgeler olarak kabul ediliyor. Çok sayıda ziyaretçi tarafından ilgiyle geziliyor.

Rehberler değişik açıklamalar yapıyorlar. Enteresant öyküler anlatıyorlar. Fakat hepsi yetersiz. Yeraltı kentlerinin saklandığı gizem çözülüyor. Yerin üstündeki sorunlardan, bir türlü yerin altına sıra gelmiyor...

KELİMELER

vadi	جىلغا، ساي، ۋادا
issız	قۇيۇقۇق، بوش، ئاياغ بېسىلمىغان، جىمجىت
esrarenqiz	سىرلىق
peribaca	بەرىلەر يولى
garip	غېرىب، غۇربەتتە ياشىغۇچى، ئاجايىپ
andıran	ئوخشايدىغان، خاتىرىلىنىدىغان
yüzey	تاشقى كۆرۈنۈش، تاشقى تەرەپ
mağara	غار
dönem	قايتىش، قېتىم، نۆۋەت
çömlek	ساپال خۇمرا
tezgah	پوكەي، شىرە
yeraltı şehirleri	يەر ئاستى شەھەرلىرى
kocaman	يوغان، زور، تەبىئەت
enerji	ئېنېرگىيە
tavşan	توشقان
konuk	قونۇپ قالغان مېھمان
kıpırtı	سىدىرلاش، تېپىرلاش
tas	قاچا
hani	قېنى، خوش، ھېلىقى
yoğurt	قېتىق
terzi	تىككۈچى، كىيىم تىككۈچى
pilot	ئۇچقۇچى
nanav	ئوتياش، مېۋە ساتقۇچى، دۇكان
çağdaş	ھازىرقى زامان، زامانداش
inat	تەرسالىق، كاجىلىق، جاھىللىق
sakat	مېيىپ، يارىدار، چولاق
seçici	سايلىغۇچى
adak	ھەدىيە، ئاتاق
ekin	زىرائەت، ئېكىن
fırın	دوخوپكا، بېچ، مەش
dizgici	ھەرپ تىزغۇچى، ئابۇرچىك

DİLBİLGİSİ

Meslek adları yapan ek : -cı (-ci, -cu, -cü)

تۈرك تىلىدا تاۋۇشلارنىڭ ماسلىشىش قانۇنىيىتىگە ئاساسەن (-cı (-ci, -cu, -cü) ياكى -çı (-çi, -çu, -çü) قوشۇمچىلىرىنى قوشۇش ئارقىلىق مەلۇم كەسىپ بىلەن شۇغۇللانغۇچىلارنى بىلدۈرىدىغان ئىسىملارنى ياسىغىلى بولىدۇ. بۇ خۇسۇسىيىتى جەھەتتىن ئۇيغۇر تىلىغا پۈتۈنلەي ئوخشايدۇ. مەسىلەن:

iğneci ئۆكۈل ئۇرغۇچى
oduncu ئوتۇنچى

boya, boyacı:

Boyacı bütün duvarları boyadı.

iğne, iğneci:

Hastaya iğne vurması için bir iğneci çağırıldı.

odun, oduncu:

Oduncu kestiği bütün odunları bir günde sattı.

göz, gözcü:

Bir gözcü tepeye çıkmış gelen askerleri gözlüyordu.

جاراڭسىز ئۈزۈك تاۋۇش بىلەن ئاغىرلاشقان سۆزلەردىن كېيىن بولسا (-çı (-çi, -çu, -çü) قوشۇمچىلىرى كېلىدۇ. مەسىلەن:

aş, aşçı:

Aşçı bütün yemekleri çok güzel pişirmiştir.

diş, dişçi:

Dişçi, Erksin Hanımın iki dişini çekti.

yoğurt, yoğurtçu:

Yoğurtçu yaptığı yoğurtları bakkala sattı.

süt, sütçü:

Sütçü her sabah bize bir kilo süt getirir.

تۈركچىدە بەزى ئىسىملار -cı قوشۇمچىسىز مۇ كېلىدۇ. مەسىلەن، Şoför, terzi, bakkal, kaptan, pilot, manav قا ئوخشاش سۆزلەر -cı قوشۇمچىسىنى قوشماي تۇرۇپمۇ مەلۇم بىر ئىش بىلەن شۇغۇللانغۇچىنى بىلدۈرىدۇ.

-cı (-ci, -cu, -cü) قوشۇمچىلىرى بىر ئىشنىڭ داۋاملىشىۋاتقانلىقىنى بىلدۈرىدىغان ئىسىم ۋە سۈپەتلەرنى ياسايدۇ. مەسىلەن:

yalan, yalancı:

Ali Bey yalancıdır, devamlı yalan söylüyor.

geri, gerici:

Gericiler çağdaş gelişmeye ayak uyduramaz.

uyku, uykucu:

Neşe uykucudur, sabah akşam devamlı uyuyor.

barış, barışçı:

Ben barışçı bir insanım, barışı severim.

inat, inatçı:

İnatçı insanlar hayatta başarılı olamazlar.

yardım, yardımcı:

bavulu kaldırmam için bana yardımcı olur musun?

kin, ikinci:

Kinci insanları hiç sevmem.

ئىسىم ياشىغۇچى قوشۇمچىلار بىلەن قوشۇلۇپ كېلىپ،

ئىسىم ياشىغۇچى قوشۇمچىلارنىڭ مەنە دائىرىسىنى كېڭەيتىپ، مەلۇم كەسىپ ساھەسىنى بىلدۈرىدۇ.
مەسىلەن:

boyacı, boyacılık:

Boyacılık zor bir meslektir.

dişçi, dişçilik:

Dişçilik iyi para getiren bir meslektir.

oduncu, odunculuk:

Ankara'da iş bulamadı, şimdi köyde odunculuk yapıyor.

gözlükçü, gözlükçülük:

İstanbul'da gözlükçülük yapıyorum.

-lık قوشۇمچىسى ئىسىم ياشىغۇچى قوشۇمچىلاردىن كېيىن كېلىدۇ. مەسىلەن:

doktor, doktorluk:

Doktorluk çok uzun bir tahsil ister.

terzi, terzilik:

Terzilik artık para getirmiyor.

avukat, avukatlık:

Avukatlık yapmak istiyorsan, hukuk tahsil

edeceksin.

-lık قوشۇمچىسى كوناكرىت ئىسىملار بىلەن كەلگەندە يەر ناملىرىنى بىلدۈرىدىغان سۆزلەرنى ياسايدۇ.

مەسىلەن:

taş, taşlık:

Burası çok taşlık bir arazi.

kitap, kitaplık:

Kitapları güzelce kitaplığa yerleştirdim.

kömür, kömürlük:

Kömürleri alt kattaki kömürlüğe koyuverin.

zeytin, zeytinlik:

Köyde on dönüm kadar zeytinliğimiz var.

-lık قوشۇمچىسى ئىسىملاردىن كېيىن كېلىپ ئابىستىراكت ئىسىملارنى ياسايدۇ. مەسىلەن:

insan, insanlık:

Dünya kötüye gidiyor, kimsede insanlık kalmadı.

Müslüman, Müslümanlık:

Türkler onuncu yüzyılda Müslümanlığı kabul ettiler.

çocuk, çocukluk:

Bilerek olmadı, bir çocukluk yaptım affedin.

güven, güvenlik:

Güvenlik kuvvetleri kaçakçıları yakaladı.

lik - قوشۇمچىسى سوبەتلەر بىلەن قوشۇلۇپ كېلىپ ئايستىراكىت ئىسىملارنى ياسايدۇ. مەسلەن:

büyük, büyüklük:

Affetmek, büyüklüğün şanındandır.

güzel, güzellik:

Bu güzellik sana da kalmaz.

ucuz, ucuzluk:

Şubatta mağazalarda ucuzluk başlayacak.

uzak, uzaklık:

İstanbul, Ankara'ya yedi yüz kilometre

uzaklıktadır.

lik - قوشۇمچىسى ئىسىملاردىن كېيىن كېلىپ ئورگانىزم، قورال، ۋاستىلەرنى بىلدۈرىدىغان

ئىسىملارنى ياسايدۇ. مەسلەن:

kulak, kulaklık:

Kulağı sağır olunca, bir kulaklık aldı.

meyve, meyvelik:

Elmaları meyvelige yerleştirdim.

tuz, tuzluk:

Sofraya tuzluğu getirir mişim?

göz, gözlük:

Gözlüğüm çok eskidi, artık bir yenisini almam lazım.

lik - قوشۇمچىسى ئىسىملاردىن كېيىن كېلىپ كىيىم ناملارنى بىلدۈرىدۇ. مەسلەن:

sabah, sabahlık:

Kendime güzel bir sabahlık diktirdim.

gece, gecelik:

Geceliğimi giymiştim, birden kapı çalındı.

yağmur, yağmurluk:

Yağışlı havalarda yağmurluğumu yanıma alırım.

gelin, gelinlik:

Nikah töreninde Neşe'nin gelinliği çok güzeldi.

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen cevap veriniz.

1. Nevşehir niçin estarengiz bir yerdir?
2. Mağaralardaki renkli resimleri kimler yapmıştır?
3. Hıristiyanlar neden buralarda gizlenmişlerdir?
4. Nevşehir'de nereleri gezmek gerekir?
5. Avcılar ve Avanos'un neleri meşhurdur?
6. Göreme'de kaç kilise vardır?

7. Yeraltı kentleri nerelerde vardır.
8. Bu yeraltı kentleri kimler tarafından yapılmıştır?

2. Lütfen -k(-ık,-ik,-uk,-ük) eki ile eylemlerden ad yapınız.

Örnek: açmak — açık

donmak	yenmek.....
bozmak	yitmek.....
dökmek	çözmek.....
ezmek	örtmek.....
kesmek	çarpmak.....
solmak	alışmak

4.Lütfen -ak(-ek) eki ile eylemlerden ad yapın.

Örnek: batmak — batak

atmak	korkmak.....
dönmek	kurmak.....
durmak	kapmak.....
kaçmak	sapmak.....
kaymak	sürmek.....
konmak	tittemek.....

4. Lütfen -n eki ve -ıcı ekleriyle eylemlerden ad yapınız.

Örnek: satmak — satın akmak — akıcı

yığmak	sürmek.....
akmak	tüketmek.....
saymak	yapmak.....
sökmek	dinlemek.....
yaymak	öğrenmek.....

5. Aşağıdaki kelimelerden hangileri eylemlerden yapılmıştır?

1) yüzücü	2) gözcü	3) ekin
koşucu	seçici	fırın
dişçi	geçici	gelin
çiftçi	sözcü	kışın
4) özet	5) sıcak	6) dizgici
anıt	palak	terzi
kanıt	batak	sütçü
sakat	adak	uygun

Niğde-Aksaray'da olaylar 16 Aralık 1981'de başladı. Günlerden Pazartesi ve saat akşamın 7'siydi. Hava yeni karanyordu. İnşa halinde olan Aksaray Motor Fabrikası çevresinde bulunanlar, birden çok parlak ve yeşil ışığın varlığını fark ettiler. Derhel merakla gökyüzüne baktılar. 1000 metre kadar yükseklikte, ışıklı bir cisim duruyordu. Bu cisim, hareket etmiyordu ve üzerinde de herhangi bir hareket yoktu. Bu yüzden uçak ya da helikopter olamazdı. Bir anda görgü tanıkları arasında panik havası esmeye başladı. Kendini toparlayan birkaç kişi, güvenlik kuvvetlerine haber vermek üzere olay yerinden ayrıldı...

Jandarma komutanı geliyor...

Jandarma komutanı Yüzbaşı Orhan Çelen geldiğinde, cisim hala duruyordu. Yüzbaşı Çelen, durumu telsiz ile karakola haber vermek istedi. Fakat telsiz çalışmadı...

Cisim Konya'ya doğru gidiyor...

Bir süre sonra esrarengiz cisim, bir yıldızın kayması gibi aniden hareket etti. Konya yönüne doğru uzaklaştı. Niğde-Aksaraylılar adeta dona kalmışlardı...

Yüzbaşı Çelen anlatıyor...

Jandarma komutanı Yüzbaşı Orhan Çelen, iki gün sonra bir olay daha yaşadı: "18 Aralık gecesi. Yine fabrika yakınında cismi gördük. Yanımda Petrolcü Ali Özel vardı. Cisim, yol boyunca ağır ağır ilerliyordu. Uygun bir rampada durduk ve dakikaları sayarak cisme arabanın farlarıyla sinyal verdik. Önce bir top gibi gözüküyordu. Verdiğimiz sinyaller üzerine hızla büyüyerek bize doğru gelmeye başladı. Çok büyümüşü, çapı yüz metreye yakındı. Korktuk ve farları söndürerek uzaklaştık..."

Bahçeye inen helikopter (!)

Niğde-Aksaray uçandaire olaylarının başlıca kahramanların- dan biri olan Yüzbaşı Çelen, anlatmayı devam ediyor: "Bu olaydan sonra, gözüme uyku girmedi. Acaba hayal mi görüyordum, diye şüphe içindeyim... Ertesi gün cismi gördüğümüz yolun kenarındaki tarlanın sahibi karakola giderek, gündüz sürdüğü tarlasının gece ezilmiş olduğunu söyledi. Bunu yapanlarının yakalanmasını istiyordu... Aynı gece, merkez karakoluna bir kadın telefon etmiş. Evinin bahçesine bir helikopterin indiğini ve çocukları ile birlikte korkudan ür ür titrediklerini söylemiş. Görevli memur kadının dediklerine önem vermemiş ve olay yerine gitmemiş, hatta kimliğini bile öğrenmemiş. Sonradan araştırdık, o gün Ankara'ya hiçbir helikopter gelmemiş ve inmemişti..."

Gününü veremem amam daha sonra, Vali, Kaymakam, Alay Komutanı ve Çiftlik müdürü ile beraber yine gördük. Koçaş'taydık, bu defa cisimler birkaç taneydiler. İki saat kadar dürbünlerle izledik..."

Tarlada buluşma...

Yüzbaşı Çelen basında şimdiye kadar hiç yer almayan müthiş bir açıklama yapıyor: "Çiftlikteki gözlemden sonra, ben ayrılarak Aksaray'a doğru yola çıktım. Toprakkaya Kasabası'na girerken, batıda, iki yüz metre ilerideki bir tarlanın içinde bir ışık gördüm. Işık, trafik arabalarının üzerindeki ışıklara benziyordu. Ama onlardan on-on beş defa daha büyüktü ve renkli ışıklar saçıyordu. Gördüğümüz cisimlerden biri açıkça yere inmişti. Bundan hiç şüphem yoktu. Cibi durdurdum ve inerek ışığa doğru ilerlemeye başladım. Aramızda 100 metre kadar mesafe kaldı. İçimi bir ürperti kapladı. Devam etmek istedim ama gidemedim. Bir şey, nasıl demeli, bilinmedik bir güç beni geriye itiyordu. Geri döndüm, bu arada ışık azaldı ve kayboldu..."

Yetkililer suskun...

Uçandaireler yeni yıla Niğde-Aksaray'da girdiler. 1981 yılı sonralarında ve 1982 yılı başlarında hep oradaydılar.

4 Ocak'ta Niğde Valisi Berdi Nazlıoğlu, İl Jandarma Komutanı Albay Bekir Sıtkı Tuncer ve Aksaray Kaymakamı Güner Orbay, cismi dürbünle gözlediler. Elips biçiminde olduğunu, kırmızı, mavı ve yeşil ışıklar saçtığını belirlediler.

5 Ocak'taysa, Aksaray Garnizon Komutanı Ahmet Dürusu, Orhan Çelen, İlçe emniyet Amiri Ahmet Saim Ertuğrul ve Milli Eğitim Müdürü Nurettin Adsan, bazı basın mensuplarıyla beraber dürbünla gözlemde bulunarak 5 cisim saydılar.

Olayların başlıca görgü tanıklarından biri olan Aksaray Kaymakamı Güner Orbay, bir zaman sonra kendisine sorulduğunda, "Hiçbir şey görmedim" diyordu. Gözlemler sırasında yanında bulunan soförü Hasan Dönmez onu kesin olarak yalanladı: "4 Ocak 1982 akşamı Vali bey, Kaymakam Bey ve jandarma Alay Komutanı'yla beraber, uçan nesneyi gördük, dürbünle seyrettik..."

Mülki ve askeri yetkililer, önceleri olayların içinde yer aldılar. Sonraları gittikçe artan bir suskunluğa büründüler. Ankara'dan bilim adamlarının gelmelerinden sonraysa, olayları olmamış kabul ettiler... Aksaray Kaymakamı İstanbul'un bir ilçesine, Çelen ise, Ankara'ya atandı.

KELİMELEK

uçandaire	ئۇچار تەخە
inşa	قۇرۇلۇش، قۇرۇش، ئىنشائات
helikopter	ئىك ئۇچار ئايروپىلان
panik	ئۆركۈش، قورقۇش، چۆچۈش
esmek	شامال چىقماق، تۇيۇقسىز پەيدا بولماق، ئۇچۇرۇش
toparlamak	بىر يەرگە توپلىماق
jandarma	ژاندارما
tel	«تېلېفون» سۆزىنىڭ قىسقارتىلمىسى
karakol	قاراۋۇل، ساقچ
petrol	نېفىت
lampa	لامپا، چىراغ
sinyal	سىگنال
tarla	ئېتىز
kasaba	قەسەبە، كىچىك شەھەر-بازار
cip	چىپ (ماشىنا)
basın	ئاخبارات
bürünmek	قاپسالماق، قورشالماق، ئورالماق
bucak	بۇرجەك، بۇلۇڭ
yorgan	يوتقان

DİLBİLGİSİ

Eylemden ad yapan ekler:

تۈرك تىلىدا بەزى قوشۇمچىلار پىئىللارغا قوشۇلۇپ كېلىپ ئىسىم ياساش رولىنى ئوينايدۇ. مەسىلەن:

-gıç (-giç, -guç, -güç):

dal-mak, dal-gıç:

dalgıç denizin dibinde saatlerce kaldı.

bil-mek, bil-gıç:

Necdet Bey bilgıç biriymiş gibi gözükür.

başlan-mak, başlan-gıç:

Biz henüz işin başlangıç noktasındayız.

-k (-ık, -ik, -uk, -ük):

iste-mek, iste-k:

Bütün isteklerini yerine getirdim.

yan-mak, yan-ık:

Yangından sonra vücudu yanıklar içinde kaldı.

yit-mek, yit-ik:

Köylüler uzun aramalardan sonra yitik kuzuyu buldular.

boz-mak, boz-uk:

Necla Hanım bozuk arabayı tamire götürdü.

sök-mek, sök-ük:

Güzin Hanım sökük pantolonu dikmeye çalışıyordu.

-ak (-ek):

uç-mak, uç-ak:

Uçak tam saat 14'te havalandı.

tara-mak, tara-k:

Tarakla uzun süre saçlarını taradı.

yat-mak, yat-ak:

Doktorlar sert yatakların yararlı olduğunu söylüyorlar.

dön-mek, dön-ek:

Dönek insanları hiç sevmem.

ürk-mek, ürk-ek:

Veysel Bey'in dün ürkek bir hali vardı.

-n (-ın, -in, -un, -ün):

bas-mak, bas-ın:

Bu olaya basın geniş yer verdi.

sor-mak, sor-un:

Bence sizin sorunlarınızı ancak doktorlar halledebilir.

diz-mek, diz-in:

Kitabın arkasına bir de dizin koyunuz.

tüt-mek, tüt-ün:

Türk sigarası iyi tütünden yapılmıştır.

-ıcı (-ici, -ucu, -ücü):

sat-mak, sat-ıcı:

Satıcı malı ucuza vermek istemiyordu.

geç-mek, geç-ici:

Bababımın geçici bir öfkesi vardı.

tut-mak, tut-ucu:

Her ülkede ilerici ve tutucu insanlar vardır.

üz-mek, üz-ücü:

Nihayet üzücü olaylar sona erdi.

-t (-it,-it,-ut,-üt):

taşı-mak, taşı-t:

Taşıtlar çoğalınca trafik sorunu büyüdü.

yak-mak, yak-ıt:

Bu kış hiç yakıt sıkıntısı çekmedik.

geç-mek, geç-it:

Dağlar yarılarak büyük bir geçit yapıldı.

kon-mak, kon-ut:

Yıllardır konut sorunu bir türlü çözülemedi.

öğ-mek, öğ-üt:

Sana bir öğüt vereyim, sakın unutma.

ALİŞTIRMALAR

1. Lütfen -k (-ık,-ik,-uk,-ük) eki ile eylemlerden ad yapın.

Örnek: açmak açık

donmak

yenmek.....

bozmak

yitmek.....

dökmek

çözmek.....

ezmek

örtmek.....

kesmek

çarpmak.....

solmak

alışmak.....

2. Lütfen -ak (-ek) eki ile eylemlerden ad yapın.

Örnek: batmak batacak

atmak

korkmak.....

dönmek

kurmak.....

durmak
kapmak.....
kaçmak
sapmak.....
kaymak
sürmek.....
konmak
titremek.....

3.Lütfen -n ve -ıcı ekleri ile eylemlerden ad yapınız.

Örnek: satmak satın

yığmak
sürmek.....
akmak
tüketmek.....
saymak
yapmak.....
sökmeK
dinlemek.....
yaymak
öğrenmek.....

4. Aşağıdaki kelimelerden hangileri eylemlerden yapılmıştır?

1) yüzücü	2) gözcü	3) ekin
koşucu	seçici	fırın
dişçi	geçici	gelin
çiftçi	sözcü	kışın
4) özet	5) sıcak	6) dizgici
anıt	parlak	terzi
kanıt	batak	sütçü
sakat	adak	uygun

BABASINI YAŞLANDI DİYE DAĞ BAŞINDA YALNIZ BIRAKTI

Bir adamın, ihtiyar ve hastalıklı bir babası vardı. Oğlu, gelini ve torunları ile beraber oturuyordu, çünkü karısını yıllar önce kaybetmişti ve oğlundan başka ona bakacak kimsesi yoktu.

Oğlunun karısı evde yaşlı ve hasta bir adamın olmasına tahammül edemiyor, her fırsatta kocasına, "Babandan bıktım, usandım. Çocuklar yetmiyormuş gibi, bir de o yaşlı bunağa artık bakamam. Karar ver. Ya baban, ya da ben... Eğer babanı tercih edersen, ben çeker gidelim. Beni tercih edersen, babandan kurtalmanın bir yolunu bul. Yetti artık.

Baktım, usandım” diyordu.

Adam duruma gerçekten çok üzülüyordu. Her defasında karısına, “Hanım, ne yapayım? O benim babam. Kime bırakayım. Ben bakmasam ona kim bakar? Onu kim korur?” diye yalvarıyor, karısını ikna etmeye çalışıyordu.

Kadın söz anlamıyor, dediğinden vazgeçmiyordu.

Adam düşündü, taşında, sonunda babasını götürüp bir dağın başında bırakmaya karar verdi. Arabasını hazırladı, küçük oğlunu da alarak babasına:

“Biz dağa gidiyoruz. Haydi sen de gel. Biraz geçmiş olursun” diye yaşlı adamı da arabaya bindirdi. Dağa doğru hareket ettiler. Başına gelecekleri bilmeyen yaşlı adam, yol boyunca torunu ile şakaşta, onunla oyunlar oynayıp küçüğü sevindirdi.

Dağa vardıklarında ıssız bir ormana girdiler. Oğlu, yere bir yatak serip babasını oraya yerleştirdi, yanına bir güğüm su, biraz da yiyecek bırakıp, “Baba sen buraya yat. Ben biraz odun keseyim” diye küçük oğlunu da alıp, adamı yapıpı bırakıp gitti.

Neye uğradığını anlamayan yaşlı adam, arkalarından bakakaldı.

Aradan saatler geçip de gelen giden olmayınca, ne maksatla dağa götürüldüğünü, neden tek başına bırakıldığını anladı. Ama çaresizdi. Ağlamaktan başka elinden bir şey gelmiyordu.

İhtiyar adam, dağda kaderi ile başbaşa, akibetini beklerken, baba oğul arabayla köye döndüler. Çocuk babasına sordu:

“Dedemi neden dağda bıraktın? Gidip, onu almayacak mıyız?”

Babası da:

“O artık İhtiyarladı. Artık orada kalacak” cevabını verdi.

Çocuk babasının bu davranışına bir anlam verememişti. Dedesini seviyor, onu oyun arkadaşı, sırdaşı gibi görüyordu.

“Peki babacığım” diye konuştu... “Ben büyüyünce, sen de dedem gibi yaşlı ve hasta olacaksın. Ben de seni o zaman, dedemi bıraktığın gibi dağda mı bırakacağım?”

Ne kadar büyük bir günah işlediğini oğlunun sözlerinden sonra anlayan baba, ağlayarak atlarını kamçaladı. Dağa çıkıp Babasını bıraktığı yerde bulunca ayaklarına kapandı, özür diledi. İhtiyar oğlunu başını okşayarak, “Ağlama oğul” dedi. “Ben babamı dağda bırakmadım ki, Allah beni sana dağda bıraktırsın.”

Az sonra baba, oğlu torunu birlikte, neşe içinde eve doğru hareket ettiler. Genç adam aklından, “Tercihim babamdır. İstedikten sonra bin tane karı bulurum ama, öz babayı nereden bulurum” diye geçiyordu.

BİZ BU EVE TAŞINMADIK MI?

Bir gece Hoca'nın evine hırsızlar girer. Köşe bucak kartırmaya başlar. Yükte hafif, pahada ağır ne bulurlarsa toplarlar. Hoca evde ya, evde yokmuş gibi davranır, yorgani başına öekerek, göz ucuyla olanları seyrederek. Bakalım, bu işin sonu nereye dek varır, der.

Hırsızlar, her tarafı yokladıktan sonra evden çıkarşar. Arkalarından Hoca da çıkar. Onlar nereye giderse, sezdirmeden Hoca da onları izler. Sonunda bir kapının önünde dururlar. Sırtlarındaki yükü indirip içeri taşımaya başlarlar. İşleri bitip kapıyı kapacakları zaman bakarlar ki, Hoca da adını içeri atmak üzere. Birden şaşırırlar, sorarlar:

– Hoca senin ne işin var burad?

Hoca, şaka yollu şöyle der:

– Biz bu eve taşınmadık mı?

DAVETİYE, TEBRİK VE MEKTUP

ÖRNEKLERİ

♥ NIKAH İÇİN:

Kızımız Gülay ile oğlumuz Orhan'ın düğün töreninde sizleri aramızda görmekten mutluluk duyacağız.

Babası
Ahmet Küçük

Babası
Osman Yalçın

♥ TEBRİK İÇİN:

Bu mutlu günümüzde birlikte olmamanın üzüntüsü içindeyim. Sizleri tebrik eder, bir ömür boyu mutlulukları dilerim.

Hasan Güneş

♥ YAŞ GÜNÜ – DOĞUM GÜNÜ İÇİN:

Doğum gününüzü (Yaş gününüzü) kutlar, mutlulukları dilerim.

Mehmet Bey

♥ BAYRAM İÇİN (1):

Ailece Kurban bayramınızı saygı ve sevgilerimizle kutlarız.

Ali Bey

♥ BAYRAM İÇİN (2):

Dayıcığım,
Ramazan Bayramınızı tebrik eder, sağlık ve mutluluk dilekleriyle ellerinizden öperim.

Yeşim Algür

YENİ YIL İÇİN:

Yeni yılda size ve ailenize en içten dilekleriyle saygı ve sevgilerimi sunarım.

Nazim Bulut

♥ TEBRİK İÇİN:

Sevgili arkadaşım Murat,
İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi giriş sınavını kazandığını sevinerek öğrendim. Tebrik eder, başarılarının devamını dilerim.

Ahmet Korkmaz

♥ HASTALIK VE TAZİYET İÇİN (1):

En kısa zamanda iyi olmanızı ümit eder. Allah'tan acil şifalar dilerim.

Adnan Oğuz

♥ HASTALIK VE TAZİYET

Acınızı yürekten paylaşır, size ve ailenize baş sağlığı dilerim.

Gökhan Güngör

DİLEKÇE (1):

Tarih

.....

Yabancı Diller Bölümü Başkanlığına,
Bölümünüzdeki Türk dili kurslarına katılmak istiyorum. Kayıt için gerekli evrakımı ekte sunar, kaydımın yapılmasını arz ederim.

Adı ve Soyadı
İmza

DİLEKÇE (2):

Yabancı Diller Bölümü Başkanlığına,
199 ... / 199 ... Öğretim yılında Türkçe kış kursuna kayıt olmak istiyorum.
Türk konsoloslüğundan öğrenci vizesi alabilmem için gerekli yazının tarafıma verilmesini arz ederim.

Adı ve Soyadı

.....

uyruğu

.....

adres

.....

MEKTUPLAR

(1)

23 Temmuz 1999, İstanbul

Sevgili Susan:

New York'tan geçen ay yolladığı mektubunu dün aldım. Çok sevindim. Teşekkür ederim.

Verdiğin haber çok güzeldi. Özellikle okulunu bitirdiğine memnun oldum. Kutlarım.

Umarım annen, babn, kardeşlerin ve sen iyisiniz, mutlusunuz.

Şimdi, Türkiye'de olduğu gibi, orada da okullar tatil. Her halde geçen yıldaki gibi tatilini denize girmek, sinemaya gitmek, kitap okumakla ve arkadaşlarıyla dolaşarak geçiyorsun. Başka neler yapıyorsun? Şenay'i yakında

gördün mü?

Ben yazım. Bir süre önce Antalya'dan döndüm. Orada çok güzel günler geçirdim. Çok sıcak vardı, ama deniz ve kent çok güzeldi. Ayrıca o bölgede Side, Kemer, Düden ve Aspendos'u dolaşım. Bu günlerde kitap okuyorum. Akşam üzeri de bisiklete biniyorum.

İstanbul çok güzel ve büyük bir kent. Daha her yeri görmedim. Hafta sonları müzeleri ve tarihi eserleri dolaşıyorum. Boğazıcı ve Adalat harika. Dün akşam ailemle Emirganda çay içtik.

Burada yeni arkadaşlar edindim. Nilgün, Aykut, Gülten ile iyi arkadaşız. Onlar bana çabuk alıştılar. Zaten Aynı yaşlardayız. Aynı okula gideceğiz.

Haberler bu kadar. Senden mektuplar bekliyorum. İstanbul'dan sana ve ailene en iyi dilekler.

Sevgilerimle.
Akadaşın Prince

(2)

10 Kasım 2000, Ankara

Kardeşim ahmet,

Seninle sürekli mektuplaşacağımızı söz vermiştik. Nedense, bana güvenememiştin, "Ankara'ya gelince yeni arkadaşlar edinip bizi unutursun Zeynep" demiştin.

Bak, hiç de unutmadım sizleri. Sözümde duruyorum.

Ankara'daki evimize yerleşeli bir hafta oldu. Daha önce mektup yazamadım. Çünkü burada okula yeni yazıldım. Yeni evimizin adresini babamdan dün öğrenmişim. İlk işim sana mektup yazmak oldu.

Ders yılı ortasında İstanbul'daki okulumdan ayrılmayı hiç istememiştim. Dört yıldan çok, bir sınıfta okuduğumuz arkadaşlarıma da alışmışım. Ama babamın yeni işi Ankara'da. İstanbul'dayken söylemişim sana, yakın arkadaşları babamı burada daha iyi bir işe aldirttilar. Babam, üç sınıf arkadaşıyla birlikte, bir şirkette çalışıyor. Üstelik onlarla hep bir apartmanda oturuyoruz. Arkadaşları babama Ankara'da hem bir iş buldular, hem de kendi oturdukları apartmanda boş bir daire. Babamın üç sınıf arkadaşının da çocukları var. Aynı apartmanda, küçüklü büyüklü dokuz çocuğuz. Beşimiz aynı okula gidiyoruz. İkimiz de aynı sınıftayız. Kardeşim Metin yeni okula, yeni arkadaşlarına daha alışamadı. Ben burasını yadırgamadım.

Birbirimize başımızdan geçerek önemli olayları yazmaya söz vermiştik. Yeni eve taşınmak, yeni bir okula gitmek, yeni arkadaşlarla tanışmak oldukça önemli olaylar. Bunlardan başka, yazmaya önemli bir şey olmadı.

İstanbul'daki okul arkadaşlarıma daha şimdiden çok özledim. Sizlerle bir daha kim bilir nerede, ne zaman görüşebileceğiz.

Senin de sözünde durup mektup yazacağını umuyorum. Bütün arkadaşlara selamlar eder, hepinize başarılar dilerim.

Sınıf arkadaşın
Zeynep Yalkır

şide 29 harf vardır.

Ünlü → 8 tane Aa Ee İi Iı Oo Öö Uu Üü
 Ünsüz → 21 tane

Aa تیک - کچھ کہ "e" ٹوٹا لیا ہے - قق، سس، عع، رر "e" قوتی
 Bb
 Cc
 Çç
 Dd
 Ee
 Ff
 Gg
 Ğğ
 Hh
 İi
 Iı
 Jj
 Kk

- Ünlüler 8 türdür:
- 1) Dar ünlü harfler: Iı Uü
 - 2) Düz " " : A E İ İ
 - 3) Geniş ~ ~ : A E O Ö
 - 4) İnce " " : E, İ, Ö, Ü
 - 5) Kalın ünlü قلی : A, İ, O, Ü
 - 6) Yuvarlak ünlü : O Ö U Ü

Türkçe sözcüklerde düz ünlü harflerden sonra düz ünlü harflerden gelir.

① düz ünlüler. د ت ب گ د گ ن ل ا ب و ک ت گ ب س و ح ن و

a, e, ı, i ⇒ a, e, ı, i Örnek:

يؤمؤلؤ سوزؤ تائؤؤى هر ريفلردين ايسل تؤز، آه، ل، و، يى تار، يؤمؤلؤ سوزؤ
 تائؤؤى هر ريفلر كبلرؤ.

Ll Ünsüz harflerin özellikleri:
 Mm Yumşak ünsüzler → b, c, d, g, ğ, j, l, m, n, p, r, s
 Nn ~~ü~~ sert ünsüzler → ç, f, ş

Oo Ünsüz harflerin özellikleri: Ünsüz yumuşaması;
 Öö "p, ç, t, k" sert ünsüz harfleriyle biten bir sözcükten
 Pp sonra ünlü harfle başlayan bir ek gelirse;

Rr P ⇒ b, t ⇒ d, G ⇒ c, k ⇒ g, ğ olur.

Ss kitap + l ⇒ kitabı
 Şş Gocu k + u ⇒ Gocu ğu

Tt Dikkati özel isimlerde t değişimi olmaz.
 Ahmet + e ⇒ Ahmet'e

Uu Bazı Türkçe sözcüklerin sonunda t ⇒ d değişimi olmaz
 G ⇒ ç

Üü Sağ + l ⇒ ağ - acağ ⇒ üs + ü: millette ⇒ kağ + a

Vv Zz Kat ⇒ katı ⇒ yat ⇒ yatacak. bit ⇒ bit + iyos